

**XIX. YÜZYILIN ORTALARINDA İZNİK'İN
SOSYO-EKONOMİK DURUMU
(NÜFUS VE TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE)**

(Yüksek Lisans Tezi)

İsmail ÖZGÖREN

Kütahya-2015

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**XIX. YÜZYILIN ORTALARINDA İZNİK'İN SOSYO-EKONOMİK
DURUMU(NÜFUS VE TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE)**

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Arif KOLAY

Hazırlayan:
İsmail ÖZGÖREN

Kütahya-2015

Kabul ve Onay

İsmail ÖZGÖREN'in hazırladığı “XIX. Yüzyılın Ortalarında İznik'in Sosyo-Ekonomik Durumu (Nüfus ve Temettuat Defterlerine Göre)” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2015

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Yrd. Doç. Dr. Arif KOLAY (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. Şakir TURAN		
Yrd. Doç. Dr. Zabit ACER		

Doç. Dr. Niyazi KURNAZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “XIX. Yüzyılın Ortalarında İznik’in Sosyo-Ekonomik Durumu (Nüfus ve Temettuat Defterlerine Göre)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2015

İsmail ÖZGÖREN

Özgeçmiş

1973 yılında Bursa İli İznik İlçesi Çiçekli Köyünde doğdu. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi İznik İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. 1991 yılında Mısır el-Ezher Üniversitesi İslâm Hukuku bölümünden, 1994 yılında yatay geçişle Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne geçerek, 1998 yılında bu üniversiteden mezun oldu.

1998-2003 yılları arasında İznik Çiçekli Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi yönetim kurulunda muhasip üye ve İznik Öğrenci Koruma ve Yardım Derneği yönetim kurulu üyeliği, 1999-2007 yılları arasında İznik İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez ve köy ilköğretim okullarında (Sözleşmeli) Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği yaptı.

15 Mart 2007 tarihinde kadrolu olarak Bilecik İli Söğüt İlçesi Küre Beldesi Merkez Camii'nde imam-hatip olarak göreve başladı. 2007 yılında Söğüt Kaymakamlığı Yazı İşleri'nde memur olarak, 2009-10 tarihleri arasında Söğüt İmam Hatip Lisesi'nde meslek dersleri öğretmenliği (Görevlendirme) yaptı. 26 Nisan 2010 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Dairesi, Din Hizmetleri Şube Müdürlüğüne memur olarak atandı. 2011 yılından itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı'nda görev yapmaktadır.

2011 yılından itibaren İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet yapan TUBİM (Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucuyu İzleme Merkezi) çalışmalarında Diyanet İşleri Başkanlığı temsilciliğini yaparak Türkiye genelinde "Madde Bağımlılığı ile Mücadele" hakkında konferans ve seminerler verdi. Bakanlıklararası yapılan şura, toplantı, konferans, seminer, panel, çalıştay ve açılışlarda Diyanet İşleri Başkanlığını temsilen katıldı. 2011 yılında Vekâletle Kurban Kesim Organizasyonunda Afganistan'da koordinatör olarak görev yaptı.

"Dört Medeniyet İznik ve Örnek İnsan Modeli" konularında konferanslar verdi. 25-27 Ekim 2013 tarihlerinde yapılan Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumuna "16. Yüzyıldan Günümüze Bursa Yenişehir Köyleri" tebliği ile katıldı. 24.03.2014 tarihinde Bursa Yenişehir Belediyesi tarafından Fahri Hemşerilik Beratı verildi. Yayınlanmış dört kitabı, tebliğ, makale, gazete ve şiirleri vardır. Türkiye Yazarlar Birliği Üyesidir. Evli ve üç çocuk babasıdır. Arapça ve İngilizce (Orta) bilmektedir.

ÖZET

XIX. YÜZYILIN ORTALARINDA İZNIK'İN SOSYO-EKONOMİK DURUMU(NÜFUS VE TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE)

ÖZGÖREN, İsmail

**Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Arif KOLAY
Haziran, 2015, 311 sayfa**

XIX. Yüzyılın Ortalarında İznik'in Sosyo-Ekonomik Durumu (Nüfus ve Temettuat Defterlerine Göre)" başlıklı çalışmamız, Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinin 1832, 1844 ve 1849 tarihli 586, 1452, 1514, 1453, 1454 numaralı Nüfus Defterlerinde (NFS.) yer alan ve 8314, 8294, 16119, 8309, 8290, 8290A ve 8290B numaralı Maliye-i Varidat Muhasebe Bölümünde (ML.VRD.TMT.) bulunan 1844-1845 yıllarına ait İznik kazası temettûat defterlerine dayanmaktadır.

İznik merkezinde bulunan Yeşil Camii Mahallesi, Eşrefzade Mahallesi, Mahmud Çelebi Mahallesi, Beğler Mahallesi ve Reaya Mahallesi'nde yaşayan kişilerin 1832, 1844, 1845 ve 1849 yıllarına ait nüfus kayıtlarına ulaşarak o tarihlerde kullanılan adlar, lakaplar, eşkâller ve meslekler incelendi.

Ayrıca, bununla birlikte İznik kazasının 1844-1845 tarihlerinde sosyo-ekonomik ve demografik yapısını temettûat defterleri ışığında incelenerek değerlendirilmeye çalışıldı. Bu sayede 1844-1845 tarihlerinde kasabanın nüfusu, arazileri, hayvan cinsleri ve sayıları, yörede kullanılan aile ve şahıs adları ve lakapları, halkın meslekleri ve bu mesleklerden elde edilen bir yıllık kazançlar, kasabada yetiştirilen ürünler, devlete ödenen vergiler tespit edildi ve elde edilen sayısal veriler grafik ve tablolar halinde gösterildi.

Çalışmamızda İznik kazasının merkezinde yer alan mahalleler incelenmiş, yapılan bu incelemelerle İznik'in sahip olduğu sosyo-ekonomik, kültürel demografik özellikleri ortaya konularak, Tanzimat Fermanının ilanı ile başlayan ekonomik ve mali düzenlemeleri İznik ölçeğinde değerlendirilmeye çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: İznik, Temettuat, Tarım, Hayvancılık, Vergi, Meslekler, Mahaller, Hane, Nüfus.

ABSTRACT

IN THE MIDDLE OF XIX CENTURY THE SOCIA-ECONOMIC AND DEMOGRAPHIC SITUATION OF IZNIK (ACCORDING TO THE TEMETTUAT AND POPULATION REGISTERS)

ÖZGÖREN, İsmail

Master Thesis, Department of History

Advisor: Asst Prof. Arif KOLAY

June, 2015, 311 pages

Our study which is entitled "In The Middle Of XIX Century The Socia-Economic And Demographic Situation Of Iznik (According To The Temettuat And Population Registers)" is based on population registers numbered with 586, 1452, 1514, 1453, 1454 in Prime Minister's Ottoman Archives dated 1832, 1844 and 1849 and Temettuat registers in Iznik district dated 1844-1845 in Revenue Accountant Department numbered with 8314, 8294, 16119, 8309, 8290, 8290A and 8290B.

In this study, names, nicknames, forms used on that time and professions were studied by getting population registers dated 1832, 1844, 1845 and 1849 which shows the people who lived in Green Mosque Neighbourhood, Eşrefzade Neighbourhood, Mahmud Çelebi Neighbourhood, Beğler Neighbourhood and Reaya Neighbourhood in Iznik Centre.

In addition to this, we attempted to assess the socio economic and demographic structure of Iznik district between 1844-1845 in the light of temerruat registers. By this way, the population of the town, lands, animal species and numbers, family and personal names and nicknames used in the region, the professions of people and yearly incomes of these professions, products grown in the village, the taxes paid to the state have been identified and the numerical results have been shown as graphs and tables.

In our study, the neighbourhoods that were located in the centre of Iznik have been considered. Thus, we have tried to determine the socio-economic, cultural, Demographic features of Iznik. We have appreciated the arrangements in the financial and economic field starting with Tanzimat declaration in the criterion of Iznik.

Keywords: İznik, Temettuat, Agriculture, Livestock, Tax, Crafts, Professions, Neighbourhood, Household, Population.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xii
GRAFİKLER LİSTESİ	xviii
KISALTMALAR LİSTESİ	xxii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İZNIK'İN GENEL YAPISI

1.1. İZNIK'İN TARİHİ VE COĞRAFİ YAPISI	6
1.1.1. İznik Şehrinin Kurulması	6
1.1.2. Romalılar ve Bizanslılar Döneminde İznik	8
1.1.2.1. Romalılar Döneminde İznik	8
1.1.2.2. Bizans Döneminde İznik	10
1.1.3. İznik İmparatorluğu	11
1.1.4. Selçuklular ve Osmanlılar Döneminde İznik	13
1.1.4.1. Selçuklular Döneminde İznik	13
1.1.4.2. Osmanlılar Döneminde İznik	15
1.1.5. Cumhuriyet Döneminde İznik	20
1.2. İZNIK NÜFUS VE TEMETTUAT DEFTERLERİ	22
1.2.1. İznik Nüfus Defterleri	22
1.2.2. İznik Temettuat Defterleri	23

İKİNCİ BÖLÜM

XIX. YÜZYILIN ORTALARINDA İZNİK'TE İDARİ VE SOSYAL YAPI

2.1. İZNİK'İN İDARİ YAPISI.....	26
2.1.1. İznik'in Mahalle ve Köyleri	26
2.1.2. İznik'in Nüfus Yapısı	27
2.1.2.1. Mahalleler	27
2.1.2.2. Köyler	29
2.2. İZNİK'İN SOSYAL YAPISI	33
2.2.1. İznik'te Yaşayanlar	33
2.2.1.1. Yeşil Camii Mahallesiinde Yaşayanlar	33
2.2.1.1.1. 1832 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesiinde Yaşayanlar	33
2.2.1.1.2. 1844 Tarihinde Yeşil Cami-i Şerif Mahallesiinde Yaşayanlar	36
2.2.1.2. Eşrefzade Mahallesiinde Yaşayanlar	39
2.2.1.2.1. 1832 Tarihinde Sultan Eşref Mahallesiinde Yaşayanlar	39
2.2.1.2.2. 1844 Tarihinde Eşrefzade Mahallesiinde Yaşayanlar	42
2.2.1.3. Mahmud Çelebi Mahallesiinde Yaşayanlar	45
2.2.1.3.1. 1832 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesiinde Yaşayanlar ...	45
2.2.1.3.2. 1844 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesiinde Yaşayanlar ...	47
2.2.1.4. Beğler Mahallesiinde Yaşayanlar	49
2.2.1.4.1. 1832 Tarihinde Beğler Mahallesiinde Yaşayanlar	49
2.2.1.4.2. 1844 Tarihinde Beğler Mahallesiinde Yaşayanlar	50
2.2.1.5. İznik'te Yaşayan Kıpti Müslimler	52
2.2.1.6. İznik'te Yaşayan Reayalar	53
2.2.2. İznik'te Kullanılan Adlar ve Hane Reisleri	56
2.2.2.1. Yeşil Camii Mahallesiinde Kullanılan Adlar ve Hane Reisleri	56
2.2.2.2. Eşrefzade Mahallesiinde Kullanılan Adlar ve Hane Reisleri	60
2.2.2.3. Mahmud Çelebi Mahallesiinde Kullanılan Adlar ve Hane Reisleri	63
2.2.2.4. Beğler Mahallesiinde Kullanılan Adlar ve Hane Reisleri	65
2.2.2.5. Kıpti Müslimlerin Kullandığı Adlar ve Hane Reisleri	68
2.2.2.6. İznik Genelinde Kullanılan Adlar	68
2.2.3. İznik'te Hane Reislerinin Eşkâli	70

2.2.3.1. Müslüman Hane Reislerinin Eşkâli	70
2.2.3.2. Reaya Hane Reislerinin Eşkâli	77
2.2.4. İznik'in Meslek Yapısı	77
2.2.4.1. Dini Alandaki Meslekler	79
2.2.4.2. Askeri Alanındaki Meslekler	80
2.2.4.3. Tarım Alanındaki Meslekler	81
2.2.4.4. Ticaret Alanındaki Meslekler	81
2.2.4.5. Diğer Alandaki Meslekler	82
2.2.4.6. Reaya'nın Yaptığı Meslekler.	83
2.2.5. İznik'te Yaş Dağılımı	85
2.2.5.1. Müslümanların Yaş Dağılımı	85
2.2.5.2. Kıpti Müslimlerin Yaş Dağılımı	91
2.2.5.3. Reaya'nın Yaş Dağılımı	92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

XIX. YÜZYIL ORTALARINDA İZNIK'TE EKONOMİK YAPI

3.1. İZNIK'TE ESNAF VE MESLEK YAPISI	95
3.1.1. Yeşil Camii Mahallesi Meslek Yapısı	95
3.1.2. Eşrefzade Mahallesi Meslek Yapısı	99
3.1.3. Mahmud Çelebi Mahallesi Meslek Yapısı	104
3.1.4. Beğler Mahallesi Meslek Yapısı	108
3.1.5. Reaya Mahallesi Meslek Yapısı	113
3.1.6. İznik Geneli Esnaf ve Meslek Yapısı	118
3.2. TARIM	127
3.2.1. İznik'in Genel Tarımsal Arazi Yapısı	127
3.2.2. İznik'te Ziraî Gelirler	128
3.2.2.1. Bahçe ve Arsa Gelirleri	128
3.2.2.1.1. Yeşil Camii Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelirleri	128
3.2.2.1.2. Eşrefzade Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelirleri	131
3.2.2.1.3. Mahmud Çelebi Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelirleri	134
3.2.2.1.4. Beğler Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelirleri	137

3.2.2.1.5. Reaya Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelirleri	139
3.2.2.1.6. İznik Geneli Bahçe ve Arsa Gelirleri	144
3.2.2.2. Meyve Gelirleri	150
3.2.2.2.1. Yeşil Camii Mahallesi Meyve Gelirleri	150
3.2.2.2.2. Eşrefzade Mahallesi Meyve Gelirleri	153
3.2.2.2.3. Mahmud Çelebi Mahallesi Meyve Gelirleri	156
3.2.2.2.4. Beğler Mahallesi Meyve Gelirleri	158
3.2.2.2.5. Reaya Mahallesi Meyve Gelirleri	160
3.2.2.2.6. İznik Geneli Meyve Gelirleri	164
3.2.2.3. Tütün Gelirleri	171
3.2.2.3.1. Yeşil Camii Mahallesi Tütün Gelirleri	171
3.2.2.3.2. Eşrefzade Mahallesi Tütün Gelirleri	172
3.2.2.3.3. Mahmud Çelebi Mahallesi Tütün Gelirleri	173
3.2.2.3.4. Beğler Mahallesi Tütün Gelirleri	174
3.2.2.3.5. Reaya Mahallesi Tütün Gelirleri	175
3.2.2.3.6. İznik Geneli Tütün Gelirleri	176
3.2.3. İznik'te Mezru ve Gayri Mezru Tarla Yapısı	178
3.2.3.1. Mezru ve Gayri Mezru Tarla	178
3.2.3.1.1. Yeşil Camii Mahallesi Tarla Yapısı	179
3.2.3.1.2. Eşrefzade Mahallesi Tarla Yapısı	181
3.2.3.1.3. Mahmud Çelebi Mahallesi Tarla Yapısı	182
3.2.3.1.4. Beğler Mahallesi Tarla Yapısı	185
3.2.3.1.5. Reaya Mahallesi Tarla Yapısı	187
3.2.3.1.6. İznik Geneli Mezru ve Gayri Mezru Tarla Yapısı	189
3.2.3.1.6.1. İznik Geneli Gayri Mezru Tarla Yapısı	189
3.2.3.1.6.2. İznik Geneli Mezru Tarla Yapısı	191
3.3. HAYVANCILIK	193
3.3.1.İznik'in Küçükbaş Hayvancılık Yapısı	194
3.3.2.İznik'in Büyükbaş Hayvancılık Yapısı	196
3.3.2.1. Yeşil Camii Mahallesi Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı	196
3.3.2.2. Eşrefzade Mahallesi Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı	198
3.3.2.3. Mahmud Çelebi Mahallesi Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı	202

3.3.2.4. Beğler Mahallesi Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı	204
3.3.2.5. Reaya Mahallesi Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı	207
3.3.2.6. İznik Geneli Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı	208
3.3.3. Yük ve Binek Hayvancılığı	220
3.4. İZNIK TEMETTUAT DEFTERLERİNDE VERGİ ÇEŞİTLERİ	227
3.4.1. İznik'in 1844 ve 1845 Tarihlerinde Mahallelere Göre Yıllık Vergi Dağılımı	227
3.4.1.1. Yeşil Camii Mahallesinin Yıllık Vergi Dağılımı	227
3.4.1.2. Eşrefzade Mahallesinin Yıllık Vergi Dağılımı	232
3.4.1.3. Mahmud Çelebi Mahallesinin Yıllık Vergi Dağılımı	235
3.4.1.4. Beğler Mahallesinin Yıllık Vergi Dağılımı	239
3.4.1.5. Reaya Mahallesinin Yıllık Vergi Dağılımı	243
3.4.1.6. İznik Geneli Yıllık Vergi Dağılımı	249
3.4.2. İznik'te Öşür Çeşitleri	255
3.4.2.1. Meyve Öşrü	255
3.4.2.2. Tütün Öşrü	258
3.4.2.3. İpek Öşrü	258
3.4.2.4. Zuhurat Öşrü	259
3.4.3. Hayvan Vergisi (Ağnam Resmi)	260
3.4.4. İznik'in Sayısal Verileri	260
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	262
EKLER	265
KAYNAKÇA.....	281
DİZİN	285

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: 1883 Tarihinde İznik Nahiyesinde Doğum ve Ölüm Sayıları.	19
Tablo 1.2: 1892 Tarihinde İznik Nahiyesinde Nüfus Durumu.	20
Tablo 2.1: İznik'in 1832, 1844 ve 1849 Tarihlerindeki Nüfus Dağılımı.	28
Tablo 2.2: 1832, 1844 ve 1849 Tarihlerinde İznik'te Bulunan Köylerin Nüfus Bilgileri	29
Tablo 2.3: 1832 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesi'nde Yaşayanlar.	34
Tablo 2.4: 1844 Tarihinde Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'nde Yaşayanlar.	37
Tablo 2.5: 1832 Tarihinde Sultan Eşref Mahallesi'nde Yaşayanlar.	40
Tablo 2.6: 1844 Tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Yaşayanlar.	42
Tablo 2.7: 1832 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Yaşayanlar.	46
Tablo 2.8: 1844 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Yaşayanlar.	47
Tablo 2.9: 1832 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Yaşayanlar.	49
Tablo 2.10: 1844 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Yaşayanlar.	51
Tablo 2.11: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kıpti Müslimler.	53
Tablo 2.12: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Reayalar.	54
Tablo 2.13: 1832 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.	57
Tablo 2.14: 1832 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesi'nde Yaşamış Hane Reisleri ve Lakapları.	58
Tablo 2.15: 1844 Tarihinde Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.	59
Tablo 2.16: 1844 Tarihinde Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'nde Yaşamış Hane Reisleri ve Lakapları.	59
Tablo 2.17: 1832 Tarihinde Sultan Eşref Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.	60
Tablo 2.18: 1832 Tarihinde Sultan Eşref Mahallesi'nde Hane Reisleri ve Lakapları. .	61
Tablo 2.19: 1844 Tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.	62

Tablo 2.20: 1844 tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.....	63
Tablo 2.21: 1832 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.	64
Tablo 2.22: 1832 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Hane Reisleri ve Lakapları.	64
Tablo 2.23: 1844 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.	65
Tablo 2.24: 1844 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Hane Reisleri ve Lakapları.	65
Tablo 2.25: 1832 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.	66
Tablo 2.26: 1832 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Hane Reisleri ve Lakapları.	66
Tablo 2.27: 1844 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.	67
Tablo 2.28: 1844 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Hane Reisleri ve Lakapları.	67
Tablo 2.29: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kıpti Müslimlerin Kullandığı Adlar. ...	68
Tablo 2.30: 1844 Tarihinde İznik'te yaşayan Kıpti Müslim Hane Reisleri ve Lakapları.	68
Tablo 2.31: 1832 Tarihinde İznik'te Kullanılan Adlar.	69
Tablo 2.32: 1844 Tarihinde İznik'te Kullanılan Adlar.	70
Tablo 2.33: 1832 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kişilerin Nüfus Boy Özellikleri.	72
Tablo 2.34: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kişilerin Boy Özellikleri.	74
Tablo 2.35: İznik'te Kıpti Müslimlerin Boy Özelliği.	76
Tablo 2.36: 1844 Tarihinde İznik Reaya Genel Nüfus Boy Özelliği.....	77
Tablo 2.37: 1844 Tarihinde İznik'te Bulunan Meslekler.	78
Tablo 2.38: İznik'te Yaşayan Reayaların Yaptığı Meslekler.	83
Tablo 3.1: 1844 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesinde Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları	95
Tablo 3.2: 1844 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesi Meslek Grupları.	96

Tablo 3.3: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Yeşil Camii Mahallesi Esnaf ve Gelir Tablosu. (Kırş.)	98
Tablo 3.4: Eşrefzade Mahallesi'nde Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları.	100
Tablo 3.5: 1844 Tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Meslek Bilgileri.	101
Tablo 3.6: 1844 Tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Bulunan Esnaf ve Gelirleri. (Kırş.)	103
Tablo 3.7: Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları.	105
Tablo 3.8: Mahmud Çelebi Mahallesi Meslek Bilgileri.	105
Tablo 3.9: Mahmud Çelebi Mahallesi Esnafı ve Gelir Tablosu. (Kırş.)	107
Tablo 3.10: Beğler Mahallesi Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları.	109
Tablo 3.11: Beyler Mahallesi Meslek Bilgileri.	110
Tablo 3.12: 1844 Tarihinde Beğler Mahallesi Esnaf ve Gelir Tablosu. (Kırş.)	1
Tablo 3.13: Reaya Mahallesi'nde Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları.	113
Tablo 3.14: Reaya Mahallesi Meslek Bilgileri.	115
Tablo 3.15: Reaya Mahallesi Esnaf ve Gelir Tablosu.	116
Tablo 3.16: İznik Genel Esnaf Hasılat Tablosu Tablosu.	120
Tablo 3.17: 1844 Tarihinde İznik'te Bulunan Meslekler ve Mahallelere Göre Dağılımı.	125
Tablo 3.18: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Yeşil Camii Mahallesinde Bahçe Hasılat ve Dönümü	130
Tablo 3.19: Eşrefzade Mahallesi Bahçe ve Mülk Arsa Tablosu. (Kırş.)	132
Tablo 3.20: Mahmud Çelebi Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelir Tablosu. (Kırş.)	136
Tablo 3.21: Beyler Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelir Tablosu. (Kırş.)	137
Tablo 3.22: Reaya Mahallesi Bahçe ve Mülk Arsa Gelir Tablosu. (Kırş.)	141
Tablo 3.23: İznik Genel Bahçe ve Mülk Arsa Tablosu.	146
Tablo 3.24: İznik'te Müslüman ve Reayanın Bahçe ve Mülk Arsa Tablosu.	148

Tablo 3.25: Yeşil Camii Mahallesi Meyve Dönüm ve Gelir Tablosu. (Krş.)	151
Tablo 3.26: Eşrefzade Mahallesi Meyve Dönüm ve Gelir Tablosu. (Krş.)	154
Tablo 3.27: Mahmud Çelebi Mahallesi Meyve Dönüm ve Gelir Tablosu. (Krş.)	157
Tablo 3.28: Beyler Mahallesi Meyve Dönüm ve Gelir Tablosu. (Krş.)	159
Tablo 3.29: Reaya Mahallesi Meyve Dönüm ve Gelir Tablosu. (Krş.)	161
Tablo 3.30: İznik'in 1844 ve 1845 Tarihlerinde Genel Meyve Adet, Dönüm ve Gelir Tablosu. (Krş.)	165
Tablo 3.31: İznik Genel Meyve Gelir Tablosu.	168
Tablo 3.32: 1844 ve 1845 Tarihlerinde İznik'te Meyve Geliri Yüzdellik Dağılımı. (+/-)	168
Tablo 3.33: 1844 Tarihinde İznik'te Meyve Ağaç ve Dönüm Bilgileri.	169
Tablo 3.34: İznik'te Müslüman ve Hristiyan Reayanın Meyve Hasılatı	170
Tablo 3.35: 1844 Tarihinde İznik'te Müslüman ve Hristiyan Reayanın Meyve Hasılatı.	170
Tablo 3.36: 1845 Tarihinde İznik'te Müslüman ve Hristiyan Reayanın Meyve Hasılatı.	170
Tablo 3.37: Yeşil Camii Mahallesi Tütün Tablosu (Krş.)	172
Tablo 3.38: Eşrefzade Mahallesi Tütün Tablosu. (Krş.)	173
Tablo 3.39: Mahmud Çelebi Mahallesi Tütün Tablosu.	173
Tablo 3.40: Beğler Mahallesi Tütün Tablosu.	175
Tablo 3.41: Reaya Mahallesi Tütün Tablosu.	176
Tablo 3.42: İznik Genel Tütün Tablosu.	178
Tablo 3.43: Yeşil Camii Mahallesi Mezru ve Gayri Mezru Tarla Dönüm ve Hasılatı.	180
Tablo 3.44: Eşrefzade Mahallesi Mezru ve Gayri Mezru Tarla Dönüm ve Hasılatı ..	182

Tablo 3.45: Mahmud Çelebi Mahallesi Mezru ve Gayri Mezru Tarla Dönüm ve Hasılatı.	184
Tablo 3.46: Beğler Mahallesi Mezru ve Gayri Mezru Tarla Dönüm ve Hasılatı.	186
Tablo 3.47: Reaya Mahallesi Mezru ve Gayri Mezru Tarla Dönüm ve Hasılatı.	188
Tablo 3.48: İznik Genel Gayri Mezru Tarla Dönüm Tablosu.	189
Tablo 3.49: İznik Genel Mezru Tarla Tablosu. (Krş.)	192
Tablo 3.50: Beyler Mahallesi Küçükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)	195
Tablo 3.51: İznik'te Müslüman ve Reaya Küçükbaş Hayvan Bilgisi.	195
Tablo 3.52: Yeşil Camii Mahallesi Büyükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)	197
Tablo 3.53: Yeşil Camii Mahallesi Hayvan ve Gelir Tablosu.	198
Tablo 3.54: Eşrefzade Mahallesi Büyükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)	199
Tablo 3.55: Eşrefzade Mahallesi Hayvan ve Gelir Tablosu.	201
Tablo 3.56: Mahmud Çelebi Mahallesi Büyükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)	203
Tablob 3.57: Mahmud Çelebi Mahallesi Hayvan ve Gelir Tablosu.	203
Tablo 3.58: Beğler Mahallesi Büyükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)	205
Tablo 3.59: Beğler Mahallesi Hayvan ve Gelir Tablosu. (Krş.)	206
Tablo 3.60: Reaya Mahallesi Büyükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)	207
Tablo 3.61: Reaya Mahallesi Hayvan ve Gelir Tablosu.	208
Tablo 3.62: İznik Geneli Büyükbaş Hayvan Adet Bilgisi.	209
Tablo 3.63: İznik Genel Büyükbaş Hayvan Gelir Tablosu.	211
Tablo 3.64: Müslüman ve Reaya Büyükbaş Hayvan Bilgisi.	216
Tablo 3.65: İznik'te Müslüman ve Reaya'nın Büyükbaş Hayvan Gelir Tablosu.	217
Tablo 3.66: Yeşil Camii Mahallesi Yük ve Binek Hayvan Bilgileri. (adet/re's)	220
Tablo 3.67: Eşrefzade Mahallesi Yük ve Binek Hayvan Bilgileri. (adet/re's)	221
Tablo 3.68: Mahmud Çelebi Mahallesi Yük ve Binek Hayvan Bilgileri. (adet/re's) ..	222

Tablo 3.69: Beyler Mahallesi Yük ve Binek Hayvan Bilgileri (adet/re's)	222
Tablo 3.70: İznik Mahallelerine Göre Yük ve Binek Hayvan Bilgisi.	223
Tablo 3.71: Reaya Mahallesi Yük ve Binek Hayvan Bilgileri. (adet/re's)	225
Tablo 3.72: İznik'te Bulunan Müslüman ve Reayanın Yük ve Binek Hayvan Bilgisi.	226
Tablo 3.73: Yeşil Camii Mahallesi Yıllık Vergi Dağılımı. (Krş.)	229
Tablo 3.74: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Yeşil Camii Mahallesi Hasılat Dağılımı.	232
Tablo 3.75: Eşrefzade Mahallesi Mahallesi Temettuat, Rusumat ve Öşür Tablosu. (Krş.)	233
Tablo 3.76: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Eşrefzade Mahallesi Hasılat Dağılımı.	235
Tablo 3.77: Mahmud Çelebi Mahallesi Temettuat, Rusumat ve Öşür Tablosu. (Krş.)	236
Tablo 3.78: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Mahmud Çelebi Mahallesi Hasılat Dağılımı.	238
Tablo 3.79: Beğler Mahallesi Mahallesi Temettuat, Rusumat ve Öşür Tablosu. (Krş.)	240
Tablo 3.80: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Beğler Mahallesi Hasılat Dağılımı.	243
Tablo 3.81: Reaya Mahallesi Temettuat, Zuhurat ve Öşür Tablosu. (Krş.)	244
Tablo 3.82: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Reaya Mahallesi Hasılat Dağılımı.	248
Tablo 3.83: İznik'te Ödenen Vergi Çeşitleri ve Sayısal Değerleri. (Krş.)	250
Tablo 3.84: İznik Mahalleleri Meyve Öşür Bilgileri.	257
Tablo 3.85: İznik Kasabası Tütün Öşrü.	258
Tablo 3.86: 1844 Tarihinde İznik'te Verilen İpek Öşrü.	259
Tablo 3.87: 1844 Tarihinde İznik'in Zuhurat Öşrü. (Krş.)	259
Tablo 3.88: 1844 Tarihinde İznik'in Küçükbaş Hayvan Öşrü.	260
Tablo 3.89: İznik'te Öne Çıkan Sayısal Bilgileri.	261

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 2.1: 1832, 1844 ve 1849 Tarihlerinde Nüfus Ortalaması Yüz'ü (100) Geçen İznik Köyleri	31
Grafik 2.2: 1832, 1844 ve 1849 Tarihlerinde İznik Merkez ve Köylerinin Nüfus Dağılımı	31
Grafik 2.3: İznik'in 1832 Tarihinde Nüfus Dağılımı.	32
Grafik 2.4: İznik'in 1844 Tarihinde Nüfus Dağılımı.	32
Grafik 2.5: İznik'in 1849 Tarihinde Nüfus Dağılımı.	33
Grafik 2.6: 1832 Tarihinde İznik'te Yaşayanların Nüfus Boy Özelliği.	71
Grafik 2.7: 1832 Tarihinde İznik Halkının Boy ve Bıyık Yüzdeliği.	71
Grafik 2.8: 1832 Tarihinde İznik'te Boy ve Sakal Yüzdeliği.	73
Grafik 2.9: 1844 Tarihinde İznik'in Nüfus Boy Özelliği.	75
Grafik 2.10: 1844 Tarihinde İznik Halkının Boy ve Bıyık Yüzdeliği.	75
Grafik 2.11: 1844 Tarihinde İznik Halkının Boy ve Sakal Yüzdeliği.	76
Grafik 2.12: 1844 Tarihinde İznik'in Meslek Dağılımı.....	79
Grafik 2.13: 1844 Tarihinde İznik'te Dini Meslekler.	80
Grafik 2.14: 1844 Tarihinde İznik'te Bulunan Asker Sayısı ve Sınıfı.	80
Grafik 2.15: 1844 Tarihinde İznik'te Tarımsal Alanda Yapılan Meslekler.	81
Grafik 2.16: 1844 Tarihinde İznik'te Yapılan Esnafçılık.....	81
Grafik 1.17: 1844 Tarihinde İznik'te Bulunan Esnaflar.	82
Grafik 2.18: 1844 Tarihinde İznik'te Bulunan Diğer Meslek Dalları.	82
Grafik 2.19: 1844 Tarihinde İznik'te Bulunan Meslek Dalları Yüzdeliği.....	83
Grafik 2.20: İznik'te Reaya Esnafı.	84
Grafik 2.21: İznik'te Tarımla Uğraşan Reaya	84
Grafik 2.22: 1832 Tarihinde İznik Genel Nüfus Dağılımı.	86

Grafik 2.23: 1832 Tarihinde İznik Genel Nüfus Yüzdelerik Dağılımı.	86
Grafik 2.24: 1832 Tarihinde İznik'te Genel Yaş Dağılımı.	87
Grafik 2.25: 1832 Tarihinde İznik Genel Yüzdelerik Yaş Dağılımı.	87
Grafik 2.26: 1844 Tarihinde İznik Genel Nüfus Dağılımı.	89
Grafik 2.27: 1844 Tarihinde İznik Genel Yüzdelerik Nüfus Dağılımı.	89
Grafik 2.28: 1844 Tarihinde İznik Genel Yaş Dağılımı.	90
Grafik 2.29: 1844 Tarihinde İznik Genel Yüzdelerik Yaş Dağılımı.	90
Grafik 2.30: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kıpti Müslimlerin Yaş Dağılımı.	92
Grafik 2.31: İznik'teki Kıptilerin Yüzdelerik Yaş Dağılımı.	92
Grafik 2.32: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Reayanın Yaş Dağılımı.	93
Grafik 3.1: 1844 Tarihinde İznik'te Esnaf Gelir Yüzdeleriği.	123
Grafik 3.2: 1845 Tarihinde İznik'te Esnaf Gelir Yüzdeleriği.	124
Grafik 3.3: İznik Bahçe ve Arsa Tablosu.	145
Grafik 3.4: İznik Genel Bahçe ve Mülk Arsa Yüzdelerik Dönüm Bilgileri.	147
Grafik 3.5: 1844 Tarihinde İznik'te Bahçe ve Arsa Gelir Yüzdeleriği.	147
Grafik 3.6: 1845 Tarihinde İznik'te Bahçe ve Arsa Gelir Yüzdeleriği.	148
Grafik 3.7: 1844 Tarihinde İznik'te Bahçe ve Mülk Arsa Hasılat Yüzdeleriği	149
Grafik 3.8: 1844 Tarihinde İznik'te Bahçe ve Mülk Arsa Dönümü.	149
Grafik 3.9: 1844 Tarihinde İznik'in Zeytin Gelir Yüzdeleriği.	164
Grafik 3.10: İznik'te Meyve Hasılatı.	167
Grafik 3.11: 1844 Tarihinde İznik'te Toplam Meyve Geliri Yüzdeleriği.	169
Grafik 3.12: İznik'te Tütün Hasılatı ve Dönümü Bilgileri.	176
Grafik 3.13: 1844 Tarihinde İznik'te Mahallelere Göre Tütün Dönüm Yüzdeleriği. ...	177
Grafik 3.14: İznik'te Gayri Mezru Tarla Dönüm Bilgileri.	189
Grafik 3.15: İznik'te Gayri Mezru Tarla Dönüm Yüzdelerik Dönüm Bilgileri.	190

Grafik 3.16: İznik'te Müslüman ve Reayanın Gayri Mezru Tarla Dönüm Bilgileri..	190
Grafik 3.17: İznik'te Mezru Tarla Hasılatı ve Dönüm Bilgileri.	191
Grafik 3.18: 1844 Tarihinde İznik'te Mezru Tarla Hasılatı Yüzdeler Bilgileri.	191
Grafik 3.19: 1845 Tarihinde İznik'te Mezru Tarla Hasılatı Yüzdeler Bilgileri.	192
Grafik 3.20: İznik'te Müslüman ve Reaya'nın Mezru Tarla Hasılatı ve Dönüm Yüzdeler Bilgileri.	193
Grafik 3.21: İznik Genel Büyükbaş Hayvan Sayısı.	210
Grafik 3.22: İznik Genel Büyükbaş Hayvan Yüzdeler Bilgisi.	210
Grafik 3.23: 1844 Tarihinde İznik'te Büyükbaş Hayvan Hasılatı.	212
Grafik 3.24: 1844 Tarihinde İznik'te Büyükbaş Hayvan Gelir Yüzdeleri.	213
Grafik 3.25: 1845 Tarihinde İznik'te Büyükbaş Hayvan Hasılatı.	213
Grafik 3.26: 1845 Tarihinde İznik'te Büyükbaş Hayvan Gelir Yüzdeleri.	214
Grafik 3.27: İznik'te Büyükbaş Hayvan Hasılat Bilgisi.	215
Grafik 3.28: İznik'te Müslüman ve Reaya'nın Büyükbaş Hayvan Gelir ve Adet Bilgileri.	217
Grafik 3.29: 1844 Tarihinde İznik'te Genel Büyükbaş Hayvan Hasılat Yüzdeleri. ...	219
Grafik 3.30: İznik Mahalleleri Yük ve Binek Hayvan Âdeti.	223
Grafik 3.31: İznik Mahallelerinde Bulunan Yük ve Binek Hayvan Yüzdeleri.	224
Grafik 3.32: 1844 Tarihinde İznik'te Müslüman ve Reaya'nın Elinde Bulunan Yük ve Binek Hayvan Bilgileri	226
Grafik 3.33: İznik'te Müslüman ve Reaya'nın Sahip Olduğu Yük ve Binek Hayvan Yüzdeleri.	227
Grafik 3.34: 1844 Tarihinde İznik Meslek Temettuat Bilgileri.	249
Grafik 3.35: 1844 Tarihinde İznik Meslek Temettuat Yüzdeler Bilgileri.	249
Grafik 3.36: 1844 Tarihinde İznik Zuhurat Temettuat Bilgileri.	251
Grafik 3.37: 1844 Tarihinde İznik Zuhurat Temettuat Yüzdeler Bilgileri.	251

Grafik 3.38: 1844 Tarihinde İznik'in Öşür Bilgileri.	252
Grafik 3.39: 1844 Tarihinde İznik'in Öşür Yüzdellik Bilgileri.	252
Grafik 3.40: 1844 Tarihinde İznik'in Senelik Vergi Grafiği. (Krş.)	253
Grafik 3.41: 1844 Tarihinde İznik'in Senelik Vergi Yüzdellik Grafiği.	253
Grafik 3.42: İznik'in 1844 ve 1845 Tarihlerindeki Hasılatı.	254
Grafik 3.43: 1844 ve 1845 Tarihlerinde İznik'in Genel Gelir Hasılatı.	255
Grafik 3.44: İznik'te 1844 Tarihinde Meyve Öşür Bilgileri.	256
Grafik 3.45: İznik'te 1844 Tarihinde Meyve Öşür Yüzdellik Bilgileri.	256
Grafik 3.46: 1844 Tarihinde İznik'te Verilen Tütün Öşrü.	258
Grafik 3.47: 1844 Tarihinde İznik'te Verilen İpek Öşrü.	259

KISALTMALAR LİSTESİ

agb	Adı geçen belge.
age	Adı geçen eser.
agm	Adı geçen makale.
b	Bin.
Bkz	Bakınız.
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi.
C	Cilt.
Çev	Çeviri.
d	Defter.
hn	Hane.
H	Hicri.
HTR	Harita
İÖ	İsa'dan önce.
km	Kilometre.
Krş	Kuruş
Mah	Mahalle.
M	Miladi.
MLVRDTMT	Maliye Nezareti Varidat Muhasebesi Temettuat Defterleri.
m	Metre.
MÖ	Milattan Önce.
MS	Milattan Sonra.
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı.
nr	Numara.
NFS	Nüfus.
Ö	Ölüm.
s	Sayfa.
TC	Türkiye Cumhuriyeti.
TTKB	Türk Tarih Kurumu Basımı.
Vb	Ve benzeri.
Yay	Yayınları.
yy	Yüzyıl.

TEZ METNİ

GİRİŞ

Medeniyetlerin merkezi Şehr-i İznik, 6000 yıllık geçmişiyle Romalılara, Bizanslılara, Anadolu Selçuklularına ve Osmanlılara başkentlik etmiş Anadolu'nun önemli şehirlerinden biridir.

İznik o kadar önemlidir ki, bu gün dâhi, farklı medeniyetlere ait eserleri bulmak mümkündür. Dünya çapında açık hava müzesi konumunda olan şehir, tarih boyunca birçok komutanın almak için büyük mücadele verdiği yer olmuştur. M.Ö. 316 tarihinde Antigonía adıyla kurulan İznik, Nikiya, Nikiye, Nikiyye, Nikya, Yızník, İsnik, Nikaia, Ulema Yuvası ve İsnikian olarak tarih boyunca kullanılmıştır.

Türkiye'nin beşinci büyük ve Marmara Bölgesi'nin en büyük gölü şehir surlarının hemen yakınında bulunmaktadır. 4970 metre uzunluğundaki Romalılar döneminden kalma şehir surları, İstanbul, Yenişehir ve Lefke kapıları hâlâ sağlamdır. Hiç izi kalmamış olan Göl Kapı'nın yalnızca adı ve yeri bilinmektedir.

İznik, Bizans İmparatorluğu döneminde merkez olma özelliğini koruyabilmiş, 718 ve 727 yıllarında Araplar tarafından iki defa kuşatılmıştır. 1204-1222 yılları arasında Theodoros Laskaris tarafından tarihte ilk defa İznik adında (İznik İmparatorluğu) bir devlet burada kurulmuştur.

Şehir, Hıristiyan tarihi ve ilahiyatı açısından çok önemli bir yere sahiptir. Hıristiyanlıktaki I. ve VII. Konsiller İznik'te yapılmış, tarih, 20 Mayıs 325 gösterdiğinde Hıristiyan âlemi için önemli kararların alınacağı yer İznik'teki "İmparatorluk Sarayı" olmuştur.

Anadolu Selçukluların ilk başkenti olan İznik, Süleyman Şahtan sonra "Sultan" ünvanını alan Kılıç Arslan, ilk defa burada tahta çıkmış ve bu ünvanını alan ilk hükümdar olmuştur.

2 Mart 1331 tarihi İznik'in kaderinin çizildiği tarihtir. Osman Gazi oğlu Orhan Gazi 28 sene Bizans'ın elinde bulunan İznik'i tekrar 234 yıllık bir aradan sonra Türklerin hâkimiyeti altına almıştır. Küçük Asya'da Helenizm'in çöküşü Türklerin şehri ele geçirmesiyle gerçekleşmiştir.

Şehir, Osmanlılar tarafından fethedilince ilim, kültür, sanat ve ticaret alanında birçok ilerleme burada kaydedilmiştir. İpek Yolu, Bey Yolu ve Hacılar Yolu şehrin

inkişafına katkı sağlamıştır. Şehirde Helenistik, Roma ve Bizanslılardan kalma Ayasofya, Berber Kaya Mezar Anıtı, Beştaş, Böcek Ayazma, Hagios Triphanos Kilisesi, Hagios Tryphon Kilisesi, Koimesis Kilisesi, Hipoje, Roma Tiyatrosu, Bizans Su Yolları, Surlar, Taş Köprü, Tekne Kaya buradadır.

Şehirde Selçuklulardan kalma eser olmamakla birlikte, Osmanlılar tarafından şehrin fiziki ve sosyal açıdan inkişafını sağlamak için birçok eser bırakılmıştır. Hacı Hamza Bey Camii, Hacı Özbek Camii, Mahmud Çelebi Camii, Orhan (Ayasofya) Camii, Orhan Gazi İmaret Camii, Şeyh Kutbuddin Camii, Yakup Çelebi Camii ve Yeşil Camii tarihi yapılardan bir kaçıdır.

İslâm tasavvuf edebiyatı ve tarihi açısından da İznik çok önemli bir şehirdir. Eşrefoğlu Abdullah-ı Rumi tasavvuf alanında ön plana çıkan kişilerin başında gelir. Gönül erenlerinden, ilim ve bilim adamlarından birçok değerli şahsiyetin türbelerini şehirde bulmak mümkündür. Abdolvahab Sancaktarî, Afyon Dede, ilk Osmanlı müderrislerinden Alâeddin-i Mısırî, Altıparmak, I. Murad'ın sadrazamı Çandarlı Halil Hayrettin Paşa, Fatih Sultan Mehmed'in sadrazamlarından, 1453'de İstanbul alındıktan sonra idam edilen Çandarlı Halil Paşa, Çandarlı İbrahim Paşa, Eşref Baba, Huysuzlar, Kırgızlar, Musa Baba, Sarı Saltuk Türbeleri ve Osmanlı düşünce tarihinin önde gelen isimlerinden biri olan, asıl adı Şerefüddin Davud b. Mahmud b. Muhammed olan (Ö.751/1350) Kayseri'de doğduğu için "Kayseri" denilen, Osmanlı Devleti'nin ilk medresesi olan İznik'teki Orhaniye Medresesi'ne ilk müderris olarak tayin edilen Davud-i Kayseri'nin türbesi de burada bulunmaktadır.

I. Murad, II. Murad, Orhan Gazi ve İsmail Bey Hamamları şehre ayrı bir güzellik katmakta, Osman Devletinde fakir fukaranın karnını doyurulması için Sultan Murad tarafında annesi "Nilüfer Hatun" için yaptırdığı Nilüfer Hatun İmaretini bu şehirdedir.

1330'lu yıllarda Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Şah tarafından inşa edilen Süleyman Paşa Medresesi'nde birçok ilim adamı İznik'te yetişmiş, XV. yüzyıl ile XVII. yüzyıl arasında "İznik Çinisi" dünyada en önde gelen sanat eserleri arasında gösterilmiştir.

Tarih boyunca önemli siyasi, kültürel, ilmi ve sanatsal çalışmaların yapıldığı yer olarak karşımıza çıkan İznik, XIX. yüzyılın ortalarında çok az bir nüfusa sahip bir

kasaba görünümündedir. Osmanlı arşivlerinde bulunan İznik nüfus ve temettuat defterleri bu bilgiyi doğrulamaktadır.

İznik hakkında XV. yüzyıl ile XIX. yüzyıl arasında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmakla birlikte XIX. yüzyıla ait Osmanlıca belgelere dayanarak şehrin nüfus ve temettuat bilgileri ışığında sosyo-ekonomik durumu incelenmeye çalışıldı.

İznik şehrine hor bakma,
Sakarya suyu gibi akma,
İzniğimde (İznikmid'i de) el bakma,
Her burcunda bir hisar yap...

Osman Gazi'nin oğlu Orhan Gazi'ye vasiyeti bizim için kutsal bir emanettir. Bu emanet M.Ö. 6000'li yıllara dayanan Helen, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürünü her daim bu şehirde yaşatma ve geliştirme çabasıdır.

İznik şehrini tanımak için camilerini, kiliseleri, hipojesini, türbelerini tiyatrosunu, hamamlarını, suyollarını, surlarını ve tarihi kapılarının güzelliklerini yerinde görmek ve bilmek gerekir. Bu amaçla Yeşil Camii'den Ayasofya'ya, Nilüfer Hatun İmareti'nden Kırgızlar Türbesi'ne, Roma Tiyatrosundan Surlarına, Eşrefoğlundan Davud-u Kayseriye, Sarı Saltuk Türbesinden Süleyman Paşa Medresesi'ne, çinisinden Çandarlılara kadar pek çok eseri, tarihi, dini şahsiyet ve eserler burada bulmak mümkündür.

Çalışmamız üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde İznik'in Helen, Roma, Selçuklular ve Osmanlılar dönemi genel tarihi hakkında bilgi verildi. İkinci ve üçüncü bölümlerde ise, XIX. yüzyılın ortalarında 1832, 1844, 1845 ve 1849 yıllarında yaşayan İznik halkının, meslek, nüfus ve temettuat bilgileri ışığında İznik Merkezinde bulunan Yeşil Camii Mahallesi, Eşrefzade Mahallesi, Mahmud Çelebi Mahallesi, Beğler Mahallesi ve Reaya Mahallesi'nde yaşayan kişilerin arazileri, hayvan cinsleri ve sayıları, yörede kullanılan aile ve şahıs adları ve lakapları, halkın meslekleri ve bir yıllık kazançları, yetiştirilen ürünler, devlete ödenen vergiler belgelere dayanarak İznik'in 183 yıl önceki sosyal ve ekonomik hayatı ve demografik yapısı değerlendirilmeye çalışıldı.

Çalışmamız sırasında değerli fikirlerinden yararlandığım ve araştırmamızın her safhasında emeğini bulunan değerli hocam Yrd. Doç Dr. Arif KOLAY'a teşekkürü bir

borç bilirim. Ayrıca, çalışmalarımda destek veren Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü hocalarıma, desteğini devamlı yanımda hissettiğim eşim Belkıs ÖZGÖREN'e, çocuklarım Şulenur, Ayşenur ve Muhammed Yusuf ÖZGÖREN'e ve arkadaş, dost ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

BİRİNCİ BÖLÜM
İZNİK'İN GENEL YAPISI

1.1. İZNIK'İN TARİHİ VE COĞRAFİ YAPISI

1.1.1. İznik Şehrinin Kurulması

Bursa'nın açık hava müzesi konumundaki ilçesi İznik, M.Ö. 6000 yıllık geçmişiyle dört farklı medeniyete başkentlik etmiş Anadolu'nun önemli şehirlerindedir. Şehir, aynı adı taşıdığı gölün doğu tarafında kurulmuş çok eski tarihi bir yerleşim yeridir. İznik yöresindeki yerleşim tarihinin Bronz, Neolitik¹ ve Kalkolitik Çağa (İ.Ö. 5500-3500) uzandığı çeşitli araştırmalarla gün yüzüne çıkmıştır. Bu gün İznik'in yakınlarında bulunan **Çiçekli Höyük**, **Yüğücek Höyük²**, **Karadin** (Karatekin) **Höyük** ile **Çakırca Höyük**'ün eski birer yerleşim merkezi olduğu bilinmektedir.³

1948 ve 1965 yıllarında İznik Gölü'nün doğu, kuzey ve güney bölgelerinde yapılan kazı çalışmaları, **Tepecik**, **Ücek** ve **Mekece** yerleşmeleri ve **Sölöz**'de Bakır/taş Çağı bulgularına rastlanmıştır. Homeros'un İliada adlı ünlü destanında Frygler'in efsanevi kahramanı olarak geçen **Mygdon**'un, İznik yakınlarındaki **Askania Gölü** (İznik Gölü⁴) yöresinde yaşadığı inancı da vardır. Günümüzde yüz ölçümü 753 m² olan şehir, kuzeyde Kocaeli, kuzey doğuda Sakarya, doğuda Bilecik illeriyle, güneyde Yenişehir, batıda Orhangazi ilçeleri ve İznik Gölü'yle çevrilidir. 610.470 m² alana sahip olan ilçe sınırları ile İznik Gölü'nün meydana getirdiği havza, Ekvator'a göre 40⁰ kuzey enlemi, 29⁰ derece doğu boylamı arasında kalmaktadır.⁵ Bazı kaynaklarda şehrin adı,

¹ Ertuğrul Kaan, Düşkapı, Bursa, 2002, s. 53.

² Burada İlk Tunç Çağı'na ait kalıntılar da bulunmuştur. İsmail Özgören, Dört Kapı Dört Medeniyet İznik, Bursa İl Özel İdaresi Yayını, 2011, s. 14.

³ Kaan, a.g.e., s. 53.

⁴ İznik Gölü, Türkiye'nin beşinci büyük ve Marmara Bölgesi'nin en büyük gölüdür. Tarihte "*İskanyos*" veya "*Aksanyos*" adı ile anılmıştır. Türkler "**Aksu**" derler. Çevresi 298 km²'dir. İznik Gölü'nün doğu-batı uzunluğu 32, kuzey-güney istikametindeki eni 12 kilometre, ortalama derinlik 30 metre, denizden yüksekliği 85 metre civarındadır. Göl, bir ayakla Karsak Deresi'yle birleşerek, Gemlik Körfezi'ne dökülür. Özgören, a.g.e., s. 22.

⁵ İznik'in havası tarih boyunca farklı ele alınmış, Strabon "**yazın fazla sağlıklı olmadığını**", Simeon "**kentin ikliminin sert ve kötü**" olduğunu belirtmiş, Mehmed Derviş "**zararlı bir iklimi olan kent**" diye açıklama, Hammer "**dayanılmaz sıcaklığından ve bataklıkların zehirli havasından**" yakınmış, Evliya Çelebi "**Suyu ve havası güzel**" bir yer olarak tarif etmiştir. İlçenin Marmara Denizi'ne olan yakınlığı, dağların denize paralel uzanması ve dağlarla kuşatılmış, çukurların varlığı, yükseklik ayrılıkları gibi etkiler yüzünden Bursa ilinin iklimi çok çeşitlidir. Gemlik Körfezi kıyılarında ve İznik Gölü çevresinde, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı olan Akdeniz iklimi görülse de kuzey rüzgârlarına açık bulunan bu bölge yazları Akdeniz kıyılarındaki kadar sıcak değildir. Bölge iklimi özellikle zeytin ağaçlarının iyi yetişmesini sağlar. İznik bölgesinde ortalama yıllık yağışlı gün sayısı yetmiş yedi (77), karla örtülü gün sayısı ve sisli gün sayısı altı (6), kırağı gün sayısı on altı (16), orajlı (yıldırım ve gökgürültüsü) gün sayısı altıdır. İznik'te doğudan saniyede 18,9 metre gücünde rüzgâr esişi saplanmıştır. Özgören, a.g.e., s. 27.

gölün batı yakasına yerleşen **Mysia**'lılar tarafından **Helikore** (Bağı bahçesi bol yer.) olarak kullanılmıştır.

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde **Çin-Rum**⁶ diye isimlendirilen İznik, günümüzde açık hava müzesi konumundadır. Tarihte Bythinia bölgesinin en önemli merkezlerinden olan şehir, M.Ö. V. yüzyılda Büyük İskender'in komutanlarından Antigonos Monoptalmos tarafından M.Ö. 316'da **Antigonia** adıyla kurmuştur. Şehir tarihte **Nikaia (Zafer Kent)** veya **Niceia** ve ilkçağlarda basılan sikkelere **Altın Şehir** olarak anılmıştır.⁷

Arap ve İslâm kaynaklarında **Nîkiye**⁸ olarak geçen şehrin ismi, XIV. ve XVI. yy. arasında Türk kültür hayatında önemli bir yere sahip olduğundan **Ulema Yuvası** olarak adlandırılmıştır.⁹ İslâm kaynaklarında İznik karşılığında, Yunanca bir kelime olan **Nikiya, Nikiye, Nikiyye** veya **Nikya**¹⁰ isimleri kullanılmış olup, İbn Battûta (Ö.770/1368-69) şehrin adını **Yıznik** olarak kaydeder.¹¹ Ayrıca **İsnik** kayıtlarda İznik'in ismi olarak da geçmiştir.¹² Bir başka görüşe göre, İznik sözcüğündeki **nik** hecesi, antik Nik-aia'nın ilk hecesinden **iz** hecesi ise, Yunancadaki **eis** ya da **is** öntakısından alınmıştır. Nikaia civarına yerleşen Türk fetihçiler, Rum köylülere, **Bu yol nereye çıkar?** ya da, **'Nereye komşu?'** diye sorduklarında aldıkları cevap hep **Nikaia'ya** yani **İs-Nikean** olmuştur. Türkler bu cevabı bir kalıp olarak almışlar ve kentin ismini önce **"İsnikeyan"**, daha sonrada kısaltarak **İznik** olarak benimsemişlerdir.¹³

⁶ Yunan lisanı ile yazılmış "Yenvan" tarihinde, İznik kalesi şöyle anlatılır: "Bu kaleyi önce Nuh Aleyhisselamın oğlu Sam yaptırmıştır. Tufandan sonra Nuh'un gemisi Musul yakınındaki Cudi dağında durduğunda, gemiye giren çıkan yetmiş kişi yerleşmek için güzel yerler aramaya başladılar. Hazreti Sam da seyahat ederek bu İznik'e geldi. Baktı ki bir göl kenarında suyu ve havası güzel bir yerdir, burayı şenlendirip imar ederek yetmiş sene yaşamıştır. Tarihçilere göre İznik, Hazret-i Süleyman, İstanbul'a köşk yapmazdan binyediyüz sene önce kurulmuş eski bir şehirdir. Sonra İstanbul'un ikinci kurucusu Madyan oğlu Yanko'nun kız kardeşi olan "İznika" adındaki kadın, Sam'ın binası üzerine yeniden sağlam bir bina yaptırmıştır. Hala deniz ve kara seyyahları ile Rum tarihçileri, bu şehre Eski İznik şehri, Rum-Çin kalesi" demektedir. Özgören, a.g.e., s. 16-17.

⁷ Semavi Eyice, İznik Tarihçesi ve Eski Eserleri, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1996, s. 4.

⁸ Casım Avcı, "Bizans Döneminde İznik", Uluslararası İznik Sempozyumu (5-7 Eylül 2005), İznik Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, s. 90.

⁹ Eyice, a.g.e., s. 28.

¹⁰ İsmail Taşpınar, "I. İznik Konsilinin (325) İslam Kaynaklarındaki Yeri", Uluslararası İznik Sempozyumu (5-7 Eylül 2005), s. 155; A.Memduh Turgut, Koyunluoğlu, İznik ve Bursa Tarihi, Bursa, 1935, s. 15.

¹¹ Avcı, "Bizans Döneminde İznik", Uluslararası İznik Sempozyumu (5-7 Eylül 2005), s. 90, Dipnot: 4.

¹² Mustafa Demir, "Selçuklu Hakimiyetindeki İznik Şehri", Uluslararası İznik Sempozyumu (5-7 Eylül 2005), s. 237.

¹³ Şefik Karginer, İznik, İstanbul, 1963, s. 12.

İznik, Eskiçağ'da Bythinia eyaletinin Anakenti “**metropolis**” konumundadır.¹⁴ İktisat ve kültür bakımından inkişaf etmiş olan şehir, sağlam surları sayesinde imparatorluğun önemli şehirlerinden olmuştur.

364 senesinde imparator seçilmiş olan I. Valentinianus (364-375) ve sonradan Volens tarafından şehre Metropolis “**Merkez Kent**” unvanını taşıma hakkı verilmiştir.¹⁵

Justinanos tarafından inşa edilen kilise, manastır ve suyolu gibi, halkın dini ve zaruri ihtiyaçlarını giderecek yapılar oluşturulmuştur.

Grek tarzı Hippodamos¹⁶ (Dama tahtası) planına sahip olan şehir, sırasıyla önce Bythinia Krallığına, M.Ö. II. yy.da Roma İmparatorluğuna, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır. Kent koruma amaçlı sit alanına sahiptir.

1.1.2.Romalılar ve Bizanslılar Döneminde İznik

1.1.2.1.Romalılar Döneminde İznik

Bythinia Kralı III. Nikemedes'nin (M.Ö. 91-74) çocuksuz olduğundan krallığını Roma İmparatorluğuna dâhil edilmesi yönünde vasiyet etmesi ve Bythinia Kralı I. Nikemedes'in (M.Ö. 272-250) bu günkü Kocaeli'nin yerinde kendi adıyla Nikemedia şehrini kurup başkent yapılması ile İznik, Romalıların idaresine girmiştir. Romalılar İznik'i savaşız almışlardır.¹⁷

M.Ö. IV. yüzyılda İznik, Helenistik çağın bütün şehirleri gibi düzenli bir plana sahip görünümündedir. İlk çağın ünlü Coğrafyacısı Strabon'un yazdığına göre, tam ortada gymnasium bulunuyor ve buradaki bir taş anıttan, şehrin dört yana açılan dört kapısı görülebiliyordu. Strabon'a göre şehrin etrafını çeviren sütun uzunluğu 16 stadion kadar ki 2.944 metre, daha sonra bu uzunluk 4.427 metreye çıkarılmıştır.¹⁸

Romalılar döneminde İznik, eski sınırlarının dışına taşarak daha da büyütülmüş ve yeni sur kapıları yapılmıştır. Bu döneminden kalma 4.427 m. uzunluğundaki kent

¹⁴ Turan Kaçar, “Hristiyanlığın İlk Genel Konsili'nin İznik'te Toplanma Sebebi”, Uluslararası İznik Sempozyumu (5-7 Eylül 2005), s. 74.

¹⁵ Avcı, a.g.m., s. 91.

¹⁶ a.g.m., s. 90.

¹⁷ Özgören, a.g.e., s. 33.

¹⁸ Nazmi Sevgen, Anadolu Kaleleri, c. 1, Ankara, 1959, s. 161.

surları¹⁹ ve İstanbul,²⁰ Yenişehir²¹ ve Lefke²² kapıları hâlâ sağlamdır. Hiç izi kalmamış olan Göl²³ Kapı'nın yalnızca adı ve yeri bilinmektedir. İlçeyi çevreleyen bu surlarda dört ana kapının dışında 12 adet tâli kapı²⁴ ve şehir surlarında 10 m. ile 25 m. aralıklarla 114 kule mevcuttur.

II. ve III. yüzyılda depremden zarar gören şehir, İmparator Valerianus (253-260) devrinde, 258 yılında Doğu Bithynia'yı istila eden Got'lar tarafından tahrip edildikten sonra 259-269 yılları arasında şehir surları daha güçlü olarak yeniden inşa edilmiş, 1922 yılından önce surların en son tadilatını Türkler yapmıştır.

20 Mayıs 325 tarihi, Roma, Hıristiyan âlemi ve İznik için dönüm noktasıdır. Bu tarihte İznik İmparatorluk sarayında (Senatüs Sarayı) I. İznik Konsili gerçekleşti.²⁵ İmparator I. Constantinus devrinde Hristiyanlığın serbest bir inanç olarak devletçe resmen tanınmasıyla İznik önemli bir olaya sahne olmuş, kilise hakkında alınacak kararları görüşmek üzere üç yüzden fazla din adamı, 325²⁶ yılı yazı başında ilk defa İznik Senatüs Sarayı'nda²⁷ toplandı. Toplantıda yortu günleri, ayinlerin icrâat şekilleri,

¹⁹ İznik, dünyanın birçok şehrinde olmayan surlarıyla tarihin her sayfasına ışık tutmaktadır. Dönemin mimarları tarafından ustalıkla tasarlanan İznik Surları, Ortaçağ tarihini, geçmiş imparator ve sultanların umutlarını, amaçlarını ve hayallerini, peyderpey bizlere iç ve dış fiziki portresiyle sergilemektedir. Romalılar ve Bizanslılar dönemlerine ait eski eserlerinin başında gelen surlarda, Helenistik çağın izleri bulunmaktadır. Filipin oğlu Pontigenius M.Ö. 310'da şehri kurarken etrafı basit bir surla çevirmek suretiyle İznik Kalesi'nin ilk temelleri atılmıştır. Bu surlardan günümüze ait bir eser kalmamıştır. Bu günkü İznik surları Geç Roma Çağına aittir. Özgören, a.g.e., s. 129.

²⁰ **İstanbul Kapı**, Kentin kuzeyinde, Orhangazi-Yalova-İstanbul yolu üzerinde, III. yy.da Roma İmparatoru Vaspagianus için (117-138) Hadrianus tarafından yaptırılmıştır. İç içe üç bölümden oluşmakta ve 16 burç vardır. Kitabesinde Vaspagianus ve Titus'un adları okunmuştur. Dıştan birinci kapı Bizans döneminden, ikinci kapı Türklerin dönemindedir. Avlunun sonunda düzgün kesme taşlardan üçüncü bir kapı vardır. Bu kapı söveleri üzerine yüzleri dışa dönük iki "Meduza veya Medusa" başı görülür. Bunlar şehri kötü ruhların etkisinden korumak için yapıldığı düşüncesini vermektedir. a.g.e., s. 138.

²¹ **Yenişehir Kapı**, Bursa Yenişehir İlçesi yolu üzerindedir. Roma İmparatoru II. Claudius Gethicus 268-270 yıllarında yaptırdığı kale kapısının üzerindeki kitabeden anlaşılmıştır. Orhan Gazi 2 Mart 1331 tarihinde bu kapıdan girerek Osmanlı'nın İznik'i almasını sağlamıştır. a.g.e., s.136.

²² **Lefke Kapı**, Osmanlı'nın İznik'e akınlar düzenlediğinde hep karşısına çıkan ve alınması güç kapılardan bir tanesi de Lefke/Osmaneli Kapı'dır. Kentin doğusunda, Bilecik ve Sakarya yolu üzerindedir. Göl havzasının devamını teşkil eden büyük bir ovaya çıkar. II. yy.da Hadrianus tarafından yaptırılmıştır. a.g.e., s. 140.

²³ **Göl Kapı**, Şehrin batısındadır. Günümüze ulaşmayan bu kapı daha çok iskele işlevini üstlenmiştir. Roma İmparatoru II. Claudius (268-270) tarafından yaptırılmıştır. 15 Temmuz 1935'de **Atatürk**'ün İznik'i ziyareti sırasında, İznik'in dört kapısı olduğunu belirttiğinde oradakiler şaşırmış, dördüncü kapının da Göl Kapı'sı olduğunu oradakilere ifade ettiği kapı budur. a.g.e., s. 142.

²⁴ Şehirde dört kapıdan başka, "Topkapı, Yerkapı, Hotaz, Göl, Deniz ve Sinato" adıyla tali kapılar vardır. İznik, Tarih ve Müze Komitesi Yayını, İstanbul, 1943, s. 143.

²⁵ Mehmet Aydın, "I. Ve II. İznik Konsillerinin Hristiyanlık Açısından Önemi", Uluslararası İznik Sempozyumu, ss. 36, 39.

²⁶ Avcı, a.g.m., s. 91.

²⁷ Senatüs Sarayı bugün İznik Gölü kenarında, İnciraltı mevkiindedir. Özgören, a.g.e., s. 124.

20 maddelik Nicea Kanunu ve Hristiyan kilisesinin âmentüsü olarak inanç formülü ortaya çıkarılmıştır. Bu nedenle şehre Hristiyan din adamlarınca **Mukaddes Şehir** olma özelliği verilmiştir.²⁸

Romalılar döneminden kalma Roma Tiyatrosu²⁹ ve Beştaş³⁰ olmak üzere o döneme ait birkaç tarihi eser günümüze kadar ulaşabilmiştir.

1.1.2.2. Bizans Döneminde İznik

Roma İmparatorluğu zamanında önemli bir kent olarak bilinen İznik, Bizans İmparatorluğu döneminde merkez olma özelliğini koruyabilmiş, İmparator I. Valentinianus şehrin öneminden dolayı **Metropolis** ünvanı vermiştir.

358, 362³¹ ve 368 yıllarında Bithinia bölgesi şiddetli bir depremle sarsılmış, Niceia ve I. Konsilin toplandığı Senatüs Sarayı yıkılmıştır. Bu nedenle İmparator Hadrianus (117-138) şehri yeniden imar etmiş ve bu nedenle şehrin ikinci kurucusu olarak anılmıştır. M.S. 420 yıllarında İznik'te baş gösteren kıtlık, Justinanos'un (527-565) şehri yeniden canlandırmasına ve inkişafına sebep olmuştur. Depremde yıkılan suyuolları yenilenmiş, kilise ve manastırlar onarılmıştır.³²

Bizans İmparatorluğu'nun idare teşkilatında askeri valisinin makamı konumundaki İznik,³³ İslâmiyet'in yayılması sırasında Anadolu'ya yapılan Arap akınları, İstanbul önlerine kadar uzanırken İznik halkı tedirginlik hissetmiştir. Şehri, 718 ve 727 yıllarında iki defa kuşatan Araplar³⁴ bir üstünlük elde edemediği için geri çekilmek zorunda kalmışlardır. İlk muhasara Mesleme bin Abdülmelik³⁵ zamanında yapılmıştır. İstanbul üzerine karadan son İslâm-Arap seferi, Abbasi halifesi el-Mehdi döneminde 781 yılında gerçekleşmiş, bu sefer sırasında Arap ordusu Nikemedeia (İzmit) yakınlarında Bizans Ordusu ile karşılaşmış ve Üsküdar'a kadar gelen Araplar, İznik'i ele geçiremeden çekilmişlerdir.

²⁸ Özgören, a.g.e., s. 49.

²⁹ a.g.e., s. 118.

³⁰ a.g.e., s. 102.

³¹ Eyice, a.g.e., s. 10.

³² Özgören, a.g.e., s. 36.

³³ Eyice, a.g.e., s. 10.

³⁴ Avcı, a.g.m., s. 92.

³⁵ Anadolu Uygurulukları, Görsel Yayınları, 1982, c. 3, s. 447.

Bizanslılar döneminde İznik'te Hıristiyan âlemi için önemli bir toplantı daha yapılmıştır. VII. yüzyılda Bizans İmparatorluğu'nda Hıristiyanlığın iç bunalımının çözümlenebilmesi amacıyla İznik Ayasofya Kilisesi'nde "Yedinci Konsil" toplantısı gerçekleştirilmiştir. Konsilde, kiliselerdeki resimlere yapılan ibadetler yasaklanma yoluna gidilmiş, manastırlar kapatılarak, kilise ve rahipler nüfuslarını kaybetmeye başlamışlardır.³⁶

959 yılında İznik, kalabalık ve zengin bir şehirdir. Başkent İstanbul'a yakın olması şehrin önemini daha da arttırmıştır. 8 Haziran 1057'de VI. Mikhail'i yenen komutan İsaakios İznik'i alarak, 1 Eylül 1057'de İstanbul'da tahtı ele geçirmiştir.³⁷

1071, Anadolu ve İznik'in kaderinin belirlendiği tarihtir. Türkler, Anadolu Selçuklularının öncülerinden Süleyman Şah önderliğinde Bizans topraklarında yerleşmeye başlamışlardır. Süleyman Şah, Bizans'ın krallığında gözü olan III. Nikephoros'u desteklemiş ve O'nu tahta çıkararak Bizans'ın iç işlerine karışmaya başlamıştır. Bizans'ın içişlerindeki karışıklık ve III. Nikephoros'a verilen destek sonrası İznik Süleyman Şah tarafından alınmış (1081/82)³⁸ ve başkent yapılmıştır. Bu sebeple III. Nikephoros çok defa İznik'i almak istese de bunda başarılı olamamıştır.

19 Haziran 1097'de³⁹ tekrar Bizanslıların eline geçen İznik, ikinci Bizans dönemi İmparator I. Andronikos (1183-1185) döneminde yaşamıştır. Bizanslılar ile Türkler İznik'i almak için tarih boyunca kıyasıya mücadele vermişlerdir.

Şehirdeki Bizanslılar tarafından yapılan kilise, su yolları, lâhidler vb. tarihi eserler günümüzde şehrin kültürel mozağine farklı bir ahenk katmaktadır.

1.1.3. İznik İmparatorluğu

İstanbul'un 1204 yılında Latinler tarafından alınmasından sonra Bizans İmparatorluğu yıkılmış yerine irili ufaklı birçok devlet kurulmuştur. Bu devletlerden bir

³⁶ Özgören, a.g.e., s. 52.

³⁷ Avcı, a.g.m., s. 94.

³⁸ Özgören, a.g.e., ss. 56, 57.

³⁹ Avcı, a.g.m., s. 96.

tanisi Laskarisler tarafından kurulan İznik İmparatorluğu'dur. İznik İmparatorluğu Theodoros Laskaris tarafından 1204-1222 tarihleri arasında kurmuştur.⁴⁰

Milli bir Yunan Devleti olarak görülen İznik İmparatorluğu'nun dili Rumcadır. İmparatorluk sarayında Türkçe Rumcadan sonra ikinci dil olarak kullanılmıştır.⁴¹ Ayrıca, imparatorluğun sınırları içerisinde Türkler⁴² yaşamakta, çalışmakta, paralı asker olarak görev yapmaktadır. İznik İmparatorluğu bölgedeki hâkimiyetini korumak için Bizanslılar ve Türkmenlerden paralı asker olarak Kumanları çalıştırmış, Türkmen gruplardan Hıristiyan olanlar tercih edilmiştir.⁴³

1204-61 tarihleri arasında Anadolu'da iki Bizans Devleti vardı; İznik İmparatorluğu ve Trabzon Rum Devleti.⁴⁴ Ayrıca, 1208 yılında Ortodoks Patrikliği⁴⁵ İznik'e nakledilmiş, I. Theodoros Laskaris⁴⁶ IV. Âlim Mikhail'den imparatorluk taçını takmıştır.⁴⁷ Ve böylece İznik, Bizans'ın devlet ve kilise merkezi olmuştur.

I. Theodoros Laskaris, şehirde kilise, saray, hastane ve patrikhane yaptırmış, II. Theodoros Laskaris, Aziz Tryphon adına bir felsefe okulu ve kilise açtırmıştır.⁴⁸ İmparator İoannes Vatatzes, İznik'te bir felsefe okulu açmış ve dönemin önemli bilgini Nikephoros Blemmydes'i bu okulun başına getirmiştir. Laskaris şehrin surlarını sağlamlaştırmak için güney kanattaki güçsüz noktalarda iki büyük dört gen kule diktirmiş, iki kuleye tuğladan örülmüş haçlar ve imparatorun adına yazıtlar koydurtmuştur.⁴⁹

Bizans'ın küllerini taşıyan İznik İmparatorluğu, 1261'de İstanbul'u Latinlerden tekrar geri alarak IV. Haçlı Seferlerinin gerçekleşmesine neden olmuş ve bu olay İznik İmparatorluğunun siyasi yapısını etkilemiştir.

⁴⁰ Koyunluoğlu, a.g.e., s. 62.

⁴¹ Mustafa Daş, "Laskaris Hanedanı Döneminde İznik ve Çevresinde Türk Varlığı", Uluslararası İznik Sempozyumu, s. 87.

⁴² Daş, a.g.m., s. 81.

⁴³ a.g.m., ss. 84, 85.

⁴⁴ Doğan Kuban, 100 Soruda Türkiye Sanatı Tarihi, İstanbul, 1970, s. 65.

⁴⁵ Tarih Boyunca İznik, Türkiye İş Bankası, İstanbul, 2004, s. 258.

⁴⁶ İslâm kaynaklarında "Leşkeri" olarak geçmektedir. Bkz. "İznik", İslâm Ansiklopedisi, c. 5, MEB yay., İstanbul 1993, s. 1258.

⁴⁷ Georg Ostrogorsky, Çeviri, Fikret Işıltan, Bizans Devleti Tarihi, T.T.K.B., Ankara, 1995, c. 1, s. 395.

⁴⁸ a.g.e., s. 396.

⁴⁹ Özgören, a.g.e., s. 42.

Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in Yenişehir, Bursa ve İznik havalisini ele geçirme mücadelesi sonunda 2 Mart 1331'de Osman oğlu Orhan Bey'in İznik'i almasıyla İznik tekrar Türklerin hâkimiyetine girmiş⁵⁰ ve İznik İmparatorluğu tarih sayfalarında kalmıştır.

1.1.4. Selçuklular ve Osmanlılar Döneminde İznik

1.1.4.1. Selçuklular Döneminde İznik

XI. yüzyıl ikinci yarısında, Bizans Devleti anarşi içinde bulunduğu sıralarda, imparator seçilen VI. Mikhael Stratiatikos'a (1056/1057) başkaldıran komutanlardan Isaakhios Komnenos İznik'i almıştır.

İznik için felaket 1065 yılı Eylül ayındaki depremin birkaç sene sonrası Bizanslıların Malazgirt muharebesindeki (1071) hezimetini ve imparatorlukta dahili harpler yüzünden, "Niceia" şehrinin Selçukluların tehdidi altına girmesi ile olmuştur.

Türklerin adım adım Batıya doğru ilerlemesi, bu ilerleyiş Selçuklu Türklerini İznik önlerine getirmiştir.

O tarihlerde Bizans'ın imparatoru olmak isteyen Nicephoros Botaniates Süleyman Şah'tan tahta çıkmak için yardım istemiş, Şah'ın yardımı ile 24 Mart 1078'de imparatorluk tacını takmıştır. Türkler bu nedenle Bizans'ın iç işlerine karışmaya başlamışlardır.⁵¹

1081/82 yıllarına doğru bu defa III. Nicephoros'a karşı ayaklanan Nicephoros Melissenos, Süleyman Şah'ın desteğine güvenerek İznik'te kendisini imparator ilan etmiştir. Kendi durumunu sağlamlaştırmak için Süleyman Şah'ı kuvvetleri ile İznik'e yerleşmesini isteyen imparator, siyasi bir hata yaparak İznik merkez olmak üzere bütün Bithynia Türk hâkimiyetine girmiştir.⁵²

İznik'in fethinden sonra Süleyman Şah ile Melikşah arasında soğuk rüzgârlar esmeye başlamış, iki şahın arasındaki siyasi problemi Abbasi halifesi önleyerek Anadolu'nun idaresini bir menşur ile Melikşah tarafından Süleyman Şah'a devredilmesi

⁵⁰ Özgören, a.g.e., s. 43.

⁵¹ Hüseyin Algül, İslâm Tarihi, İstanbul, 1991, c. 4, ss. 296, 297.

⁵² Eyice, a.g.e., s. 12; Hayati Ülkü, Muhtasar İslâm Tarihi, İstanbul, 1972, s. 1058.

sağlanır ve Süleyman Şah'ta **Sultan** unvanını alır.⁵³ Abbasi halifesi de hilafet menşuru olarak **hil'at** ve **sancak** yollamıştır.⁵⁴ Ve böylece Anadolu'da Büyük Selçuklu İmparatorluğu'na tâbi bir devlet olan "Anadolu Selçuklu Devleti" 1077 yılında kurulmuş olur. Süleyman Şah, 1081 yılından itibaren İznik şehrini kendisine hükümet merkezi yapmıştır.⁵⁵

İznik merkez olduktan sonra Şah, Suriye'ye sefere çıkmış ve şehri, güvendiği komutan Ebu'l-Kasım'ı kendisine vekil olarak bırakmıştır. Şah'ın bu sefer sırasında yapılan bir savaşta ölünce (H.479/M.1086) yerine oğlu Davud geçmiş, İznik şehrinin başkomutanı olan Ebu'l-Kasım, Davud'u Sultan olarak tanımamış ve şehri ona teslim etmemiştir.⁵⁶

Anadolu'da Türklerin kendi içindeki karışıklığının yanında İznik'e Bizanslılarda akınlar düzenliyordu. I. Alexios Komnenos'un 1086'da Tatikios adında bir komutan idaresinde gönderdiği kuvvetler İznik surları önlerinde yenilgiye uğratarak Bizans Ordusu geri çekilmek zorunda kalmıştır.⁵⁷

Melikşah'ta İznik'i almak istemiş fakat İznik Surlarını aşamamıştır. Şah ile arasını düzeltmek isteyen Ebu'l-Kasım, zengin hediyeler ile hükümdara gitti ise de aralarında bir antlaşma yapılmasına rağmen, dönüşte katledilmiştir.⁵⁸

Melikşah'ın ölümünden sonra İsfahan'da tutsak olan Kılıç Arslan serbest kalmış, Anadolu'ya gelerek etrafında topladığı kuvvetlerle Emir'in ölümüyle yerine geçen kardeşi Ebu'l-Gazi'den şehri almaya muvaffak olmuştur.⁵⁹ Anadolu'da Türk birliğini sağlamış, İznik'te ilk defa "Sultan" unvanını alan hükümdar olmuştur.⁶⁰

Anadolu'nun Türkler tarafından süratli bir şekilde fethedilmesi Bizanslıları zor durumda bırakmıştır. Bu nedenle Papa, 1074 yılında İmparator III. Mikhael'in müracatı ile Kasım 1095 yılında Clement Konsili'ni toplayarak bütün Batı Hıristiyanlarını, Anadolu ve Kudüs'ü Türklerden kurtarmak için kutsal savaşa çağırmıştır.⁶¹

⁵³ Ülkü, a.g.e., s. 1058.

⁵⁴ Algül, a.g.e., c. 4, s. 298.

⁵⁵ Özgören, a.g.e., ss. 56, 67.

⁵⁶ Avcı, a.g.m., s. 95.

⁵⁷ Eyice, a.g.e., s. 12.

⁵⁸ Algül, a.g.e., c. 4, s. 307.

⁵⁹ Demir, a.g.m., s. 244.

⁶⁰ Daş, a.g.m., s. 86.

⁶¹ Özgören, a.g.e., s. 61.

Böylece Müslüman Doğu ve Hıristiyan Batı arasında son derece önemli olayların ortaya çıkmasına sebep olacak I. Haçlı Seferi'nin hazırlıkları başlamıştır.⁶²

Pierre l'Ermite'nin idaresindeki ilk düzensiz ve disiplinsiz Haçlı kuvvetleri 1096'da⁶³ Gemlik ile İznik arasında Türklere saldırmış ve I. Kılıç Arslan'ın kardeşi Davud (Kulan Arslan) tarafından yenilgiye uğratılmıştır.⁶⁴ Ertesi yıl Batıdan gelen Godefroi de Boullon'un idaresindeki esas I. Haçlı ordusu 14 Mayıs 1097'de İznik'i Haçlılılar kuşatmıştır.⁶⁵ Malatya kuşatmasında haberi alan I. Kılıç Arslan, kuvvetleri ile İznik'e hareket etmiştir.⁶⁶

600.000 piyade ve 150.000 zırhlı süvari Haçlı Ordusuna⁶⁷ karşı büyük bir mücadele veren az sayıdaki Türk kuvvetleri 51 gün⁶⁸ süren savaşın sonucunda Sultan Kılıç Arslan ordusunu daha fazla yıpratmamak için dağlara doğru çekilmek zorunda kalmıştır. Altı (6) hafta süren muhasara sonunda, İznik, 19 veya 26 Haziran 1097'de Bizanslıların eline geçmiş, "Turkopulos-Turkupol" adı verilen Hıristiyan Türklerin bulunduğu Haçlı ordusu tarafından şehir yeniden alınmıştır.⁶⁹

I. Kılıç Arslan Haçlı orduları ile Anadolu topraklarında vur kaç taktiği ile savaşmış ise de muvaffakiyet elde edememiştir. Bu nedenle, Anadolu Selçukluları, başkentlerini Konya'ya taşımışlar, yirmi (20) yıllık Selçuklu hâkimiyeti İznik'te, I. Haçlı Seferi'yle son bulmuştur.⁷⁰

1.1.4.2. Osmanlılar Döneminde İznik

1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra XI. yy. son çeyreğinde Anadolu'ya intikal eden Türkmen boylarından bazıları, Anadolu Selçuklu Devleti tarafından Batı ve Kilikya sınırlarında emniyeti tesis ve uç bölgeleri savunma için yerleştirilmişlerdi.

⁶² Algül, a.g.e., c. 4, s. 312.

⁶³ Eyice, a.g.e., s. 12.

⁶⁴ Ahmet Yaşar Ocak (Editör), Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı, Ankara, 2006, s. 32.

⁶⁵ Özgören, a.g.e., s. 62.

⁶⁶ a.g.e., s. 63.

⁶⁷ Koyunluoğlu, a.g.e., s. 15.

⁶⁸ Eyice, a.g.e., s. 12.

⁶⁹ Özgören, a.g.e., s. 64.

⁷⁰ a.g.e., s. 67.

Osmanlılar da bu Türk boylarından, Ertuğrul Gazi'nin önderliğinde Osman Bey'in liderliğinde ve Kayı Aşireti olarak o bölgelerde bulunmaktadır.⁷¹

Osman Gazi'nin silah arkadaşları bir yandan İzmit-Gemlik istikametine, öte yandan da İzmit-Bursa yöresine ve Mudanya istikametine ilerletmekteydi.⁷² Anadolu'da İzmit, İznik ve Bursa gibi büyük şehirleri elinde bulunduran Bizans İmparatorluğu, şehri idare eden tekfurların kendi aralarındaki rekabet dolayısı ile sıkıntılar yaşamaktaydı. Osman Gazi bu nedenle stratejisini Bizans imparatorluğu aleyhine genişleme politikası yaparak oluşturmuştur.⁷³ Osman Bey, Konur Alp'i Karadeniz'e, Akçakoca'yı İzmit'e, Samsa Çavuş'u İznik'e⁷⁴ yönlendirerek buraların alınması istendi. İzmit alınmasıyla Kuzey hudutları emniyet altına alınmış, Bizans İmparatorluğu'nun hududundaki en mühim mevkileri olan İznik ve Bursa'yı ele geçirmek artık kaçınılmaz olmuştur.

Osman Bey, İznik ve Bursa'yı almak için hükümet merkezini Yenişehir'e nakletmiş ve 1301⁷⁵ veya 1302'de⁷⁶ İznik Kalesi muhasara altına alınmıştır.

Şehre yakın olan **Draz Ali** havale kulesi⁷⁷ ve **Karatekin Kalesi**'ni zapt edilerek şehrin çevre ile ulaşımı kesilmiştir.⁷⁸ Hıristiyanlar için mukaddes olan bu şehrin Müslümanlar tarafından kuşatılması, Bizans İmparatorluğu'nu telaşa düşürmüştü, deniz yolu ile gönderilen Bizans Ordusuna karşı Sultan Alâeddin komutasındaki Osmanlı Ordusu tarafından yenilgiye uğratılmıştır.⁷⁹

İznik, o zamanlar Bursa'dan daha mühim bir yere sahip olduğundan Bizans şehirlerinin en büyüklerinden bir tanesi idi. 1204'den 1261'e kadar 57 yıl⁸⁰ Bizans İmparatorluğu'na başkentlik yapması ve Kocaeli yarım adasını kapaması bakımından stratejik ehemmiyeti olan İznik'i gözden çıkarmak çok şeyi gözden çıkarmak demektir

⁷¹ Bülent Özükan (Genel Yönetmen), Padişahlar Albümü Adım Adım Osmanlı Tarihi, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2001, c. 1, s. 22.

⁷² Algül, a.g.e., c. 4, s. 530.

⁷³ a.g.e., c. 4, s. 1094.

⁷⁴ Zuhuri Danışman, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, İstanbul, 1964, c. II, s. 64.

⁷⁵ Yusuf Oğuzoğlu, "Yenişehir'i Dış Dünyaya Bağlayan Yol Şebekesi", Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu (25-27 Ekim 2013), T.C. Uludağ Üniversitesi Yayını, Bursa, 2014, s. 91.

⁷⁶ Tarih Boyunca İznik, a.g.e., s. 61.

⁷⁷ Avcı, a.g.m., s. 98.

⁷⁸ Baron Joseph Von Hammer Purgstall, Çeviri, Mehmet Ata, Osmanlı Devlet Tarihi, İstanbul, 1983, c. 1, s. 106.

⁷⁹ "İznik", İslâm Ansiklopedisi, c. 5, MEB yay., İstanbul 1993, c. 5, s. 1257.

⁸⁰ Özgören, a.g.e., s. 73.

ki, İznik, Constantiniyye'nin (İstanbul) anahtarı olarak görülüyordu. İznik'i elde etmek ve kaybetmemek için Bizanslılar ve Osmanlılar kıyasıya mücadeleye girmişlerdir.

Bizanslılar İznik'i ele geçirmek için Türklerin üzerine ordu göndermişler, Palekanon'da (1330) yapılan savaşta Bizans Ordusu hezimete uğratılmış ve bu savaş İznik'in akıbetini tayin etmiştir.

Osman Bey ve arkadaşlarının İznik'i muhasara etmesi, kalelerin sağlam olması, şehrin zaptını engellese de, 1314 tarihinde başlayan 1326 yılına kadar tam on iki sene⁸¹ devam eden kuşatma ve 28 sene sürdürülen ablukanın sonucunda Orhan Gazi'nin silah arkadaşlarından **Ahi Hasan**'ın⁸² surlara Türk bayrağını dikmesiyle 2 Mart 1331'de⁸³ şehir alınmış ve geçici olarak başkent İznik'e taşınmıştır.⁸⁴

234 yıllık bir aradan sonra İznik yeniden Türklerin idaresine girmiş⁸⁵, Küçük Asya'da Helenizm'in çöküşü⁸⁶ gerçekleşmiştir. İznik'in alınması Hıristiyan halkı çok derinden etkilemiş ve demişler ki; "Günahlarımızın çokluğunun bir sonucu olarak Tanrı'nın izni ile Müslümanlar bize karşı üstünlük kazandılar."⁸⁷

Orhan Gazi'nin Hıristiyan halka sıcak yaklaşımı birçok Hıristiyan'ın İslâm dinine girmesine vesile olmuş, **Aşıkpaşazâde** bu durumu şu şekilde ifade etmiştir; **"İnançsızlar kendi aralarından güvenilir bir elçi gönderdiler. Elçi O'na şöyle (yalvardı) : Bir anlaşmaya varalım ve bizi yok etmeyin. Gitmek isteyenler bırakın gitsin. Kalmak isteyenlerde kalsın. Kaleyi size teslim edeceğiz. Orhan Gazi, onların bu önerilerini kabul etti. Bunun sonucu olarak bu soylu davranışın fetihlerin en iyisi olduğunu belirttiler. Bu soylu davranış, kent halkından birçok kişinin İslâm dinine geçmesinde etkili olmuştur."**⁸⁸

Hükümet merkezini buraya nakleden Orhan Gazi, Çandarlılardan meşhur Kara Halil'i kadı olarak görevlendirdi.⁸⁹ Ve İznik, Osmanlı'nın ilk teşkilatlandığı yer oldu.⁹⁰

⁸¹ Ülkü, a.g.e., s. 1094.

⁸² Algül, a.g.e. s. 536.

⁸³ Koyunluoğlu, a.g.e. s. 78; Ahmet Akkündüz, Said Öztürk, Bilinmeyen Osmanlı, İstanbul, 1999, s. 40.

⁸⁴ Kaan, a.g.e., s. 59.

⁸⁵ Eyice, a.g.e., s. 15.

⁸⁶ Özgören, a.g.e., s.76 .

⁸⁷ Tarih Boyunca İznik, a.g.e., s. 79.

⁸⁸ a.g.e., s. 137.

⁸⁹ Sevgen, a.g.e., c. 1, s. 160.

⁹⁰ Özgören, a.g.e., s. 77.

İznik, Osmanlı Devleti topraklarına katıldıktan sonra ilim, kültür, sanat ve ticaret alanında birçok ilerleme kaydetmiş, şehir, sefer, kervan ve hac yolları üzerinde olduğundan birçok seyyah burayı ziyaret etmiş ve şehir hakkında bilgi vermiştir. XIV. yüzyılın önemli seyyahlarından **İbn Battuta** İznik'i "Sultan'ın hizmetinde bulunan birkaç kişi dışında nüfusu olmayan harap bir şehir" olarak tasvir eder.⁹¹

1568'de Router adında bir Alman gezgin şehirden bahsederken surların ve kulelerin yarı yıkık ve harap olduğunu, içinde pek az halkın yaşadığını ve bunların çoğunun Türk, 30 evde Rum'un yaşadığını belirtir.⁹²

1609'da şehre gelen Polonyalı Simeon adındaki gezgin şehrin harap olduğunu, halkının sağlıklı bir yaşam içerisinde bulunduğunu, ayrıca, şehirde 15 Ermeni ve 2 papazın yaşadığını, 318 aziz patriğin içtima ettiği mevkinin şehrin yanında ve gölün kenarında olduğunu söylemektedir.⁹³

Evliya Çelebi 1648'de İznik'i ziyaret etmiş ve şu bilgileri aktarmıştır; "300 akçe payesiyle kadılık, köylerinden kadıya senede yedi kese gelir sağlanan, ordu kethüdası, yeniçeri serdarı, şeyhülislamı, nakibüleşrafı, ayan, ulema ve salihleri, yumuşak ve iyi huylu, kuvvetli inanç sahibi kimseleri vardır. Şehir naibi ve belediye amiri bulunur. Lakin şehir içeride kaldığından, kalesinin dizdar ve askerleri yoktur."⁹⁴

16. yüzyılın ilk çeyreğinde, İznik'te 4 cami, 5 imaret, 12 zaviye, 2 medrese, 13 mescid, 1 muallimhane ve 2 hamam olduğu belirtilmiştir.⁹⁵ Şeyh Abdi Mescidi, Hüsam Bey Mescidi, Savcı Subaşı Mescidi, Karaoğlan Mescidi ve Hacı Eyne Bey Mescidi İznik'te bulunan birkaç mescitten bazılarıdır.⁹⁶

1675 yılında Covel adında bir seyyah kenti ziyaret ettiğinde şu bilgileri vermektedir; Şehirde 6 cami, 18 Mescid, 12 ya da 13 han bulunmakta, 2 büyük hamam, 5 tane kahvehane ve Çarşamba günü halk pazarının olduğundan bahseder.⁹⁷

⁹¹ Tarih Boyunca İznik, a.g.e., s. 80.

⁹² Eyice, a.g.e., s. 28.

⁹³ Tarih Boyunca İznik, a.g.e., s. 141.

⁹⁴ Özgören, a.g.e., s. 85.

⁹⁵ A. Güneş, a.g.m., s. 287.

⁹⁶ Özgören, a.g.e., s. 85.

⁹⁷ Tarih Boyunca İznik, a.g.e., s. 160.

17. yy. sonlarına doğru çinicilik, şehirde sönmeye başlamış, 1716 yıllarında çini fırınlarının kapanmasıyla şehir tamamen canlılığını yitirmiş olduğunu o yıllarda şehri ziyaret eden seyyahlar bildirmektedir.

İznik, 18. yy.da ihmal edilmiş ve adeta unutulmuş bir kasaba görünümündedir. Yabancı gezginler artık buranın bir köy görünümünde olduğunu belirtmektedir.⁹⁸

Tanınmış Osmanlı tarihçisi Joseph van Hammer, İstanbul'da Avusturya elçiliğinde görevli olduğu sırada 1804 yılında İznik'e uğrar. Hammer, şehrin 200 evlik perişan bir köy görüntüsünde olduğunu, sadece iki cami ve bir kilisenin kullanılır olduğunu bildirmektedir.⁹⁹

1831 yılında İznik'te vergi yükümlüsü erkek sayısı 4.177, 1870'de 5.886 olduğu kayıtlarda geçmektedir.¹⁰⁰ 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan kaçan Gürcüler, Gemlik, İnegöl ve İznik dolaylarına yerleşmişler,¹⁰¹ bu gün ilçede Gürcü kökenli insanlar varlığını sürdürmektedir.

Tablo 1.1: 1883 Tarihinde İznik Nahiyesinde Doğum ve Ölüm Sayıları.¹⁰²

	Asli (Önceki)	Tevellüdat (Doğan)	Vefat	Safi (Kalan)	Nizamiye	Redif	Mustahfiz
Müslim	4202	717	775	4144	254	286	219
G.Müslim	254	68	195	227	0	0	0
Toplam	4456	785	970	4371	254	286	219

Hüdavendigâr Vilayeti'nin Ertuğrul Sancağı'nın Yenişehir kasabasına bağlı olan İznik'te belediye örgütü 1884'de kurulmuş, belediye kayıtları o dönemde çıkan yangında büyük hasar görmüştür.¹⁰³ 1885 yılı salnamesinde Yenişehir'e bağlı İznik Nahiyesinde altı köyde iskân edilen muhacirler 110 hane ve 397 nüfustu ve tamamı Rumeli göçmeniydi.

⁹⁸ Özgören, a.g.e., s. 86.

⁹⁹ Eyice, a.g.e., s. 29.

¹⁰⁰ Kaan, a.g.e., s. 63.

¹⁰¹ a.g.e., s. 87.

¹⁰² Mustafa Polat, "Hüdavendigâr Vilayeti Salnameleri Işığında Yenişehir Kazasının İdarî ve Demografik Yapısı", Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu (25-27 Ekim 2013), T.C. Uludağ Üniversitesi Yayını Bursa, 2014, s. 272.

¹⁰³ Özgören, a.g.e., s. 88.

19. yy.da İznik'in çok kalabalık olmadığı, İznik nahiyesinin köyleri ile birlikte yalnız erkek nüfusunun 4.204 Müslüman ve 354 Hıristiyan olduğu ifade edilmiştir. Şehirde 1890 yılında 168 hane Müslüman ve 70 hane de Hıristiyan'ın yaşadığı, 1.228 kişinin var olduğu belirtilmektedir.¹⁰⁴

Tablo 1.2: 1892 Tarihinde İznik Nahiyesinde Nüfus Durumu.¹⁰⁵

İznik Nahiyesi	Ermeni		Rum		İslam		Toplam	
	Zükür (Erkek)	İnas (Kadın)	Zükür (Erkek)	İnas (Kadın)	Zükür (Erkek)	İnas (Kadın)	Zükür (Erkek)	İnas (Kadın)
	141	124	376	326	5409	5130	5926	5580

Cuinet'e göre; "İznik'te 1894 yılında 868 hane Müslüman, 360 hane Rum yaşamaktadır." İlçe düzeyinde 17.995 Müslüman, 5.405 Rum, 2.170 Ermeni yaşadığı ifade edilmiştir.¹⁰⁶

1898-99 yıllarında İznik nahiyesinin 11.554 nüfusundan şehirde ancak 1.480 kişi oturmakta ve bunlar arasından 293 kişinin Rum olduğu bildirilmiştir.¹⁰⁷

19. yüzyılda şehirde, 16 cami, 24 mescid, 2 kilise, 36 okul olduğu ifade edilmiştir. 19. yüzyıl sonunda İznik'te 5'i açık 2'si kapalı 7 cami, 2 mescid, 2 medrese, 1 imaret, 14 hamam, 100 dükkân, 1 kilise, 13 han ve 238 hane yaşadığı belirtilmiştir.¹⁰⁸

20. yy. başlarında ise İznik'e gelen Avrupalı seyyahlar bitik bir görüntü halinde olan İznik'te 600 Müslüman ve 100 kadarda Rum'un yaşadığını belirtmişler, L. de Launay 1914'de yayınlanan bir kitabında İznik'i **ölü şehir** olarak tarif edilmiştir.¹⁰⁹

1.1.5. Cumhuriyet Döneminde İznik

İznik, 1876'da kurulan belediye ile şehir tarihinde yeni bir sayfa açılmıştır. Cumhuriyet döneminin başlarında Kocaeli İline bağlı bir ilçe merkezi olan İznik,

¹⁰⁴ Tarih Boyunca İznik, a.g.e., s. 152.

¹⁰⁵ Polat, a.g.m., s. 272.

¹⁰⁶ Kaan, a.g.e., s. 344.

¹⁰⁷ Özgören, a.g.e., s. 89.

¹⁰⁸ Kaan, a.g.e., s. 344.

¹⁰⁹ Eyice, a.g.e., s. 30.

1925’de Bursa’ya, 1927’de bucak merkezi olarak Bursa’nın Yenişehir kasabasına bağlanmıştır. 1930’da yeniden kaza merkezi olmuş, askeri açıdan Kocaeli İli Karamürsel İlçesine bağlanmıştır. İşgal yıllarında İznik şehrini ele geçiren Yunanlılara karşı şehir halkı ve Gökbayrak Tabutu büyük mücadele vererek düşmanı İznik’te kalmalarına fırsat vermemiştir.¹¹⁰

1925 yıllarında İznik tamamen boşalmış, harap bir kasaba görünümünde olduğu ifade edilmiştir.¹¹¹

1934 yıllarında İznik merkezde 1 okul, 259 öğrenci, 7 öğretmen vardır. İznik köylerinde ise 12 okul, 480 öğrenci ve 10 öğretmenin görev yaptığı belirtilmiştir.¹¹² Ayrıca, 1937 yılında ilçede 2.492 kişi, 1950 de 3.649 kişi yaşadığı kayıtlara geçmiştir.¹¹³ 23 Ekim 1955 yılında yapılan Genel Nüfus Sayımında İznik ilçesinin nüfusu 24.571 olarak saptanmıştır.¹¹⁴

İznik’teki yerleşim “sur içinde” Yenişehir Kapı’dan İstanbul Kapı’ya giden yolun batı kısmında **İsevî**lere ait eserler, doğu kısmında **İslâm-Osmanlı** eserleri belirgin olarak görülmektedir. Bu yerleşim, Osmanlının gölden uzak noktaya şehri taşıdığını ve ipek yolunun geçtiği güzergâhta yaşamak istediği kanaatini oluşturmaktadır.¹¹⁵ 1947 yıllarında yoksul ve perişan bir köy görünümünde olan İznik, 1960 yıllarında gelişmeye başlamıştır.¹¹⁶

1988 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nca **Tarihi Kentsel Sit Alanı** olarak kabul edilen İznik, Anadolu’daki koruma altına alınan şehirlerden biridir.¹¹⁷

---

¹¹⁰ Kaan, a.g.e., s. 344.

¹¹¹ Eyice, a.g.e., s. 30.

¹¹² Özgören, a.g.e., s. 89.

¹¹³ “İznik”, İslâm Ansiklopedisi, c. 5, MEB yay., İstanbul 1993, s. 1257.

¹¹⁴ Özgören, a.g.e., s. 89.

¹¹⁵ A. Güneş, a.g.m., s. 277.

¹¹⁶ Eyice, a.g.e., s. 34.

¹¹⁷ A. Güneş, a.g.m., s. 277.

1.2. İZNIK NÜFUS VE TEMETTUAT DEFTERLERİ

1.2.1. İznik Nüfus Defterleri

Nüfus, bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam insan sayısıdır. Modern anlamda ilk nüfus sayım II. Mahmud (1808-1839) devrinde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ile Rusya'ya karşı harbe girilen yıllar (1826-1828) arasında olmuştur. 1829 tarihinde yapılan sayım neticelendirilmemiş, Osmanlı Rus harbinin Edirne muahedesi neticelenmesini müteakip 1831 tarihinde Osmanlı hükümeti yeni bir sayım yapmıştır.¹¹⁸ Bu ilk sayımın temel amacı askeri gücü belirlemek, vergilendirme için kolaylık sağlamaktır. Sayımda yalnızca erkekler dikkate alınmış, kadınlar ve çocuklar sayıma dâhil edilmemiştir.

1831 tarihli genel nüfus sayımında sadece erkek nüfusunun sayılmış olması, 1845 tarihli sayımda ise Temettuat Defterleri'ne sadece hane sayısının ve hane reislerinin isimlerinin yazılmış olması o dönemdeki kesin nüfus sayımına ulaşmamızı güçleştirmektedir.

Esas itibariyle 1831 tarihinde yapılan sayımın Rumeli ve Anadolu'da bulunan İslam ve Hıristiyan erkek nüfusunun bilinmesine yönelik olduğu kabul edilmekte olup, o dönemde yapılacak genel nüfus sayımının halkın endişesine neden olabileceği göz önünde bulundurularak gizli olarak yapılması kararlaştırılmıştır. Bunun için İstanbul'da bir Ceride Nezareti kurulmuştur.¹¹⁹

Anadolu tarafında bulunan İznik'in 1832 tarihinde Kocaeli Sancağına (Kazası) bağlı olarak Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Nüfus Defterleri 586,¹²⁰ 1452¹²¹ ve 1514¹²² numaralı belge kayıtlarında kasabanın nüfus bilgilerine ulaşmaktayız.

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 586 numaralı nüfus belgesinin üçüncü sayfasında İznik Kazasının nüfus bilgileri yetmiş üçüncü (73) sayfadan başlayarak yüz birinci (101)¹²³ sayfaya kadar verilmiştir.

¹¹⁸ Enver Ziya Karal, Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, II. Baskı, Ankara, 1997, s. 8.

¹¹⁹ Karal, a.g.e., s. 12.

¹²⁰ BOA, NFS.d. nr. 586, ss. 73, 111.

¹²¹ BOA, NFS.d. nr. 1452, ss. 6, 208.

¹²² BOA, NFS.d. nr. 1514, ss. 141, 143.

¹²³ BOA, NFS.d. nr. 586, ss. 73, 101.

586 nolu nüfus belgesinde, İznik'te, 1832 (1248) tarihinde dört mahallenin (Yeşil Camii, Sultan Eşref, Mahmud Çelebi ve Beğler) bulunduğu, otuz üç köyün ve Kıpti Müslimlere ait nüfus bilgileri bulunmaktadır.¹²⁴

1452 nolu nüfus belgesinde, İznik'te, 1844 (1260) tarihinde dört mahallenin (Yeşil Cami-i Şerif, Eşrefzade, Mahmud Çelebi ve Beğler), Kıpti Müslimlerin, gayr-ı Müslimlerin ve otuz dört köyün nüfus bilgilerine ulaşmaktayız.¹²⁵

1514 nolu nüfus belgesinde, İznik'te, 1849 (1266) tarihinde dört mahallenin (Yeşil Camii, Eşrefzade, Mahmud Çelebi ve Beğler), Kıpti Müslimlerin ve yirmi beş köyün nüfus bilgileri verilmiştir.¹²⁶

1.2.2. İznik Temettuat Defterleri

Klasik Osmanlı iktisat anlayışı 19. yüzyıla kadar aksaklıklarla devam etmiş, II. Mahmud'un Tanzimat Islahatları ile yeni bir dönem başlamıştır. Tanzimat ile mali yeniliklerin belki de en önemlilerinden birisi Temettuat Defterleri'dir. Temettuat Defterleri Başbakanlık Osmanlı Arşivleri içinde Maliye Varidat Kalem Defterleri içinde değerlendirilmiştir.

Temettuat "faydalanmak ve kâr elde etmek"¹²⁷ anlamına gelmektedir. Temettuat kayıtların tutulmasının en önemli nedeni herkesin gelirine göre toplanacak olmasıdır. 1840 tarihinde bir talimatname düzenlenmiş,¹²⁸ temettuat sayımları mahalli idareciler tarafından yapılmıştır. 1844 (1260) tarihinde sayımlar mahalle muhtarı, imam; gayr-ı Müslimlerin yaşadığı yerlerde ise o yerin papazı veya kocabaşları tarafından gerçekleştirilmiştir.¹²⁹

Temettuat Defterleri hazırlandığı dönemde bölgelerin iktisadi yapısı, Müslüman ve gayr-ı Müslim ailelerin sosyo-ekonomik durumu, köy, mahalle, kaza, vilayet ve bölgelerin sosyal ve ekonomik yapısı, mükellefe ait şahsi bilgiler, hane

¹²⁴ BOA, NFS.d. nr. 586, ss. 73, 111.

¹²⁵ BOA, NFS.d. nr. 1452, ss. 6, 208.

¹²⁶ BOA, NFS.d. nr. 1514, ss. 141, 143.

¹²⁷ Ali Nazîmâ, Faik Reşad, Mükemmel Osmanlı Lügatı, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul, 2009, s. 516.

¹²⁸ Temettuat vergisi ve defterlerin hazırlanması ile ilgili, bkz. Said Öztürk, Türkiye'de Temettuat Çalışmaları, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, <http://www.osmanli.org.tr>

¹²⁹ Ertan Gökmen, www.yesevi.edu.tr/yayinlar/view_file.php?file_id=177

sahibinin ismi, unvanı ve mesleği, menkul ve gayrimenkul serveti, büyükbaş ve küçükbaş hayvan cins ve miktarı, vergi ödemeler hakkında bilgi verilmektedir.

İzник Kazası temettuat defterlerinde Yeşil Camii Mahallesi¹³⁰, Eşrefzade Mahallesi¹³¹, Mahmud Çelebi Mahallesi¹³², Beğler Mahallesi¹³³ ve Reayalara¹³⁴ ait geniş bilgiler bulunmaktadır.

Kazanın 1260 ve 1261 tarihlerindeki nüfus, hane sayısı, hane sahibinin ismi, şahsi bilgileri, unvanı ve mesleği, geliri, büyükbaş ve küçükbaş hayvanların cinsi, miktarı ve hasılatı, bağ, bahçe, tütün, zeytin ve meyve gibi dikili alanların miktar ve hasılatı, mezru ve gayri mezru toprak dönümü ve hasılatı, aşar, rüsumat ve zuhurat bilgileri ve senelik gelir ve vergi ödemeleri hakkında bilgi verilmiştir.

Bu bilgiler ışığında İzник'in XIX. yüzyılın ortalarında nüfus ve sosyo-ekonomik durumunu irdelemeye çalışıldı.

---

¹³⁰ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 1.

¹³¹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314, s. 1.

¹³² BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 1.

¹³³ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 1.

¹³⁴ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, s. 1.

İKİNCİ BÖLÜM

XIX. YÜZYILIN ORTALARINDA İZNİK'TE İDARİ VE SOSYAL YAPI

2.1. İZNIK'İN İDARİ YAPISI

2.1.1. İznik'in Mahalle ve Köyleri

Başbakanlık Osmanlı arşiv kayıtlarına baktığımızda İznik kasabasının 1832, 1844 ve 1849 tarihlerinde mahalle ve köylerinde yaşayan kişilerin nüfus ve temettuat bilgileri bulunmaktadır.

1832 (1248) tarihinde İznik'te Yeşil Camii, Sultan Eşref, Mahmud Çelebi ve Beğler adında dört mahallesi, Kıpti Müslimlere ait nüfus bilgileri, Balarım, Mustafalı, Müşkühre, Narlıca, Mamca, Heceler, Sölöz Müslim, Dutluceh, Akharem, Hotaz, Havace, Güristan, Dere, Alakaya, Karadin, Oğulbaş, Balheriz, Hisarcık, Çerkeşli, Elbeğli, İnikli, Omerlu, Çakırca, Mer'a, Boyalıca, Sarıkısrak, Hisarderesi, Akoğlan, Benli, Kebiryörükler, Sağıryörükler, Tacir ve Gürmüzli olarak kayıtlara geçen otuz üç köyün nüfus sayısı verilmiştir.¹³⁵

1844 (1260) tarihinde İznik'te Yeşil Cami-i Şerif, Eşrefzade, Mahmud Çelebi ve Beğler adında dört mahalle, Kıpti Müslim, gayr-ı Müslim (Rum ve Ermeni) Balarım, Mustafalı, Müşkühre, Narlıca, Mamca, Heceler, Sölöz Müslim, Dutluca, Akharem, Hotaz, Havace, Güristan, Dere, Alakaya, Karadiğen, Oğulpaşa, Balherez, Hisarcık, Beğli, Ağlan, Ebse, Çerkeşli, Elbeğli, İnikli, Omerli, Sarıkısrak, Hisarderesi, Yörükkebir, Yörüksağır, Tacir, Gürmüzlü, Mer'a, Çakırca, Boyalıca olarak otuz dört köyün nüfus bilgileri bulunmaktadır.¹³⁶

1849 (1266) tarihinde İznik'te, Yeşil Camii, Eşrefzade, Mahmud Çelebi ve Beğler adında dört mahalle, Kıpti Müslim ve Balarım Mustafalı, Müşkühre, Narlıca, Mamca, Heceler, Sölöz Müslim, Dutluca, Akharem, Hotaz, Havace, Güristan, Dere, Alakaya, Karadiğen Oğulpaşa, Balherez, Hisarcık, Beğli, Ağlan, Ebşe, Çerkeşli, Elbeğli, İnikli, Omerli olarak yirmi beş köyün nüfus bilgileri arşiv kayıtlarına geçmiştir.¹³⁷

¹³⁵ BOA, NFS.d. nr. 586, ss. 73, 101.

¹³⁶ BOA, NFS.d. nr. 1452, ss. 6, 208.

¹³⁷ BOA, NFS.d. nr. 1514, ss. 141, 143.

2.1.2. İznik'in Nüfus Yapısı

2.1.2.1. Mahalleler

Osmanlı Devletinde yerleşim birimlerinin en küçüğünü oluşturan mahalle şehirlerin oluşumunda temel birimi teşkil etmekteydi. Mahalleye hayat veren aileler dinsel açıdan önemli olan cami, mescid ve kilise gibi ibadet merkezlerinin etrafında bir araya gelerek bir yerleşim biriminin teşekkül etmesinde rol oynamışlardır. Birbirlerini tanıyan ve sosyal dayanışma içinde bulunan insanların oturduğu mahalleler/köyler genellikle dini açıdan homojen bir yapı sergilemekteydi. Ancak homojenlik her alanda geçerli değildir. Özellikle Müslim ve gayr-ı Müslimlerin haneleri ayrı mahallelerde dahi olsa ortak mekânlar paylaşılmaktaydı.

Tablo 2.1: İznik'in 1832, 1844 ve 1849 Tarihlerindeki Nüfus Dağılımı.

Mahalleler	Yıl: 1248 (1832) ¹³⁸	Mahalleler	Yıl:1259 (1844) ¹³⁹		Mahalleler ¹⁴⁰	Yıl:1266 ¹⁴¹ (1849)	
	Nefer (Erkek)		Hane	Nefer		Hane	Nefer
Yeşil Camii ¹⁴²	77	Yeşil Cami-i Şerif ¹⁴³	34	82	Yeşil Camii	34	78
Sultan Eşref ¹⁴⁴	99	Eşrefzade ¹⁴⁵	51	103	Eşrefzade	22	42
Mahmud Çelebi ¹⁴⁶	49	Mahmud Çelebi ¹⁴⁷	22	45	Mahmud Çelebi	51	98
Beğler ¹⁴⁸	63	Beğler ¹⁴⁹	30	70	Beğler	30	70
Toplam	288	Toplam	137	300	Toplam	137	288
Kıpti Müslim	29	Kıpti Müslim ¹⁵⁰	4	24	Kıpti Müslim	10	24
Toplam	317	Toplam	141	324	Toplam	147	312
		Hıristiyan Reaya	45	180			
		İznik Merkez Toplam	186	504			
		İznik Köyler Toplam	1.364	3.103			
		Genel Toplam	1.550	3.607			
		Hane x kişi :	1.550x4	6.200			

Tablo 2.1'de görüldüğü gibi 1832, 1844 ve 1849 tarihlerinde İznik'te Yeşil Camii/Yeşil Cami-i Şerif, Sultan Eşref/Eşrefzade, Mahmud Çelebi ve Beğler adlarında dört mahallesi olduğu, Kıpti Müslimlerin¹⁵¹ ve 116 Rum ve 1.075 Ermeni olmak üzere toplamda 1.191 Hıristiyan Reaya'nın kasabada yaşadığı belirtilmiştir.¹⁵²

¹³⁸ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 3.

¹³⁹ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 1.

¹⁴⁰ BOA, NFS.d. nr. 1514, s. 142.

¹⁴¹ Bu tarihteki mahallelerin tamamı, BOA., NFS.d. nr. 1514, s. 142. sayfada kayıtlıdır.

¹⁴² BOA, NFS.d. nr. 586, s. 75.

¹⁴³ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 6.

¹⁴⁴ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 73.

¹⁴⁵ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 15.

¹⁴⁶ BOA, NFS.d. nr. 586, ss. 74, 75.

¹⁴⁷ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 11.

¹⁴⁸ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 74.

¹⁴⁹ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 20.

¹⁵⁰ BOA, NFS.d. nr. 1453, ss. 2, 3.

¹⁵¹ Kıpti Müslimler bütün arşiv kayıtlarında Yeşil Camii Mahallesi içerisinde yazılmıştır.

¹⁵² BOA, NFS.d. nr. 1454, s. 76, Sölez Gayr-ı Müslim Köyünde kayıtlı olan Rum ve Ermeniler bilgilerin içinde verilmiştir.

İznik kazasında 1832, 1844 ve 1849 tarihlerinde en kalabalık nüfus ile Kıpti Müslimlerinde yaşadığı Yeşil Camii/Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'dir. 1832, 1844 ve 1849 tarihlerinde yapılan sayımlar gösteriyor ki, İznik'in mahallelerdeki nüfus yoğunluğu bir birine yakındır.

2.1.2.2. Köyler

Osmanlı Devletinde toplum genellikle **küçük iskân** birimleri olarak bilinen köylerde yaşamaktadır.¹⁵³ 1832 tarihinde İznik'te 33, 1844 tarihinde 34 ve 1849 tarihinde 25 köyün ismi tablo 2.2'de görüldüğü gibi arşiv kayıtlarında bulunmaktadır.

Tablo 2.2: 1832, 1844 ve 1849 Tarihlerinde İznik'te Bulunan Köylerin Nüfus Bilgileri

Köyler	Yıl: 1248 (1832) ¹⁵⁴	Köyler	Yıl: 1259 (1844) ¹⁵⁵		Köyler	Yıl: 1266 (1849) ¹⁵⁶	
	Nefer(Erkek)		Hane	Nefer		Hane	Nefer
Balarım	127	Balarım	58	150	Balarım	59	147
Mustafalu	69	Mustafalı	35	70	Mustafalı	35	67
Müşküreh	104	Müşküre	103	247	Müşküre	103	250
Narlıca	63	Narlıca	52	121	Narlıca	52	121
Mamca	46	Mamca	25	61	Mamca	25	61
Heceler	63	Heceler	37	76	Heceler	37	76
Sölöz Müslim	205	Sölöz Müslim	104	240	Sölöz Müslim	104	231
Dutluceh	91	Dutluca	47	116	Dutluca	47	116
Akharem	44	Akharem	24	50	Akharem	24	51
Hotaz (Çamdibi)	45	Hotaz	27	46	Hotaz	27	49
Havace	44	Havace	15	32	Havace	15	32
Küristan (Çiçekli)	134	Küristan	64	129	Küristan	64	129
Dere (Dereköy)	52	Dere	32	64	Dere	33	61
Alakaya	10	Alakaya	7	14	Alakaya	7	14
Karadin (Karatekin)	22	Karadiğen	10	26	Karadiğen	10	26
Oğulbaş	67	Oğulpaşa	39	116	Oğulpaşa	39	119
Balheriz (Boyunkaya)	48	Balherez	23	61	Balherez	23	62

¹⁵³ Feridun M., Emecen, Osmanlılar'da Yerleşik Hayat Şehirli ve Köylüleri, Ankara, 1999, c. 4, s. 93.

¹⁵⁴ Bu tarihteki köylerin tamamı BOA, NFS.d. nr. 586, ss. 76, 100 sayfaları arasında kayıtlıdır.

¹⁵⁵ Bu tarihteki köylerin tamamı BOA, NFS.d. nr. 1452, ss. 26, 208 sayfaları arasında kayıtlıdır.

¹⁵⁶ Bu tarihteki köylerin tamamı BOA, NFS.d. nr. 1514, s. 142'de kayıtlıdır.

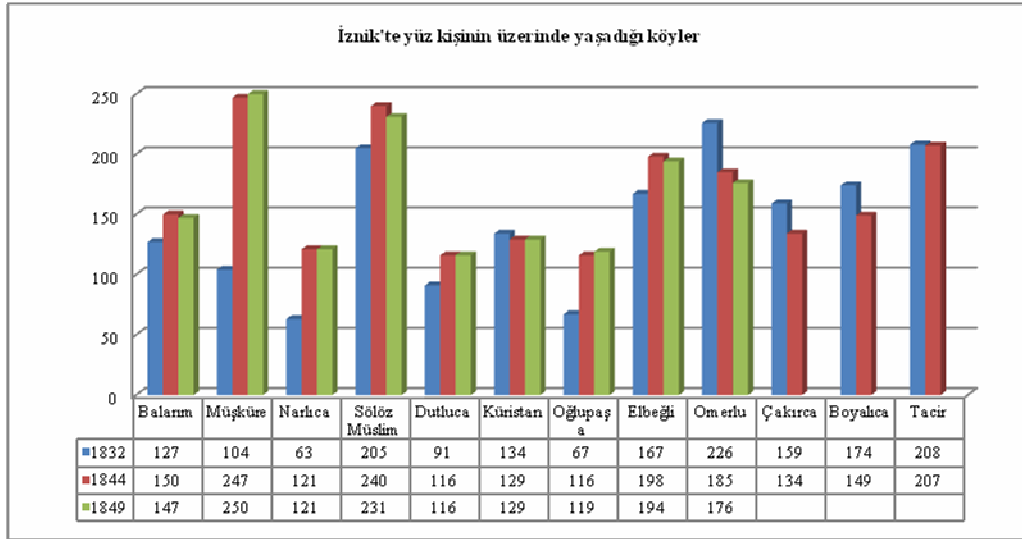
Hisarcık (Hisardere)	57	Hisarcık	31	84	Hisarcık	31	82
Çerkeşli	32	Beğli (Benliköy)	13	20	Beğli	13	60
Elbeğli	167	Ağlan	27	71	Ağlan	27	71
İnikli	56	Ebse (Sarıyazı)	7	13	Ebşe	7	13
Omerlu (Ömerli)	226	Çerkeşli	13	28	Çerkeşli	13	27
Çakırca	159	Elbeğli	86	198	Elbeğli	86	194
Mer'a	25	İnikli	28	73	İnikli	28	68
Boyalıca	174	Omerli	92	185	Omerli	92	176
Sarıksarak (Sansarak)	92	Sarıksarak	36	80	Toplam	1.001	2.303
Hisarderesi (Hisardere)	52	Hisarderesi	22	46			
Akoğlan	67	Yörükkebir	38	79			
Benli (Benliköy)	22	Yörüksağır	4	14			
Kebiryörükler	81	Tacir	86	207			
Sağiryörükler	12	Gürmüzlü	32	88			
Tacir	208	Mer'a	9	15			
Gürmüzli	81	Çakırca	66	134			
Toplam	2.745	Boyalıca	72	149			
		Toplam	1.364	3.103			

1832 tarihinde İznik'in 33 köyünde yapılan nüfus sayımında erkek kişi olarak 2.745 kişinin yaşadığı, 1844 tarihinde askeri bir gaye¹⁵⁷ için yapılan nüfus sayımında İznik'te bulunan 34 köyde 1.364 hanede erkek nüfus olarak 3.103 kişinin var olduğu bilgisine ulaşmaktayız. 1832 tarihinde en kalabalık köy 226 kişinin yaşadığı Omerlu Köyü, an az nüfusun bulunduğu köy ise 10 kişinin yaşadığı Alakaya Köyü'dür.

1844 tarihinde en kalabalık köy 247 kişinin yaşadığı Müşküre Köyü, an az nüfusun bulunduğu köy ise 13 kişinin yaşadığı Ebse Köyü'dür. 1844 tarihinde en kalabalık hane sayısı 104 hane ile Sölöz Müslim Köyü, Yörük Sağır Köyü 4 hane ile en az haneye sahip köy konumundadır. İznik'te en kalabalık köy nüfusu grafik 2.1'de şu şekilde gösterilmiştir.

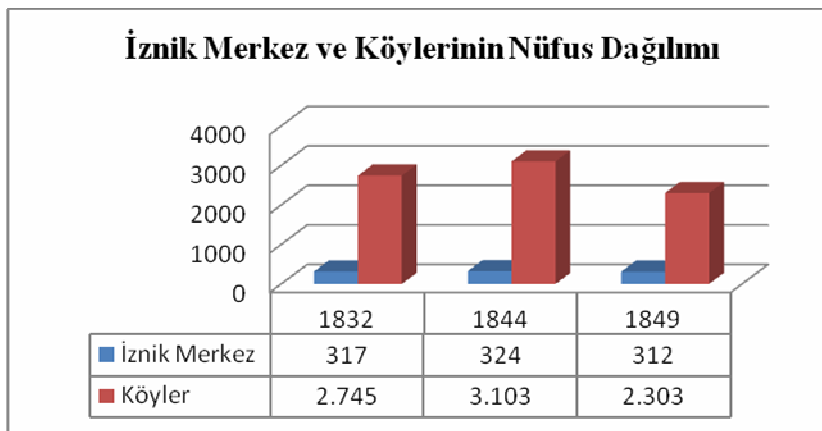
¹⁵⁷ Karal, a.g.e., s. 9.

Grafik 2.1: 1832, 1844 ve 1849 Tarihlerinde Nüfus Ortalaması Yüz'ü (100) Geçen İznik Köyleri

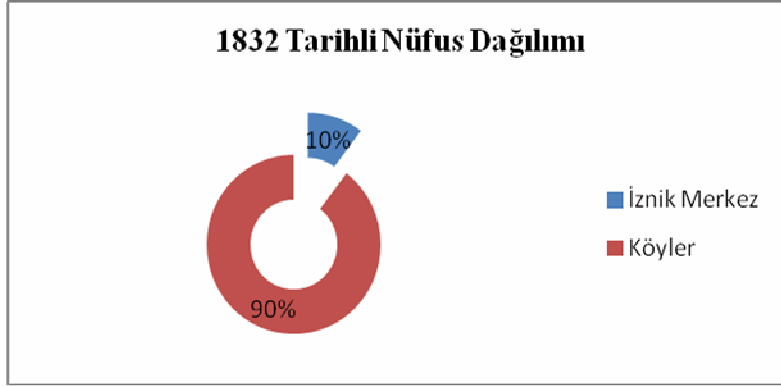
1849 tarihinde İznik'te en kalabalık köy 250 kişinin yaşadığı Müşkür Köyü, en az nüfusun bulunduğu köy ise 13 kişinin yaşadığı Ebşe Köyü'dür. 1849 tarihinde en kalabalık hane sayısı 104 hane ile Sölöz Müslim Köyü, ayrıca, Alakaya Köyü ve Ebşe Köyü 7 hane ile en az haneye sahip köylerdir. İznik'te yüz'ün (100) üzerinde nüfusa sahip köy sayısı 1832 ve 1844'de 12, 1849'da 9'dur. 1844'de yüz'ün (100) altında köy sayısı 24, 1844'de 22, 1849'da 16'dır.

Grafik 2.2: 1832, 1844 ve 1849 Tarihlerinde İznik Merkez ve Köylerinin Nüfus Dağılımı

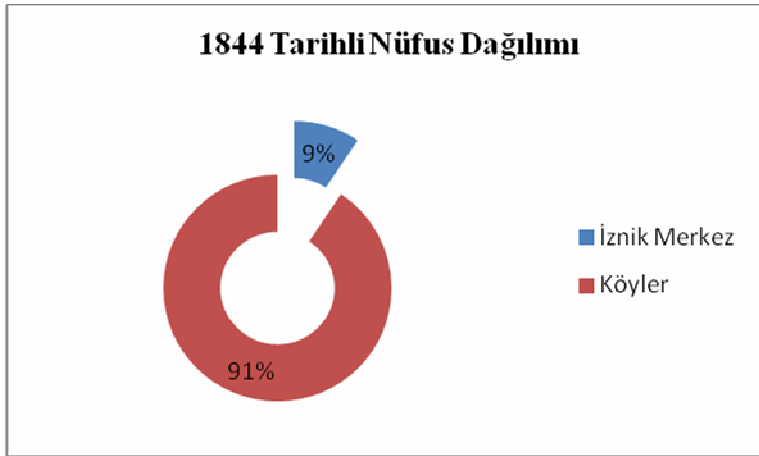

Yukarıdaki grafikte gösteriyor ki köylerde yaşayan nüfus daha fazladır. 1832 tarihinde yaşayanların % 90'ı köylerde, % 10'u kasabada yaşamaktadır.¹⁵⁸

Grafik 2.3: İznik'in 1832 Tarihinde Nüfus Dağılımı.

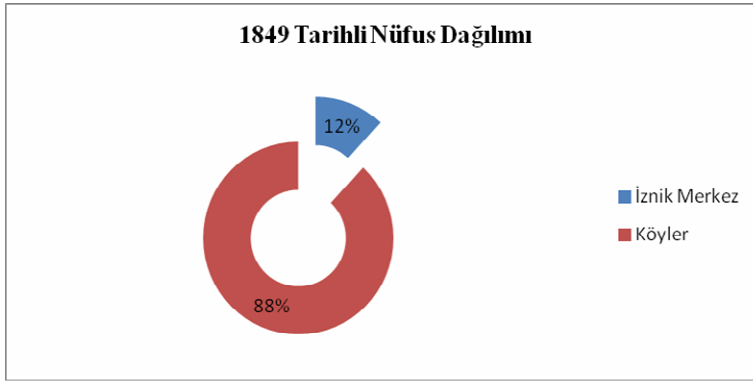
Grafik 2.4: İznik'in 1844 Tarihinde Nüfus Dağılımı.

1844 tarihinde İznik'te yaşayanların % 91'i köylerde, % 9'u kasabada yaşamaktadır. Bir önceki yıla oranla köylerin nüfusu % 1 oranında artmış, kasabada yaşayanlar % 1 oranında azalmıştır.

¹⁵⁸ İznik Merkezde bulunan Hıristiyan Reaya nüfusu dâhil edilmemiştir.

Grafik 2.5: İznik'in 1849 Tarihinde Nüfus Dağılımı.

1849 tarihinde ise köyden kasabaya göç başlamış, İznik Merkez nüfusu % 3 puanlık artışla % 12'ye ulaşmış, bir önceki yıla oranla köy nüfusu % 3 azmıştır.

1844 tarihinde ataerkil ailesinin dört kişi olduğunu düşünürsek İznik mahallelerinin temettuat defterleri kayıtlarına göre kasabada 186 hanede 1.144 kişinin yaşadığını, köyleri ile birlikte 1.550 hanede 6.200 kişinin bulunduğunu söyleye biliriz.

2.2. İZNIK'İN SOSYAL YAPISI

2.2.1. İznik'te Yaşayanlar

2.2.1.1. Yeşil Camii Mahallesinde Yaşayanlar

2.2.1.1.1. 1832 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesinde Yaşayanlar

Yeşil Camii Mahallesi bugün ilçenin en eski yerleşim yerlerinden biridir. Mahalle adını Çandarlı Kara Halil Hayreddin Paşa tarafından M.1378'de yapımına başlanan, Vezir-i Azam Ali Paşa tarafından 1391'de bitirilen Yeşil Camii'nden almıştır.¹⁵⁹ Evliya Çelebi bu camiye “Hayruddin Paşa Camii Yeşil Camii diye şöhret bulmuş bir cami-i zibadır.” diye bahseder.¹⁶⁰ Caminin minaresi yeşil çinilerle kaplı olduğundan “Yeşil Camii” adı kullanılmıştır. 1832 tarihinde mahallede yaşayanlar aşağıdaki tablo 2.3'de gösterilmiştir.

¹⁵⁹ Zeki Sönmez, Başlangıçtan 16. Yüzyıla Kadar Anadolu Türk İslâm Mimarisinde Sanatçılar, T.T.K. Basımı, Ankara, 1995, 2. Baskı, s. 378.

¹⁶⁰ Ekrem Hakkı Ayverdi, Osmanlı Mimarisinin İlk Devri “1230-1402”, İstanbul, 1966, s. 309.

Bu tarihte yapılan sayımda mahallede yaşayan hane reisleri, oğulları, hizmetkârların adı, lakapları, kişisel özellikleri ve yaşları kayıtlıdır.

Tablo 2.3: 1832 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesi'nde Yaşayanlar.¹⁶¹

Hane Reisi ve Diğerleri	Özellikleri	Yaşı
-Orhan Bey Medresesi Müderrisi Mehmed Naim Efendi	-Orta boylu, kara sakallı	42
-Oğlu Şemseddin	-Orta boylu, ter bıyıklı	19
-Oğlu küçük Abdülkadir		12
-Diğer oğlu sağır Emin		8
-Hizmetkârı Yusuf	-Orta boylu, sarı sakallı	35
- İdrisoğlu Mehmed	-Orta boylu, kara sakallı	42
-Oğlu sağır Ali Osman		12
-Deli Abdülkadir	-Orta boylu, aksakallı	65
-Oğlu Ali	-Orta boylu, kumral bıyıklı	30
-Dellab Osmanoğlu sağır Ali		12
-Karındaşı sağır Ömer		4
-Yorgancı Hüseyin	-Orta boylu, kumral sakallı	32
-Göynüklioğlu Mehmed	-Orta boylu, kır sakallı	52
-Oğlu sağır Ömer		8
-Diğer oğlu küçük Mehmed		1
-Damadı Hasan	-Orta boylu, ter bıyıklı	20
-Berber Ali	-Orta boylu, ter bıyıklı	22
-Hamamcıoğlu İsmail	-Orta boylu, aksakallı	53
-Mürseloğlu Raşid	-Orta boylu, kır sakallı	49
-Oğlu sağır İbrahim		6
-Diğer oğlu sağır Abdülkadir		3
-Diğer oğlu sağır Mehmed		1
-Sancakdaroğlu sağır Sadettin		8
-Karındaşı sağır Ali Osman		4
-Hizmetkârı sağır Emin		11
-Gegeci Ahmetoğlu Ali	-Orta boylu, kara bıyıklı	28
-Elekcioğlu Zeynel	-Uzunca boylu, kara bıyıklı	35
-Oğlu sağır Ali		8
-Köseoğlu Halil	-Kısa boylu, köse, kara sakallı	35
-Barakçı Mustafa	-Kısa boylu, kır sakallı	49
-Oğlu emrad Hasan		13
-Diğer oğlu sağır Hüseyin		2
-Hacı Osmanoğlu Halil	-Orta boylu, aksakallı	56
-Rebibi, şa'b Mustafa		15
-Kapıcı Mustafa	-Orta boylu, kırca sakallı	46
-K/Göleler Şeyhi Isyani Efendi	-Orta boylu, kara sakallı	50
-Oğlu sağır Veysi Efendi		12
-Diğer oğlu sağır Emir Ali		7
-Derviş El Hacı İbrahim	-Uzun boylu, köse, kara sakallı	40
-Hizmetkârı Hasan	-Orta boylu, ter bıyıklı	18
-Diğer hizmetkârı Ali	-Orta boylu, ter bıyıklı	25
-Yaş Ali'nin Mehmed Ali	-Kısa boylu, aksakallı	60
-Burusalı Ali	-Orta boylu, kumral bıyıklı	30
-Rebibi, sağır Alâeddin		4.5
-Çolak Ali	-Orta boylu, kara sakalı	40
-Hizmetkârı emrad Mehmed		13
-Gayfeliyoğlu İbrahim	-Orta boylu, kara sakallı	50
-Göded İsmail	-Orta boylu, kara sakallı	41
-Hizmetkârı sağır Ali		12

¹⁶¹ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 75.

-İmaretçi Mehmed	-Uzun boylu, kır sakallı	55
-Oğlu, şa'b Ahmet		15
-Diğer oğlu sağır Abdurrahman		12
-Kabcı Mehmed	-Kısa boylu, kır sakallı	48
-Bilecikli Ali Osman		30
-Rebibi, sağır Ömer		8
-(?) Mustafa	Orta boylu, kumral bıyıklı	28
-Hacı Berber oğlu Mehmed	-Kısa boylu, kumral bıyıklı	40
-Hacı Berberoğlu Salih	-Kısa boylu, kumral bıyıklı	25
-Kaynı, sağır İbrahim		
-Dürzi Mehmed	-Uzun boylu, kumral sakallı	42
-Rebibi, sağır Ali Osman		4
-Sarı Dayının Mustafa	-Kısa boylu, kumral bıyıklı	28
-Kara Ahmetoğlu Ömer	-Orta boylu, kara bıyıklı	33
-Oğlu sağır Durmuş		8
-Keyifli oğlu İsmail	Uzun boylu, ter bıyıklı	20
-Kızılköyü Halil	-Uzun boylu, kara sakallı	44
-Kaynı, şa'b Mehmed		15
-Diğer kaynı, sağır Ömer		8
-Akhisarçıklı Musa	-Orta boylu, aksakallı	60
-Urfalıoğlu Mecnun Ali		10
-Hasan	Orta boylu, sarı bıyıklı	25
-Oğlu sağır Ali		6
-Deli Mehmedoğlu sağır Hasan		5
-Elekçi Hacı Hüseyinoğlu Hasan	-Orta boylu, kara sakallı	32
-Elekçi Hacı Hüseyinoğlu Mehmed	-Orta boylu, kumral bıyıklı	30
-Oğlu sağır, Hüseyin		7
-Diğer oğlu sağır Ali		8
-Kavaklıoğlu Kıpti Hasan	-Orta boylu, kumral bıyıklı	30
-Oğlu sağır İbrahim		4
-Ömeroğlu Kıpti Salih	-Orta boylu, kara sakallı	40
-Oğlu sağır Ali		8
-Diğer oğlu sağır Ömer		6
-Koç Alioğlu Kıpti Ali	-Orta boylu, kara sakallı	42
-Oğlu şa'b Ali		15
-İnce Mehmedoğlu Kıpti Ahmet	-Orta boylu, köse,	45
-Oğlu emrad Hüseyin		13
-Süleymanoğlu Kıpti İbrahim	-Uzun boylu, ter bıyıklı	30
-Köştenoğlu Kıpti Ali	-Kısa boylu, köse, kara sakallı	32
-Kavaklı Kıpti Mustafa	-Kısa boylu, kır sakallı	52
-Oğlu, şa'b Çelik	-Uzun boylu	22
-Kıpti Ali Usta	-Orta boylu, aksakallı	62
-Oğlu Mustafa	-Orta boylu, kumral bıyıklı	25
-Diğer oğlu Süleyman		15
-Genç, Kıpti Halil	-Orta boylu	16
-Ebubekiroğlu Kıpti Hasan		14
-Kara Ahmetoğlu Kıpti Mehmed	-Orta boylu, ter bıyıklı	17
-Ömeroğlu Kıpti Hüseyin		10
-Cıvci Alioğlu Kıpti Ali	-Orta boylu, kumral bıyıklı	25
-Kardeşi, şa'b Ahmet		15
-Süleymanoğlu Kıpti Memiş	-Orta boylu, kumral bıyıklı	26
-Oğlu sağır Veli		10
-Diğer oğlu sağır Ali		4
-Diğer oğlu sağır Ahmet		4
-Uzun Alioğlu Kıpti Ömer		14
-Velioğlu, Kıpti, şa'b Veli		
-Kıpti Bıçakcıoğlu Hasan	-Orta boylu, kara bıyıklı	25

1832 tarihinde tablo 2.3'de görüldüğü gibi Yeşil Camii Mahallesi'nde 55 hanede 106 kişi kayıtlıdır. Mahallenin en yaşlısı 65 yaşında orta boylu aksakallı Deli Abdulkadir ve en küçüğü Göynüklioğlu Mehmed'in küçük oğlu 1 yaşındaki Mehmed'dir.

Orhan Bey Medresesi Müderrisi Mehmed Naim Efendi ve K/Göleler Şeyhi Isyani Efendi gibi önemli şahsiyetler bu mahallede yaşamıştır. Ayrıca, mahallede 16 kıpti müslim hane yaşamış, bu hanelerde toplam 29 kıpti müslim erkek kayıtlıdır. Kıpti Müslimlerin en yaşlısı 62 yaşında orta boylu aksakallı Kıpti Ali Usta'dır. Mahallede tek yaşı belirtilmemiş olan kişi Velioğlu, Kıpti, şa'b Veli'dir.

2.2.1.1.2. 1844 Tarihinde Yeşil Cami-i Şerif Mahaltesinde Yaşayanlar

1844 tarihinde yapılan sayımda mahallenin veya köyün hane ve numrosu, hane reislerinin adı, çocukları, yanında yaşayan veya kalan kişilerin adları, özellikleri, yaş ve meslek bilgileri kaydedilmiştir.

1832 yılına göre 1844 tarihinde Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 1452 numaralı nüfus belgesinde mahallenin adı Yeşil Camii yerine Yeşil Cami-i Şerif olarak kullanılmıştır. Tablo 2.4'de görüldüğü gibi mahallede 34 hanenin olduğu ve bu hanelerde toplam 82 erkek adının kayıtlı oldu anlaşılmıştır.

Tablo 2.4: 1844 Tarihinde Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'nde Yaşayanlar.¹⁶²

Hane/Numro	Hane Reisi ve Diğerleri	Özellikleri	Yaşı	Meslek
1/1	-Mahalle-i Mezbur imamı Esseyyid Ahmet Efendi b. Mahmud	-Orta boylu, kır sakallı	51	İmam
2/2	-Hacı Osmanzade Halil b. Hasan	-Orta boylu, kır sakallı	60	Asakir-i Redif-Şahane (Yedek Asker) Kâtip
2/3	-Damadı İsmail veledi Mustafa	-Orta boylu, ter bıyıklı	23	
2/4	-Oğlu Hasan		3	
2/5	-Rebibi, Şükrü Efendi b. Ahmet	-Uzun boylu, ter bıyıklı	23	
3/6	-Mehmed veledi Mehmed	-Orta boylu, kır sakallı	50	Berber
3/7	-Oğlu Osman	-Orta boylu, şab-ı emrad	20	
4/8	-Karacazade Hüseyin veledi Ali	-Orta boylu, ter bıyıklı	23	Attar
5/9	-Karacazade Ali veledi Mustafa	-Kısa boylu, kumral	27	Bahçeci
5/10	-Oğlu Mehmed	bıyıklı	2	
6/11	-Kızılköylü Halil veledi Mustafa	-Orta boylu, kır sakallı	47	Çiftçi
6/12	-Karındaşı oğlu Abdullakir veledi Ali		6	
6/13	-Kaynı, Ömer veledi Mehmed	-Orta boylu, şab-ı emrad	19	
7/14	-Hüseyin veledi Mahmud	-Orta boylu, kır sakallı	47	Yorgancı
7/15	-Oğlu Mehmed		6	
7/16	-Diğer oğlu Ahmet		3	
8/17	-İsmail veledi Abdullah	-Orta boylu, kır sakallı	50	
9/18	-Mehmedoğlu Mustafa	-Orta boylu, kır sakallı	47	Elekçi
9/19	-Oğlu Hüseyin	-Orta boylu, şab-ı emrad	15	
10/20	-Mustafa veledi Abdullah	-Orta boylu, kumral bıyıklı	30	Asakir-i Redif-i Şahane
11/21	-Köseoğlu Ali veledi Halil		8	
12/22	-Mehmed veledi Halil	-Orta boylu, kır sakallı	51	Kıyıcı
12/23	-Oğlu Süleyman		4	
13/24	-Göynüklü Mehmed veledi Ömer	-Orta boylu, aksakallı	55	Sebzevatçı
14/25	-Topal Halil veledi Musa	-Orta boylu, kumral sakallı	35	
15/26	-Çolak Ali veledi Ahmet	-Uzun boylu, kır sakallı	49	Bahçeci
16/27	-Mürseloğlu Mehmed Raşid veledi İbrahim	-Orta boylu, aksakallı,	55	Bahçeci
16/28	-Oğlu İbrahim	-Orta boylu, şab-ı emrad	20	
16/29	-Diğer oğlu Abdulkadir	-Şab-ı emrad	14	
16/30	-Diğer oğlu Mehmed		11	
16/31	-Diğer oğlu İsmail		9	
17/32	-Elekçioğlu Zeynel veledi Mehmed	-Orta boylu, kumral sakallı	46	
18/33	-Ali Osman veledi Ahmet	-Orta boylu, kumral	43	Bahçeci
18/34	-Oğlu Mustafa	sakallı	6	
19/35	-Hasan oğlu Ahmet	-Orta boylu, ter bıyıklı	25	Asakir-i Redif-i Şahane
19/36	-Oğlu Ahmet		1	
19/37	-Karındaşı oğlu Mehmed		8	
20/38	-Şemseddin veledi Mehmed Naim	-Orta boylu, kumral	30	Çiftçi
20/39	-Oğlu Ali	bıyıklı	2	
21/40	-Şeyh Mustafa Efendi b. Hasan	-Orta boylu, aksakallı	60	Tekye Nişin
21/41	-Oğlu Hasan	-Kısa boylu, şab-ı emrad	20	
21/42	-Hafidi (torunu) Mustafa		1	
22/43	-Kefelioğlu Hasan veledi Ali	-Orta boylu, kır sakallı	41	Bahçeci
22/44	-Oğlu Hasan		5	
22/45	-Diğer oğlu İbrahim		0	
23/46	-Çakır Mehmet veledi Salih	-Orta boylu, ter bıyıklı	25	Asakir-i Redif-i Şahane
23/47	-Kaynı, Mehmed veledi Hamza		8	

¹⁶² BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 6.

23/48	-Diğer kayını, Ali veledi Hamza		5	
24/49	-Abdulkadiroğlu Mehmed Naim	-Orta boylu, kumral	25	Çiftçi
24/50	-Oğlu Mehmed Naim	bıyıklı	3	
25/51	-Kumcu oğlu İsmail veledi Osman	-Uzun boylu, kır sakallı	50	Oduncu
25/52	-Oğlu Mustafa		2	
26/53	-Belhuvan Hüseyin veledi Osman	-Orta boylu, sarı sakallı	35	Bahçeci
26/54	-Oğlu Hasan		6	
26/55	-Rebibi Mustafa		8	
27/56	-Kefelioğlu İsmail veledi İbrahim	-Uzun boylu, sarı sakallı	35	Çiftçi
27/57	-Oğlu İbrahim		4	
28/58	-Hasan Kahyaoğlu Mehmed veledi Hacı Hasan	-Kısa boylu, kumral	30	Bağcı
28/89	-Oğlu Ahmet	bıyıklı	3	
29/60	-Hasan oğlu Ömer	-Orta boylu, sarı sakallı	35	İmaretçi Aşçı
29/61	-Rebibi Mehmet		5	
30/62	-Sarı Mustafa veledi İbrahim	-Orta boylu, sarı sakallı	30	Çiftçi
30/63	-Oğlu Ali		6	
30/64	-Diğer oğlu İbrahim		1	
31/65	-İmaretçi oğlu Ahmet veledi Mehmed	-Orta boylu, sarı bıyıklı	30	Bahçeci
31/66	-Karındaşı Abdurrahim	-Orta boylu, şab-ı emrad	20	Asakir-i Redif-i Şahane
32/67	-Deli Ahmet veledi Abdullah	-Orta boylu, kır sakallı	45	Çiftçi
32/68	-Oğlu Ahmet		5	
32/69	-İbrahim oğlu Abdullah	-Orta boylu, aksakallı	60	Natır Hammam (Hamam Bekçisi)
32/70	- Osman oğlu Ali veledi Osman	-Orta boylu, şab-ı emrad	20	Della'k (Keseci)
32/71	-Hasan veledi Hasan	-Orta boylu, ter bıyıklı	25	Asakir-i Redif
32/72	-Oğlu Mehmed		7	Demirci Çırağı
33/73	-Mehmed Efend b. Abdullah	-Orta boylu, kumral	40	Kuzaddan(Kadı)
33/74	-Oğlu Ali	sakallı	3	
33/75	-Diğer oğlu Mehmed		5	
34/76	-Şeyh Mustafa Isyani Efendi b. Yaleyin	-Orta boylu, kır sakallı	80	Tekye Nişin
34/77	-Oğlu (İsmi yazılmamış)	-Şab-ı emrad	14	
34/78	-Fukaradan derviş Hacı İbrahim veledi Abdullah	-Orta boylu, kır sakallı	45	
34/79	-Rebibi Durmuş veledi Abdullah	-Şab-ı emrad, çolak	15	
34/80	-Hasan oğlu İbrahim	-Orta boylu, kır sakallı	48	Elekçi
34/81	-Okkalı oğlu Ali b. Abdullah	-Şab-ı emrad	15	
34/82	-Aslen Bayındırlı olup Osman b. Hasan	-Sarı, köse sakallı	40	Amele

Yeşil Cami-i Şerif Mahallesinde yaşayan önemli şahsiyetlerin başında Mahalle İmamı Esseyid Ahmet Efendi b. Mahmud, Tekke Şeyhi Şeyh Mustafa Efendi b. Hasan ve Tekke Şeyhi Şeyh Mustafa Isyani Efendi b. Yaleyin, Kadı Mehmed Efend b. Abdullah ve Asakir-i Redif-i Şaheneden Mustafa veledi Abdullah gelmektedir.

1844 tarihinde mahallenin en yaşlısı 80 yaşında orta boylu, kır sakallı Şeyh Tekke Nişin olan Şeyh Mustafa Isyani Efendi b. Yaleyin, en küçüğü Kefelioğlu Hasan veledi Ali'nin oğlu yeni doğmuş İbrahim'dir. Şeyh Mustafa Isyani Efendi b. Yaleyin oğlu olarak görülen 14 yaşındaki kişinin adı arşiv kayıtlarında yazılı değildir.

Mahallede yapılan en fazla meslek bahçeciliktir. Hane 32, numro 67’de Deli Ahmet veledi Abdullah’ın hanesinde çiftçi, natır hammam, della’k, asakir-i redif ve demirci çırağı yapan kişiler vardır. Genç nüfusun ağırlıklı olarak yaşadığı mahallenin yaş ortalaması 24,19 olarak saplanmıştır.

2.2.1.2. Eşrefzade Mahallesi’nde Yaşayanlar

2.2.1.2.1. 1832 Tarihinde Sultan Eşref Mahallesinde Yaşayanlar

Dini-tasavvufî Türk Edebiyatı’nın önemli temsilcilerinden Eşrefoğlu Abdullah-ı Rumî’nin adını taşıyan mahalleye 1832 tarihinde Sultan Eşref Mahallesi, 1844 tarihinde Eşrefzade Mahallesi olarak nüfus defterine kaydedilmiştir. Eşrefzade Hazretleri, XIV. ve XV. yüzyıllarda Anadolu’nun merkezi yerlerinden İznik ve Bursa’da yaşamış, asıl adı Abdullah olan, babasının adına izafeten Eşrefoğlu, İbnü’l-Eşref, Eşrefzâde, Abdullah İznikî, Abdullah-ı Rumî, Eşref-i Rumî lakablarının yanında sadece Rumî mahlasını ve doğduğu yere izafeten de İznikî lakabıyla anılmış önemli bir şahsiyettir.¹⁶³

Hacı Bayram-ı Veli’nin damadı olan Eşrefoğlu Abdullah-ı Rumî 1353¹⁶⁴ tarihinde veya 1377’de¹⁶⁵ doğduğu ile ilgili iki farklı görüş vardır. İstanbul’un fethinden on altı sene sonra 1469¹⁶⁶ veya 1470¹⁶⁷ senesinde İznik’te vefat etmiştir. Kendi ismiyle anılan bu günkü Eşrefzade Camii’nin batı kısmındaki hazirede gömülüdür. Eşrefiyyenin kurucusu olan ve Kadiriyyenin Anadolu topraklarında gelişmesini sağlayan¹⁶⁸ Eşref Rumî Hazretlerinin Müzekki’n-Nüfûs¹⁶⁹ ve Divan gibi önemli eserleri vardır.¹⁷⁰

¹⁶³ Mustafa Güneş, İznikli Eşrefoğlu Rumî’nin Hayatı-Eserleri ve Divanı, İstanbul, 2006, s. 40.

¹⁶⁴ M. Güneş, a.g.e., s. 42.

¹⁶⁵ Özgören, a.g.e., s. 237.

¹⁶⁶ Türkiye’de Vakıf Abideler ve Eski Eserler İznik İlçesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1986, c. IV, s. 200.

¹⁶⁷ Hüseyin Algül (Hazırlayan Osman Çetin, Mefail Hızlı, Mustafa Kara, M.Asım Yediyıldız), Kâmil Kepecioğlu Bursa Kütüğü, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayını, Bursa, 2009, c. 2, s. 73.

¹⁶⁸ Mustafa Kara, Osmanlı’nın Kandili Eşrefoğlu Rumî, İstanbul, 2006, s. 47.

¹⁶⁹ M. Asım Yediyıldız, “Kültür Merkezleri Olarak Zaviyeler: Yenişehir Zaviyeleri”, Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu (25-27 Ekim 2013), T.C. Uludağ Üniversitesi Yayını, Bursa, 2014, s. 165.

¹⁷⁰ Özgören, a.g.e., s. 235.

Tablo 2.5: 1832 Tarihinde Sultan Eşref Mahallesi'nde Yaşayanlar.¹⁷¹

Hane Reisi ve Diğerleri	Özellikleri	Yaşı
-Sultan Eşref Tekkesinde Postnişin Şeyh İsmail Efendi	Orta boylu, kumral sakallı	45
- Hizmetkârı şa'b, Mehmed		15
-Hattab Eşref Camii Hattabı sağır Ahmet Efendi		6
- Hattab Eşref Camii İmamı Safiyiddin Efendi	-Uzunca boylu, kumral sakallı	35
-Oğlu sağır Lütfullah		12
-Hattab Eşref Camii Müezzini Abdulkadir Efendi	-Orta boylu, köse sakallı	23
-Karındaşı sağır Molla Hüseyin		11
-Sultan Eşref Hazretleri Türbedarı İbrahim Efendi	-Orta boylu, kırca sakallı	42
-Yeşil Camii İmamı Hüseyin Efendi	-Orta boylu, kır sakallı	48
- Nalbant Emin	-Orta boylu, kır sakallı	48
-Oğlu Hüseyin	-Orta boylu, ter bıyıklı	19
-Diğer oğlu şa'b Osman		15
-Ali Osmanoğlu Halil	-Kısa boylu aksakallı	49
-Cücenin Mehmed	-Orta boylu, kumral sakallı	46
-Rebibi, sağır Hüseyin		7
-Karacaoğlu Ali	-Orta boylu, ter bıyıklı	22
-Karındaşı, emrad İsmail		13
-Cinlioğlu Ali	-Kısa boylu, kır bıyıklı	35
-Oğlu sağır İsmail		9
-Diğer oğlu sağır Ahmet		3
-Bekâr Mehmed	-Orta boylu, kara sakallı	42
-Fezullahoğlu Ahmet	-Uzun boylu, aksakallı	60
-Osman Ağaoğlu İbrahim	-Uzunca boylu, kumral bıyıklı	30
-Osman Ağaoğlu Ömer	-Orta boylu, ter bıyıklı	18
-Koca Alioğlu İbrahim	-Orta boylu, kırca bıyıklı	65
-Oğlu sağır Mehmed Ali		9
-Dervişoğlu Hüseyin	-Orta boylu, kumral bıyıklı	26
-Kuduzoğlu Mehmed	-Orta boylu, kumral sakallı	32
-Oğlu emrad Ra'şid		13
-Diğer oğlu sağır Mustafa		8
- Kethuda Mustafaoğlu Selim	-Orta boylu, kumral bıyıklı	30
-Molla Mustafaoğlu İsmail	-Orta boylu, kara sakallı	41
-Oğlu emrad, Mustafa		13
-Tahtacı Ali	-Orta boylu, kumral sakallı	45
-Rebibi, sağır, Mehmed		3
-Şerbetci Mehmed	-Orta boylu, kara sakallı	42
-Hüseyin Kethuda	-Orta boylu, kara sakallı	40
-Kaynı, şa'b Ali		17
-Dereoğlu Ali	-Orta boylu, kumral bıyıklı	30
-Oğlu sağır Mehmed		3
-Hacı Berberoğlu Hüseyin	-Orta boylu, kara sakallı	38
-Yek-ceşm Hüseyin	-Orta boylu, kumral bıyıklı	35
-Karındaşı emrad Ali		13
-Kocagöz/t Ahmet	-Orta boylu, kumral sakallı	40
-Kaynı, emrad Mustafa		13
-Hacı Alioğlu Emrullah	-Orta boylu, kara sakallı	48
-Oğlu Ahmet	-Orta boylu, ter bıyıklı	19
-Diğer oğlu sağır Mehmed		9
-Mürsel oğlu Tahir	-Kısa boylu, kumral bıyıklı	32
-Oğlu sağır Muhyiddin		7
-Ellincioğlu Mehmed Ali	-Kısa boylu, kır sakallı	55

¹⁷¹ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 75.

-Rebibi emrad Mehmed		14
-Fındıkdereoğlu İbrahim	-Orta boylu, kumral sakallı	38
-Gayfeliolu Ali	-Uzun boylu, sarı bıyıklı	30
-Kaynı, sağır Ali		7
-Hotazlı Mehmet Efendi	-Uzun boylu, kır sakallı	45
-Oğlu Molla Nuri	-Orta boylu, ter bıyıklı	18
-Diğer oğlu emrad Mustafa		14
-Boyacıoğlu Mustafa	-Uzun boylu, kumral bıyıklı	38
-Rebibi, sağır Ahmet		4
-Cezayirli Abdullah	-Orta boylu, kumral sakallı	40
-Okkaloğlu Mustafa	-Orta boylu, kara sakallı	40
-Oğlu küçük Osman		6
-Diğer oğlu sağır Mehmed		3
-Kuduzoğlu Hüseyin	-Orta boylu, köse, kumral sakallı	40
-Oğlu emrad Hasan		17
-Diğer oğlu sağır Ali		10
-Ali Efendioğlu, emrad Mustafa		13
-Ahmetoğlu Mahmud	-Orta boylu, kumral bıyıklı	28
-Aşçıoğlu Halil	-Uzun boylu, kır sakallı	48
-Oğlu emrad Mahmut		13
-Diğer oğlu Ahmet		6
-Hizmetkârı, Cansızoğlu İsmail		15
-Pireoğlu İbiş	-Orta boylu, sarı sakallı	38
-(?) emrad Mehmed		13
-Kara Haliloğlu Ali	-Kısa boylu, kara sakallı	39
-Oğlu sağır Halil		9
-Mustafa Dayıoğlu Hasan	-Kısa boylu, kumral bıyıklı	28
-Alioğlu Ebubekir	-Kısa boylu, ter bıyıklı	18
-Portakalçıoğlu Mehmed	-Orta boylu kumral sakallı	40
-Oğlu emrad Hasan		13
-Diğer oğlu sağır Mustafa		2
-Karaağaçlı Helvacı Mehmet	-Orta boylu, kara sakallı	42
-Osman Paşaoğlu İbrahim	-Orta boylu, kumral sakallı	42
-Oğlu sağır Mehmed		3
-Diğer oğlu sağır Osman		2
-Ali Beyoğlu Küçük Ali		3
-Öksüzü emrad Mehmed		13
-Alâeddin Mısırî Türbedarı Ali Dere	-Orta boylu, aksakallı	52
-Nalbant Çakır Mehmed	-Orta boylu, kumral bıyıklı	28
-Mustafa Dayıoğlu Mustafa	-Orta boylu, sarı sakallı	25
-Oğlu küçük Ali		1
-Koca Alioğlu Mehmed	Orta boylu, aksakallı	52
-Oğlu emrad Mehmed		13
-Diğer oğlu sağır Ahmet		9
-Rebibi, şa'b Hüseyin		16
-Hacı Mustafa	-Orta boylu, kara sakallı	42
-Oğlu, sağır Mehmed		12
-Elekçi Halil	-Orta boylu, kumral sakallı	40

Tablo 2.5’de görüldüğü gibi 1832 tarihindeki sayımda mahallede yaşayan kişiler arasında 45 yaşında orta boylu, kumral sakallı Sultan Eşref Tekkesinde Postnişin Şeyh İsmail Efendi, 6 yaşında Hattab Eşref Camii Hattabı sağır Ahmet Efendi, 35 yaşında uzunca boylu kumral sakallı Hattab Eşref Camii İmamı Safiyiddin Efendi, 23 yaşında orta boylu köse sakallı Hattab Eşref Camii Müezzini Abdulkadir Efendi, 42 yaşında orta boylu kırca sakallı Sultan Eşref Hazretleri Türbedarı İbrahim Efendi, 48

yaşında orta boylu kır sakallı Yeşil Camii İmamı Hüseyin Efendi ve 52 yaşındaki orta boylu aksakallı Alâeddin Mısırî Türbedarı Ali Dere yaşamaktadır.

Mahallenin en yaşlısı 65 yaşında orta boylu kırca bıyıklı Koca Alioğlu İbrahim, en genci Mustafa Dayıoğlu Mustafa'nın küçük oğlu 1 yaşındaki Ali'dir. Mahallede 5 tane üvey (rebibi), 2 tane hizmetkâr, 1 tane tek gözlü kişi mevcuttur. Mahallenin yaş ortalaması 24,85 olarak saptanmıştır.

2.2.1.2.2. 1844 Tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Yaşayanlar

1452 numaralı nüfus belgesinde 1844 tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde yaşayan hane reislerinin adı, lakabı, özellikleri, yaşı ve meslek bilgilerine ulaşılmakta ve mahallede 51 hane ve 103 erkek adının bulunduğunu tablo 2.6'daki bilgilerden öğrenmekteyiz.

Tablo 2.6: 1844 Tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Yaşayanlar.¹⁷²

Hane/Numro	Hane Reisi ve Diğerleri	Özellikleri	Yaşı	Meslek
1/1	- Eşrefzade Hazretlerinin Şeyhi ve Mütevellisi Esseyid İsmail Efendi b. Mustafa	-Orta boylu, kırca sakallı	53	Şeyh
1/2	-Oğlu Mehmed Zekai		6	
1/3	-Diğer oğlu Şahabettin		3	
1/4	-Serdar veledi Abdullah	-Zencî gulâmı, şab-ı emrad,	15	Hatip
1/5	-Yeğeni, Cafer b. Ahmet Efendi	-Şab-ı emrad	15	
2/6	-Ahmet veledi Halil	-Orta boylu, kır sakallı, kır bıyık	45	Hancı
2/7	-Oğlu Mehmed		4	
2/8	- Kaynı, İbrahimioğlu Memiş	- Orta boylu, şab-ı emrad	15	
3/9	- Esseyid Ömer Ağa b. Osman	-Orta boylu, kumral bıyıklı	25	Bahçeci
4/10	- Ali veledi Abdullah	-Orta boylu, kumral sakallı	45	Tahtacı ve
4/11	-Oğlu Mustafa		1	Çiftçi
4/12	- Rebibi Mehmed b. Mehmed	Şa'b (Genç)	12	
5/13	-İbrahim veledi Süleyman	-Orta boylu, kumral sakallı	35	Sürücü ve Bahçeci
6/14	-Fatıma Hüseyin veledi Ali	-Orta boylu, kumral sakallı	37	Bahçeci
6/15	-Oğlu Hasan		4	
7/16	-Buyacioğlu Mustafa veledi Mustafa	-Orta boylu, kumral sakallı	35	Duhancı (Tütüncü)
7/17	-Oğlu Hüseyin		9	
7/18	-Rebibi Ahmetoğlu Ali	-Şab-ı emrad,	13	
8/19	-Kasap Alioğlu Mustafa veledi Ali	-Orta boylu, ter bıyıklı	25	Bahçeci
9/20	-Lütfullah veledi Safiyettin	-Uzun boylu, kumral sakallı	27	Bahçeci
10/21	-Hacı Osman veledi Abdullah	-Orta boylu, kumral sakallı	35	Derviş
11/22	-Abdulkadir Efendi b. Mustafa	-Orta boylu, sarı sakallı	33	Müezzin

¹⁷² BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 15.

11/23	-Oğlu Hasan		3	
12/24	-Hafız veledi İbrahim	-Uzun boylu, sarı bıyıklı	30	Helvacı
13/25	-Hacı İbrahim Efendi b. Hüseyin	-Orta boylu, kır sakallı	55	Eşrefzade Türbedarı
13/26	-Oğlu Süleyman		6	
14/27	- Kocabıyıköğlu Ali b. Mehmed	-Orta boylu, şab-ı emrad	17	
14/28	- Yeğeni, Ali veledi Ali		7	
15/29	-Arab Hacı Ali veledi İbrahim	-Uzun boylu, kır sakallı	57	Bahçeci
15/30	-Oğlu Mehmed İzzet		10	
15/31	-diğer oğlu Mehmed Rıza		5	
15/32	- Kaynı, Halil veledi Ali	-Orta boylu, şab-ı emrad	15	
16/33	-Eminoğlu Hüseyin veledi Emin	-Uzun boylu, kumral sakallı	33	Bakkal ve Nalbant
16/34	-Oğlu Hasan		2	
17/35	-Mürseloğlu Tahir veledi İbrahim	-Kısa boylu, kır sakallı	40	Bağcı
17/36	-Oğlu Mehmed Muhyiddin	-Orta boylu, şab-ı emrad, yek- çeşm (Tek Gözlü)	15	
17/37	-Diğer oğlu Halil		6	
18/38	-Emrullah veledi Hacı Ali	-Uzun boylu, kır sakallı	51	Kasap
18/39	-Selim veledi Abdullah	- Zenci Gulamı	14	
18/40	-Rebibi, Sadık oğlu Mehmet		1	
19/41	-Cinlioğlu İsmail veledi Ali	-Kısa boylu, ter bıyıklı	20	Bahçeci
19/42	-Karındaşı Ahmet		12	
20/43	-Hisardereleli Mustafa veledi İsmail	-Orta boylu, ince bıyıklı	25	Asakir-i Redif
21/44	-Selim veledi Mustafa	-Orta boylu, kır sakallı	47	Bağcı
21/45	-Oğlu Ahmet		8	
22/46	Aydınlı Mehmed veledi Abdullah	-Uzun boylu, sarı sakallı	40	Bahçeci
23/47	-Kara Mehmed veledi Mustafa	-Orta boylu, ter bıyıklı	30	Kiracı
24/48	-Süleymanoğlu Süleyman	-Orta boylu, şab-ı emrad	15	Elekçi
25/49	-Raşid Efendi veledi İsmail	-Orta boylu, kumral sakallı	40	İmaretci
26/50	-Nuri veledi Mehmed	-Orta boylu, kumral sakallı	30	Bahçeci
26/51	-Oğlu Mehmed		3	
26/52	-Diğer oğlu Mustafa		1	
27/53	-Şişman Hasan veledi Mehmet	-Orta boylu, kır sakallı	50	Attar
28/54	-Cücenin Ahmetoğlu Ali	-Uzun boylu, kır sakallı	55	Çiftçi
28/55	-Oğlu Halil		7	
28/56	-Rebibi Hüseyinoğlu Ali	-Kısa boylu, şab-ı emrad	15	
29/57	-Hacı Berberoğlu Hüseyin veledi Süleyman	-Orta boylu, kır sakallı	47	Bahçeci
30/58	-Aşçıoğlu Mehmet veledi Halil	-Uzun boylu, sarı bıyıklı	27	Bahçeci
30/59	-Karındaşı Ahmet	-şab-ı emrad	13	
31/60	-Mustafa Efendi ibn-i Ali	-Uzun boylu, kumral sakallı	37	Müderriş
32/61	-Kuduzoğlu Raşid veledi Mehmet	-Kısa boylu, sarı bıyıklı	35	Bahçeci
32/62	-Karındaşı Mustafa	-Orta boylu, şab-ı emrad	17	Asakir-i Mansure-i Şâhâne
33/63	-Kadir veledi Ömer	-Orta boylu, kumral bıyıklı	35	Nalbant
34/64	-Mahmud veledi Ahmet	-Orta boylu, kumral sakallı	40	Bahçeci
34/65	-Oğlu Hüseyin		7	
34/66	-Diğer oğlu Halil		5	
35/67	- Bartal Hüseyin oğlu Ahmet	-Orta boylu, kumral bıyıklı, yek-çeşm	35	Amele
35/68	-Oğlu Hasan		3	
36/69	-Fındık Dereoğlu İbrahim veledi Hüseyin	-Orta boylu, kumral sakallı	38	Bahçeci
36/70	-Oğlu Tahir		5	
37/71	-Emin veledi Hasan	-Orta boylu, ak sakallı	60	Nalbant ve Bahçeci
37/72	-Oğlu Osman	-Orta boylu, ter bıyıklı	25	Asakir-i Redif
38/73	-Ömer Efendi veledi Hacı Ahmet	-Orta boylu, köse sakallı	27	Kâtip
39/74	-Kocaalioğlu Mustafa veledi Mustafa	-Orta boylu, kumral sakallı	35	Helvacı

39/75 39/76 39/77	-Oğlu Ali -Diğer oğlu Mehmed -Diğer oğlu İbrahim		7 4 1	
40/78	-Kocaalioğlu Mehmed Ali veledi İbrahim	-Orta boylu, şab-ı emrad	15	Çiftçi
41/79	-Kocaalioğlu Mehmed veledi Mehmed -Karındaşı Ahmet veledi Mehmed	-Orta boylu, ince bıyıklı	21	Çiftçi
41/80		-Kısa boylu, şab-ı emrad	15	
42/81	-Halil veledi Süleyman	Orta boylu, kır sakallı	55	Elekçi
43/82 43/83 43/84	-Dere Mehmed'in Ali veledi Mehmed -Oğlu Mehmed -Diğer oğlu Hasan	-Orta boylu, sarı sakallı	37 12 6	Çiftçi
44/85	-Kocaalioğlu Hasan veledi Mustafa	-Orta boylu, kumral sakallı	35	Çiftçi
45/86	-Mustafa veledi Abdullah	-Orta boylu, Sarı bıyıklı	27	Amele
46/87 46/88	-Alioğlu Emin veledi Ali -Rebibi Kanlının Hasanoğlu, Sadık veledi Hüseyin	-Kısa boylu, köse sakallı	30 5	Çiftçi ve Nalbant
47/89	-İbiş veledi Mustafa	-Orta boylu, sarı sakallı	40	Dellal
48/90	-Kara Haliloğlu Halil veledi Ali	-Kısa boylu, ter bıyıklı	17	Bahçeci
49/91 49/92 49/93 49/94 49/95 49/96 49/97 49/98 49/99 49/100 49/101	-Hacı Berberoğlu Mehmed veledi Süleyman -Halil veledi Abdullah -Marazlı Halil oğlu Abdullah -Göynüklü damadı, Hasanoğlu Mehmed -Mustafa veledi Abdullah -Okkaloğlu sağir Ali veledi Mustafa -Karındaşı sağir Hüseyin -E'la Mahmud veledi Abdullah -Hafız Mehmed veledi Ali -Emlekoğlu Hacı Osman veledi Mehmed -Hafız Abdullah b. İsmail	-Orta boylu, kır sakallı -Orta boylu, kumral sakallı -Orta boylu, kumral sakallı -Orta boylu, kumral bıyıklı, sahib fıraş(Hasta-Yatağa Düşmüş) -Orta boylu, kumral sakallı -Orta boylu, sarı sakallı -Orta boylu, kumral sakallı -Kısa boylu, kır sakallı -Orta boylu, kumral sakallı	50 40 35 35 40 3 2 40 35 47 35	Berber Dellal Amele Sürtücü Amele
50/102	-Karamürselli İsmail b. Ahmet	-Orta boylu, kumral bıyıklı	30	
51/103	-Dereköylü Hurşidoğlu Abdullah	-Orta boylu, kumral sakallı	38	

Mahallede yaşayan önemli şahsiyetler arasında 53 yaşında orta boylu kırca sakallı Eşrefzade Hazretlerinin şeyhi ve Mütevellisi Esseyid İsmail Efendi b. Mustafa, 33 yaşındaki müezzin Abdulkadir Efendi b. Mustafa, 55 yaşınada orta boylu kır sakallı türbedar Hacı İbrahim Efendi b. Hüseyin, 37 yaşında müderris Mustafa Efendi ibn-i Ali ve 27 yaşında kâtip Ömer Efendi veledi Hacı Ahmet vardır.

1844 tarihinde nalbant ve bahçecilik işleriyle uğraşan 60 yaşındaki Emin veledi Hasan'dır. Ayrıca, mahallede 3 üvey, 1 tek gözlü ve 1 tanede yatağa düşmüş hasta kişi bulunmaktadır. Mahallede en çok bahçecilik mesleği yapılmakta ve aynı aileden bahçeci ve Asakir-i Mansure-i şahâne'den olan kişiler vardır. Mahallenin yaş ortalaması 24,32 olarak saptanmıştır. Hane 49, numro 91'deki Hacı Berberoğlu

Mehmed veledi Süleyman'ın hanesinde berber, dellal, amele ve sürücülük gibi farklı mesleklerle uğraşan kişiler bulunmaktadır.

2.2.1.3.Mahmud Çelebi Mahallesi Yaşayanlar

2.2.1.3.1. 1832 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi Yaşayanlar

Mahmud Çelebi Mahallesi aynı adı taşıyan Mahmud Çelebi Camii'nden¹⁷³ almaktadır. Cami, bu günkü Ayasofya Camii "Orhan Camii" yakınında, Yenişehir Kapı istikametine giden yol üzerinde şehir merkezindedir. Cami, 1442 tarihinde II. Murad'ın kayını Sadrazam İbrahim Paşa'nın oğlu Mevlevi Mahmud Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Mahmud Çelebi, Çandarlı Vezir ailesinden, dedesi Halil Hayreddin Paşa, babası İbrahim Paşa'dır.¹⁷⁴

---

¹⁷³ Özgören, a.g.e., s. 165.

¹⁷⁴ Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler İznik İlçesi, c. IV, s. 236.

Tablo 2.7: 1832 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Yaşayanlar.

Hane Reisi ve Diğerleri	Özellikleri	Yaşı
-Mahalle Mezbura Cami Hatibi emrad Molla Mustafa		13
-Karındaşı sağır İsmail		1
-Müderris El Hac Abdullah Efendi	-Orta boylu, kara sakallı	35
-Mustafa Beyzade İbrahim Bey	-Orta boylu, ter bıyıklı	19
-Karındaşı sağır İzzet Bey		12
-Hizmetkârı, Hüseyin	-Orta boylu, ter bıyıklı	17
-Kara İsmailoğlu Arif	Orta boylu, köse, kumral sakallı	42
-Topal İbrahim	-Orta boylu, kumral bıyıklı	32
-Acemzade Molla Hüseyin	-Orta boylu, kumral sakallı	42
-Saka Ahmetoğlu Hasan	-Kısa boylu, kumral sakallı	30
-Oğlu sağır Ahmet		7
-Rebibi, sağır Hasan		12
-Kerametioğlu Hasan	-Uzun boylu, kumral sakallı	44
-Karındaşı, şa'b, Mehmed		14
-Muhtar Ali	-Uzun boylu, aksakallı	56
-Oğlu genç Raşid		16
-Diğer oğlu emrad Hasan		13
-Hacı Osmanoğlu Osman	-Orta oylu, ter bıyıklı	19
-Dayısıoğlu sağır İbrahim Edhem		12
-Merkum Edhem'in karındaşı sağır Mustafa		1
-Karaağaçlı Musa	-Orta boylu, aksakallı	60
-Seferihisarlı sağır Mustafa		12
-Kasımoğlu Mehmet	-Orta boylu, ter bıyıklı	20
-Oğlu Ahmet	-Küçük	2
-Ataloğlu Salih	-Orta boylu, kumral sakallı	48
-Oğlu emrad Ahmet		14
-Diğer oğlu sağır Ömer		10
-Diğer oğlu sağır Yusuf		3
-Deli İsmailoğlu Hasan	-Orta boylu, genç	15
-Hacı Alioğlu Ahmet	-Orta boylu, kumral bıyıklı	32
-Kocabaşoğlu Ahmet	-Kısa boylu, ter bıyıklı	17
-Kasımoğlu Ali	-Orta boylu, köse, kumral sakallı	35
-Oğlu sağır Osman		1.5
-Hacı Osman damadı Halil	-Orta boylu, kumral sakallı	40
-Oğlu sağır Hasan		3
-Cin Hüseyin	-Orta boylu, aksakallı	75
-Oğlu Ali	-Orta boylu, köse sakallı	35
-Merkum Ali'nin oğlu sağır Mehmed		10
-Diğer oğlu sağır Hasan		4
-Cebecioğlu Mustafa	-Orta boylu, kumral bıyıklı	40
-Hüseyinoğlu Ahmet	-Orta boylu, kumral	41
-Abdülkadiroğlu Mahmud	-Kısa boylu, ter bıyıklı	19
-Hasan Kani oğlu Ebubekir	-Orta boylu, kumral sakallı	46
-Oğlu sağır Hüseyin		5
-Rebibi sağır Mehmed		8
-Davudoğlu Ali	-Orta boylu, köse, kumral sakallı	40
-Rebibi, sağır Hasan		12
-Diğer rebibi sağır Mehmed		10
-Diğer rebibi sağır Mustafa		6

Mahmud Çelebi'nin adı verilen mahallede 1832 tarihinde 25 hanede toplam 49 kişi kayıtlıdır. Mahallenin en yaşlısı 75 yaşındaki orta boylu aksakallı Cin Hüseyin'dir. O tarihte mahallenin muhtarlığını 56 yaşında uzunboylu, aksakallı Muhtar Ali yapmaktadır. Mahallenin önemli şahsiyetleri arasında 13 yaşındaki Mahalle Mezbura

Cami Hatibi emrad Molla Mustafa, 35 yaşındaki Müderris El Hac Abdullah Efendi ve Muhtar Ali gelmektedir. Mahalle cami hatibi Molla Mustafa'nın yaşının 13 olması muhtemelen küçük yaşta hafız olduğundan dolayı görev verilmiştir.

Mahallede 1 hizmetkâr ve 5 üvey kişi yaşamakta, beş üveyin üçü Davudoğlu Ali'nin hanesinde bulunan 12 yaşındaki Hasan, 10 yaşındaki Mehmed ve 6 yaşındaki Mustafa'dır.

2.2.1.3.2. 1844 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi Yaşayanlar

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 1452 numaralı nüfus belgesinde 1844 tarihinde İznik Kazasına ta'bi Mahmud Çelebi Mahallesi nüfus sayım bilgilerine ulaşmaktayız. Mahallede o tarihte 22 hanede toplam 45 kişinin yaşadığı tablo 2.8'den anlaşılmaktadır.

Tablo 2.8: 1844 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Yaşayanlar.¹⁷⁵

Hane/ Numro	Hane Reisi ve Diğerleri	Özellikleri	Yaşı	Meslek
1/1	-Mahalle-i mezbur imamı Ali Efendi b. Ali	-Orta boylu, kır sakallı	50	İmam
1/2	-Oğlu Ahmet		4	
1/3	-Diğer oğlu Mustafa		1	
2/4	-Molla Ahmet veledi İbrahim	-Orta boylu, kumral sakallı	40	Attar
2/5	-Oğlu Ali Rıza		6	
3/6	-Hacı Ahmet veledi Hacı Osman	-Orta boylu, kumral sakallı	45	Çiftçi
4/7	-Derviş Hasan b. Ali	-Kısa boylu, köse, kır sakallı	55	Bahçeci
5/8	-Hasan veledi İsmail	-Orta boylu, sarı bıyıklı	25	Nalbant
6/9	-Mahzar damadı Hüseyin veledi Mustafa	-Orta boylu, kumral sakallı	35	Sebzecî
6/10	-Oğlu Hasan		4	
7/11	-Hayreddin Paşazade Derviş İbrahim Beğ b. Mustafa Beğ	-Uzunca boylu, ter bıyıklı	27	Asakir-i Redif-i Şahane
7/12	-Oğlu Mehmed Bey		3	
7/13	-Karındaşı İzzet Beğ b. Şakir	-Orta boylu, ince bıyıklı	23	
8/14	-Kihmetlioğlu Hasan veledi Mustafa	-Orta boylu, kır sakalı	47	Bahçeci
9/15	-Kasımoğlu Ali veledi Ahmet	-Uzun boylu, sarı sakallı, yek-çeşm	45	Bahçeci
9/16	-Oğlu Osman		12	
10/17	-Cin Hüseyin oğlu Ali veledi Hüseyin	-Orta boylu, kır sakallı	43	Nalbant
10/18	-Oğlu Hasan		13	
11/19	-Adalıoğlu Ömer veledi Salih	-Orta boylu, ter bıyıklı	23	Bahçeci
11/20	-Rebibi Ahmet		4	
11/21	-Karındaşı Yusuf		12	
12/22	-Mahzar Hacı Mehmetoğlu Ali	-Orta boylu, kumral sakallı	40	

¹⁷⁵ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 11.

12/23 12/24	-Oğlu Ali -Diğer oğlu Hüseyin	-Şab-1 emrad -Genç	15 13	
13/25 13/26	-İbrahim Edhem veledi Ali -Karındaşı Mustafa	-Orta boylu, ter bıyıklı	23 11	Asakir-i Redif-i Şahane
14/27	-Kumcioglu Emin veledi Osman	-Orta boylu, sarı bıyıklı	35	Çiftçi
15/28 15/29	-Hasan Alemderoğlu Mustafa veledi Hasan -Ali veledi Mehmed	-Uzun boylu, ter bıyıklı -Orta boylu, ter bıyıklı	21 27	Amele Asakir-i Redif-i Şahane
16/30	-Küçük Ali veledi Osman	-Kısa boylu, kumral sakallı	30	Kahveci
17/31 17/32 17/33	-Halil veledi Osman -Oğlu Hasan -Rebibi, Kerimoğlu Osman veledi Kerim	-Orta boylu, kır sakallı -Orta boylu, kumral bıyıklı	50 11 25	Berber Asakir-i Redif-i Şahane
18/34 18/35	-Şanlı Bekir veledi Mehmed -Rebibi, Mehmed veledi Ali	-Uzun boylu, kırca sakallı -Genç	50 13	Çiftçi
19/36 19/37 19/38 19/39	-Kocabaş Eminoğlu Ahmet veledi Emin -Oğlu Hasan -Diğer oğlu Ali Osman -Diğer oğlu Abdussamet	-Kısa boylu, kumral bıyıklı	27 6 5 1	Kahveci
20/40 20/41	- Arif veledi Abdullah -Adalıoğlu Ahmet veledi Salih	-Orta boylu, kumral sakallı, Yek-çeşm -Orta boylu, şab-1 emrad	45 27	Çubukçi Asakir-i Redif-i Şahane
21/42 21/43 21/44	-Mahzaroğu Raşid veledi Ali -Oğlu Bekir -Deli Mehmed oğlu Hasan veledi Mehmet	-Orta boylu, kumral sakallı -Şab-1 emrad	30 2 13	Dükkancı
22/45	-Çorumlu Hacı Osman b. Davud	-Orta boylu, kumral sakallı	35	

1844 tarihinde mahallenin en yaşlısı 55 yaşındaki bahçecilik yapan Derviş Hasan b. Ali ve mahallenin en küçüğü mahalle imamının oğlu Mustafa'dır.

Mahallenin önde gelenleri arasında 50 yaşındaki Mahalle-i mezbur imamı Ali Efendi b. Ali ve 27 yaşındaki asakir-i rediften Hayreddin Paşazade Derviş İbrahim Beğ b. Mustafa Beğ bulunmaktadır. Ayrıca, mahallede 3 tane üvey kişi kayıtlıdır.

Mahallede yaşayan kişilerden en fazla mesleği Asakir-i Redif-i Şahane'den 5 kişi yapmakta, ayrıca mahallede 4 kişi bahçecilik mesleğine sahiptir. Mahallenin yaş ortalaması 23,82 olarak saptanmıştır.

2.2.1.4. Beğler Mahallesi'nde Yaşayanlar

2.2.1.4.1. 1832 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Yaşayanlar

Kasabanın en eski mahallelerinden Beğler Mahallesi, şehrin kuzeyindedir. İlçe merkezinden geçen Roma Yolu¹⁷⁶ bu mahalleden geçmektedir. Zengin ve varlıklı kişilerin oturduğu için halk arasında kullanılan “Beğ” tabiri mahalleye ad olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Mahallenin 1844 tarihindeki geliri bu görüşü desteklemektedir.

Tablo 2.9: 1832 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Yaşayanlar.¹⁷⁷

Hane Reisi ve Diğerleri	Özellikleri	Yaşı
-Mahalle-i Mezbura İmamı Hasan Efendi	-Kısa boylu, kumral sakallı	45
-Abdulhamid	-Orta boylu, kır sakallı	45
-Oğlu sağır Eyüb		12
-Hizmetkârı Kalbakiğlu Abdulkadir	-Orta boylu, ter bıyıklı	19
-El Hacı İsmail Damadı İbrahim	-Orta boylu, kumral bıyıklı	36
-Oğlu sağır Halil		8
-Diğer oğlu sağır Mehmed		5
-Diğer oğlu sağır Ali		2
-Uzun Hasan oğlu Salih	-Orta boylu, kumral bıyıklı	32
-Oğlu sağır Nuri		5
-Kardeşi oğlu sağır İsmail		12
-Diğer kardeşi oğlu sağır Mehmed		8
-Merkum Mehmed Gulam-ı Arab Mercan		18
-Nalbant Salih	-Orta boylu, kırca sakallı	45
-Kanlioğlu sağır Hüseyin		12
-Hacı Hamza Camii İmamı Ahmet Efendi	-Orta boylu, köse, kara sakallı	40
-Kanlioğlu Mustafa Beyoğlu sağır Ali		9
Osman		7
-Karındaşı sağır İbrahim		
-Abdullah Ağa	-Orta boylu, aksakallı	56
-Oğlu sağır İsmail		11
-Kara Mustafa	-Orta boylu, kır sakallı	45
-Vali Efendi	-Orta boylu, sarı sakallı	45
-Semerci Hasan	-Orta boylu, kır sakallı	48
-Öksüzü küçük Süleyman		8
-Sakaoğlu Hasan	-Orta boylu, kumral sakallı	45
-Oğlu sağır Osman		9
-Karaağaçlı Ali	-Orta boylu, sarı sakallı	44
-Halet Ahmetoğlu Ahmet	-Orta boylu, kumral bıyıklı	23
-Yolcuoğlu Mehmed	-Orta boylu, kumral sakallı	46
-Oğlu sağır Emin		6
-Rebibi, şa'b İbrahim		15
-Akhisarlı Mustafa	-Orta boylu, kumral bıyıklı	25
-Cebecioğlu Hasan	-Orta boylu, kumral bıyıklı	38
-Oğlu sağır Ali		6
-Hasan Kethudaoğlu Molla Ahmet	-Kısa boylu, köse, sarı sakallı	28
-Karındaşı Mehmed	-Orta boylu, ter bıyıklı	22
-Mahkeme Kâtibi Ali Şefik Efendi	-Orta boylu, kara sakallı	37
-Öksüzü sağır Ali		11

¹⁷⁶ Özgören, a.g.e., s. 102.

¹⁷⁷ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 74.

-Tırnavalı İbrahim	-Kısa boylu, kara sakallı	35
-Mustafa oğlu Halil	-Orta boylu, kumral bıyıklı	32
-El Hac Mehmetoğlu El Hac Osman	-Orta boylu, kumral sakallı	44
-Ördekçioğlu Mehmed	-Orta boylu, kara sakallı	44
-Mürseloğlu Ali	-Orta boylu, Kumral bıyıklı	30
-Emirdağlı Osman	-Orta boylu, kumral sakallı	44
-Kerametlioğlu Hüseyin	-Orta boylu, kır sakallı	50
-Rebibi, sağır Hüseyin		12
-Vezirhanlı Bektaş	Orta boylu, kara sakallı	45
-Oğlu sağır Mustafa		9
-Rebibi, sağır Mehmed		9
-Bayalcalıoğlu emrad Ali		13
-Rumelili Ali	-Orta boylu, kır sakallı	48
-Arab Musa	-Orta boylu, kır sakallı	55
-Kanlının Hüseyin	-Orta boylu, sarı sakallı	50
-Oğlu küçük İsmail		6
-Ömeroğlu Hasan	-Orta boylu, ter bıyıklı	19
-Mehmed Efendi oğlu, emrad Hüseyin		13
-Kardeşi sağır Ahmet		11
-Cemferaoğlu Zeynel		10
-Karındaşı sağır İsmail		8
-Bağdatlı Hacı Ali	-Orta boylu, kırca sakallı	48
-Oğlu sağır İzzet		1
-Kayını, sağır Halil		8
-Ednebudoğlu emrad Mustafa		13

1832 tarihinde Beğler Mahallesi'inde 37 hanede 63 erkek kişi kayıtlıdır. Mahallenin önemli şahsiyetleri arasında 45 yaşındaki Mahalle-i Mezbura İmamı Hasan Efendi, 40 yaşındaki Hacı Hamza Camii İmamı Ahmet Efendi ve 37 yaşındaki Mahkeme Kâtibi Ali Şefik Efendi sayıla bilir.

Mahallenin en yaşlısı 56 yaşındaki Abdullah Ağa, en genci Bağdatlı Hacı Ali'nin küçük oğlu 1 yaşındaki İzzet'tir. Mahallede 2 öksüz, 2 üvey ve 1'de hizmetkâr vardır.

2.2.1.4.2. 1844 Tarihinde Beğler Mahaltesinde Yaşayanlar

1844 tarihinde İznik Kazasına ta'bi Beğler Mahallesi'nde 30 hanede, 70 erkek kayıtlıdır. Mahallede önde gelen şahsiyetleri arasında 45 yaşındaki Mahalle-i mezbura İmamı Hüseyin Efendi b. Ali, 47 yaşındaki müderris El Hac Ali Teşvik Efendi ibn-i El Hac Hasan Efendi, kasabanın ve mahallenin en varlıklı insanlarından biri olan Hayrettin Paşazade Ahmet Bey ibn-i Sadık Bey sayıla bilir.

Tablo 2.10: 1844 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Yaşayanlar.¹⁷⁸

Hane/Numro	Hane Reisi ve Diğerleri	Özellikleri	Yaşı	Meslek
1/1	-Mahalle-i mezbura İmamı Hüseyin Efendi b. Ali	-Orta boylu, kır sakallı	45	İmam
1/2	-Oğlu, Hafız Muhyiddin	-Orta boylu, şab-ı emrad	16	
2/3	-Hasan veledi Ahmet	-Orta boylu, kumral sakallı	40	Muhtar
2/4	-Oğlu Ali	-Şa'b	12	
2/5	-Diğer oğlu İsmail		5	
3/6	-Derviş Yusuf veledi Abdullah	-Kısa boylu, sarı sakallı	40	
4/7	-Karağaçlı Ali veledi Hasan	-Orta boylu, sarı sakallı	40	İmaretçi
4/8	-Oğlu Hasan		5	
5/9	-Zeynel veledi Mehmed	-Kısa boylu, sarı bıyıklı	30	Amele
5/10	-Karındaşı İsmail	-Kısa boylu, ter bıyıklı	23	
6/11	-Sırtmaç Ahmet veledi Hüseyin	-Orta boylu, sarı sakallı	40	
6/12	-Oğlu Hüseyin,		7	
6/13	-Diğer oğlu Ali		4	
7/14	-Salih veledi Süleyman	Kısa boylu, kumral sakallı	35	Hamamcı
7/15	-Oğlu Süleyman		3	
8/16	-El Hac Ali Teşvik Efendi ibn-i El Hac Hasan Efendi	-Orta boylu, kır sakallı	47	Müderris
9/17	-Raşid Ağaoğlu İsmail veledi Raşid	-Kısa boylu, ter bıyıklı	25	Attar
10/18	-Hasan veledi Abdullah	-Orta boylu, aksakallı	55	Semerci
10/19	-Oğulluğu Süleyman veledi Abdullah	-Kısa boylu, şab-ı emrad	14	
11/20	-Raşidoğlu Mehmed veledi Raşid	-Orta boylu, şab-ı emrad	18	Bahçeci
12/21	-Kanlıoğlu Hüseyin veledi Ali	-Kısa boylu, ter bıyıklı	25	Attar
12/22	-Karındaşı oğlu Ali Osman veledi Mustafa	-Şab-ı emrad	15	
12/23	-Diğeri (Karındaşı oğlu) İbrahim		12	
13/24	-Ali Molla veledi İbrahim	-Orta boylu, kır sakallı	40	Nalbant
13/25	-Oğlu İbrahim		3	
14/26	-Hacı Sayım veledi Abdullah	-Orta boylu, köse sakallı	27	Bahçeci
14/27	-Oğlu Mehmed Emin		1	
15/28	-Ahmet veledi Hüseyin	-Kısa boylu, sarı sakallı	40	Muhtar
16/29	-Mecnun (Deli) Nuri veledi Salih	-Şa'b, Kısa boylu	14	
17/30	-Kasımoğlu Mehmed veledi Ahmet	-Orta boylu, kumral sakallı	35	Berber
17/31	-Oğlu Ahmet		10	
17/32	-Diğer oğlu İbrahim		2	
17/33	-Rebibi, Çolak Hasan		11	
18/34	-İbrahim veledi Ali	-Orta boylu, kara sakallı	40	Kahveci
18/35	-Rebibi, Halil veledi Hüseyin	-Orta boylu, şab-ı emrad	15	
19/36	-Ördekçioğlu Mehmed veledi Mehmed	-Orta boylu, kır sakallı	45	Kıyıcı
20/37	-Mehmed Cemil Bey veledi Abdullah	-Orta boylu, kır sakallı	55	
21/38	-İbrahim veledi Abdullah	-Kısa boylu, kır sakallı	40	Dellal
21/39	-Oğlu İsmail		5	
22/40	-Yazıcızade Esseyyid Abdullah b. Mustafa	-Orta boylu, aksakallı	75	
22/41	-Oğlu İsmail	-Orta boylu, şab-ı emrad	21	
22/42	-Hafidi Ali		11	
23/43	-Hayrettin Paşazade Ahmet Bey ibn-i Sadık Bey	-Kısa boylu, ince bıyıklı	23	Asakir-i Redif
23/44	-Sayım veledi Abdullah	-Zenc-i Gulâmı	18	
24/45	-Bektaş veledi Mustafa	-Orta boylu, kır sakallı	55	Çiftçi

¹⁷⁸ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 20.

24/46	-Oğlu, Mustafa	-Şab-1 emrad	15	
24/47	-Diğer oğlu İbrahim		8	
24/48	-Rebibi, Mehmed veledi İbrahim	-Kısa boylu, şab-1 emrad	17	
25/49	-Sırtmaç Osman veledi Musa	-Orta boylu, kır sakallı	50	
25/50	-Oğlu Ali		8	
25/51	-Diğer oğlu Musa		1	
26/52	-Dereköylü Ali veledi Mehmed	-Orta boylu, kara sakallı	37	Bahçeci
27/53	-Çakırcalı Mehmed veledi İbrahim	-Orta boylu, kır sakallı	47	Berber
28/54	-Maviş Abdullah veledi Abdullah	-Orta boylu, sarı sakallı	33	Kıracı
29/55	-Zenci, Kara Mehmed veledi Abdullah	-Kısa boylu	25	
30/56	-Molla Mustafa veledi Ali	-Orta boylu, kumral sakallı	45	Dellal
30/57	-Oğlu Ali	-Şa'b	15	
30/58	-Diğer oğlu Salih		12	
30/59	-İskilipli Hasan veledi Ali	-Orta boylu, kumral bıyıklı	35	
30/60	-Fukaradan, Derviş İsmail b. Ahmet	- orta boyu, kumral sakallı	40	
30/61	-Kapıcı Ali veledi Ali	-Orta boylu, kumral sakalı	40	
30/62	-Ağma, Zenci Musa veledi Abdullah	-Uzun boylu, kır sakallı	70	
30/63	-Topal Gürseoğlu sağır Ahmet		6	
30/64	-Kanlı Hüseyinoğlu İsmail veledi Hüseyin	-Şa'b	12	
30/65	-Karaağaçlı Hacı Haliloğlu Süleyman veledi Halil	-Orta boylu, şab-1 emrad	18	Attar
30/66	-Mollaoğlu Hasan veledi Abdullah	-Orta boylu, ter bıyıklı	22	Kahveci ve Asakir-i Mansureden Mahrec
30/67	-Beğ(y)bararlı İbrahim b. İbrahim	-Orta boylu, kumral sakallı	50	
30/68	-Oğlu Ahmet	-Orta boylu, kumral sakalı	7	
30/69	-Diğer oğlu İbrahim		5	
30/70	-Ali veledi İsmail	-Orta boylu, şab-1 emrad	18	Mızıkacı

Mahallenin en yaşlısı 75 yaşındaki Yazıcızade Esseyid Abdullah b. Mustafa ve 70 yaşındaki Ağma, Zenci Musa veledi Abdullah'dır. Ayrıca Mahallede, 3 üvey, 1 deli (mecnun), 1 ağma ve 1 mızıkacı vardır.

Mahallede hane 30, numro 56'da yaşayan Molla Mustafa veledi Ali'nin hanesinde dellal, attar, kahveci ve Asakir-i Mansureden Mahrec gibi farklı meslek dalları ile uğraşanlar kişiler bulunmaktadır. Mahallenin yaş ortalaması 25,4 olarak saptanmıştır.

2.2.1.5. İznik'te Yaşayan Kıpti Müslimler

1844 tarihinde İznik kazasında Kıpti bulunmakta, Kıptiyanların nüfusu 5 hane ve bu hanede yaşayan 24 erkek kişi olarak kayıtlıdır. Kıpti Müslimler genellikle Çilingir ve sepetçilik mesleğiyle uğraşmışlardır. Cesur Ali veledi Abdah ve İsmail veledi

Abdah'ın Çakırca Köyü'nde sakin oldukları yazılıdır. İki Kıpti Müslimin yaşı kayıtlarda yazılı olmadığında, yaş ortalamaları 18,76 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2.11: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kıpti Müslimler.¹⁷⁹

Hane/ Numro	Hane Reisi ve Diğerleri	Özellikleri	Yaşı	Meslek
1/1	-Kıptiyan, Hasan veledi Mustafa	-Orta boylu, kumral sakallı	35	Çilingir
1/2	-Oğlu İbrahim		10	
1/3	-Diğer oğlu Tahir		7	
1/4	-Diğer oğlu Ahmet		1	
2/5	-Kıpti, Salih veledi Ömer	-Orta boylu, kır sakallı	40	Sepetçi
3/6	-Kıpti, Kuri İbrahim	-Orta boylu, kumral bıyıklı	32	Sepetçi
3/7	-Oğlu İbrahim		3	
4/8	-İnce Mehmedoğlu Ali	-Kısa boylu, kumral bıyıklı	27	Çilingir
4/9	-Oğlu Ahmet		5	
5/10	-Osman veledi Süleyman	-Uzun boylu, kumral sakallı	Yok	Sepetçi
5/11	-Oğlu Veli	-Orta boylu	17	
5/12	-Diğer oğlu Ali		12	
5/13	-Diğer oğlu Ahmet	-Orta boylu, sarı bıyıklı	2	
5/14	-Mustafa veledi Ali		35	Çilingir
5/15	-Oğlu Kıpti	-Orta boylu, ter bıyıklı	8	
5/16	-Diğer oğlu Ali	-Orta boylu, sarı bıyıklı	1	
5/17	-Süleyman veledi Ali	-Uzun boylu, kumral sakallı	25	Çilingir
5/18	-Ömer veledi Ali		25	Sepetçi
5/19	-İncebacak Alioğlu veledi Mehmed	-Orta boylu, kumral bıyıklı	40	Çilingir
5/20	-Oğlu Ahmet		6	
5/21	-Gergeroğlu Mehmed veledi Ali	-Orta boylu, kara sakallı	Yok	Çilingir
5/22	-Oğlu Mustafa			
5/22	-Cesur Ali veledi Abdah	-Orta boylu, şab-ı emrad	3	
5/23	(Çakırca Köyünde sakin)		40	
5/23	-İsmail veledi Abdah			
5/24	(Çakırca Köyünde sakin)		20	

2.2.1.6. İznik'te Yaşayan Reayalar

1844 tarihinde İznik'te Hıristiyan Reaya yaşadığı 1454 numaralı nüfus belgesinden öğrenmekteyiz. Belgede, Hıristiyan Reaya reislerinin adları, özellikleri, yaş ve meslek bilgileri bulunmaktadır. Bu tarihte 45 Hıristiyan Reaya hanede 118 erkek nüfusu kayıtlıdır.

¹⁷⁹ BOA, NFS.d. nr. 1453, ss. 2, 3.

Tablo 2.12: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Reayalar.¹⁸⁰

Hane/ Numro	Hane Reisi ve Diğerleri	Özellikleri	Yaşı	Meslek
1/1 1/2 1/3	-Kocabaş Lefter veledi Nikula -Oğlu Yorgaki -Diğer oğlu Nikola	-Orta boylu, kumral bıyıklı	48 7 4	Bağcı
2/4 2/5 2/6 2/7	-Yorgi veledi Esturi -Oğlu Esturi -Diğer oğlu Dimitri -Damadı, Yordan veledi Yani	-Orta boylu, kumral bıyıklı -Orta boylu, ter bıyıklı	40 10 2 21	Bezirgân
3/8 3/9 3/10	-Kocabaş Yani veledi Esteban -Oğlu Kostanti -Diğer oğlu Benayut	-Uzun boylu, sarı bıyıklı	50 2 1	Ekmekçi
4/11 4/12	-Neğten veledi Yorgi -Karındaşı, Kirbaku veledi Yorgi	-Uzun boylu, sarı bıyıklı -Orta boylu, ter bıyıklı	40 25	Boyacı
5/13 5/14	-Lifuri veledi Dimitri -Karındaşı, Tutiri	-Orta boylu, şab-ı emrad	23 4	Boyacı
6/15 6/16	-Yağcıoğlu Kostanti veledi Nikula -Damadı, Yori veledi Yuvanni	-Uzun boylu, kumral bıyıklı -Orta boylu, ter bıyıklı	37 25	Çiftçi
7/17	-Kostanti veledi Yuvanni	-Orta boylu, sarı bıyıklı	45	Değirmenci
8/18 8/19	-Nikula veledi Yani -Yani veledi Yorgi	-Orta boylu, sarı bıyıklı -Orta boylu, kumral bıyıklı	50 20	Çiftçi Beygirci
9/20	-Betru veledi Yani	-Uzun boylu, kumral bıyıklı	35	Amele
10/21	-Dimitri veledi Kostanti	-Orta boylu, sarı bıyıklı	45	Sepetçi
11/22	-Vasili veledi Esteban	-Uzun boylu, kumral bıyıklı	45	Bakkal
12/23 12/24	-Kostanti veledi Fuñ -Karındaşı oğlu Zisu veledi Kostanti	-Orta boylu, kara bıyıklı	35 5	Bahçeci
13/25	-Dimitri veledi Benayut	-Orta boylu, sarı bıyıklı	35	Bahçeci
14/26 14/27	-Esber veledi Huturi -Esterati veledi Esber	-Orta boylu, kır sakallı -Orta boylu, şab-ı emrad	60 25	Bahçeci
15/28 15/29	-Vasili veledi Dimitri -Karındaşı, Yali oğlu Dimitri	-Orta boylu, ter bıyıklı -Orta boylu, ter bıyıklı	25 30	Bahçeci
16/30	-Esturi veledi Yani	-Orta boylu, ter bıyıklı	25	Bahçeci
17/31	-Kiremitçi oğlu Metru veledi Benayut	-Orta boylu, ter bıyıklı	25	Çiftçi
18/32 18/33 18/34 18/35 18/36	-Yurvan veledi Kiryaku -Oğlu Nikula Rebibi (Üvey), Yanku veledi Kostanti -Diğer Rebibi, Dimitri veledi Kostanti -Mesfur, Dimitri oğlu Yanku	-Orta boylu, sarı bıyıklı -Orta boylu, ter bıyıklı -Orta boylu, ter bıyıklı	25 5 25 27 2	Bahçeci
19/37 19/38 19/39	-Yorgi veledi Dimitri -Oğlu Benayut -Diğer oğlu Bani	-Orta boylu, kumral bıyıklı	35 7 4	Bağcı ve Tahtacı
20/40 20/41 20/42 20/43	-Yorgi veledi Yani -Oğlu Yorgi -Diğer oğlu Nikula -Diğer oğlu Bani	-Uzun boylu, sarı bıyıklı	40 10 6 3	Simitçi
21/44 21/45	-Vasili veledi Dimitri -Oğlu Kostanti	-Orta boylu, sarı bıyıklı	32 5	Simitçi
22/46 22/47	-Endun veledi Angeli -Oğlu Yani	-Orta boylu, kara bıyıklı	50 5	Değirmenci
23/48	-Benayut veledi Yorgi	-Orta boylu, kara bıyıklı	30	Çiftçi
24/49	-Kutoğlu Yani veledi Kostanti	-Orta boylu, sarı, kırca sakallı -Orta boylu, kumral bıyıklı	50	Bahçeci

¹⁸⁰ BOA, NFS.d. nr. 1454, ss. 4, 9.

24/50	-Oğlu Yorgi	-Orta boylu, sarı bıyıklı	30	
24/51	-Diğer oğlu Estaş veledi (?)		25	
24/52	-Hafidi, Yevalihoğlu Yorgi		4	
24/53	-Diğer hafidi Kirmandus		1	
25/54	-Dimitri veledi Yani	-Orta boylu, kumral bıyıklı	35	Bahçeci
25/55	-Rebibi Savah (?)		8	
25/56	-Diğer rebibi Âlkan (?)		4	
26/57	-Derbentli Yorcuk oğlu Dimitri	-Uzun boylu, sarı bıyıklı	30	Çiftçi
26/58	-Karındaşı Estirati	-Orta boylu, şab-ı emrad	20	
26/59	-Diğer karındaşı Angeli		10	
27/60	-Nagte veledi Nikula	-Orta boylu, kara bıyıklı	55	Çeşmeci
28/61	-Vasili veledi Dimitri	-Orta boylu, kumral bıyıklı	40	İtmekçi
28/62	-Oğlu Simiyun		13	
28/63	-Diğer oğlu Dimitri		10	
28/64	-Diğer oğlu Lifuri		1	
29/65	-Esteban oğlu Yori veledi Esteban	-Orta boylu, şab-ı emrad	17	Bahçeci
29/66	-Karındaşı Dimitri		10	
29/67	-Diğer karındaşı Yani		5	
29/68	-Damadı, İnce Yani veledi Yani	-Uzun boylu, kumral bıyıklı	30	Bahçeci
30/69	-Abacı Kiryaku veledi Yorgi	-Orta boylu, kumral sakallı	45	Bahçeci
30/70	-Oğlu Estiryanus		3	
30/71	-Diğer oğlu Yorakırı		1	
31/72	-Yorgi veledi Yani	-Orta boylu, sarı bıyıklı	45	Terzi
31/73	-Oğlu Lifuri		7	
31/74	-Diğer oğlu Esturi		5	
32/75	-Dimitri veledi Zaferi (?)	-Orta boylu, sarı bıyıklı	30	Terzi
32/76	-Oğlu Harlenbi (?)		4	
33/77	-Kocabaş Yorgi veledi Zisu	-Orta boylu, kumral bıyıklı	30	Dülger
33/78	-Oğlu Hırsto		5	
33/79	-Diğer oğlu Tanas/ş		2	
33/80	-Rebibi, Kostantin oğlu Yorgi		10	
34/81	-Yani veledi Zisu	- Orta boylu, sarı bıyıklı	27	Dülger
35/82	-Vasili veledi Yani	- Kısa boylu, kumral bıyıklı	35	İtmekçi
35/83	-Oğlu Bandali		8	
35/84	-Diğer oğlu Nikula		4	
35/85	-Diğer oğlu Dimitri		1	
36/86	-Endiriye oğlu Zağrani	-Uzun boylu, sarı bıyıklı	35	Temzen Kasabı
36/87	-Oğlu Angeli		11	
36/88	-Diğer oğlu Esturi		6	
36/89	-Diğer oğlu Yorgi		5	
36/90	-Diğer oğlu Zâferani		3	
37/91	-Nikula veledi Ensitas/ş	-Orta boylu, sarı bıyıklı	40	Bakkalçı
38/92	-Manul oğlu Vasili veledi Dimitri	-Orta boylu, şab-ı emrad	17	Bahçeci
38/93	-Karındaşı Nikula		8	
39/94	Yorcuk veledi Yani	-Orta boylu, sarı bıyıklı	25	Amele
40/95	-Endiriku veledi Yorgi	-Orta boylu, sarı bıyıklı	25	Boyacı
41/96	-Lifundi veledi Yorgi	-Orta boylu, ter bıyıklı	27	Bahçeci
42/97	-Emrut oğlu Kostanti veledi Hiristo	-Uzun boylu, ter bıyıklı	27	Dülger
42/98	-Eniştesi, Yani veledi Tuliyu	-Uzun, kumral bıyıklı	30	Dülger
42/99	-Oğlu Nikula veledi Yani		3	
42/100	-Diğer oğlu Yurgaki		1	
42/101	-Karındaşı Esturi veledi Yorgi	-Orta boylu, şab-ı emrad	18	Dülger
43/102	-Kırlagi (?) oğlu Kostanti veledi Dimitri		5	
44/103	-Karya'gadi oğlu Yorgi veledi Tanas	- Uzun boylu, kara bıyıklı	35	
44/104	-Oğlu Lifuri		8	
44/105	-Kosta veledi Nikula	-Orta boylu, sarı bıyıklı	35	Değirmenci
44/106	-Oğlu Tanas/ş		4	
44/107	-Diğer oğlu Esturi		1	
44/108	-Mina veledi Ensitaş	-Uzun boylu, kumral bıyıklı	35	

44/109	-Kadici oğlu Yorgi veledi Kiryaku	-Orta boylu, sarı bıyıklı	30	
44/110	Nikula veledi Yuvanni	-Orta boylu, kara bıyıklı	30	
45/111	-Ermeni, Uhannis veledi Melkun -Oğlu Mectur	-Kısa boylu, kumral bıyıklı	50	Aşçı
45/112	-Nazeli Damadı Yorgi veledi	-Kısa boylu	25	
45/113	Yurgaki -Oğlu Yani	-Uzun boylu, sarı bıyıklı	50	
45/114	-Tanaş veledi Yani		6	
45/115	-Çakır Kostanti veledi Yani	-Orta boylu, sarı bıyıklı	30	Dülger
45/116	-Yani veledi Kostanti	-Orta boylu, ter bıyıklı	22	Dülger
45/117	-Yorgi veledi Yani	-Orta boylu, kır bıyıklı	50	Kaldırımcı
45/118		-Kısa boylu, kumral bıyıklı	50	Değirmenci

Mahallenin en yaşlısı 60 yaşındaki Esber veledi Huturi'dir. Ayrıca mahallede 3 üvey kişi yaşamıştır. Hıristiyan Reaya hane reisleri genellikle bahçeci, dülgerlik ekmekçi, simitçi, bezirgân, terzi, boyacı ve aşçılık mesleğini yapmışlardır. Mahallenin ortalama yaş oranı 21,71 olarak saptanmıştır.

2.2.2. İznik'te Kullanılan Adlar ve Hane Reisleri

2.2.2.1.Yeşil Camii Mahallesi'nde Kullanılan Adlar ve Hane Reisleri

1832 (1248) tarihli Osmanlı Arşiv Belgeleri nüfus kayıtlarında İznik Yeşil Camii Mahallesi'nde otuz üç (33) çeşit isim kullanılmış, on dokuz (19) kişinin adı Ali olarak kayıtlara geçmiştir. Bu tarihte mahallede en çok kullanılan adlar; Ali (19), Mehmed (12), Hasan (9), Mustafa(7), Ömer (7) ve İbrahim (6) olduğu arşiv belgesinden öğrenmekteyiz. Mahallede toplamda yüz altı (106) erkek adı nüfusa kaydedilmiştir. Tablo 2.13'de mahallede kullanılan kişi adlarını detaylı görmek mümkündür.

Tablo 2.13: 1832 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesi’nde Kullanılan Adlar.¹⁸¹

Ad	Adet	Ad	Adet	Ad	Adet
Ali	19	Emin	2	Veysi	1
Mehmed	12	Salih	2	Emir Ali	1
Hasan	9	Veli	2	Mehmed Ali	1
Mustafa	7	Mehmed Naim	1	Alâeddin	1
Ömer	7	Şemseddin	1	Abdurrahman	1
İbrahim	6	Musa	1	Durmuş	1
Hüseyin	5	Osman	1	Çelik	1
Halil	4	Yusuf	1	Süleyman	1
Ahmet	4	Raşid	1	Memiş	1
Ali Osman	3	Sadettin	1		
İsmail	3	Zeynel	1	Toplam	106
Abdulkadir	2	Isyani	1		

1832 tarihinde Orhan Bey Medresesi Müderrisi Mehmed Naim Efendi ve K/Göleler Şeyhi Isyani Efendi bu mahallede yaşamıştır. Otuz beş (35) kişinin lakabında “oğlu” kullanılmış, bir kişinin lakabı okunamamıştır.

Mahallede Anadolu’daki kasaba ve köylere izafeten Göynüklü, Burusalı, Bilecikli, Kızilköylü, Akhisarcıklı ve Urfalıoğlu lakabı kullanılmıştır.

Kıpti Müslim nüfusun geneli Yeşil Camii Mahallesi’nde yaşamakta olup, mahallede on altı (16) Kıpti Müslim hane reisi tespit edilmiştir. Tablo 2.14’de görüldüğü gibi bunlar, Kavaklıoğlu Kıpti Hasan, Ömeroğlu Kıpti Salih, Koç Alioğlu Kıpti Ali, İnce Mehmedoğlu Kıpti Ahmet, Süleymanoğlu Kıpti İbrahim, Köštenoğlu Kıpti Ali, Kavaklı Kıpti Mustafa, Kıpti Ali Usta, Kıpti Halil, Ebubekiroğlu Kıpti Hasan, Kara Ahmetoğlu Kıpti Mehmed, Ömeroğlu Kıpti Hüseyin, Civci Alioğlu Kıpti Ali, Süleymanoğlu Kıpti Memiş, Uzun Alioğlu Kıpti Ömer ve Kıpti Bıçakcıoğlu Hasan’dır.

¹⁸¹ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 75.

Tablo 2.14: 1832 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesi'nde Yaşamış Hane Reisleri vem Lakapları.

Hane Reisinin Adı ve Lakabı	Hane Reisinin Adı ve Lakabı
-Orhan Bey Medresesi Müderrisi Mehmed Naim Efendi	-Dürzi Mehmed
- İdrisoğlu Mehmed	-Sarı Dayının Mustafa
-Deli Abdulkadir	-Kara Ahmetoğlu Ömer
-Dellab Osmanoğlu sağır Ali	-Kara Ahmetoğlu Ömer
-Yorgancı Hüseyin	-Keyiflioğlu İsmail
-Göynüklioğlu Mehmed	-Kızılköyü Halil
-Berber Ali	-Akhisarcıklı Musa
-Hamamcıoğlu İsmail	-Urfalıoğlu Mecnun Ali
-Mürseloğlu Raşid	-Hasan
-Sancakdaroğlu sağır Sadettin	-Deli Mehmedoğlu sağır Hasan
-Gegeci Ahmetoğlu Ali	-Elekçi Hacı Hüseyinoğlu Hasan
-Elekcioğlu Zeynel	-Elekçi Hacı Hüseyinoğlu Mehmed
-Köseoğlu Halil	-Kavaklıoğlu Kıpti Hasan
-Barakçı Mustafa	-Ömeroğlu Kıpti Salih
-Hacı Osmanoğlu Halil	-Koç Alioğlu Kıpti Ali
-Kapıcı Mustafa	-İnce Mehmedoğlu Kıpti Ahmet
-K/Göleler Şeyhi Isyani Efendi	-Süleymanoğlu Kıpti İbrahim
-Yaş Ali'nin Mehmed Ali	-Köştenoğlu Kıpti Ali
-Burusalı Ali	-Kavaklı Kıpti Mustafa
-Çolak Ali	-Kıpti Ali Usta
-Gayfelioğlu İbrahim	-Kıpti Halil
-Göded İsmail	-Ebubekiroğlu Kıpti Hasan
-İmaretçi Mehmed	-Kara Ahmetoğlu Kıpti Mehmed
-Kabcı Mehmet	-Ömeroğlu Kıpti Hüseyin
-Bilecikli Ali Osman	-Civci Alioğlu Kıpti Ali
-(?) Mustafa	-Süleymanoğlu Kıpti Memiş
-Hacı Berberoğlu Mehmed	-Uzun Alioğlu Kıpti Ömer
-Hacı Berberoğlu Salih	-Kıpti Bıçakcıoğlu Hasan

İznik Yeşil Camii Mahallesi'nde¹⁸² 1844 tarihinde yirmi bir (21) çeşit ad kullanılmış, Mehmed (11), Hasan (9) ve Abdullah, İbrahim, Ahmet ve Mustafa (8) ismi en çok kullanılan adlardır.¹⁸³ Mahallede toplam 81 kişinin adı yazılı, Şeyh Mustafa Isyani Efendi b. Yaleyin adlı kişinin oğlunun adı belgede yazılı değildir.

¹⁸² BOA, NFS.d. nr. 586, s. 75.

¹⁸³ Bkz. Tablo 15'e.

Tablo 2.15: 1844 Tarihinde Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'nde kullanılan adlar.¹⁸⁴

Ad	Adet	Ad	Adet	Ad	Adet
Mehmed	11	Mehmed Naim	3	Salih	1
Hasan	9	Halil	2	Hüseyin	1
İbrahim	8	Mahmud	2	Abdulkadir	1
Ahmet	8	Ömer	2	Abdurrahim	1
Abdullah	8	Hamza	2	Yaleyin	1
Mustafa	8	Musa	1	Adı olmayan	1
Ali	6	Süleyman	1		
Osman	4	İsmail	1	Toplam	82

1844 tarihinde başta Yeşil Cami-i Şerif Mahalle-i Mezbur imamı Esseyid Ahmet Efendi b. Mahmud olmak üzere 34 hanede sahibinin adı arşiv kaydında okunmaktadır. Bu sayımda 23 hane sahibinde “veledi”, 5 hane sahibinde “b.” ve 5 hane sahibinde “oğlu” kullanılmıştır.

Tablo 2.16: 1844 Tarihinde Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'nde Yaşamış Hane Reisleri ve Lakapları.¹⁸⁵

Hane Reisinin Adı ve Lakabı	Hane Reisinin Adı ve Lakabı
-Mahalle-i Mezbur imamı Esseyid Ahmet Efendi b. Mahmud	-Ali Osman veledi Ahmet
- Hacı Osmanzade Halil b. Hasan	-Hasanoğlu Ahmet
-Mehmed veledi Mehmed	-Şemseddin veledi Mehmed Naim
-Karacazade Hüseyin veledi Ali	-Şeyh Mustafa Efendi b. Hasan
-Karacazade Ali veledi Mustafa	-Kefelioğlu Hasan veledi Ali
- Kızılköylü Halil veledi Mustafa	-Çakır Mehmed veledi Salih
-Hüseyin veledi Mahmud	-Abdulkadiroğlu Mehmed Naim
-İsmail veledi Abdullah	-Kumcuoğlu İsmail veledi Osman
-Mehmedoğlu Mustafa	-Belhuvan Hüseyin veledi Osman
-Mustafa veledi Abdullah	-Kefelioğlu İsmail veledi İbrahim
-Köseoğlu Ali veledi Halil	-Hasan Kahyaoğlu Mehmed veledi Hacı Hasan
-Mehmed veledi Halil	-Hasanoğlu Ömer
-Göynüklü Mehmed veledi Ömer	-Sarı Mustafa veledi İbrahim
-Topal Halil veledi Musa	-İmaretçioğlu Ahmet veledi Mehmed
-Çolak Ali veledi Ahmet	-Deli Ahmet veledi Abdullah
-Mürseloğlu Mehmed Raşit veledi İbrahim	-Mehmed Efend b. Abdullah
-Elekçioğlu Zeynel veledi Mehmed	-Şeyh Mustafa Isyani Efendi b. Yaleyin

¹⁸⁴ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 6-9.

¹⁸⁵ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 6-9.

2.2.2.2. Eşrefzade Mahallesi'nde Kullanılan Adlar ve Hane Reisleri

1248 (1832) tarihinde İznik Sultan Eşref Mahallesi'nde yapılan nüfus sayımında doksan dokuz (99) erkek ismi kayıtlara geçmiştir. Mahallede yirmi yedi (27) çeşit ad kullanılmış, en çok Mehmed (20) ismi erkeklere verilmiştir. En çok kullanılan adlar sırasıyla Ali (12), Hüseyin (10), Mustafa (10), Ahmet (8) ve ... İbiş (1) gelmektedir.

Tablo 2.17: 1832 Tarihinde Sultan Eşref Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.¹⁸⁶

Ad	Adet	Ad	Adet	Ad	Adet
Mehmed	20	Mehmed Ali	2	Lütfullah	1
Ali	12	Mahmud	2	Raşid	1
Hüseyin	10	Nuri	1	Ali Dere	1
Mustafa	10	Selim	1	Ebubekir	1
Ahmet	8	Muhyiddin	1	Abdullah	1
İsmail	5	Tahir	1	Ömer	1
İbrahim	5	Emrullah	1	İbiş	1
Halil	4	Emin	1		
Osman	3	Safiyiddin	1	Toplam	99
Hasan	3	Abdulkadir	1		

1832 tarihinde Sultan Eşref Mahallesi'nde elli dört (54) hane reisinin kaydı vardır. Sultan Eşref Tekkesi Postnişi Şeyh İsmail Efendi, Eşref Camii Hattabı Ahmet Efendi, Eşref Camii İmamı Safiyiddin Efendi, Eşref Camii Müezzini Abdulkadir Efendi, Sultan Eşref Hazretleri Türbedarı İbrahim Efendi, Yeşil Camii İmamı Hüseyin Efendi ve Alâeddin Mısrî¹⁸⁷ Türbedarı Ali Dere'de bu mahallede yaşamıştır.

¹⁸⁶ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 73'de Eşrefzade Mahallesi "Sultan Eşref Mahallesi" olarak kayıtlıdır.

¹⁸⁷ Özgören, a.g.e., s. 211.

Tablo 2.18: 1832 Tarihinde Sultan Eşref Mahallesi'nde Hane Reisleri ve Lakapları.¹⁸⁸

Hane Reisinin Adı ve Lakabı	Hane Reisinin Adı ve Lakabı
-Sultan Eşref Tekkesinde Postnişin Şeyh İsmail Efendi	-Hacı Alioğlu Emrullah
-Hattab Eşref Camii Hattabı Ahmet Efendi	-Mürseloğlu Tahir
-Hattab Eşref Camii İmamı Safiyiddin Efendi	-Ellincioğlu Mehmed Ali
-Hattab Eşref Camii Müezzini Abdulkadir Efendi	-Fındıkdereoğlu İbrahim
-Sultan Eşref Hazretleri Türbedarı İbrahim Efendi	-Gayfeliolu Ali
-Yeşil Camii İmamı Hüseyin Efendi	-Hotazlı Mehmed Efendi
- Nalbant Emin	-Boyacıoğlu Mustafa
-Ali Osmanoğlu Halil	-Cezayirli Abdullah
-Cücenin Mehmed	-Okkaloğlu Mustafa
-Karacaoğlu Ali	-Kuduzoğlu Hüseyin
-Cinlioğlu Ali	-Ali Efendioğlu Mustafa
- Bekâr Mehmed	-Ahmetoğlu Mahmud
-Fezullahoğlu Ahmet	-Aşçıoğlu Halil
-Osman Ağaoğlu İbrahim	-Pireoğlu İbiş
-Osman Ağaoğlu Ömer	-Kara Haliloğlu Ali
-Koca Alioğlu İbrahim	-Mustafa Dayıoğlu Hasan
-Dervişoğlu Hüseyin	-Alioğlu Ebubekir
-Kuduzoğlu Mehmed	-Portakalçıoğlu Mehmed
- Kethuda (Kahya) Mustafaoğlu Selim	-Karaağaçlı Helvacı Mehmed
-Molla Mustafaoğlu İsmail	-Osman Paşaoğlu İbrahim
-Tahtacı Ali	-Ali Beyoğlu Küçük Ali
-Şerbetci Mehmed	-Alâeddin Mısırî Türbedarı Ali Dere
-Hüseyin Kethuda	-Nalbant Çakır Mehmed
-Dereoğlu Ali	-Mustafa Dayıoğlu Mustafa
-Hacı Berberoğlu Hüseyin	-Koca Alioğlu Mehmed
-Yek-ceşm Hüseyin	-Hacı Mustafa
-Kocagöz/t Ahmet	-Elekçi Halil

1844 tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde en çok Mehmed (15) adı kullanılmıştır. Mehmed adından sonra Ali (14), Mustafa (12), Abdullah (11) en çok kullanılan adlardır. Mahallede yüz üç (103) erkek adı kayıtlarda okunmaktadır.

¹⁸⁸ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 73.

Tablo 2.19: 1844 Tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.¹⁸⁹

Ad	Adet	Ad	Adet	Ad	Adet
Mehmed	15	İbrahim	5	Emin	1
Ali	14	Halil	5	Mehmed Muhyiddin	1
Mustafa	12	İsmail	3	Tahir	1
Abdullah	11	Osman	2	Ömer	1
Ahmet	8	Safiyiddin	2	Memiş	1
Hasan	6	Abdulkadir	1	Mehmed İzzet	1
Hüseyin	6	Zekai	1	Mehmed Rıza	1
Süleyman	6	Şahabettin	1	Toplam	103

Tablo 2.20'de görüldüğü gibi 1884 tarihinde İznik Kazasına ta'bi Eşrefzade Mahallesi'nde yaşayan hane reislerinin adları ve lakapları yazılmış, mahallede 51 hanenin bulunduğu ve bu hanelerde toplam 103 erkek adının kayıtlı olduğu 1452 nolu nüfus belgesinden öğrenmekteyiz. Belgeye göre 40 hane sahibinde “veledi”, 5 hane sahibinde “b.”, 1 hane sahibinde “ibn-i” kullanılmıştır. Kasaba veya köyüne izafeten Ayduanlı, Hisardereli, Karamürselli ve Dereköylü lakabı da belgede ayrıca kullanılmıştır.

---

¹⁸⁹ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 15-19.

Tablo 2.20: 1844 tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.¹⁹⁰

Hane Reisinin Adı ve Lakabı	Hane Reisinin Adı ve Lakabı
-Eşrefzade Hazretlerinin Şeyhi ve Mütevellisi Esseyyid İsmail Efendi b. Mustafa	-Şişman Hasan veledi Mehmed
-Ahmet veledi Halil	-Cücenin Ahmetoğlu Ali
-Esseyyid Ömer Ağa b. Osman	-Hacı Berberoğlu Hüseyin veledi Süleyman
-Ali veledi Abdullah	-Aşçıoğlu Mehmet veledi Halil
-İbrahim veledi Süleyman	-Mustafa Efendi ibn-i Ali
-Fatıma Hüseyin veledi Ali	-Kuduzoğlu Raşid veledi Mehmed
-Buyacioğlu Mustafa veledi Mustafa	-Kadir veledi Ömer
-Kasap Alioğlu Mustafa veledi Ali	-Mahmud veledi Ahmet
-Lütfullah veledi Safiyettin	-Bartal Hüseyinoğlu Ahmet
-Hacı Osman veledi Abdullah	-Fındık Dereoğlu İbrahim veledi Hüseyin
-Abdulkadir Efendi b. Mustafa	-Emin veledi Hasan
-Hafız veledi İbrahim	-Ömer Efendi veledi Hacı Ahmet
-Hacı İbrahim Efendi b. Hüseyin	-Kocaalioğlu Mustafa veledi Mustafa
-Kocabıykoğlu Ali b. Mehmed	-Kocaalioğlu Mehmed Ali veledi İbrahim
-Arab Hacı Ali veledi İbrahim	-Kocaalioğlu Mehmed veledi Mehmed
-Eminoğlu Hüseyin veledi Emin	-Halil veledi Süleyman
-Mürseloğlu Tahir veledi İbrahim	-Dere Mehmed'in Ali veledi Mehmed
-Emrullah veledi Hacı Ali	-Kocaalioğlu Hasan veledi Mustafa
-Cinlioğlu İsmail veledi Ali	-Mustafa veledi Abdullah
-Hisardereli Mustafa veledi İsmail	-Alioğlu Emin veledi Ali
-Selim veledi Mustafa	-İbiş veledi Mustafa
-Aydınlı Mehmed veledi Abdullah	-Kara Haliloğlu Halil veledi Ali
-Kara Mehmed veledi Mustafa	-Hacı Berberoğlu Mehmed veledi Süleyman
-Süleymanoğlu Süleyman	-Karamürselli İsmail b. Ahmet
-Raşid Efendi veledi İsmail	-Dereköylü Hurşidoğlu Abdullah
-Nuri veledi Mehmed	

2.2.2.3. Mahmud Çelebi Mahaltesinde Kullanılan Adlar ve Hane Reisleri

Başbakanlık Osmanlı Arşiv kayıtlarında Mahmud Çelebi Mahallesi'nde elli sekiz (58) çeşit ad içerisinde en çok Hasan (8) adı kullanılmış, daha sonra sırasıyla Ahmet (6), Mehmed (5), Mustafa (5), Ali (4) ve Hüseyin (4), ... Salih (1) adı erkeklerde bulunmaktadır.

¹⁹⁰ a.g.b., ss. 15, 19.

Tablo 2.21: 1832 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.¹⁹¹

Ad	Adet	Ad	Adet
Hasan	8	İzzet	1
Ahmet	6	Arif	1
Mehmed	5	Edhem	1
Mustafa	5	Halil	1
Ali	4	Yusuf	1
Hüseyin	4	Ömer	1
İbrahim	2	Mahmud	1
Osman	2	Ebubekir	1
Musa	1	Salih	1
Raşid	1		
İsmail	1	Toplam	58

1832 tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde yirmi beş (25) hane reisi kayıtlıdır. Mahallenin o tarihte imamı Molla Mustafa, muhtarı Ali'dir.

Tablo 2.22: 1832 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Hane Reisleri ve Lakapları.

Hane Reisinin Adı ve Lakabı	Hane Reisinin Adı ve Lakabı
-Mahalle-i Mezbura Cami Hatibi Molla Mustafa	-Atalıoğlu Salih
-Müderis El Hac Abdullah Efendi	-Deli İsmailoğlu Hasan
-Mustafa Beyzade İbrahim Bey	-Hacı Alioğlu Ahmet
-Kara İsmailoğlu Arif	-Kocabaşoğlu Ahmet
-Topal İbrahim	-Kasımoğlu Ali
-Acemzade Molla Hüseyin	-Hacı Osman damadı Halil
-Saka Ahmetoğlu Hasan	-Cin Hüseyin
-Kerametlioğlu Hasan	-Cebecioğlu Mustafa
-Muhtar Ali	-Hüseyinoğlu Ahmet
-Hacı Osmanoğlu Osman	-Abdülkadiroğlu Mahmud
-Karaağaçlı Musa	-Hasan Kaniyoğlu Ebubekir
-Seferihisarlı Mustafa	-Davudoğlu Ali
-Kasımoğlu Mehmed	

1844 tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde kırk beş (45) erkek adının kayıtlı olduğunu arşiv kayıtlarından öğrenmekteyiz. Mahallede o tarihte yirmi (20) farklı ad kullanılmış, en çok kullanılan ad Ali (7) ismidir. Daha sonra Mustafa (5), Hasan (5), Osman (5) ve Mehmed (4) adları en çok kullanılan adlardır.

¹⁹¹ BOA, NFS.d. nr. 586, ss. 74, 75.

Tablo 2.23: 1844 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.

Ad	Adet	Ad	Adet
Ali	7	Emin	1
Mustafa	5	Kerim	1
Hasan	5	İsmail	1
Osman	5	Ali Osman	1
Mehmed	4	Ali Rıza	1
Ahmet	3	Yusuf	1
Hüseyin	2	Bekir	1
Salih	2	Abdussamet	1
İbrahim	1	Şakir	1
Abdullah	1		
Davud	1	Toplam	45

1844 tarihinde İznik Mahmud Çelebi Mahallesi'nde yirmi iki (22) hane reisi kayıtlıdır. O tarihte mahalle imamı Ali Efendi b. Ali'dir. On yedi (17) hane sahibinde “veledi” ve üç (3) hane sahibinde “b.” kullanılmıştır.

Tablo 2.24: 1844 Tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Hane Reisleri ve Lakapları.¹⁹²

Hane Reisinin Adı ve Lakabı	Hane Reisinin Adı ve Lakabı
-Mahalle-i Mezbura İmamı Ali Efendi b. Ali	-Mahzar Hacı Mehmetoğlu Ali
-Molla Ahmet veledi İbrahim	-İbrahim Edhem veledi Ali
-Hacı Ahmet veledi Hacı Osman	-Kumcioğlu Emin veledi Osman
-Derviş Hasan b. Ali	-Hasan Alemderoğlu Mustafa veledi Hasan
-Hasan veledi İsmail	-Küçük Ali veledi Osman
-Mahzar damadı Hüseyin veledi Mustafa	-Halil veledi Osman
-Hayreddin Paşazade Derviş İbrahim Beğ b. Mustafa Beğ	-Şanlı Bekir veledi Mehmed
-Kihmetlioğlu Hasan veledi Mustafa	-Kocabaş Eminoğlu Ahmet veledi Emin
-Kasımoğlu Ali veledi Ahmet	- Arif veledi Abdullah
-Cin Hüseyinoğlu Ali veledi Hüseyin	-Mahzaroğu Raşid veledi Ali
-Adaloğlu Ömer veledi Salih	-Çorumlu Hacı Osman b. Davud

2.2.2.4. Beğler Mahallesinde Kullanılan Adlar ve Hane Reisleri

1832 tarihinde Beğler Mahallesinde altmış iki (62) ad kullanılmıştır. Ali (8) adı en çok kullanılan isim olmuştur. Bu adı tablo 25'de görüldüğü gibi Mehmed (6), Hüseyin (5), Hasan (5), İbrahim, İsmail, Ahmet ve Mustafa (4), ... Abdulkadir (1) sırasıyla takip etmiştir.

¹⁹² BOA, NFS.d. nr. 1454, s. 11.

Tablo 2.25: 1832 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.

Ad	Adet	Ad	Adet
Ali	8	İzzet	1
Mehmed	6	Abdullah	1
Hüseyin	5	Süleyman	1
Hasan	5	Emin	1
İbrahim	4	Vali	1
İsmail	4	Ali Şefik	1
Ahmet	4	Bektaş	1
Mustafa	4	Musa	1
Osman	3	Zeynel	1
Halil	3	Abdulhamid	1
Salih	2	Eyüb	1
Nuri	1	Abdulkadir	1
Ali Osman	1	Toplam	62

Beğler Mahallesi'nde 1832 tarihinde otuz yedi (37) hane reisi kayıtlı olup, mahalle imamı o tarihte Hasan Efendi ve Hacı Hamza Camii İmamı Ahmet Efendi ile Mahkeme Kâtibi Ali Şefik Efendi burada ikamet etmektedir. Bölge, kasaba veya köyüne izafeten Karaağaçlı, Akhisarlı, Kerametli, Tırnavalı, Emirdağlı, Vezirhanlı, Boyalıcılı, Rumelili ve Bağdatlı lakabı kullanılmıştır. İki hane reisinin başında muhtemelen Arab kökenli olmaları hasebiyle "El Hac" (El Hac İsmail Damadı İbrahim ve El Hac Mehmedoğlu El Hac Osman) yazılmıştır.

Tablo 2.26: 1832 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Hane Reisleri ve Lakapları.¹⁹³

Hane Reisinin Adı ve Lakabı	Hane Reisinin Adı ve Lakabı
-Mahalle-i Mezbura İmamı Hasan Efendi	-Mahkeme Kâtibi Ali Şefik Efendi
-Abdulhamid	-Tırnavalı İbrahim
-El Hac İsmail Damadı İbrahim	-Mustafaoğlu Halil
-Uzun Hasanoğlu Salih	-El Hac Mehmedoğlu El Hac Osman
-Nalbant Salih	-Ördekçioğlu Mehmed
-Kanlıoğlu Hüseyin	-Mürseloğlu Ali
-Hacı Hamza Camii İmamı Ahmet Efendi	-Emirdağlı Osman
-Kanlıoğlu Mustafa Beyoğlu Ali Osman	-Kerametlioğlu Hüseyin
-Abdullah Ağa	-Vezirhanlı Bektaş
-Kara Mustafa	-Bayalıcılıoğlu Ali
-Vali Efendi	-Rumelili Ali
-Semerci Hasan	-Arab Musa
-Sakaoğlu Hasan	-Kanlının Hüseyin
-Karaağaçlı Ali	-Ömeroğlu Hasan
-Halet Ahmetoğlu Ahmet	-Mehmed Efendioğlu Hüseyin
-Yolcuoğlu Mehmed	-Cemferaoğlu Zeynel
-Akhisarlı Mustafa	-Bağdatlı Hacı Ali
-Cebecioğlu Hasan	-Ednebudoğlu Mustafa
-Hasan Kethudaoğlu Molla Ahmet	

¹⁹³ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 74.

1844 tarihinde ise Beğler Mahallesi'nde yetmiş (70) ad, on altı (16) farklı isimle kullanılmıştır. Ali ve Abdullah (11) adı en çok kullanılan isimler olmuş, bunları İbrahim (9), Ahmet (6), Hüseyin, İsmail (5), ... Muhyiddin (1) takip etmiştir.

Tablo 2.27: 1844 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Kullanılan Adlar.

Ad	Adet	Ad	Adet
Ali	11	Salih	2
Abdullah	11	Raşid	2
İbrahim	9	Musa	2
Ahmet	6	Süleyman	2
Hüseyin	5	Halil	1
İsmail	5	Sadık	1
Hasan	4	Muhyiddin	1
Mustafa	4		
Mehmed	3	Toplam	70

1844 tarihinde mahallede otuz (30) hane reisinin adı kayıtlara geçmiştir. O tarihte mahallenin İmamı Hüseyin Efendi b. Ali'dir. Bölge, kasaba veya köyüne izafeten mahallede Karaağaçlı, Dereköylü ve Çakırcalı lakapları kullanılmıştır. Nuri veledi Salih'in mecnun (deli) olduğu kayıtlardan okunmaktadır.

Tablo 2.28: 1844 Tarihinde Beğler Mahallesi'nde Hane Reisleri ve Lakapları.¹⁹⁴

Hane Reisinin Adı ve Lakabı	Hane Reisinin Adı ve Lakabı
-Mahalle-i Mezbura İmamı Hüseyin Efendi b. Ali	-Mecnun (Deli) Nuri veledi Salih
-Hasan veledi Ahmet	-Kasım oğlu Mehmed veledi Ahmet
-Derviş Yusuf veledi Abdullah	-İbrahim veledi Ali
-Karaağaçlı Ali veledi Hasan	-Ördekçioğlu Mehmed veledi Mehmed
-Zeynel veledi Mehmet	-Mehmet Cemil Bey veledi Abdullah
-Sırtmaç Ahmet veledi Hüseyin	-İbrahim veledi Abdullah
-Salih veledi Süleyman	-Yazıcızade Esseyyid Abdullah b. Mustafa
-El Hac Ali Teşvik Efendi ibn-i El Hac Hasan Efendi	-Hayrettin Paşazade Ahmet Bey ibn-i Sadık Bey
-Raşid Ağaoğlu İsmail veledi Raşid	-Bektaş veledi Mustafa
-Hasan veledi Abdullah	-Sırtmaç Osman veledi Musa
-Raşid oğlu Mehmed veledi Raşid	-Dereköylü Ali veledi Mehmed
-Kanlıoğlu Hüseyin veledi Ali	-Çakırcalı Mehmet veledi İbrahim
-Ali Molla veledi İbrahim	-Maviş Abdullah veledi Abdullah
-Hacı Sayim veledi Abdullah	-Zenci Kara Mehmed veledi Abdullah
-Ahmet veledi Hüseyin	-Molla Mustafa veledi Ali

¹⁹⁴ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 20.

2.2.2.5. Kıpti Müslimlerin Kullandığı Adlar ve Hane Reisleri

1844 tarihinde İznik'te Yeşil Camii Mahallesinde yaşayan Kıpti Müslimlerin yirmi dördünün (24) adı kayıtlara geçmiş, on bir (11) farklı ad Kıpti Müslim erkek çocuklarına konulmuştur. Tablo 2.29'da görüldüğü gibi Kıpti Müslimlerin kullandığı genel olarak adlar Ali (7), Ahmet (4), İbrahim (3), Mustafa (2), Abdah (2), Tahir (1), Ömer (1), Süleyman (1), Veli (1) Mehmed (1) ve Kıpti (1) adıdır.

Tablo 2.29: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kıpti Müslimlerin Kullandığı Adlar.¹⁹⁵

Ad	Adet	Ad	Adet
Ali	7	Ömer	1
Ahmet	4	Süleyman	1
İbrahim	3	Veli	1
Mustafa	2	Mehmed	1
Abdah	2	Kıpti	1
Tahir	1	Toplam	24

Tablo 2.30'da görüldüğü gibi 1844 tarihinde İznik'te beş (5) Kıpti Müslim hane reisi kayıtlıdır. Bunlar, Kıptiyan Hasan veledi Mustafa, Kıpti Salih veledi Ömer, Kıpti Kuri İbrahim, İnce Mehmed oğlu Ali ve Osman veledi Süleyman'dır.

Tablo 2.30: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kıpti Müslim Hane Reisleri ve Lakapları.

Hane Reisinin Adı ve Lakabı
-Kıptiyan Hasan veledi Mustafa
-Kıpti, Salih veledi Ömer
-Kıpti, Kuri İbrahim
-İnce Mehmed oğlu Ali
-Osman veledi Süleyman

2.2.2.6. İznik Genelinde Kullanılan Adlar

1832 tarihinde İznik, Yeşil Camii Mahallesi, Sultan Eşref Mahallesi, Mahmud Çelebi Mahallesi ve Beğler Mahallesinde toplam üç yüz yirmi beş (325) erkek adı kayıtlarda mevcuttur. Genel olarak elli beş (55) farklı ad erkeklerde kullanılmıştır. Tablo 2.31'de görüldüğü gibi kasabada en çok kullanılan Ali (43) ve Mehmed (43)

¹⁹⁵ BOA, NFS.d. nr. 1453, ss. 2, 3.

isimleridir. Bu adları sırasıyla Mustafa (26), Hasan (25), Hüseyin (24) ve Ahmet (22) takip etmektedir.

Tablo 2.31: 1832 Tarihinde İznik'te Kullanılan Adlar.

Ad	Adet	Ad	Adet
Ali	43	Abdülhamid	1
Mehmed	43	Veli	1
Mustafa	26	Veysi	1
Hasan	25	Emir Ali	1
Hüseyin	24	Sadettin	1
Ahmet	22	Alâeddin	1
İbrahim	17	Abdurrahman	1
İsmail	13	Durmuş	1
Halil	12	Çelik	1
Ömer	9	İsyani	1
Osman	9	Memiş	1
Salih	5	Yusuf	1
Emin	4	Eyüb	1
Abdulkadir	4	Vali	1
Ali Osman	4	Ali Şefik	1
Mehmed Ali	3	Bektaş	1
Mahmud	3	Safiyiddin	1
Raşid	3	Lütfullah	1
Ebubekir	2	Selim	1
Zeynel	2	Muhyiddin	1
Musa	2	Ali Dere	1
Nuri	2	Arif	1
Süleyman	2	Tahir	1
Abdullah	2	Edhem	1
İzzet	2	Şemseddin	1
Mehmed Naim	1	Musa	1
Yusuf	1	Emrullah	1
İbiş	1	Toplam	325

1844 tarihinde İznik'te toplan üç yüz yirmi dört (324) erkek adı kayıtlara geçmiş, bir kişinin adı kayıtlara yazılmamıştır. Tablo 2.32'de görüldüğü gibi bu tarihte kırk dört (44) farklı ad kullanılmış, Ali (45) adı erkeklere verilen en çok ad olmuştur. Bu adı Mehmed (34), Abdullah (31), Mustafa (31), Ahmet (29), İbrahim (26) ve Hasan (24) adları takip etmiştir.

Tablo 2.32: 1844 Tarihinde İznik'te Kullanılan Adlar.

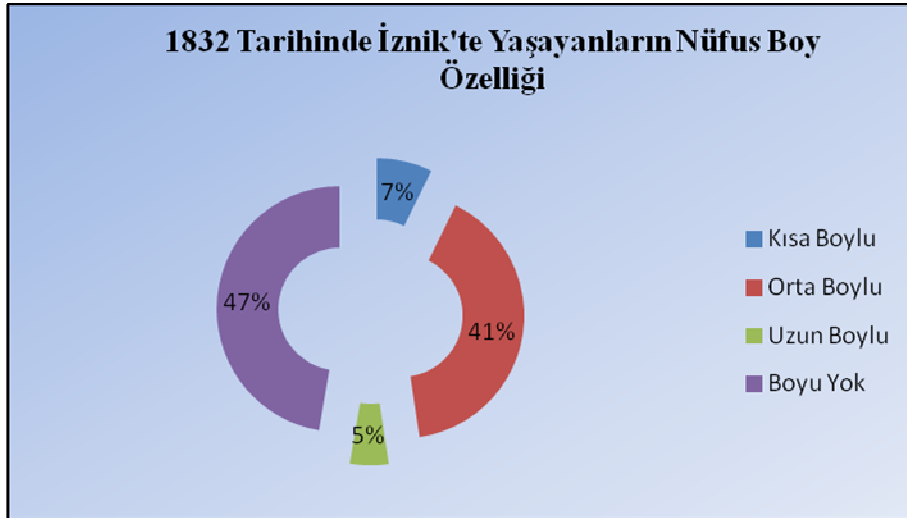
Ad	Adet	Ad	Adet
Ali	45	Hamza	2
Mehmed	34	Ali Osman	1
Abdullah	31	Yaleyin	1
Mustafa	31	Zekai	1
Ahmet	29	Şehabettin	1
İbrahim	26	Mehmed Muhyiddin	1
Hasan	24	Memiş	1
Hüseyin	14	Abdurrahman	1
Osman	11	Mehmed İzzet	1
İsmail	10	Mehmed Rıza	1
Süleyman	10	Davud	1
Halil	8	Kerim	1
Salih	5	Yusuf	1
Ömer	4	Ali Rıza	1
Musa	3	Bekir	1
Mehmed Naim	3	Abdulsamed	1
Emin	2	Şakir	1
Abdulkadir	2	Sadık	1
Mahmud	2	Muhyiddin	1
Safiyiddin	2	Kıpti	1
Raşid	2	Veli	1
Abdah	2	Adı Yok	1
Tahir	2	Toplam	325

2.2.3. İznik'te Hane Reislerinin Eşkâli

2.2.3.1. Müslüman Hane Reislerinin Eşkâli

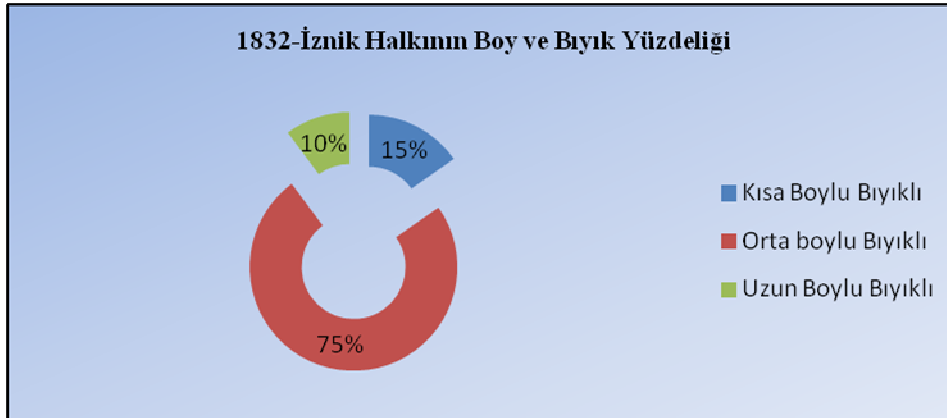
1832 tarihinde İznik'te toplam iki yüz yetmiş bir (271) kişinin nüfus boy özelliği Osmanlı arşiv kayıtlarına yazılmıştır. Yüz kırk dokuz (149) kişinin boy özelliği yoktur. Bu tarihte İznik halkının % 47'si orta boylu, % 7'si kısa boylu, % 5'i uzun boylu ve % 47'sinin boyu belirtilmemiştir.

Grafik 2.6: 1832 Tarihinde İznik'te Yaşayanların Nüfus Boy Özelliği.

Bu tarihte İznik halkından elli dokuz (59) kişi bıyıklıdır. Grafik 2.7'de görüldüğü gibi bıyıklı olanların % 75'i orta boylu ve bıyıklı, % 15'i kısa boylu ve bıyıklı ve %10'u uzun boylu ve bıyıklıdır.

Grafik 2.7: 1832 Tarihinde İznik Halkının Boy ve Bıyık Yüzdeliği.

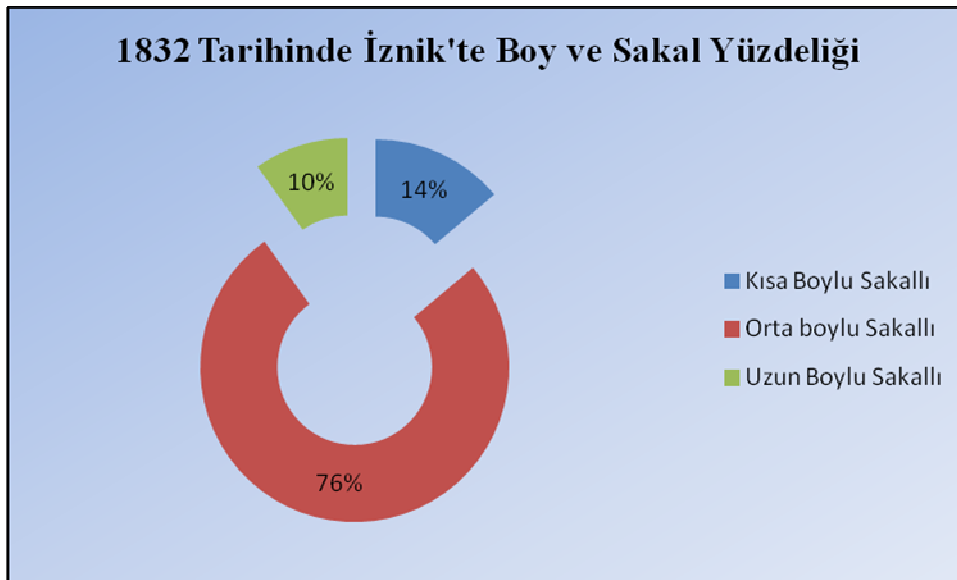
Tablo 2.33: 1832 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kişilerin Nüfus Boy Özellikleri.¹⁹⁶

İznik Genel Nüfus Boy Özelliği					
Boy Özelliği	Yeşil Camii Mah.	Sultan Eşref Mah.	Mahmud Çelebi Mah.	Beğler Mah.	Genel
	Adet	Adet	Adet	Adet	Toplam
Kısa boylu ter bıyıklı	-	1	3	-	4
Kısa boylu kumral bıyıklı	3	2	-	-	5
Kısa boylu kumral sakallı	-	-	1	1	2
Kısa boylu kara sakallı	-	1	-	1	2
Kısa boylu kır sakallı	3	2	-	-	5
Kısa boylu aksakallı	1	1	-	-	2
Orta boylu	2	-	2	-	4
Orta boylu kara bıyıklı	3	-	-	-	3
Orta boylu ter bıyıklı	6	5	2	3	16
Orta boylu kumral bıyıklı	8	6	3	7	24
Orta boylu kırca bıyıklı	-	1	--	-	1
Orta boylu kara sakallı	9	9	1	3	22
Orta boylu aksakallı	5	2	2	1	10
Orta boylu sarı sakallı	2	2	-	3	7
Orta boylu kırca sakallı	1	1	-	2	4
Orta boylu kır sakallı	2	2	-	6	10
Orta boylu kumral sakallı	1	10	4	4	19
Uzun boylu	1	-	--	-	1
Uzun boylu kara bıyıklı	1	-	-	-	1
Uzun boylu ter bıyıklı	2	-	-	-	2
Uzun boylu sarı bıyıklı	-	1	-	-	1
Uzun boylu kumrak bıyıklı	-	2	-	-	2
Uzun boylu kara sakallı	1	-	-	-	1
Uzun boylu kır sakallı	1	2	-	-	3
Uzun boylu kumral sakallı	1	1	1	-	3
Uzun boylu aksakallı	-	1	1	-	2
Kısa boylu köse kara sakallı	2	-	-	-	2
Kısa boylu köse sarı sakallı	-	-	-	1	1
Orta boylu köse kara sakallı	-	-	-	1	1
Orta boylu köse kumral sakallı	-	1	3	-	4
Orta boylu köse sakallı	-	1	1	-	2
Uzun boylu köse kara sakallı	1	-	-	-	1
Özelliği olmayan	50	45	24	30	149
Genel Toplam	106	99	48	63	316

¹⁹⁶ BOA, NFS.d. nr. 586, ss. 73, 75.

Tablo 2.33’de görüldüğü gibi yüz bir kişi (101) kasabada o tarihte sakallıdır. Grafik 2.8’de gösteriyorki sakallıların % 76’sı orta boylu ve sakallı, % 14’ü kısa boylu ve sakallı ve % 10’u uzun boylu ve sakallıdır. Şehirde sarı sakallı yedi (7) kişi, aksakallı on dört (14) kişi vardır.

Grafik 2.8: 1832 Tarihinde İznik’te Boy ve Sakal Yüzdeliği.

Tablo 2.34: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kişilerin Boy Özellikleri.¹⁹⁷

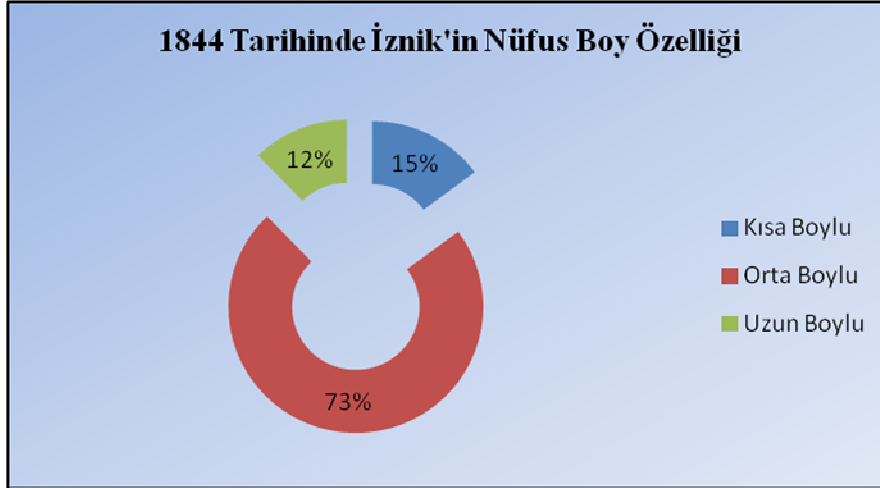
İznik Genel Nüfus Boy Özelliği					
Boy Özelliği	Yeşil Cami-i Şerif Mah.	Eşrefzade Mah.	Mahmud Çelebi Mah.	Beğler Mah.	Genel
	Adet	Adet	Adet	Adet	Toplam
Kısa boylu	1	2	-	4	7
Kısa boylu, sarı bıyıklı	-	1	-	1	2
Kısa boylu ter bıyıklı	-	2	1	-	3
Kısa boylu kumral bıyıklı	-	-	1	-	1
Kısa boylu sarı sakallı	-	-	-	2	2
Kısa boylu kumral sakallı	2	-	-	1	3
Kısa boylu kır sakallı	-	2	-	1	3
Orta boylu	6	7	1	5	19
Orta boylu sarı bıyıklı	1	1	1	-	3
Orta boylu ter bıyıklı	5	5	4	1	15
Orta boylu kumral bıyıklı	-	5	1	1	7
Orta boylu kara sakallı	-	-	-	2	2
Orta boylu aksakallı	4	1	-	2	7
Orta boylu sarı sakallı	3	4	1	3	11
Orta boylu kırca sakallı	-	1	-	-	1
Orta boylu kır sakallı	14	7	5	8	34
Orta boylu kumral sakallı	4	16	7	7	34
Uzun boylu ter bıyıklı	1	-	1	-	2
Uzun boylu sarı bıyıklı	-	3	-	-	3
Uzun boylu kumral bıyıklı	3	-	-	-	3
Uzun boylu kırca sakallı	-	-	1	-	1
Uzun boylu sarı sakallı	1	-	1	-	2
Uzun boylu kır sakallı	1	3	-	1	5
Uzun boylu kumral sakallı	-	3	-	-	3
Kısa boylu köse kır sakallı	-	-	1	-	1
Kısa boylu köse sakallı	-	1	-	-	1
Köse sarı sakallı	1	-	-	-	1
Özelliği olmayan	34	37	17	25	113
Genel Toplam	81	101	43	64	289

1260 (1844) tarihinde İznik'te toplam iki yüz seksen dokuz (289) kişinin nüfus boy özelliği Osmanlı arşiv kayıtlarına yazılmıştır. Yüz on üç (113) kişinin boy özelliği

¹⁹⁷ BOA, NFS.d. nr. 1452, ss. 6, 11, 15, 20.

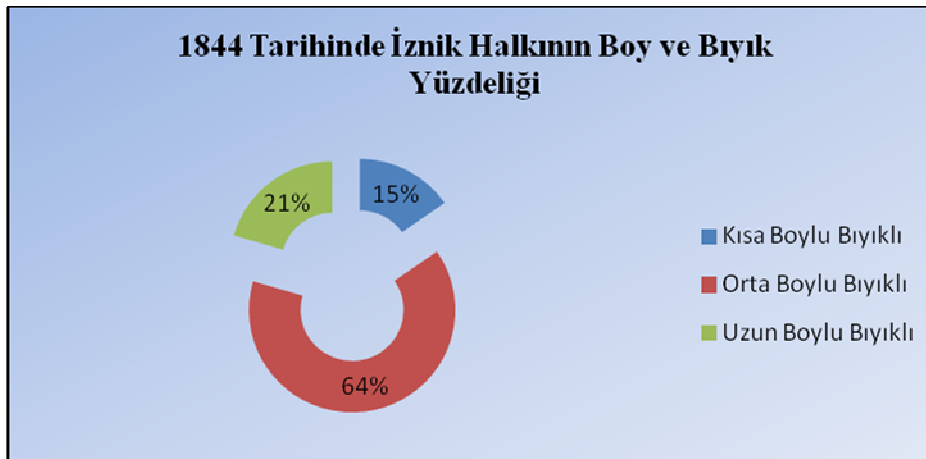
yoktur. Grafik 2.9’da görüldüğü gibi bu tarihte İznik halkından 113 kişi % 73 ile orta boylu, 23 kişi % 15 ile kısa boylu ve 19 kişi % 12 ile uzun boyludur.

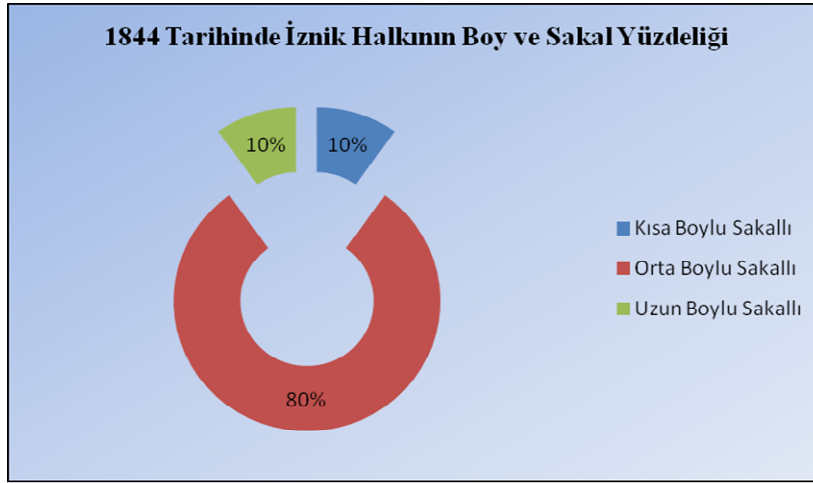
Grafik 2.9: 1844 Tarihinde İznik’in Nüfus Boy Özelliği.

1844 tarihinde İznik halkından otuz dokuz (39) kişi bıyıklıdır. Grafik 2.10’da görüldüğü gibi bıyıklı olanların % 64’ü orta boylu ve bıyıklı, % 21’i uzun boylu ve bıyıklı ve % 15’i kısa boylu ve bıyıklıdır.

Grafik 2.10: 1844 Tarihinde İznik Halkının Boy ve Bıyık Yüzdeleri.

Grafik 2.11: 1844 Tarihinde İznik Halkının Boy ve Sakal Yüzdeliği.

1260 tarihinde tablo 2.34 ve grafik 2.11’de görüldüğü gibi yüz on bir kişi (111) kasabada o tarihte sakallıdır. Kasabanın % 80’i orta boylu ve sakallı, % 10’u kısa boylu ve sakallı ve % 10’u uzun boylu ve sakallıdır. Şehirde sarı sakallı on beş (15) kişi ve aksakallı yedi (7) kişi vardır.

Tablo 2.35’de görüldüğü gibi 24 Kıpti Müslim’den 13’ünün boy özelliği verilmiş, 11’inin boy özelliği bulunmamakta, bunlardan 1 kişi kısa boylu, 2 kişi uzun boylu ve 10 kişi orta boyludur.

Tablo 2.35: İznik’te Kıpti Müslimlerin Boy Özelliği.

İznik’te Kıpti Müslimlerin Boy Özelliği	
Boy Özelliği	Genel
	Toplam
Kısa boylu kumral bıyıklı	1
Orta boylu	2
Orta boylu sarı bıyıklı	2
Orta boylu ter bıyıklı	1
Orta boylu kumral bıyıklı	2
Orta boylu kara sakallı	1
Orta boylu kır sakallı	1
Orta boylu kumral sakallı	1
Uzun boylu kumral sakallı	2
Özelliği olmayan	11
Genel Toplam	24

2.2.3.2. Reaya Hane Reislerinin Eşkâli

1260 (1844) tarihinde İznik'te yapılan sayımda Hıristiyan Reaya hane reislerinden 68 kişini boy özelliği kayıtlı, 50 kişinin boy özelliği belirtilmemiştir. Tablo 2.36'da görüldüğü gibi Reaya hane reisleri de Müslümanlar gibi orta boylu olduğu görülmektedir. Genel olarak altmış sekiz kişiden 51'i orta boylu, 13'ü uzun boylu ve 4'ü kısa boyludur. 56 kişi bıyıklı, 2 kişi sakallı ve 7 kişinin sakalı ve bıyığı yoktur.

Tablo 2.36: 1844 Tarihinde İznik Reaya Genel Nüfus Boy Özelliği.

İznik Reaya Genel Nüfus Boy Özelliği	
Boy Özelliği	Genel
	Toplam
Kısa boylu	1
Kısa boylu kumral bıyıklı	3
Orta boylu	6
Orta boylu sarı bıyıklı	16
Orta boylu ter bıyıklı	11
Orta boylu kumral bıyıklı	9
Orta boylu kara bıyıklı	5
Orta boylu kır bıyıklı	1
Orta boylu sarı kırca sakallı	1
Orta boylu kır sakallı	1
Uzun boylu ter bıyıklı	1
Uzun boylu sarı bıyıklı	6
Uzun boylu kumrak bıyıklı	7
Özelliği olmayan	50
Genel Toplam	118

2.2.4. İznik'in Meslek Yapısı

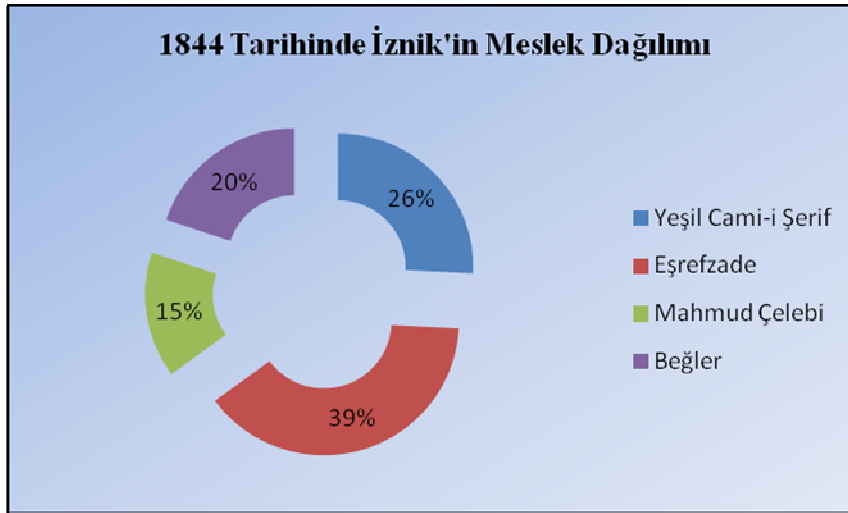
1260 (1844) tarihinde tablo 2.37'de görüldüğü gibi İznik'te kırk altı (46) çeşit meslek dalı tespit edilmiştir. Kasabada en çok meslek sahibi 59 kişi ile Eşrefzade Mahallesi'nde yaşamaktadır. Daha sonra 39 kişi ile Yeşil Cami-i Şerif, 30 kişi ile Beğler ve 23 kişi ile Mahmud Çelebi Mahalleleri gelmektedir.

Tablo 2.37: 1844 Tarihinde İznik'te Bulunan Meslekler.

Meslek	Yeşil Cami- i Şerif Mah.	Eşrefzade Mah.	Mahmud Çelebi Mah.	Beğler Mah.	Genel Toplam
İmam	1	-	1	1	3
Muhtar	-	-	-	2	2
Amele	1	4	1	1	7
Hamamcı	-	-	-	1	1
Müderris	-	1	-	1	2
Attar	1	1	1	3	6
Semerci	-	-	-	1	1
Bahçeci	8	16	4	3	31
Nalbant	-	4	2	1	7
Berber	1	-	1	2	4
Kahveci	-	-	2	2	4
Kıyıcı	1	-	-	1	2
Dellal	-	2	-	2	4
Asakir-i Redif	1	2	-	1	4
Çiftçi	6	7	3	1	17
Kıracı	-	1	-	1	2
Asakir-i Mansureden Mahrec	-	-	-	1	1
Mızıkacı	-	-	-	1	1
İmaretcı	-	1	-	1	2
Hatip	-	1	-	-	1
Hancı	-	1	-	-	1
Tahtacı	-	1	-	-	1
Sürücü	-	2	-	-	2
Duhancı	-	1	-	-	1
Derviş	1	1	-	2	4
Müezzin	-	1	-	-	1
Helvacı	-	2	-	-	2
Türbedar	-	1	-	-	1
Bakkal	-	1	-	-	1
Bağcı	1	2	-	-	3
Kasap	-	1	-	-	1
Elekçi	2	2	-	-	4
Kâtip	1	1	-	-	2
Şeyh	-	1	-	-	1
Asakir-i Mansure-i Şahane	5	1	5	-	11
Sebzibatçı	1	-	1	-	2
Çubukçu	-	-	1	-	1
Dükkâncı	-	-	1	-	1
Yorgancı	1	-	-	-	1
Tekye Nişin	2	-	-	-	2
Oduncu	1	-	-	-	1
Natır Hammam	1	-	-	-	1
Dellak	1	-	-	-	1
Demirci Çırağı	1	-	-	-	1
Kadı	1	-	-	-	1
Kapıcı	-	-	-	1	1
Toplam	39	59	23	30	151

Grafik 2.12’de görüldüğü gibi kasabada 1260 tarihinde en fazla meslek grubu % 39 ile Eşrefzade, % 26 ile Yeşil Cami-i Şerif, % 20 ile Beğler ve % 15 ile Mahmud Çelebi Mahallesi bulunmaktadır.

Grafik 2.12: 1844 Tarihinde İznik’in Meslek Dağılımı.

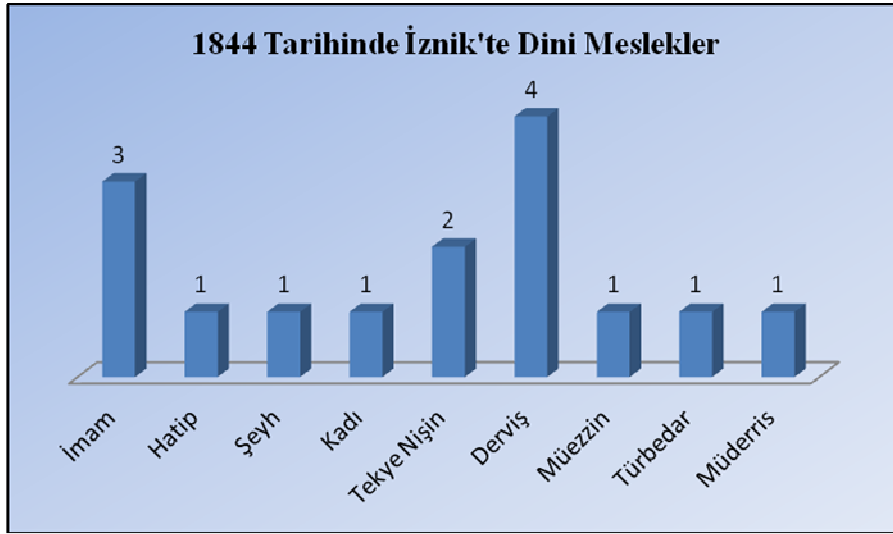

1844 tarihinde tablo 2.37’de görüldüğü gibi 31 kişinin çalıştığı “Bahçecilik” mesleği kasabada en gözde meslek olup, bu mesleği 17 kişi ile “Çiftçilik”, 11 kişi ile “Asakir-i Mansure-i Şahane” mensubu, 7 kişi ile “Amelelik”, 6 kişi ile “Attarlık” mesleği takip etmektedir.

2.2.4.1. Dini Alandaki Meslekler

İznik’te 1844 tarihinde tablo 2.37’de görüldüğü gibi 9 farklı dini meslek dalı vardır. Dini alanda 15 kişi çalışmakta, kasabada 4 derviş, 3 imam, 2 tekve nişin, 1 hatip, 1 şeyh, 1 kadı, 1 müezzin, 1 türbedar ve 1 müderris o tarihte bulunmaktadır.

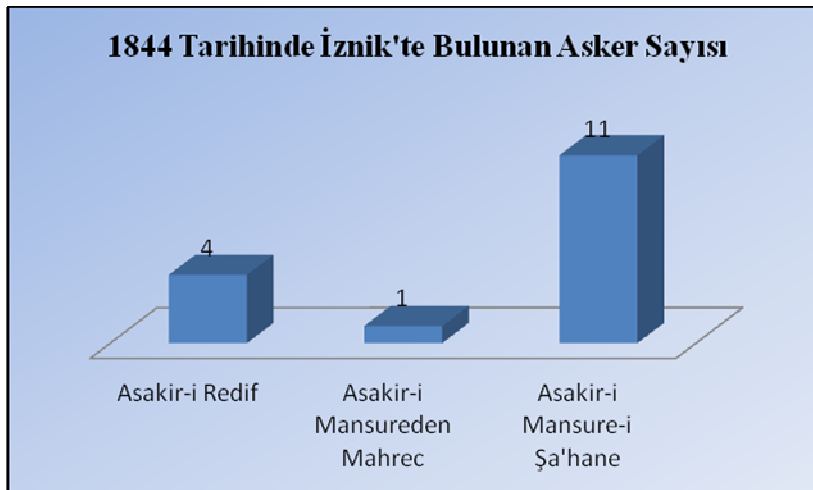
Grafik 2.13: 1844 Tarihinde İznik'te Dini Meslekler.

2.2.4.2. Askeri Alanındaki Meslekler

1260 (1844) tarihinde yapılan sayımda İznik'te en fazla 11 kişinin yaptığı Asakir-i Mansure-i Şahane bulunmakta, 4 Asakir-i Redif ve 1'de Asakir-i Mansureden Mahrec bulunmaktadır.

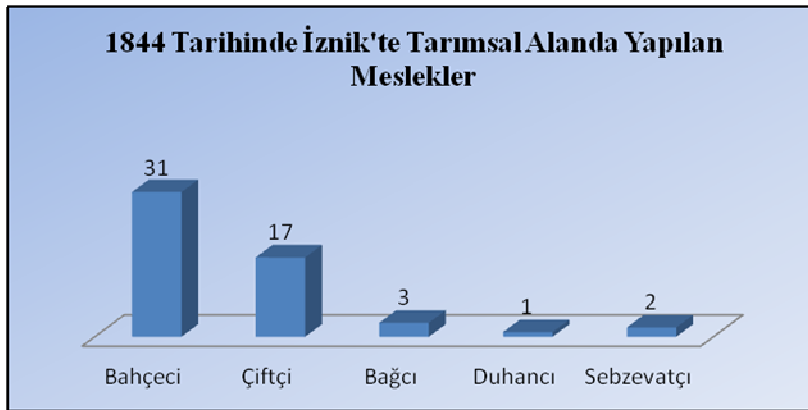
Grafik 2.14: 1844 Tarihinde İznik'te Bulunan Asker Sayısı ve Sınıfı.

2.2.4.3. Tarım Alanındaki Meslekler

Grafik 2.15’de görüldüğü gibi 1844 tarihinde kasabada 54 kişinin tarımsal alanda çalıştığı tespit edilmiştir. Tarımsal alanda çalışanların % 57’si bahçeci, % 31’i çiftçi, % 6’sı bağcı, % 4’ü sebzevatçı ve % 2’si duhancılık yapmaktadır.

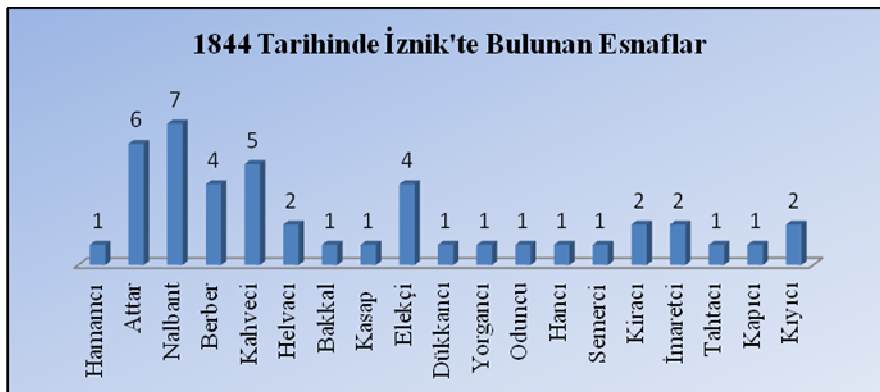
Grafik 2.15: 1844 Tarihinde İznik’te Tarımsal Alanda Yapılan Meslekler.

2.2.4.4. Ticaret Alanındaki Meslekler

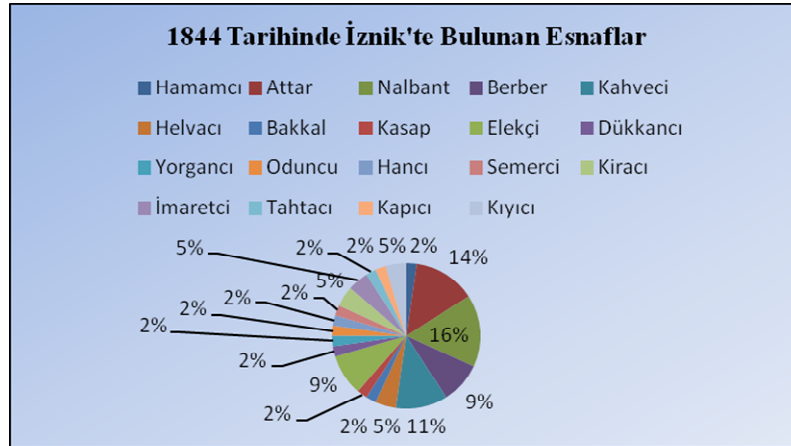
1844 tarihinde yapılan nüfus sayımında İznik’te 19 farklı meslekte esnaf kaydı görülmüştür. Grafik 2.16’da görüldüğü gibi kasabada 44 esnaftan 7’si nalbantlık mesleği yapmakta, attarlık, kahvecili, elekçilik ve berberlik daha sonra gelmektedir.

Grafik 2.16: 1844 Tarihinde İznik’te Yapılan Esnafçılık.

Grafik 2.17’de görüldüğü gibi % 16 ile nalbantlık mesleği en gözde meslek dalı, % 14 ile attarlık ikinci sırada gelmektedir.

Grafik 1.17: 1844 Tarihinde İznik’te Bulunan Esnaflar.

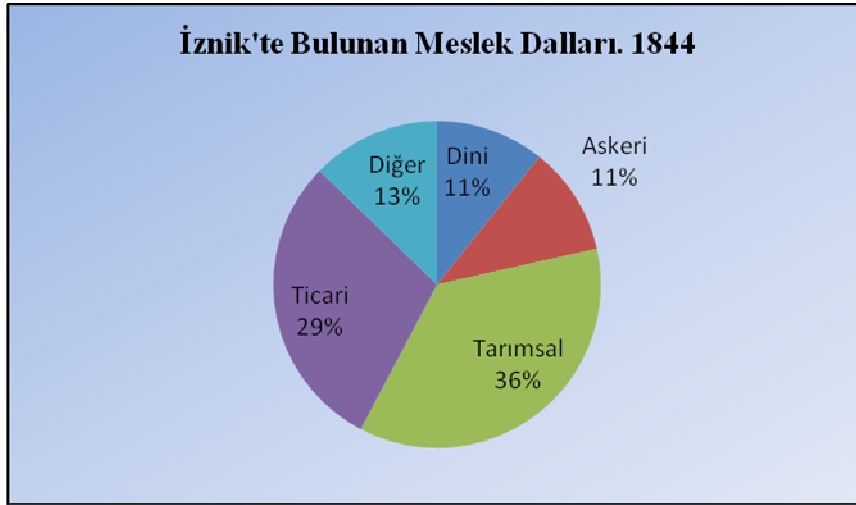
2.2.4.5. Diğer Alandaki Meslekler

İznik’te ayrıca 7 amele, 4 dellal, 2 kâtip, 1 mızıkacı, 1 dellak, 1 natır hammam ve 1’de demirci çırağı vardır. Ayrıca, Kıpti Müslimlerden 10 kişinin mesleği olduğu, bunların 6 tanesinin çilingir, 4 tanesinin de sepetçilik yaptığı arşiv kayıtlarından okunmaktadır.

Grafik 2.18: 1844 Tarihinde İznik’te Bulunan Diğer Meslek Dalları.

Kasabada 1844 tarihinde 151 kişinin % 36’sı tarımla, % 29’u ticaretle, %10’u dini alanda, % 10’u askeri alanda ve % 13’ü diğer alanlarda çalışmaktadır.

Grafik 2.19: 1844 Tarihinde İznik'te Bulunan Meslek Dalları Yüzdeleri.

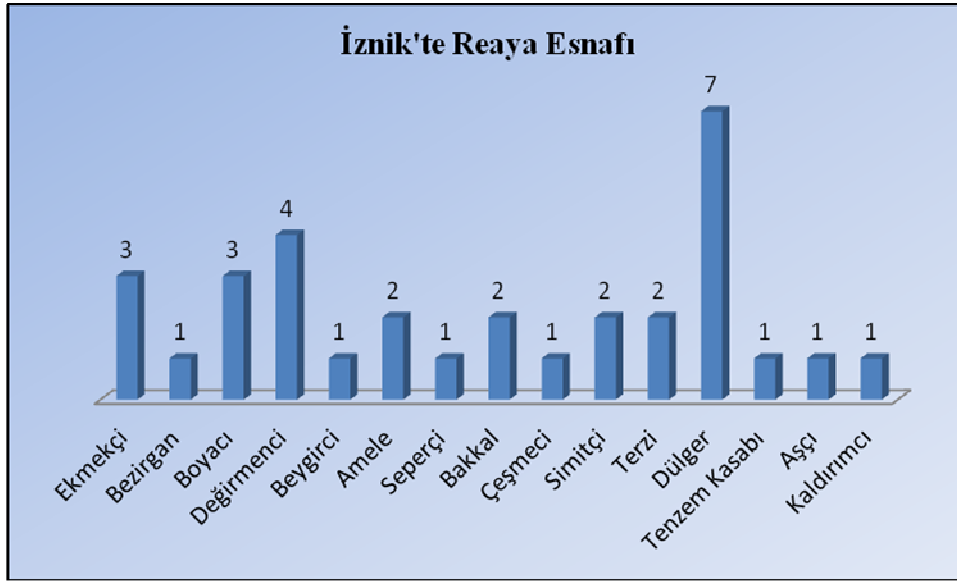
2.2.4.6. Reaya'nın Yaptığı Meslekler.

1260 (1844) tarihinde İznik'te yapılan sayımda Reaya'dan 54 kişinin mesleği olduğu, 64 kişinin mesleği olmadığı kayıtlarda görülmektedir. Reayaların 19 farklı meslek dalı ile meşgul olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır.

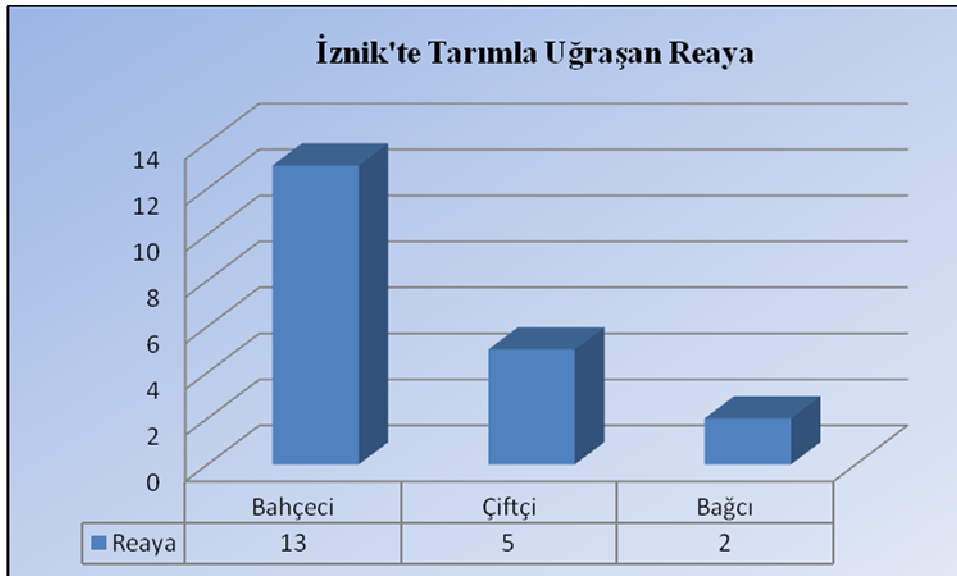
Tablo 2.38: İznik'te Yaşayan Reayaların Yaptığı Meslekler.

Meslek	Adet	Meslek	Adet
Bağcı	1	Bahçeci	13
Ekmekçi	3	Çeşmeci	1
Bezirgân	1	Şimitçi	2
Boyacı	3	Terzi	2
Çiftçi	5	Dülger	7
Değirmenci	4	Tenzen Kasabı	1
Beygirci	1	Aşçı	1
Amele	2	Kaldırımcı	1
Sepetçi	1	Mesleği olmayan	64
Bağcı	1		
Bakkal	2	Toplam	118

Tablo 2.38 ve grafik 2.20'de görüldüğü gibi kasabada 7 Reaya dülgerlik yapmakta, 4 tanesi değirmenci, 3 tane ekmekçi ve 3 tane de boyacılık mesleği ile uğraşan kişi vardır.

Grafik 2.20: İznik'te Reaya Esnafı.

Grafik 2.21'de tarımla uğraşan 20 Reaya kişiden 13'ü bahçecilik, 5'i çiftçilik ve 2'si de bağcılıkla uğraşmıştır.

Grafik 2.21: İznik'te Tarımla Uğraşan Reaya

2.2.5. İznik'te Yaş Dağılımı

2.2.5.1. Müslümanların Yaş Dağılımı

1832 tarihinde yapılan sayımda İznik'te Sultan Eşref,¹⁹⁸ Yeşil Camii,¹⁹⁹ Mahmud Çelebi²⁰⁰ ve Beğler²⁰¹ mahallerinde yaşayan kişilerin yaş dağılımı grafik 2.22'de görülmektedir.

Bu grafiğe göre 0-9 yaş grubunda yetmiş altı (76) çocuk kayıtlı, en fazla çocuğun yaşadığı mahalle yirmi altı (26) kişi ile Yeşil Camii Mahallesi'nde, en az çocuğun bulunduğu mahalle on bir (11) kişi ile Mahmud Çelebi Mahallesi'ndedir.

10-19 yaş grubu, kasabada en fazla kişinin yaşadığı yaş grubudur. Sultan Eşref Mahallesi'nde yirmi sekiz (28), Yeşil Camii Mahallesi'nde on dokuz (19) ve Beğler Mahallesi'nde on beş (15) kişi kayıtlıdır.

20-29 yaş gurubu en az kişinin kayıtlı olduğu gruplardan biridir. Bu grupta toplam yirmi sekiz kişi (28) kayıtlıdır. On dört (14) kişi Yeşil Camii Mahallesi'nde ve bir (1) kişi Mahmud Çelebi Mahallesi'nde yaşamaktadır.

30-39 yaş grubunda kasabada kırk (40) kişi kayıtlı, en fazla on dört (14) kişi ile Sultan Eşref Mahallesi gelmektedir.

40-49 yaş grubu kasabada en fazla üçüncü yoğunluğun yaşandığı yaş grubudur. Bu grupta en fazla Sultan Eşref Mahallesi'nde yirmi üç kişi (23) yaşamaktadır.

Nüfusun en az yaşandığı gruplardan biri 50-59 yaş grubunda görülmektedir. Toplam 15 kişi bu grup aralığında kasabada yaşamaktadır. Bu grupta en fazla kişi yedi (7) kişinin yaşadığı Yeşil Camii Mahallesi'dir.

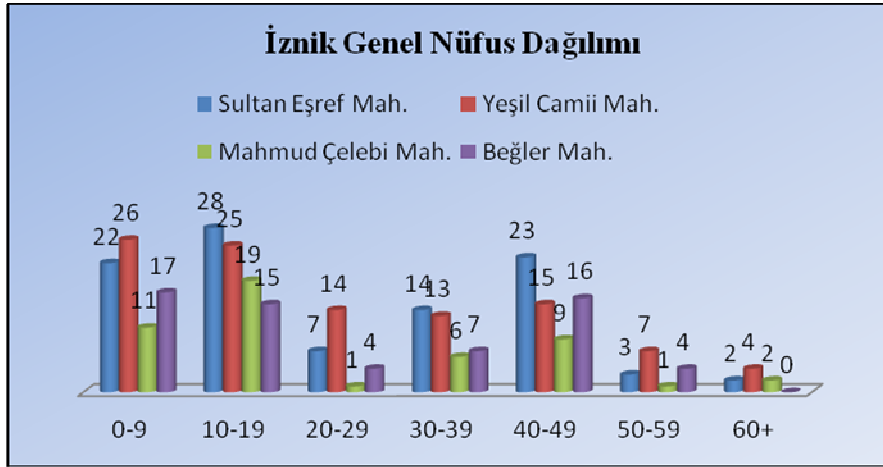
Altmış (60) yaş üzerinde kasabada sekiz (8) kişi yaşamakta, Beğler Mahallesinde bu yaş grubunda kimse bulunmamaktadır.

¹⁹⁸ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 73.

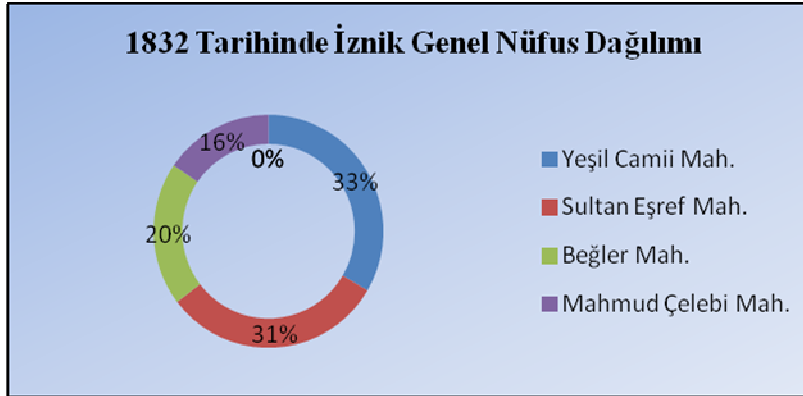
¹⁹⁹ a.g.b., s. 75.

²⁰⁰ a.g.b., ss. 74, 75.

²⁰¹ a.g.b., s. 74.

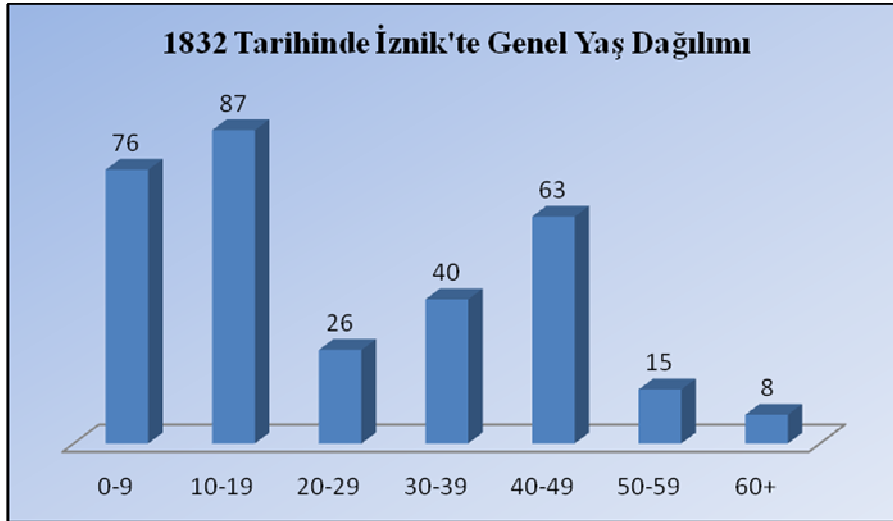
Grafik 2.22: 1832 Tarihinde İznik Genel Nüfus Dağılımı.

Grafik 2.23’de 1248 (1832) tarihinde yapılan nüfus sayımında kasabada yaşayanların % 33’ü Yeşil Camii Mahallesi’nde, % 31’i Sultan Eşref Mahallesi’nde, % 20’si Beğler Mahallesi’nde ve % 16’sı Mahmud Çelebi Mahallesi’nde yaşamıştır.

Grafik 2.23: 1832 Tarihinde İznik Genel Nüfus Yüzdelik Dağılımı.

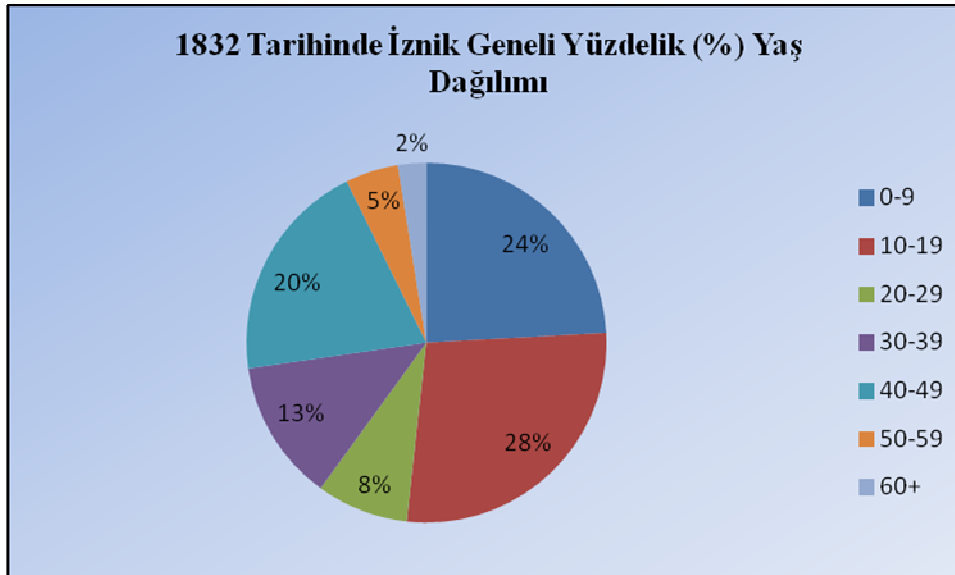
1832 tarihinde grafik 2.24’de görüldüğü gibi İznik’te 0-9 yaş grubunda yetmiş altı (76) kişi, 10-19 yaş grubunda seksen yedi (87) kişi, 20-29 yaş grubunda yirmi altı (26) kişi, 30-39 yaş grubunda kırk (40) kişi, 40-49 yaş grubunda altmış üç (63) kişi, 50-59 yaş grubunda on beş (15) kişi ve altmış (60) yaş üzerinde sekiz (8) kişi yaşamaktadır.

Grafik 2.24: 1832 Tarihinde İznik'te Genel Yaş Dağılımı.

İznik Kasabasında 1832 tarihinde grafik 2.24'den anlaşıldığı üzere en fazla yüzdeler yaş dağılımı % 28 ile 10-19 yaş grubundadır. Daha sonra % 24'ü 0-9 yaş, % 20'si 40-49 yaş, % 13'ü 30-39 yaş, % 8'i 20-29 yaş, % 5'i 50-59 yaş ve % 2'si 60 yaş grubu üzerindedir. Bu grafikte gösteriyorki o tarihte genç nüfus çoğunluktadır.

Grafik 2.25: 1832 Tarihinde İznik Genel Yüzdeler Yaş Dağılımı.

1832 tarihli sayımda İznik Kasabası Sultan Eşref Mahallesi'nin en büyüğü ve kasabanın en yaşlı ikinci kişisi altmış beş (65) yaşındaki Koca Alioğlu İbrahim ve en küçüğü Mustafa Dayıoğlu Mustafa'nın küçük oğlu bir (1) yaşındaki Ali'dir.²⁰²

Yeşil Camii Mahallesi'nin en büyüğü ve kasabanın en yaşlı ikinci kişisi altmış beş (65) yaşındaki Deli Abdulkadir ve en küçüğü Mürseloğlu Raşid'in üç oğlundan en küçüğü bir (1) yaşındaki Mehmed ile Göynüklüoğlu Mehmed'in en küçük oğlu Mehmed'dir. Bu mahallede Hacı Berberoğlu Salih'in kayını sağır İbrahim'in ve Velioğlu Kıpti şa'b Veli'nin yaşı kayıtlarda bulunmamaktadır.²⁰³

Beğler Mahallesi'nin en büyüğü elli altı (56) yaşındaki Abdullah Ağa ve en küçüğü Bağdatlı Hacı Ali'nin küçük oğlu bir (1) yaşındaki Ali'dir. Mahmud Çelebi Mahallesi'nin ve kasabanın en yaşlısı yetmiş beş (75) yaşındaki Cin Hüseyin ve en küçüğü bir (1) yaşındaki mahalle cami hatibi Molla Mustafa'nın karındaşı sağır İsmail ile Edhem'in karındaşı sağır Mustafa'dır.²⁰⁴

1844 (1260) tarihinde yapılan sayımda İznik'te Eşrefzade,²⁰⁵ Yeşil Cami-i Şerif,²⁰⁶ Mahmud Çelebi²⁰⁷ ve Beğler²⁰⁸ mahallerinde yaşayan kişilerin yaş dağılımı grafik 26'de çıkarılmıştır. Bu grafiğe göre 0-9 yaş grubunda en fazla Yeşil Cami-i Şerif Mahallesinde yirmi dokuz (29) kişi yaşamaktadır. En az kişinin yaşadığı mahalle ise on (10) kişi ile Mahmud Çelebi Mahallesi'dir. 0-9 yaş grubu kasabada en fazla kişinin yaşandığı yaş grubudur.

10-19 yaş grubunda en fazla kayıt Beğler Mahallesi'nde, en az kayıt ise yedi (7) kişi ile Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'ndedir.

20-29 yaş gurubunda otuz dokuz (39) kişinin on ikisi Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'ndedir.

30-39 yaş gurubunda en fazla kayıt Eşrefzade Mahallesi'ndedir. Mahallede yirmi dört (24) kişi kayıtlı, en az kayıt beş (5) kişi ile Mahmud Çelebi Mahallesi'dir.

²⁰² BOA, NFS.d. nr. 586, s. 73.

²⁰³ BOA, NFS.d. nr. 586, s. 75.

²⁰⁴ a.g.b., s. 75.

²⁰⁵ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 15.

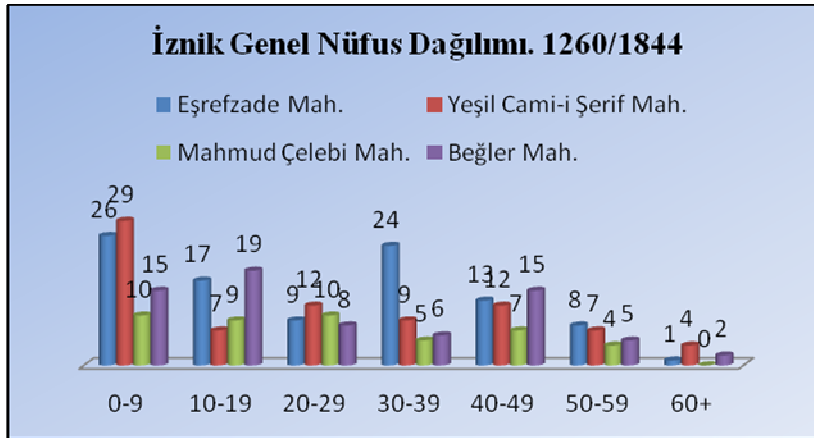
²⁰⁶ a.g.b., s. 6.

²⁰⁷ a.g.b., s. 11.

²⁰⁸ a.g.b., s. 20.

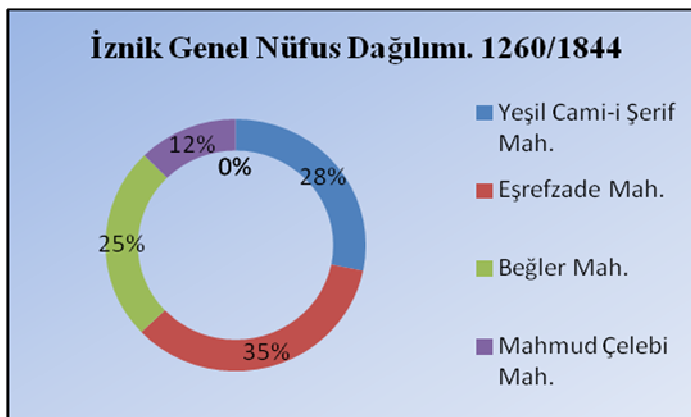
40-49 yaş gurubunda toplam kırk yedi kişi kayıtlı olup, en fazla on beş (15) kişi ile Beğler Mahallesi'nde kayıtlıdır. 50-59 yaş grubu en az nüfusun yaşandığı kasabadaki ikinci gruptur. Bu grupta sekiz (8) kişi ile Eşrefzade Mahallesi birinci sıradadır. Bu yıl da 1832 yılındaki gibi altmış yaş üzerinde fazla insan yaşamamakta, toplam yedi (7) kişi kayıtlıdır. En fazla altmış yaş üzerinde yaşayanların bulunduğu mahalle dört kişi ile Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi ve Mahmud Çelebi Mahallesi'nde altmış yaş üzerinde yaşayan kişi bulunmamaktadır.

Grafik 2.26: 1844 Tarihinde İznik Genel Nüfus Dağılımı.

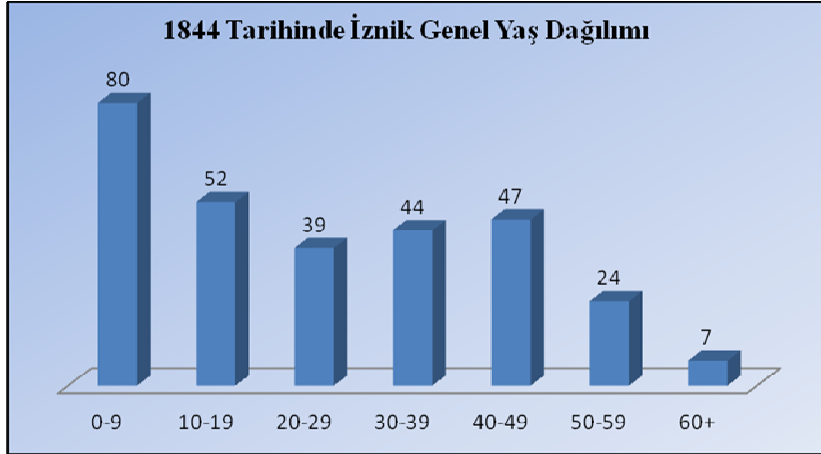
Grafik 2.27'de görüldüğü gibi 1844 tarihinde İznik'te yaşayanların % 35'i Eşrefzade Mahallesi'nde, % 28'i Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'nde, % 25'i Beğler Mahallesi'nde ve % 12'si Mahmud Çelebi Mahallesi'ndedir.

Grafik 2.27: 1844 Tarihinde İznik Genel Yüzelik Nüfus Dağılımı.

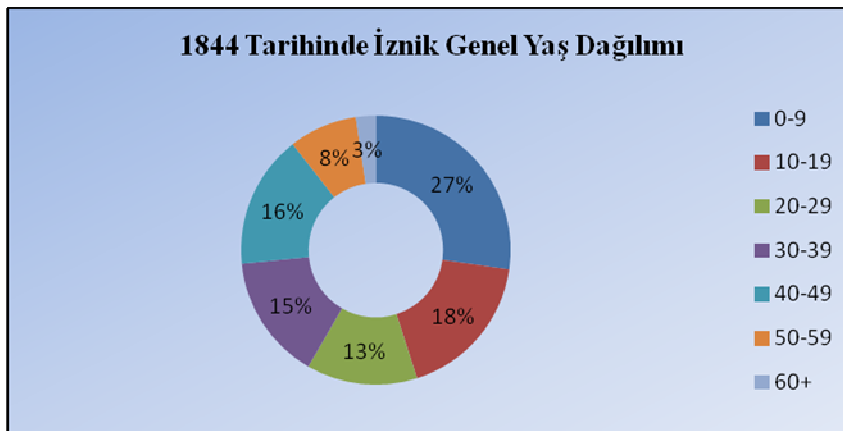
1844 tarihinde grafik 2.28’de görüldüğü gibi İznik’te 0-9 yaş aralığında seksen (80) kişi, 10-19 yaş grubunda elli iki (52) kişi, 20-29 yaş grubunda otuz dokuz (39) kişi, 30-39 yaş grubunda kırk dört (44) kişi, 40-49 yaş grubunda kırk yedi (47) kişi, 50-59 yaş grubunda yirmi dört (24) kişi ve altmış (60) yaş üzerinde yedi (7) kişi yaşamaktadır.

Grafik 2.28: 1844 Tarihinde İznik Genel Yaş Dağılımı.

İznik Kasabasında 1844 tarihinde grafik 2.29’da görüldüğü gibi en fazla yüzdelik yaş dağılımı % 27 ile 0-9 yaş grubundadır. Daha sonra % 18’i 10-19 yaş, % 16’sı 40-49 yaş, % 15’i 30-39 yaş, % 13’ü 20-29 yaş, % 8’i 50-59 yaş ve % 3’ü 60 yaş üzerindedir.

Grafik 2.29: 1844 Tarihinde İznik Genel Yüzdelik Yaş Dağılımı.

1844 tarihli sayımda İznik kasabanın Eşrefzade Mahallesi'nin en yaşlısı altmış (60) yaşındaki nalbantlık ve bahçecilik mesleğiyle uğraşan Emin veledi Hasan'dır.²⁰⁹ Mahallenin en küçüğü Nuri veledi Mustafa'nın küçük oğlu bir (1) yaşındaki Ali²¹⁰ ve bir (1) yaşındaki Emrullah veledi Hacı Ali'nin rebibi Sadıkoğlu Mehmed'dir.²¹¹

Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi'nin en büyüğü ve ilçenin en yaşlı kişisi seksen (80) yaşındaki Şeyh Mustafa Isyani Efendi b. Yaleyin²¹² ve en küçüğü Kefelioğlu Hasan veledi Ali'nin iki oğlundan en küçüğü sıfır (0) yaşındaki İbrahim'dir.²¹³

Beğler Mahallesi'nin en büyüğü ve kasabanın en yaşlı ikinci kişisi yetmiş beş (75) yaşındaki Yazıcızade Esseyid Abdullah b. Mustafa ve en küçüğü Osman veledi Musa'nın küçük oğlu bir (1) yaşındaki Musa'dır.²¹⁴

Mahmud Çelebi Mahallesi'nin en yaşlısı elli beş (55) yaşındaki Derviş Hasan b. Ali ve en küçüğü bir (1) yaşındaki mahalle imamı Ali Efendi b. Ali'nin oğlu Mustafa'dır.²¹⁵

2.2.5.2. Kıpti Müslimlerin Yaş Dağılımı

1844 tarihinde İznik'te yirmi (20) Kıpti Müslim yaşamakta, 0-9 yaş grubu arasında 9 kişi, 10-19 yaş grubu arasında 3 kişi, 20-29 yaş grubu arasında 4 kişi, 30-39 yaş grubu arasında 3 kişi, 40-49 yaş grubu arasında 3 kişi kayıtlara geçmiş ve iki kişinin yaşı kayıtlarda yazılı olmadı tespit edilmiştir.²¹⁶

²⁰⁹ BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 17.

²¹⁰ a.g.b., s. 16.

²¹¹ a.g.b., s. 17.

²¹² BOA, NFS.d. nr. 1452, s. 9.

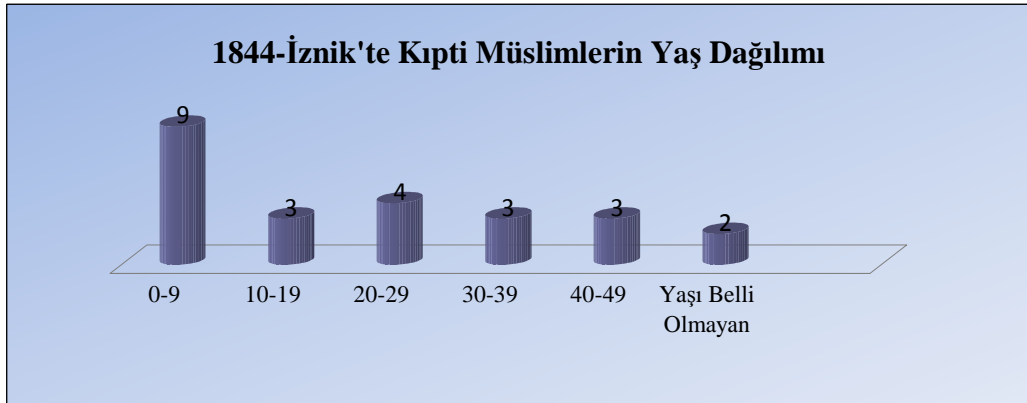
²¹³ a.g.b., s. 8.

²¹⁴ a.g.b., s. 22.

²¹⁵ a.g.b., s. 11.

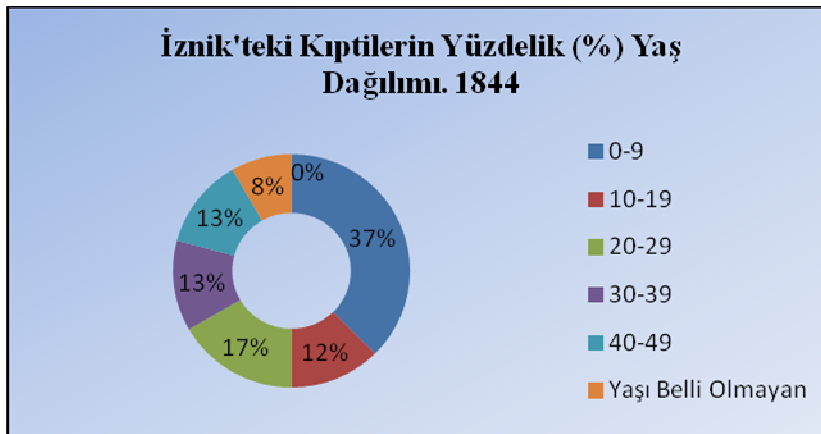
²¹⁶ BOA, NFS.d. nr. 1453, s. 3.

Grafik 2.30: 1844 Tarihinde İznik'te Yaşayan Kıpti Müslimlerin Yaş Dağılımı.

Kıpti Müslimlerin % 37'si 0-9 yaş grubunda, % 17'si 20-29 yaş grubunda, % 13'ü 10-19, 30-39 ve 40-49 yaş grubunda ve % 8'inin yaşı belli değildir. Osman veledi Süleyman ile Gergezoğlu Mehmed veledi Ali'nin yaşı belirtilmemiştir. Kıpti Müslimlerin en yaşlısı kırk (40) yaşındaki Kıpti Salih veledi Ömer, İncebacak Alioğlu veledi Mehmed ile İznik Kazasında görünen Çakırca Köyünde sakin Cesur Ali veledi Abdah'dır. Kıpti Müslimlerin en küçüğü Kıptiyan Hasan veledi Mustafa'nın oğlu Ahmet ile Mustafa veledi Ali'nin oğlu bir (1) yaşındaki Ali'dir.

Grafik 2.31: İznik'teki Kıptilerin Yüzdelerle Yaş Dağılımı.

2.2.5.3. Reaya'nın Yaş Dağılımı

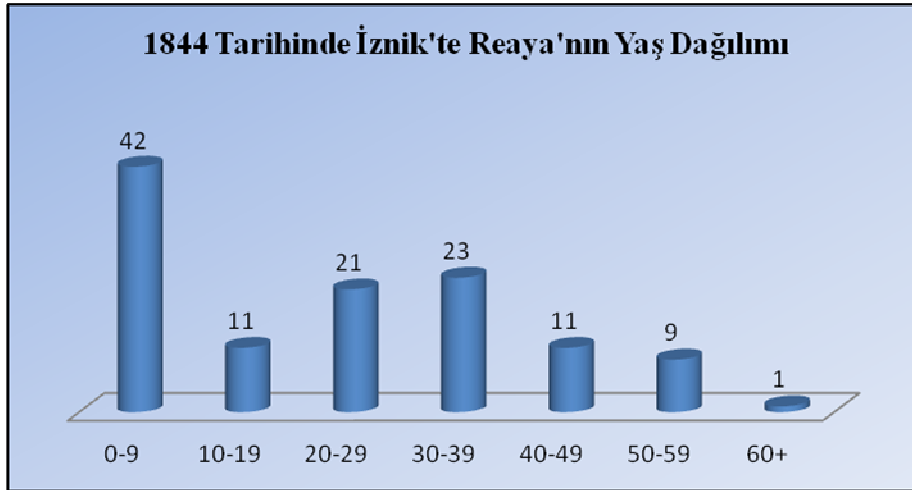
1844 tarihinde İznik'te yapılan nüfus sayımında 118 Hıristiyan Reaya'nın yaşadığı tespit edilmiştir. Reaya'dan 0-9 yaş grubu arasında 42 kişi, 10-19 yaş grubu

arasında 11 kişi, 20-29 yaş grubu arasında 21 kişi, 30-39 yaş grubu arasında 23 kişi, 40-49 yaş grubu arasında 11 kişi, 50-59 yaş grubu arasında 9 kişi ve 60 yaş üzerinde 1 kişinin yaşadığı grafik 2.32’de görülmektedir.²¹⁷

Reaya’nın % 36’sı 0-9 yaş grubunda, % 19’u 30-39 yaş grubunda, % 18’i 20-29 yaş grubunda, % 9’u 10-19 ve 40-49 yaş grubunda, % 8’i 50-59 yaş grubunda ve % 1’i altmış yaş grubundadır. En yaşlı Reaya altmış (60) yaşındaki Esber veledi Huturi’dir.

Grafik 2.32: 1844 Tarihinde İznik’te Yaşayan Reayanın Yaş Dağılımı.

²¹⁷ BOA, NFS.d. nr. 1454, ss. 4, 9.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

XIX. YÜZYIL ORTALARINDA İZNİK'TE EKONOMİK YAPI

3.1. İZNİK'TE ESNAF VE MESLEK YAPISI

3.1.1.Yeşil Camii Mahallesi Meslek Yapısı

Osmanlı Devletinde kırsal bölgelerde yaşayan halk, genelde geçimini çiftçilik yaparak sağlamaktadır. İznik Kasabasının geçim kaynakları incelendiğimizde gelirlerin büyük bir bölümü tarımsal faaliyetlerden ve esnaflıktan elde edilen gelirler olduğunu öğrenmekteyiz. Bunun dışında düşüğe olsa hayvancılık gelirlerinden elde edilen gelirlerin olduğu bilinmektedir. Osmanlı Arşivleri 8309²¹⁸ temettuat belgesinde Yeşil Camii Mahallesi'nde yaşayan 47 hane reisi tablo 3.1'de görülmektedir.

Tablo 3.1: 1844 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesinde Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları

Esseyid Ahmet Efendi b. Mehmed	Hamza Damadı Hasan b. Hüseyin
Şemseddin Naim	Abdulkadir b. Naim Efendi
Halil Ağa b. Hüseyin	Kumcioğlu İsmail b. Osman
Ömer b. Mehmed	Kumcioğlu Pehlivan Hüseyin b. Osman
Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali	İdrisoğlu Osman b. Mehmed
Ali Fevzi b. Mustafa	Kefelioğlu İsmail b. İbrahim
Kızılköylü Halil b. Mustafa	Yetim Mehmed b. Mehmed
Üsküdarlı Hüseyin Mahmud	Zorlu Mustafa b. İbrahim
İbrahim Kahya b. Hasan	Abdurrahim b. Mehmed
Semerci Damadı Mustafa b. Ali	Şişman Hasan b. Hacı Mehmed
Kürtoğlu Ali b. Halil	Dellakoğlu Ali b. Osman
Uzun Ali b. Ahmet	Deli Ahmet b. Abdullah
Mürseloğlu Raşid b. İbrahim	Çolak Durmuş b. Durmuş
Zeynel Mehmed b. Ali	Kuduzoğlu Hasan b. Hasan
Ahmet Ali b. Osman	Köse Adalı Mehmed Efendi b. Hasan
Kekeç Hasan b. Ahmet	Deli Ali b. Abdah
Abdullah Efendi b. İsmail	Bayındırlı Osman b. Hasan
Hasan Ağa b. Ali	Semercioğlu Süleyman b. Ali
Şeyh İsyani Baba b. Yasir	Karagözoğlu Mehmed b. İsmail
Kerametlioğlu Hasan b. Mustafa	Hacı Osman b. Mehmed
Raşid Efendi b. İsmail	Sürücü İbrahim b. Mehmed
Tulumoğlu Halil b. Ali	Kuduzoğlu Raşid Zevcesi
Vildancının Hasan b. Şeyh Mustafa	Göynüklü Mehmed'in Zevcesi
Çakır Mehmed b. Salih	

²¹⁸ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, ss. 2, 11.

Tablo 3.2: 1844 Tarihinde Yeşil Camii Mahallesi Meslek Grupları.

Meslek Adı	Sayısı	Hane/No
Muhtar	1	2/1
İmam	2	1/1, 39/1
Bakkal	1	7/1
Mukayyid (Kaydedici Kâtip)	1	17/1
Hizmetkâr	1	8/1
Attar	1	5/1
İmaratçı	1	21/1
Şeyh	2	19/1, 23/1
Berber	1	29/1
Asker	1	24/1
Sürücü	1	45/1
Erbab-ı Temettuat ²¹⁹	42	1/1, 2/1, 3/1, 3/1, 4/1, 5/1, 6/1, 7/1, 8/1, 10/1, 11/1, 12/1, 13/1, 14/1, 15/1, 16/1, 18/1, 20/1, 21/1, 22/1, 23/1, 25/1, 26/1, 27/1, 28/1, 29/1, 30/1, 31/1, 32/1, 33/1, 34/1, 35/1, 36/1, 37/1, 38/1, 39/1, 41/1, 42/1, 43/1, 44/1, 45/1, 46/ ?, ?/?
Mesleği Belirtilmeyen	1	40/1 (Mecnun)
Toplam	56	

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi Yeşil Camii Mahallesi’nde erbab-ı temettuatla birlikte on bir farklı mesleğin olduğu anlaşılmaktadır. Erbab-ı temettuatandan olup farklı mesleği olanlar; İmam Esseyid Ahmet Efendi b. Mehmed, Muhtar Şemseddin b. Naim,²²⁰ Attar, Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali, Bakkal Kızılköylü Halil b. Mustafa, Üsküdarlı Hüseyin b. Mahmud,²²¹ İmârâtçı Raşid Efendi b. İsmail, Vildancının Hasan b. Şeyh Mustafa,²²² Berber İdrisoğlu Osman b. Mehmed²²³ ve Sürücü İbrahim b. Ahmet’tir.²²⁴

Erbab-ı temettuatantın olmayan fakat mesleği olanlar; Mukayyid Abdullah Efendi b. İsmail, Şeyh İsyani Baba b. Yesir²²⁵ ve Çakır Mehmed b. Salih’dir.²²⁶

Deli Ali b. Abdah’ın mecnun olmakla ihtiyar validesi olup emlakı olmadığı, şunun bunun işesiyle geçiminde olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır.²²⁷

²¹⁹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, ss. 2, 11.

²²⁰ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 2.

²²¹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 3.

²²² BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 6.

²²³ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 9.

²²⁴ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 11.

²²⁵ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 5.

²²⁶ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 5’de Çakır Mehmed b. Salih, Asakir-i Redif-i Hassa Şahane’de görev yapmakta olup, Mısır canibinde yaşadığından İznik Yeşil Camii Mahallesi’nde kaydı görünse de burada emlakı olmadığı kayıtlıdır.

²²⁷ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 10, nr. 1, hn. 40.

Hane 26, numro 1'de kayıtlı olan Abdulkadi b. Naim Efendi 8309A²²⁸ temettuat defterinde Abdulkadir b. Naim Efendi diye yazılmıştır.²²⁹

8309 temettuat defterinde hane reisi olarak iki kadın yazılmış bunlar, Kuduzoğlu Raşid zevcesi ve Göynüklü Mehmed'in zevcesi'dir. Hane 46'da kayıtlı Kuduzoğlu Raşid zevcesi'nin numro kaydı yoktur.²³⁰ Göynüklü Mehmed'in zevcesinin hane ve numro kaydı yazılmamış, ayrıca bu kişinin 8309A temettuat defterinde kaydı bulunmamaktadır.²³¹ Mahallede mesleği olmayan 1 kişi, hem mesleği ve hem de erbab-ı temettuat olan 10 kişi vardır.

---

²²⁸ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309A, s. 16, nr.1, hn. 26.

²²⁹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 7'de Abdulkadir b. Naim Efendi yazılışının doğru olduğu kanaatindeyim.

²³⁰ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 11.

²³¹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309A, ss. 1, 27.

Tablo 3.3: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Yeşil Camii Mahallesi Esnaf ve Gelir Tablosu. (Krş.)

Hane	Hane Sahibi	Meslek															
		Han Kahvehane			Ahır			Dükkan			Berber		İcarlık Dükkan		Attar		
		1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	1260	Adet
3	Halil Ağa b. Hüseyin	-	-	-	-	-	-	150	150	1	-	-	-	-	-	-	-
5	Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali	-	-	-	500	500	1	-	-	-	-	-	-	350	400	400	1
6	Ali Fevzi b. Mustafa	600	600	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Ahmet Ali b. Osman	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150	150	1	-	-	-	-
25	Hamza Damadı Hasan b. Hüseyin	-	-	-	-	-	-	200	200	1	-	-	-	-	-	-	-
29	İdrisoğlu Osman b. Mehmed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	300	300	1	-	-	-	-
	Toplam	600	600	1	500	500	1	350	350	2	450	450	2	350	400	400	1

İzmit Yeşil Camii Mahallesi'nde 1844 ve 1845 tarihlerinde temettuat defterlerinde tablo 3'de görüldüğü gibi beş kişinin esnaflık yaptığı belirlenmiştir. Bunlar Halil Ağa b. Hüseyin,²³² Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali, Ali Fevzi b. Mustafa,²³³ Ahmet Ali b. Osman,²³⁴ Hamza Damadı Hasan b. Hüseyin ve İdrisoğlu Osman b. Mehmed'dir.²³⁵ Mahallede han kahvehanesi, ahır, dükkân, berber, icarlık dükkân ve attarlık esnaflığının yapıldığı tespit edilmiştir.

1260 (1844) ve 1261 (1845) tarihlerinde esnaflardan en fazla gelir 600 kuruş ile han kahvehanecisi Ali Fevzi b. Mustafa'ya aittir. Bu tarihlerde mahallede iki berberin olduğu, berber Ahmet Ali b. Osman'ın yıllık gelirinin 150 kuruş, İdrisoğlu Osman b. Mehmed'in 300 kuruş kazandığı görülmektedir.

3.1.2. Eşrefzade Mahallesi Meslek Yapısı

Eşrefzade Hazretleri'nin adını taşıyan Eşrefzade Mahallesi'nde Sultan IV. Murad zamanında 1518'de yapılan Eşrefzade Camii'nin bulunduğu yerde cami ile birlikte tekkenin olduğu kayıtlarda mevcuttur.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Eşrefoğlu Camii ve tekkesiyle ilgili şunları söylemiştir. "İlk bakışta göze çarpan kırmızı renkli kiremit ve değerli çinileridir." Bu dergâhın şeyhi 1260 tarihinde "Dergâh Şeyh Hazreti Eşref Rumî Es Seyyid İsmail Efendi b. Mustafa" kayıtlarda geçmektedir. Başbakanlık Osmanlı Arşiv kayıtları 8314 ve 8314A temettuat defterlerinde Eşrefzade Mahallesi'nde 39 hane reisi kayıtlı olduğu tablo 3.4'den anlaşılmıştır.

²³² BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 2.

²³³ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 3.

²³⁴ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 5.

²³⁵ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 7.

Tablo 3.4: Eşrefzade Mahallesi'nde Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları.²³⁶

Dergah Şeyh Hazreti Eşref Rumi Es Seyyid İsmail Efendi b. Mustafa	Seyyid Hafız İbrahim b. Osman
Yetim Ali b. Ali	Kacabıyıköglü Ali b. Mehmed
Mustafa Efendi b. Halil	Arab Hacı Ali b. İbrahim
Elhac İbrahim Efendi b. Süleyman	Eminoğlu Hüseyin b. Emin
Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet	Murseloğlu Tahir b. İbrahim
Ahmet Ağa b. Halil	Cinlioğlu Ahmet b. Ali
Kara Vezir Hüseyin Ağa b. Süleyman	Hisardereli Mustafa b. İsmail
Haricizade Ömer Ağa b. Osman	Kara Ömer'in Süleyman b. Mustafa
Seyyid Mehmed Emin b. Emruullah Ağa	Adanalı Mehmed b. Ahmet
Helvacı Mustafa b. Hüseyin	Derviş Seyyid Mehmed Efendi b. Ali
Ahmet b. Cafer	Nuri b. Mehmed Efendi
(?) Lütfullah b. Safiyiddin Efendinin	Cüce Seyyid Ahmet b. Ali
Tahtacı Ali b. Ahmet	Emin b. Hasan
Seyyid Zeynel Abidin b. Ahmed	Aşcıoğlu Mehmed b. Halil
Katının Hüseyin b. Ali	Kuduzoğlu Mustafa b. Mehmed
Boyacıoğlu Mustafa b. Ali	Abdulkadir b. Ömer
Kasabın Mustafa b. Ali	Çubukçu Mahmud b. Ahmet
Derviş Hacı Osman b. Abdah	Yek-ceşm Pattal Hüseyin b. Ahmet
Abdulkadir Efendi b. Mustafa	Fındık Dereli Tahir b. İbrahim
Mehmed b. Salih	

1844 tarihinde İznik Eşrefzade Mahallesi Temettuat defterinde 17 farklı mesleğin bulunduğu, en fazla tercih edilen meslek dalının nalbantlık mesleği olduğu anlaşılmaktadır. Mahallede nalbantlıkla birlikte şeyh, derviş, müderris, türbedar, muhtar, bakkal, müezzin, muallim, bağcı erbabı, debbağ, helvacı, hizmetkâr, imaretçi, erbab-ı ziraat, asker ve dellallık yapan kişiler vardır.

²³⁶ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, ss. 2, 20.

Tablo 3.5: 1844 Tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Meslek Bilgileri.

Meslek Adı	Sayısı	Hane/No
Şeyh	1	1/1
Derviş	1	28/1
Müderris	1	3/1
Türbedar	1	3/1
Muhtar	1	5/1
Bakkal	1	9/1
Müezzin	1	18/1
Muallim	1	29/1
Bağcı Erbabı	1	17/1
Debbağ	1	19/1
Helvacı	1	20/1
Hizmetkâr	1	21/1
Nalbant	3	23/1, 32/1 ²³⁷ , 35/1
İmaretçi	1	30/1
Erbab-ı Ziraat	1	31/1
Asker	1	34/1
Dellal	1	36/1
Ekmekçi	1	2/1
Mesleği Olmayan	2	28/1, 38/1
Erbab-ı Temettuat	35	1/1, 2/1, 4/1, 5/1, 6/1, 7/1, 8/1, 9/1, 10/1, 11/1, 12/1, 13/1, 14/1, 15/1, 16/1, 17/1, 18/1, 19/1, 20/1, 21/1, 22/1, 23/1, 24/1, 25/1, 26/1, 27/1, 28/1, 30/1, 31/1, 32/1, 33/1, 34/1, 35/1, 36/1, 37/1
Toplam	57	

Ayrıca, mahallede o tarihte yaşayan Müderris Mustafa Efendi b. Halil'in Osmanlı arşiv belgelerinde temettuat bilgilerine rastlanmamıştır.²³⁸ Eşrefzade türbedarı El Hac İbrahim Efendi b. Süleyman'ın fakir olduğu ve şunun bunun iâşesiyle geçimini sağladığı,²³⁹ Eşrefzade Camii müezzininin Abdulkadir Efendi b. Mustafa²⁴⁰ olduğu anlaşılmaktadır.

1844 tarihinde mahallenin muhtarı Ahmet Ağa b. Halil'dir.²⁴¹ Ayrıca, Ahmet b. Cafer'in hane numarası 10 olması gerekirken yanlışlıkla 1 olarak kayıtlara geçmiştir.²⁴² Hane 37, numro 1'de kayıtlı olan Yek-çeşm Pattal Hüseyin b. Ahmet'in fakir olduğu, dellallık yaptığı için emlaki ve temettuatı olmadığı, hane 38, numro 1'de kayıtlı olan

²³⁷ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 17'de Nalbant Emin b. Hasan'ın hane numarası 32 yazılması gerekirken yanlışlıkla 31 olarak kayıtlara geçmiştir.

²³⁸ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 3, nr. 1, hn. 3.

²³⁹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 3'de Müderris Mustafa Efendi b. Halil'in hane ve numrosu Osmanlı arşivindeki kaydının altında hane: 3, numro: 1 olarak yazılmıştır.

²⁴⁰ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 15.

²⁴¹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 4.

²⁴² BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 6.

Fındık Dereli Tahir b. İbrahim'in sakat olduğu, ihtiyar validesinin bulunduğu ve geçimini onun bunun iaşesiyle yaptığını Osmanlı arşivinden öğrenmekteyiz.²⁴³ Mahallede mesleği olmayan 2 kişi, hem mesleği ve hem de erbab-ı temettuatın olan 17 kişi vardır.

---

²⁴³ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 20.

Tablo 3.6: 1844 Tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nde Bulunan Esnaf ve Gelirleri. (Krş.)

Hane/ No	Hane Sahibi	Esnaf																				
		Bakkal			Debbağ			Nalbant			Helvacı			Ekmekçi			Dükkân			Bağ Han		
		1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1261	1260	Adet
2/1	Yetim Ali b. Ali ²⁴⁴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	250	250	1	-	-	-	-	-	-
4/1	Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.000	1.000	16	-	-	-
9/1	Mustafa b. Hüseyin	1.000	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19/1	Mehmed b. Salih	-	-	-	200	200	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20/1	Seyyid Hafız İbrahim b. Osman	-	-	-	-	-	-	-	-	-	300	300	1	-	-	-	-	-	-	500	500	1 ²⁴⁵
23/1	Eminoğlu Hüseyin b. Emin	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31/1	Cüce Seyyid Ahmet b. Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	200	200	1	-	-	-
32/1	Emin b. Hasan	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35/1	Abdulkadir b. Ömer	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	1.000	-	1	200	200	1	-	-	3	300	300	1	250	250	1	1.200	1.200	17	500	500	1

²⁴⁴ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8322, s. 4, hn. 2, nr. 1'de kayıtlı olan Yetim Ali b. Ali'nin ekmekçi dükkânının icardan olduğu yazılıdır.

²⁴⁵ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 11'de Seyyid Hafız İbrahim b. Osman, kasabada tek bağ han dükkâm olan kişidir.

1260 ve 1261 tarihlerinde İznik Eşrefzade Mahallesi'nde esnaf olarak 1 bakkal, 1 debbağ, 3 nalbant, 1 helvacı, 1 ekmekçi, 17 dükkân ve 1 bağ hancının olduğu tablo 42'da görülmektedir.

Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet, Eşrefzade Mahallesinde ve İznik Kazasında 16 tane dükkânı olan tek kişidir. Bu dükkânlardan 1260 ve 1261 tarihlerinde 1.000 kuruş gelir elde etmiştir.²⁴⁶ Ayrıca, mahallede bakkalcılık yapan Mustafa b. Hüseyin'de yıllık 1.000 kuruş gelir elde eden esnaflardandır.²⁴⁷

Eminoğlu Hüseyin b. Emin,²⁴⁸ Emin b. Hasan²⁴⁹ ve Abdulkadir b. Ömer²⁵⁰ mahallede nalbantlık yaptığı ve 1260 ve 1261 tarihlerinde nalbantlıktan gelir kaydı bulunmadığı tespit edilmiştir.

Mahallenin ve kasabanın tek helvacısı Seyyid Hafız İbrahim b. Osman'dır. Helvacılıktan hasılatı 300 kuruş ve bir bab bağ hanı bulunan bu şahsın ortalama bağ han'dan geliri 500 kuruştur.²⁵¹

3.1.3.Mahmud Çelebi Mahallesi Meslek Yapısı

Mahmud Çelebi Mahallesi'nin temettuat kayıtlarına Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 8294 numaralı belgeden ulaşmaktayız. Mahallede arşiv belgesine göre 30 hane reisi kayıtlıdır. Tablo 3.7'de görüldüğü gibi mahallede hane reisi olarak dört kadın yazılmış, iki tanesinin ismi kayıtlara geçmemiştir. Bunlardan biri ekmekçiye temizlikçi olarak çalışan Helvacı Kara Süleyman Kerim Kadını, Adalıoğlu Zevcesi Ayşe, Kemerci Kerimesi Gülsüm ve Yumuh Kadın'dır.²⁵²

²⁴⁶ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 3.

²⁴⁷ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 6.

²⁴⁸ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 13.

²⁴⁹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 17.

²⁵⁰ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 19.

²⁵¹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314A, s. 11.

²⁵² BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 7.

Tablo 3.7: Mahmud Çelebi Mahallesi'nde Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları.

Kara Hafız Mehmed Efendi b. Ali	Handağlı Mehmed b. Ali
Hacı Osman b. Kerim	Derviş Ali b. Mehmet
Derviş Bey b. Mustafa Bey	Şallı Bekir b. Emir
İzzet Bey b. Asker	Kabaca Paşaoğlu Ahmet İtami Merahık Hasan b. Ahmet
Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman	Deli Mehmed b. Beygirci Hasan
Kasimoğlu Ali Ağa b. Ahmet	Raşid b. Ali
Hasan b. İsmail	Hacı Ali b. Ali
Kara Hüseyin b. Hüseyin	Cermeli Hacı Osman b. Davud
Seyyid Edhem b. Ali	Yetim Acemoğlu Turhak Seyyid Mehmed
Mustafa b. Ali	Kumcioğlu Emir b. Osman
Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet	Helvacı Kaca Süleyman Kerim Kadını
Ali b. Cin Ali	Adaloğlu zevcesi Ayşe
Molla Ahmet b. Hacı Mustafa	İsmi Kadir
Adalı oğlu Yusuf b. Salih	Kemerci Kerimesi Gülsüm
Hacı Mehmed b. Ali	Yumuh Kadın

Mahallenin temettuat defterine göre, mahallede imam, derviş, asakir-i redif, attar, nalbant, müezzin, beygirci, berber, aşçı, ekmeğeide temizlikçi olmak üzere 10 çeşit mesleğin bulunduğu anlaşılmaktadır.

1260 tarihinde mahallenin imamlığını 'Kara Hafız Mehmed Efendi b. Ali'²⁵³ yapmakta ve müezzinliği de 'Molla Ahmet b. Hacı Mustafa'nın²⁵⁴ yaptığı bilinmektedir. Ayrıca, Derviş Ali b. Mehmed'in fakir olduğu şunun bunun iaşesiyle geçiminde olduğu da kaydedilmiştir.

Tablo 3.8: Mahmud Çelebi Mahallesi Meslek Bilgileri.

Meslek Adı	Sayısı	Hane/No
İmam	1	1/1
Derviş	1	22/1
Asakir-i Redif	1	3/1
Attar	1	9/1
Nalbant	2	7/1, 12/1
Müezzin	1	13/1
Beygirci	1	20/1
Berber	1	21/1
Aşçı	1	23/1
Ekmeğeide Temizlikçi	1	26/?
Mesleği Olmayan	4	14/1, 18/1, 19/1, 22/1
Erbab-ı Temettuat	25	1/1, 2/1, 4/1, 5/1, 6/1, 7/1, 8/1, 9/1, 10/1, 11/1, 12/1, 13/1, 15/1, 16/1, 17/1, 20/1, 21/1, 23/1, 24/1, 25/1, 26/? , 40, 70, Kemerci Kerimesi Gülsüm, 70
Toplam	40	

²⁵³ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 2.

²⁵⁴ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 4.

Hane 3, numro 1'de kayıtlı Derviş Bey b. Mustafa Bey'in Asakir'i Redif'ten olduğu kasabada emlaka ve araziye bakacak kimsesi olmadığı temettuat belgesinden anlaşılmaktadır.²⁵⁵

Mahallenin iki nalbantından bir Hasan b. İsmail, diğeri de Ali b. Cin Ali'dir. Ayrıca, Seyyid Edhem b. Ali'de²⁵⁶ mahallede attarlık yapan tek kişidir.

Adalıoğlu Yusuf b. Salih,²⁵⁷ Şallı Bekir b. Emir, Kabaca Paşaoğlu Ahmet İtami Merahık Hasan b. Ahmet²⁵⁸ ve Derviş Hacı Ali b. Ali'nin fakir oldukları ve bu nedenle temettuat bilgilerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Kumcioğlu Emir b. Osman fakir olduğundan hizmetkârlıkla geçimini sağladığı ve hizmetkârlıktan 1260 ve 1261'de ortalama 300 kuruş kazandığı öğrenmekteyiz.²⁵⁹

²⁵⁵ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 2.

²⁵⁶ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 3.

²⁵⁷ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 4.

²⁵⁸ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 5.

²⁵⁹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 7.

Tablo 3.9: Mahmud Çelebi Mahallesi Esnafları ve Gelir Tablosu. (Krş.)

Hane/ No	Hane Sahibi	Esnaf																	
		Kahvehane			Ahır			Aşçı/Dükkân			Yağhane			Nalbant/ Beygirci			Attar		
		1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet
2/1	Hacı Osman b. Kerim	-	-	1	-	-	1	1.500	1.500	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5/1	Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman	-	-	-	400	400	1	250	250	2	300	300	1	-	-	-	-	-	-
7/1	Hasan b. İsmail	-	-	-	-	-	-	250	250	1	-	-	-	250 ²⁶⁰	250	1	-	-	-
11/1	Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet	-	-	-	-	-	-	200	200	1 ²⁶¹	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9/1	Seyyid Edhem b. Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	600	600	1
12/1	Ali b. Cin Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	200 ²⁶²	200	1	-	-	-
20/1	Deli Mehmed b. Beygirci Hasan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	300 ²⁶³	300	1	-	-	-
23/1	Cermeli Hacı Osman b. Davud	-	-	-	-	-	-	300 ²⁶⁴	100	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24/1	Yetim Acemoğlu Turhak Seyyid Mehmed	-	-	-	-	-	-	200	200	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	1	400	400	2	2.700	2.500	10	300	300	1	750	750	3	600	600	1

²⁶⁰ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 3, nr. 1, hn. 7'de kayıtlı Hasan b. İsmail mahallede nalbantçılık yapmaktadır. Yıllık ortalama geliri 250 kuruştur.

²⁶¹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 4, nr. 1, hn. 11'de kayıtlı Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet 'in kasaba çarşısında bir tane icarlık dükkânı olduğu kayıtlıdır.

²⁶² BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 4, nr. 1, hn. 12'de kayıtlı Ali b. Cin Ali'nin emlakı olmadığı, fukaradan olduğu ve nalbantlık yaptığı belirtilmiştir.

²⁶³ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 6, nr. 1, hn. 20'de kayıtlı Deli Mehmed b. Beygirci Hasan'ın hanesi ve emlakı olmadığı beygircikle geçiminde olduğu belirtilmiştir.

²⁶⁴ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 6, nr. 1, hn. 23'de kayıtlı Cermeli Hacı Osman b. Davud'un çarşıda bir tane aşçı dükkânı olduğu belirtilmiştir.

Tablo 3.9’da görüldüğü gibi 1260 ve 1261 tarihlerinde Mahmud Çelebi Mahallesi esnafları ve gelir tablosuna baktığımızda, mahallede 9 kişinin esnaflık yaptığı anlaşılmaktadır.

Mahallede hane 2, numro 1’de kahvehane işleten ve ahırını olan Hacı Osman b. Kerim’in 1260 ve 1261 tarihlerinde geliri olmadı temettuat defterinde kayıtlıdır.²⁶⁵ Mahallenin en zenginlerinden olan Hacı Osman b. Kerim’in beş dükkânı olduğu ve bu dükkânlardan ortalama 1.500 kuruş gelir elde ettiği temettuat defter kayıtlarında mevcuttur.

Kasabanın tek yağhanecisi Mahmud Çelebi Mahallesi’nde sakin olan Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman’dır. Bu kişi yağhanecilikten yıllık ortalama 300 kuruş gelir elde etmiştir. Mahallede mesleği olmayan 4 kişi, hem mesleği ve hem de erbab-ı temettuat olan 9 kişi vardır.

3.1.4.Beğler Mahallesi Meslek Yapısı

Beğler Mahallesi’nin temettuat kayıtlarını Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 16119²⁶⁶ numaralı belgeden öğrenmekteyiz. Mahallede arşiv belgesine göre 45 hane reisi kayıtlıdır. Tablo 3.10’da görüldüğü gibi hane reisi olarak bir kadın (Hayta Zevcesi) kayıtlara geçmiştir. Müdür Hacı Ali Şefik Efendi b. El Hac Hasan Efendi, Beğler Mahallesi Temettuat Defterinde ilk sırada yazılmış, mahallenin zenginlerinden Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey hane 3, numro’1’de kaydedilmiştir.²⁶⁷

²⁶⁵ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8294, s. 2.

²⁶⁶ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, ss. 1, 11.

²⁶⁷ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 2.

Tablo 3.10: Beğler Mahallesi Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları.

Hacı Ali Şefik Efendi b. El Hac Hasan Efendi	İbrahim b. Ali	Süleyman b. Hacı Halil
Hasan Efendi b. Ali	Çakıroğlu Halil b. Hüseyin	Beybazarlı Seyyid İbrahim b. İbrahim
Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey	Cemil Bey b. Ahmet	Okkaloğlu Osman b. Mustafa
Dağlı Ahmet b. Hüseyin	Mecnun Nuri b. Salih	Seyyid Ali b. Hacı Ahmet
Mürseloğlu Ali Molla b. İbrahim	Bektaşoğlu Mustafa b. İbrahim	Hasan Kahyaoğlu Mehmetd b. Hasan
Cebecinin Hasan b. Ahmet	Bektaşoğlu Mehmet b. Osman	Ahmet Da'lı b. Hüseyin
Yusuf b. Abdah	Osman b. Hasan	Ahmet Da'lı b. Hüseyin
Yetim Hasan b. Karağaçlı Ali	Hayta'nın Ali b. Hasan	Kuru Mustafa b. Ali
Salih b. Süleyman	Mehmed b. Osman	Hasekiağanınoğlu İsmail Bey b. Mustafa
İsmail Ağa b. Mehmed Râşid	Ahmet b. İbrahim	Çakır Mehmed b. Mustafa
Mehmed b. Mehmed Râşid	Maviş Abdullah b. Abdah	Yerik Dudak Halil b. Mehmed
Kanlıoğlu Hüseyin b. Ali	Mustafa b. Ali	Kara Babangah Neşir Şeyhi Seyyid Ahmet Efendi b. Mehmed
Kanlıoğlu Seyyid İbrahim b. Mustafa	Arab Mehmed b. Abdah	Aykırlı İmamoğlu Ahmet b. Mehmed
Hacı Süleyman b. Abdah	Ali b. Ali	Zenci Selim b. Abdah
Mürseloğlu Seyyid İbrahim b. Raşid	İsmail Dere b. Ahmet	Hayta Zevcesi

Mahallede 15 çeşit meslek bulunmaktadır. Kahveci lakabı bu mahallede 7 kişi tarafından kullanılmakta, İsmail Ağa b. Mehmed Râşid, Mecnun Nuri b. Salih, Okkaloğlu Osman b. Mustafa ve Yerik Dudak Halil b. Mehmed'in kahvehane esnaflığı yaptığı, İbrahim b. Ali, Çakıroğlu Halil b. Hüseyin, Bektaşoğlu Mehmet b. Osman, Arab Mehmed b. Abdah'ın kahvehanecilik yapmadığı, lakap olarak "Kahveci" yazıldığı kayıtlardan anlaşılmaktadır. Hane reisi olarak zikredilen ve hane ve numrosu olmayan Hayta Zevcesi olarak kayda geçen kişinin çarşıda bir kahvehanesinin olduğu Beğler Mahallesi Temettuat Defterinden anlaşılmaktadır.²⁶⁸

²⁶⁸ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 11.

Tablo 3.11: Beyler Mahallesi Meslek Bilgileri.

Meslek Adı	Sayısı	Hane/No
Müdür	1	1/1
Derviş	3	2/1, 7/1, 31/1
Şeyh	1	42/1
Molla	1	27/1
Hafız	1	24/1
Muhtar	1	4/1
Hamamcı	1	9/1
Attar	2	10/1, 32/1
Kahveci	5	10/1, 19/1, 34/1, 41/1, Hayta Zevcesi
Sığırtmaç	1	20/1
Berber	2	25/1, 35/1
Beygirci	1	26/1
Kabçı	1	29/1
Amele	1	33/1
Sürücü	1	38/1
Mesleği Olmayan	4	8/1, 31/1, 39/1, 43/1
Erbab-ı Temettuat	39	1/1, 2/1, 3/1, 4/1, 5/1, 6/1, 7/1, 9/1, 10/1, 11/1, 12/1, 13/1, 14/1, 15/1, 16/1, 17/1, 18/1, 19/1, 20/1, 21/1, 22/1, 23/1, 24/1, 26/1, 27/1, 28/1, 29/1, 30/1, 32/1, 33/1, 34/1, 35/1, 36/1, 37/1, 38/1, 40/1, 41/1, 44/1, Hayta Zevcesi
Toplam	23	

Mahallenin muhtarı Dağlı Ahmet b. Hüseyin'dir.²⁶⁹ Hane 8, numro 1'de kayıtlı Yetim Hasan b. Karaağaçlı Ali'nin hanesinden başka emlakı olmadığı, şunun bunun iaşesiye geçimini sağlamakta olduğu, İsmail Ağa b. Mehmed Râşid'in attar ve kahvehane işletmecisi olduğu kayıtlardan okunmaktadır.

Hane 22, numro 1'de kayıtlı olan Osman b. Hasan'ın kayıt yapıldığı 1260 tarihinde 84 kuruş vergisi olduğu, kendisinin "ölü" olduğu notu kayıtlara düşülmüştür.²⁷⁰ Derviş İsmail Dere b. Ahmet'inde Beğler Mahallesi Temettuat Defterinde ismi olup, vefat ettiği,²⁷¹ Hafız Mehmed b. Osman'ın hanesi ve emlakı olmadığı şunun bunun iaşesiyle geçiminde olduğu temettuat defterine kaydedilmiştir.²⁷²

Hasekiağanınoğlu İsmail Bey b. Mustafa'nın Beğler Mahallesi Temettuat Defterinde sadece kaydı bulunmakta, başka bir bilgisine rastlanılmamıştır.²⁷³

²⁶⁹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 4.

²⁷⁰ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 6.

²⁷¹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 8.

²⁷² BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 7.

²⁷³ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 10.

Kara Babangâh Neşir Şeyhi Seyyid Ahmet Efendi b. Mehmed ile Aykırılı İmamoğlu Ahmet b. Mehmed'in fakir oldukları, emlakı olmadığı ve şunun bunun iaşesiyle geçiminde olduğu kaydedilmiştir.²⁷⁴

Tablo 3.12'de Beğler Mahallesi'nin esnaf ve geliri gösterilmiş, bu tabloya göre en fazla gelir 1260 tarihinde 2.000 kuruş ile attarıktan elde edilmiştir. Mahallede mesleği olmayan 4 kişi, hem mesleği ve hem de erbab-ı temettuatı olan 20 kişi bulunmaktadır.

---

²⁷⁴ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 11.

Tablo 3.12: 1844 Tarihinde Beğler Mahallesi Esnaf ve Gelir Tablosu. (Krş.)

Hane /No	Hane Sahibi	Esnaf																	
		Hamamcı			Berber			Attar			Kahvehane			Ahır			Diğer		
		1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet
9/1	Salih b. Süleyman	125	175	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10/1	İsmail Ağa b. Mehmed Râşid	-	-	-	-	-	-	1.000	-	1	200	200	1	-	-	-	-	-	-
19/1	Mecnun Nuri b. Salih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	600	600	1	-	-	-	-	-	-
20/1	Bektaş oğlu Mustafa b. İbrahim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150 ²⁷⁵	100	-
25/1	Ahmet b. İbrahim	-	-	-	300	300	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26/1	Maviş Abdullah b. Abdah	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150 ²⁷⁶	100	-
32/1	Süleyman b. Hacı Halil	-	-	-	-	-	-	1.000	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
34/1	Okkahoğlu Osman b. Mustafa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	200	200	1	-	-	-	-	-	-
35/1	Seyyid Ali b. Hacı Ahmet	-	-	-	350	350	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
38/1	Kuru Mustafa b. Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.000 ²⁷⁷	1.000	-
41/1	Yerik Dudak Halil b. Mehmet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	300	300	1	-	-	-	-	-	-
-	Hayta Zevcesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.500	1.500	1	-	-	-
	Toplam	125	175	1	650	650	2	2.000	-	1	1.300	1.300	5	1.500	1.500	1	1.300	1.200	-

²⁷⁵ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 6, nr. 20, hn.1'de Bektaş oğlu Mustafa b. İbrahim'in sıgırtmaçlık temettuatıdır.

²⁷⁶ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 7, nr. 26, hn. 1'de Maviş Abdullah b. Abdah'ın beygircilik temettuatıdır.

²⁷⁷ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 10, nr. 38, hn. 1'de Kuru Mustafa b. Ali'nin sürücülük temettuatıdır.

3.1.5.Reaya Mahallesi Meslek Yapısı

İznik'te yaşayan Hıristiyan Reaya'ların temettuat bilgilerini Osmanlı arşivleri 8290, 8290A ve 8290B temettuat defterlerinden öğrenmekteyiz. Arşiv belgerine göre 63 hane reisi mahallede kayıtlıdır.

Tablo 3.13: Reaya Mahallesi'nde Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları.²⁷⁸

Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi	Gücük Vasili veledi Yani
Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi	Temzen Enderya veledi Tudiri
Yurdane veledi Yani	Nikula veledi Ensase Zımmi
Deliyani veledi Estefan	Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri
Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan	Yorcuk veledi Yani
Keryaku veledi Yorgi	Endarku veledi Yorgi
Bağuri veledi Dimitri	Liguzi veledi Yorgi
Vasili veledi Esteban	Yetim Nikula veledi Yorgi
Yağcı veledi Kostantinoğlu Nikola	Yetim Katanti veledi Dimitri
Vasili veledi Yuvanni	Emrut Kostanti veledi Hazsetu
Yani veledi Yorgi	Kosta veledi Nikula
Laziteri veledi Yani	Mana veledi Angela
Dimitri veledi Kostantin	Evannis veledi Melkaden
Yetim Yani veledi Zisu	Ağma Nikula veledi Yorgi
Dimitri veledi Benayut	Nazeli Damadı Yorgi veledi Yorgaki
Esteratioğlu Esber	Tanase veledi Yali
Sarioğlanoğlu Vasili veledi Dimitri	Çakır Kosta veledi Yani
Kiretmitcioğlu Metru veledi Banayut	Yani veledi Hiristo
Derbentli Sarı Yurdakın veledi Kiryaku	Babas veledi Menul
Derbentli Sarioğlu Dimitri	Sağır Temaç (?) veledi Kostanti
Banayutoğlu Yorgi	Kazi Nikula veledi Gereku
Yagmiz Yorgi veledi Yani	Berber Cehşioğlu Yorgi
Vasili veledi Dimitri	Nikola zevcesi Kadrane
Endun veledi Angela	Yamandi zevcesi Kadraşini
Kudioğlu Yorgi veledi Yani	Eci Kablani zevcesi Mariya
Kafir Dimitri veledi Yani	Lefkeli Babaz Yani
Yorcuk veledi Dimitri	Karyagadioğlu
Nakte veledi Nikolin	Sölez Karyesine Huce Uhannis
Etmekçi Vasili veledi Dimitri	Baklaç, İplikçioğlu Karabet
Yorgi veledi İstefan	Yenişehirli Giyurka
İnce Yani veledi Yuvanni	Sölez Bezirgân Ananiye
Kundiz Yorgi veledi Dimitri	Sölez Bezirgân Nikula
Abacı Keryaku veledi Yorgi	Sölez Bezirgân Esterati
Yuvaki veledi Yani	Bezirgân Sava
Metru veledi Zeferi	Kipti Salih b. Ömer
Kocabaş Yorginin veledi Zisu	Kipti Kavaklıoğlu İbrahim b. Hasan
Cabacı (Yorgi) veledi Zisu	

²⁷⁸ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, ss. 1, 39.

Hane 10, numro 1’de kayıtlı olan Vasili veledi Yuvanni’nin²⁷⁹ sadece adı kayıtlıdır. Hane 11, numro 1’de kayıtlı olan Yani veledi Yorgi’nin Osmanlı Arşileri 8290A ve 8290B belgelerinde ismi olmadığı, 8290 arşiv belgesinde isminin kaydı olduğu anlaşılmıştır.²⁸⁰

Kıpti Salih b. Ömer ve Kıpti Kavaklıoğlu İbrahim b. Hasan’ın Müslüman adı taşısada Reaya Mahallesi’nin temettuat defterlerine göre Müslüman olmadıkları anlaşılmaktadır.²⁸¹

Laziteri veledi Yani’nin hane numarası 8290A’da 11,²⁸² 8290²⁸³ ve 8290B²⁸⁴ arşiv belgelerinde 12 olarak yazılmıştır.

Kundiz Yorgi veledi Dimitri,²⁸⁵ Yuvaki veledi Yani²⁸⁶ ve Yetim Katanti veledi Dimitri’nin²⁸⁷ fakir oldukları, Ağma Nikula veledi Yorgi’nin²⁸⁸ gözlerinin görmediği, emlakları olmadığı ve şunun bunun iaşesiyle geçimini sağladıkları kayıtlardan anlaşılmaktadır. Berber Cehşioğlu Yorgi, Nikola zevcesi Kadrane, Yamandi zevcesi Kadraşini, Eci Kablani zevcesi Mariya, Lefkeli Babaz Yani, Karyagadioğlu, Sölez Karyesine Huce Uhannis, Baklaç, İplikçioğlu Karabet, Yenişehirli Giyurka, Sölez Bezirgân Ananiye, Sölez Bezirgân Esterati, Bezirgân Sava, Kıpti Salih b. Ömer ve Kıpti Kavaklıoğlu İbrahim b. Hasan’ın 8290, 8290A ve 8290B arşiv belgelerinde hane ve numroları bulunmamaktadır.

Tablo 3.14’de görüldüğü gibi Reayaların 24 çeşit meslekle ilgilendiği, bu meslek dallarından en fazla tüccar, dülger, ekmekçi, değirmenci, bakkal ve simitçilik yattıkları anlaşılmaktadır. Mahallede mesleği olmayan 6 kişi, hem mesleği ve hem de erbab-ı temettuatın olan 27 kişi vardır.

²⁷⁹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, s. 14.

²⁸⁰ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290, s. 5.

²⁸¹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, s. 37.

²⁸² BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, s. 7.

²⁸³ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290, s. 5.

²⁸⁴ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290B, s. 7. (Bu kişinin BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A belgesinde bir senelik temettuat 300 kuruş yazılı iken, BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290B belgesinde 73 kuruş olarak görülmektedir.)

²⁸⁵ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, s. 17.

²⁸⁶ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, s. 18.

²⁸⁷ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, s. 24.

²⁸⁸ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, s. 26.

Tablo 3.14: Reaya Mahallesi Meslek Bilgileri.

Meslek Adı	Sayısı	Hane/No
Boyacı	1	1/1
Pazarıcı	1	2/1
Değirmenci	3	10/1, 24/1, 48/1
Fuçuci	1	15/1
Bakkal	2	21/1, 29/1 ²⁸⁹
Simitçi	2	13/1, 23/1
Çeşmeci	1	28/1
Ekmekçi	3	29/1, 38/1, 40/1
Terzi	1	35/1
Dülger	4	36/1, 37/1, 47/1, 53/1
Amele	1	42/1
Aşçı	1	50/1
Hizmetkâr	1	52/1
Ekmekçi Çırağı	1	54/1
Kahveci	1	55/1
Hancı	1	56/1
Kabakçı	1	58/1
Berber	1	Ceşioğlu Yorgi'nin hane numarası yazılı değildir.
Tüccar	4	Sölez Bezirgân Ananiye, Sölez Bezirgân Nikula, Sölez Bezirgân Esterati, Bezirgân Sava'nın hane numarası yazılı değildir.
Sepetçi	1	Kıpti Salih b. Ömer'in hane numarası yazılı değildir.
Erbab-ı Temettuattan	65	1/1, 2/1, 3/1, 4/1, 5/1, 6/1, 7/1, 8/1, 9/1, 12/1, 13/1, 14/1, 15/1, 16/1, 17/1, 18/1, 19/1, 20/1, 21/1, 22/1, 23/1, 24/1, 25/1, 26/1, 27/1, 28/1, 29/1, 30/1, 31/1, 33/1, 35/1, 36/1, 38/1, 39/1, 40/1, 41/1, 42/1, 43/1, 44/1, 45/1, 47/1, 48/1, 49/1, 50/1, 52/1, 53/1, 54/1, 55/1, 56/1, 57/1, 58/1, Berber Ceşioğlu Yorgi, Nikola zevcesi Kadrane, Yamandı zevcesi Kadraşini, Eci Kablani zevcesi Mariya, Lefkeli Babaz Yani, Karyagadioğlu, Sölez Karyesine Huce Uhannis, Baklaç, İplikçioğlu Karabet, Yenişehirli Giyurka, Sölez Bezirgân Ananiye, Sölez Bezirgân Esterati, Bezirgân Sava, Kıpti Salih b. Ömer ve Kıpti Kavaklıoğlu İbrahim b. Hasan
Mesleği Olmayan	6	10/1, 11/1, 32/1, 34/1, 46/1, 51/1
Toplam	74	

²⁸⁹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, s. 14, nr. 29, hn. 1'de Vasili veledi Dimitri kiralık olarak işlettiği ekmekçi dükkânı ve bakkalçı dükkânı olduğu kayıtlıdır.

Tablo 3.15: Reaya Mahallesi Esnaf ve Gelir Tablosu.

Han e/ No	Hane Sahibi	Esnaf																													
		Dükân			Boyacı Dükânı			Aşçı Dükânı			Demirci Dükânı			Esbab			Bakkal			Han			Kahvehane			Ahır					
		1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1261	1260	Adet	1261	1260	Adet	1261	1260	Adet			
1/1	Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi	-	-		600	400	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
2/1	Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi	200	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	280	600	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150	-	1	-	-	-
4/1	Deliyani veledi Estefan	2.000	2.000	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	750	1.200	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5/1	Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan	150	150	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
8/1	Vasili veledi Esteban	200	200	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

21/1	Banayutoğlu Yorgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	200	200	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
29/1	Ekmekçi Vasili veledi Dimitri	180 ²⁹⁰	180	-	-	-	-	-	-	300	200	-	300	300	1	300	300	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
50/1	Evannis veledi Melkaden	-	-	-	-	-	-	500	500	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Yok	Sölez Karyesine Huce Uhannis	1.200	800	7	-	-	-	-	-	-	-	-	750	1.000	1 ²⁹¹	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Yok	Sölez Karyesine Huce Uhannis	300	250	1 ²⁹²	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Yok	Sölez Bezirgân Ananiye	300	300	3 ²⁹³	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	100	1 ²⁹⁴	-	-	-	50	50	1 ²⁹⁵	
Yok	Sölez Bezirgân Nikula	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	480	480	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Toplam	4.530	8.410	14	600	400	-	500	500	1	300	200	-	2.560	3.580	5	500	500	2	100	100	2	150	-	1	50	50	1

²⁹⁰ Müstacir olduğu ekmekçi dükkânındaki gelirdir.

²⁹¹ Gelirini “Dere” karyesinde bulunan esbab dükkânından elde etmiştir.

²⁹² Biraderiyle müşterek dükkân gelirdir.

²⁹³ İcardan elde edilen gelirdir.

²⁹⁴ İcara verilerek elde edilen gelirdir.

²⁹⁵ İcardan elde edilen gelirdir.

Tablo 3.15’de görüldüğü gibi 1260 ve 1261 yıllarında İznik’te yaşayan Hıristiyan Reaya’nın dükkân, boyacı dükkânı, aşçı dükkânı, demirci dükkânı, esbab, bakkal kahvehane ve ahır işletmeciliğinden geliri kayıtlıdır.

Reaya Mahallesi’nden 12 kişinin 9 farklı çeşitten geliri olduğu anlaşılmaktadır. Reaya’nın en fazla geliri 14 dükkândan 1260 tarihinde 4.530 kuruş, 1261 tarihinde 8.410 kuruş kazanarak elde etmiştir. Âdeti yazılı olmayan Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi’nin boyacılık yaptığı ve 1260 tarihinde 600 kuruş gelir elde ettiği kayıtlara yazılmıştır.

Mahallede sadece Evannis veledi Melkaden aşçılık dükkânından 500 kuruş gelir elde etmiş, Ekmekçi Vasili veledi Dimitri’de demirci dükkânından 300 kuruş kazanmıştır.

1260 tarihinde 2.560 kuruş ve 1261 tarihinde 3.580 kuruş esbab geliri mahallede 6 kişi tarafından elde edilmiştir. Mahallede 2 tane hancı vardır ve sadece Sölez Bezirgân Ananiye 100 kuruş gelir elde etmiştir. Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi 1 tane kahvehanesinden 150 kuruş gelir elde etmiştir. Sölez Bezirgân Ananiye ahırını icarlık vermiş ve 1260 tarihinde icardan 50 kuruş gelir elde etmiştir.

3.1.6.İznik Geneli Esnaf ve Meslek Yapısı

Ülkemizde sanatın, ticaretin ve mesleğin, güzel ahlak ve doğrulukla yoğrulduğu, kökleri çok eskilere dayanan bir geleneğimizdir esnafçılık. Esnafçılık, yüzyıllar boyu toplumumuzun sosyal ve ekonomik omurgasını oluşturan bir örgütlenme şeklidir.

1260 ve 1261 yıllarında İznik’te kahvehanecilik, ahır işletmeciliği, berbercilik, attarcılık, hamamcılık, bakkalcılık, debbağlık, nalbantlık, helvacılık, ekmekçilik, yağhane işletmeciliği, boyacılık, aşçılık, demircilik, esbabcılık alanında esnafçılık yapılmıştır.

Kasabada tablo 3.16’da görüldüğü gibi 1260 (1844) tarihinde 5 tane kahvehanecinin iki tanesi Beğler Mahallesi’nde, Eşrefzade Mahallesi’nde kahvehane bulunmadığını kayıtlardan öğrenmekteyiz. 1260 tarihinde kahvehaneciler 2.050 kuruş, 1261 tarihinde 1.900 kuruş gelir elde etmişlerdir.

Ahır işletmeciliği kasabada önemli esnaf gelirlerindedir. Kasabada 5 ahır işletmecisi 1260 ve 1261 tarihlerinde 2.450 kuruş gelir elde etmiştir.

İznik Kasabasında en fazla gelir dükkân gelirlerinden elde edilmiştir. Kasabada 41 dükkânın olduğu, 1260 tarihinde dükkânlardan en fazla geliri 4.050 kuruş ile Reaya ve 2.500 kuruş ile Mahmud Çelebi Mahallesi elde etmiştir. Eşrefzade Mahallesi dükkân sayısı bakımından 17 dükkâna sahip olsada gelir bakımından geride kalmış, ayrıca, Beğler Mahallesinin dükkân geliri bulunmamaktadır. Ayrıca kasabada 5 tane icarlık dükkân vardır. Bu dükkânlardan 850 kuruş gelir elde edilmiştir.

Kasabada Yeşil Camii Mahallesi'nde 2 ve Beğler Mahalleleri'nde 2 olmak üzere 4 berber bulunmaktadır. 4 berberin 1260 tarihindeki geliri 1.100 kuruştur. İznik Kasabasında Yeşil Camii Mahallesi'nde 1, Beğler Mahallesi'nde 2 olmak üzere 3 tane attarın olduğu, Mahmud Çelebi Mahallesi'nde attar ve gelir olduğu, fakat adet bilgisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Bu attarlar 1260 tarihinde 3.000 kuruş gelir elde etmişlerdir.

İznik'te 1 tane Hamamcılık yapan kişinin olduğu ve bu kişinin 1260 tarihinde 125 kuruş, 1261 tarihinde 175 kuruş kazandığı kayıtlarda mevcuttur. Kasabada 3 tane bakkal mevcut olup, bu bakkallardan 1.500 kuruş gelir elde edilmiştir. Kasabada debbağ kaydı sadece Eşrefzade Mahallesi'nde 1 tane kayıtlı ve 1260 tarihinde debbağcılıktan 200 kuruş gelir elde edilmiştir.

Tablo 3.16: İznik Genel Esnaf Hasılat Tablosu Tablosu.

Mahalle	Kahvehane			Ahr			Dükân			Bebler			İcarlık Dükân			Attar		
	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet
Yeşil Camii	600	600	1	500	500	1	350	350	2	450	450	2	350	350	3	400	400	1
Eşrefzade	-	-	-	-	-	-	1.200	1.200	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mahmud Çelebi	-	-	1	400	400	2	2.500	2.300	8	-	-	-	200	200	1	600	600	-
Beğler	1.300	1.300	2	1.500	1.500	1	-	-	-	650	650	2	-	-	-	2.000	-	2
Reaya	150	-	1	50	50	1	4.050	3.650	14	-	-	-	300	300	1	-	-	-
Toplam	2.050	1.900	5	2.450	2.450	5	8.100	9.050	41	1.100	1.100	4	850	850	5	3.000	1.000	3
Mahalle	Hamamcı			Bakkal			Debbağ			Nalbant			Helvacı			Ekmekçi		
	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet
Yeşil Camii	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eşrefzade	-	-	-	1.000	-	1	200	200	1	-	-	-	300	300	1	250	250	1
Mahmud Çelebi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	450	450	2	-	-	-	-	-	-
Beğler	125	175	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reaya	-	-	-	500	500	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	180	180	1
Toplam	125	175	1	1.500	500	3	200	200	1	450	450	2	300	300	1	430	430	2

Mahalle	Yağhane			Boyacı Dükkânı			Aşçı Dükkânı			Demirci Dükkânı			Esbab			Diğer		
	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet
Yeşil Camii	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eşrefzade	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	500	500	1
Mahmud Çelebi	300	300	1	-	-	-	300	100	1	-	-	-	-	-	-	300	300	1
Beğler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.300	1.300	-
Reaya	-	-	-	600	400	-	500	500	1	300	200	-	2.560	3.580	5	100	100	2
Toplam	300	300	1	600	400		800	600	2	300	200		2.560	3.580	5	2.700	2.500	5

1260 ve 1261 tarihlerinde kasabada 2 nalbantın olduğu ve bu nalbantların sadece Mahmud Çelebi Mahallesi'nde yaşadıkları, 450 kuruş yıllık gelirleri olduğu arşiv kayıtlarında bulunmaktadır.

1260 tarihinde kasabanı 1 tane helvacı mevcut olup, 300 kuruş gelir elde eden helvacı Eşrefzade Mahallesi'nde yaşamaktadır. Ayrıca, kasabada 2 ekmekçi dükkânı vardır ve 1260 tarihinde 430 kuruş ekmekçilikten gelir elde edilmiştir.

Yağhane işletmecisi kasabada sadece 1 tane Mahmud Çelebi Mahallesi'nde bulunmaktadır. 1260 tarihinde yağhaneden 300 kuruş gelir elde edilmiştir.

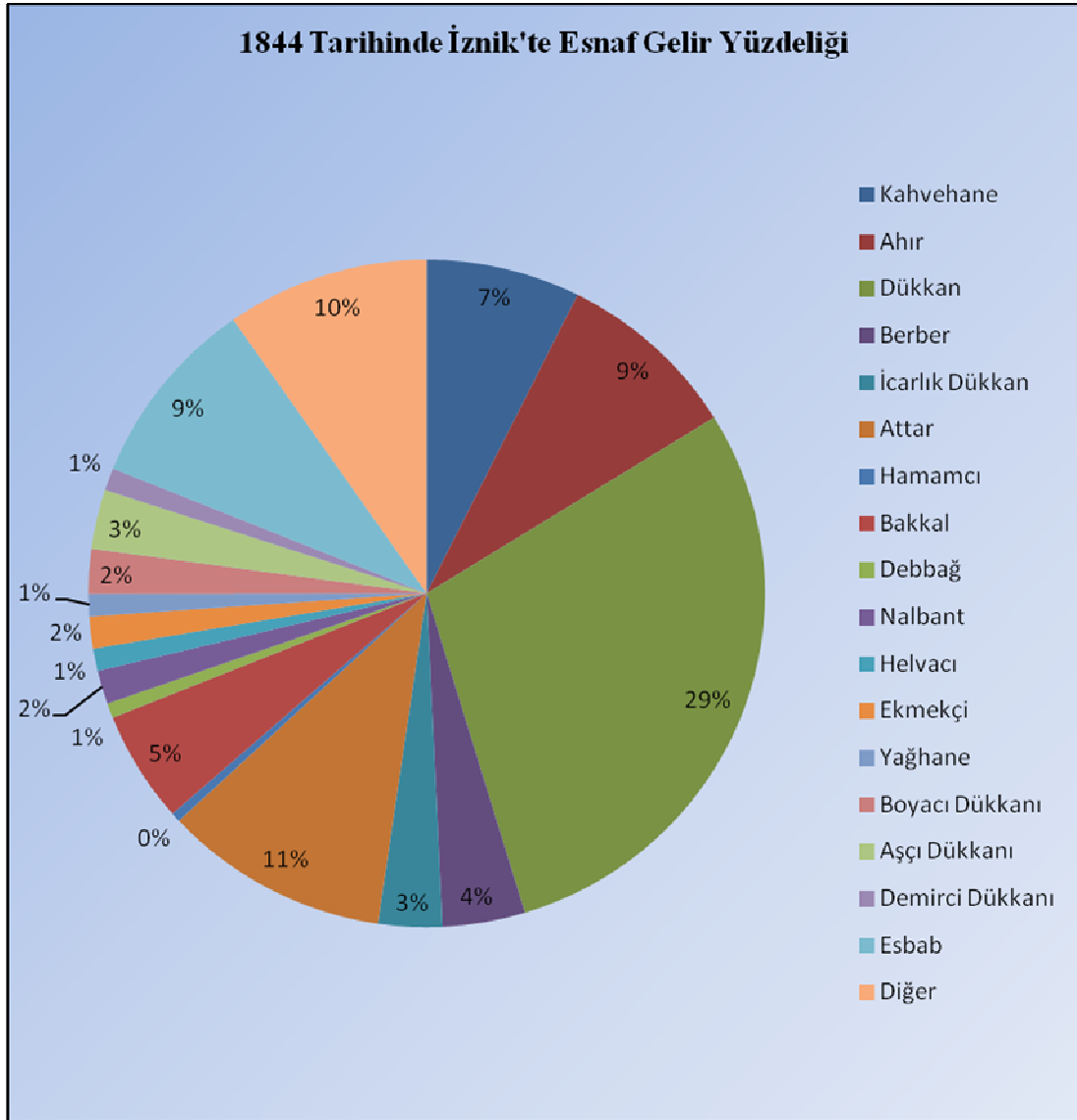
İznik Kasabasında kaçtane boyacı dükkânı olduğu belli olmayıp, sadece 1260 tarihinde 600 kuruş, 1261 tarihinde 400 kuruş gelir elde edildiği yazılıdır.

Aşçı dükkânı kasabada bir tanesi Mahmud Çelebi Mahallesinde, bir tanesinde Reaya Mahallesi'nde olmak üzere 2 tane bulunmaktadır. 1260 ve 1261 tarihlerinde 800 kuruş gelir elde edildiği anlaşılmaktadır. Demirci dükkânının kasabada 1260 ve 1261 tarihlerinde gelirlerinin olduğu, fakat adedinin belli olmadığı anlaşılmıştır. İznik Kasabasında esbabcılık işleriyle sadece Reaya'nın ilgilendiği, bu nedenle kasabada bulunan 5 esbabcının Reaya olduğu ve 1260 tarihinde 2.560 kuruş, 1261 tarihinde 3.580 kuruş gelir ettikleri yazılıdır.

Esnaf gelirlerinden diğer maddesi başlığında topladığımız gelirlere baktığımızda, Eşrefzade Mahallesi'nde bağ han geliri bir kişi tarafından yapıldığı ve 1260 tarihinde 500 kuruş gelir elde ettiği anlaşılmaktadır.

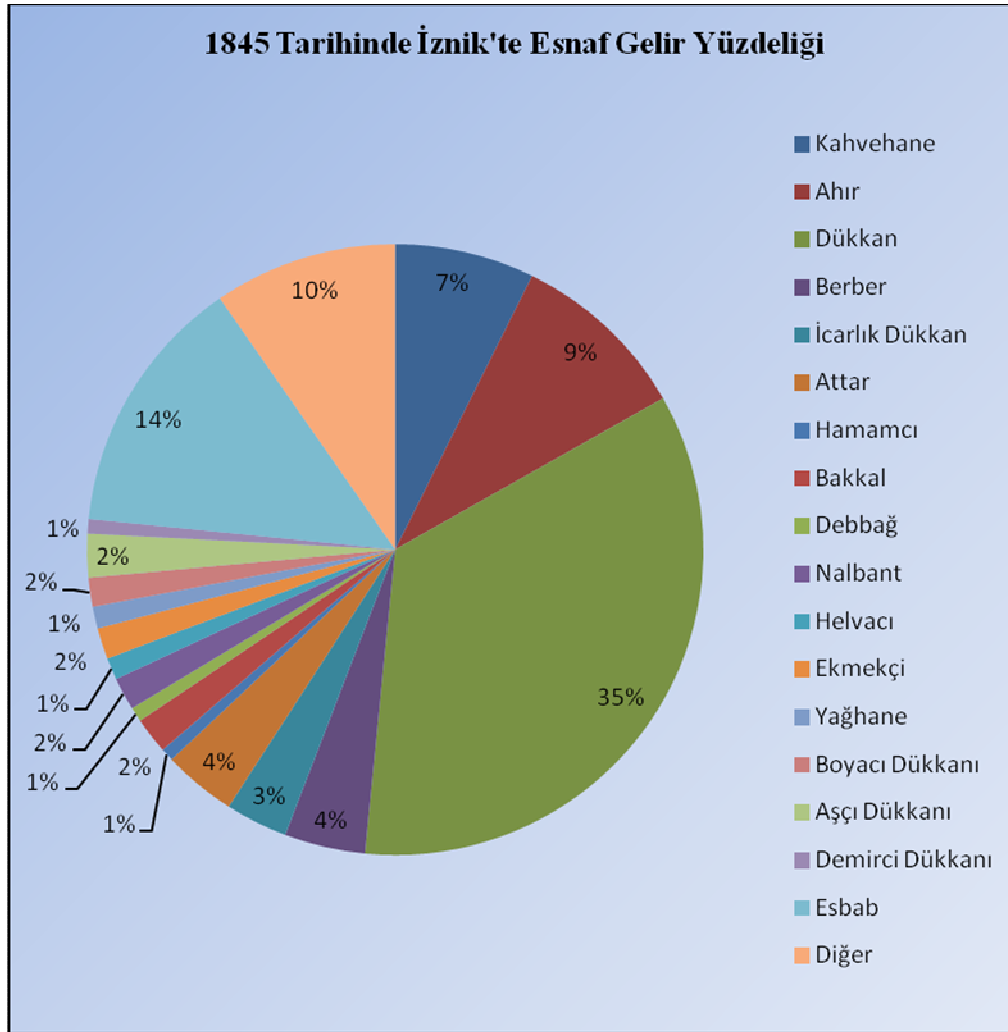
Kasabada bulunan beygircilerden bir tanesinin Mahmud Çelebi Mahallesi'nde, diğerinin Beğler Mahallesi'nde olmak üzere kasabada 2 beygircinin olduğu anlaşılmaktadır. Beğler Mahallesi'nde beygircilikle birlikte sığırtmaçlıktan ve sürücülükten elde edilen gelir tablo 3.16'da gösterilmiştir.

Grafik 3.1'de görüldüğü gibi 1844 tarihinde en fazla gelir % 29 ile dükkâncılıktan elde edilmiştir. % 7 kahvehanecilik, % 9 ahır geliri, % 4 berber, % 3 icarlık dükkân, % 11 attar, % 0 hamamcı, % 5 bakkal, % 1 debbağ, % 2 nalbant, % 1 helvacı, % 2 ekmekçi, % 1 yağhane, % 2 boyacı dükkânı, % 3 aşçı dükkânı, % 1 demici dükkânı, % 9 esbab ve diğerlerinden % 10 elde edilmiştir.

Grafik 3.1: 1844 Tarihinde İznik'te Esnaf Gelir Yüzdeliği.

1845 tarihinde grafik 3.2'de görüldüğü gibi en fazla gelir % 35 ile dükkâncılıktan elde edilmiştir. % 7 kahvehanecilik, % 9 ahır geliri, % 4 berber, % 3 icarlık dükkân, % 4 attar, % 1 hamamcı, % 2 bakkal, % 1 debbağ, % 2 nalbant, % 1 helvacı, % 2 ekmekçi, % 1 yağhane, % 2 boyacı dükkânı, % 2 aşçı dükkânı, % 1 demirci dükkânı, % 14 esbab ve diğerlerinden % 10 elde edilmiştir.

Grafik 3.2: 1845 Tarihinde İznik'te Esnaf Gelir Yüzdeleri.

Yeşil Camii Mahallesi 1260 tarihinde esnaf geliri olarak % 10 ile 650 kuruş, Eşrefzade Mahallesi % 13 ile 3.450 kuruş, Mahmud Çelebi Mahallesi % 18 ile 5.050 kuruş, Beğler Mhallesi % 25 ile 6.875 kuruş ve Reaya Mahallesi % 34 ile 9.290 kuruş gelir elde etmiştir.

1261 (1845) tarihinde en fazla esnaf gelirini % 39 ile 9.460 kuruş kazanan Reaya Mahallesi, % 21 ile 4.925 kuruş kazanan Beğler Mahallesi, % 19 ile 4.650 kuruş kazanan Mahmud Çelebi Mahallesi, % 11 ile 2.650 kuruş kazanan Yeşil Camii Mahallesi ve % 10 ile 2.450 kuruş kazanan Eşrefzade Mahallesi elde etmiştir.

Kasabada en fazla esnafçılık 28 adetle Reaya Mahallesi, 22 adet Eşrefzade Mahallesi, 17 adet Mahmud Çelebi Mahallesi, 10 adet Yeşil Camii Mahallesi ve 8 adet

Beğler Mahallesi'nde bulunmakta, Eşrefzade Mahallesi'nde 1, Beğler Mahallesi'nde 1 ve Reaya Mahallesinde 2 dükkânın âdeti belli değildir.

Tablo 3.17: 1844 Tarihinde İznik'te Bulunan Meslekler ve Mahallelere Göre Dağılımı.

Meslek	Yeşil Camii Mah.	Eşrefzade Mah.	Mahmud Çelebi Mah.	Beğler Mah.	Reaya	Toplam
Şeyh	2	1	-	1	-	4
İmam	2		1	-	-	3
Derviş	-	1	1	3	-	5
Müezzin	-	1	-	-	-	1
Müderris	-	1	-	-	-	1
Molla	-	-	-	1	-	1
Hafız	-	-	-	1	-	1
Müdür	-	-	-	1	-	1
Muallim	-	1	-	-	-	1
Muhtar	1	1	-	1		3
Berber	1		1	2	1	5
Bakkal	1	1	-	-	2	4
Mukayyid	1	-	-	-	-	1
Hizmetkâr	1	1	-	-	1	3
Attar	1	-	1	2	-	4
İmaratçı	1	1	-	-	-	2
Türbedar	-	1	-	-	-	1
Bağcı Erbabı	-	1	-	-	-	1
Debbağ	-	1	-	-	-	1
Helvacı	-	1	-	-	-	1
Kabçı	-	-	-	1	-	1
Sürtücü	1	-	-	1	-	2
Nalbant	-	3	2	-	-	5
Amele	-	-	-	1	1	2
Asker	-	1	-	-	-	1
Asakir-i Redif	-	-	1	-	-	1
Beygirci	-	-	1	1	-	2
Dellal	-	1	-	-	-	1
Erbab-ı Ziraat	-	1	-	-	-	1

Aşçı	-	-	1	-	1	2
Ekmekçiye Temizlikçi	-	-	1	-	-	1
Hamamcı	-	-	-	1	-	1
Kahveci	-	-	-	5	1	6
Boyacı	-	-	-	-	1	1
Pazarcı	-	-	-	-	1	1
Değirmenci	-	-	-	-	3	3
Fucuçi	-	-	-	-	1	1
Simitçi	-	-	-	-	2	2
Çeşmeci	-	-	-	-	1	1
Ekmekçi	1	-	-	-	3	4
Terzi	-	-	-	-	1	1
Dülger	-	-	-	-	4	4
Ekmekçi Çırağı	-	-	-	-	1	1
Hancı	-	-	-	-	1	1
Kabakçı	-	-	-	-	1	1
Tüccar	-	-	-	-	4	4
Sepetçi	-	-	-	-	1	1
Bağ Hancı	1	-	-	-	-	1
Sığırtmaç	-	-	-	1	-	1
Mesleği Olmayan	1	2	4	4	6	17
Erbab-1 Temettuat	42	35	25	39	65	206
Mesleği ve Erbab-1 Temettuatlı Olan	10	17	9	20	27	83

1260 tarihinde tablo 3.17’de görüldüğü gibi İznik Kasabasında 49 çeşit mesleğin bulunduğu, Yeşil Camii Mahallesi’nde 14 kişinin mesleği olduğu, 1 kişinin mesleği olmadığı, 42 kişinin erbab-1 temettuatlı olduğu, 10 kişinin ise hem mesleği, hem de erbab-1 temettuatlı olduğu arşiv kayıtlarından öğrenilmektedir.

Eşrefzade Mahallesi’nde 19 kişinin mesleği olduğu, 2 kişinin mesleği olmadığı, 35 kişinin erbab-1 temettuatlı olup, 17 kişinin hem mesleği, hem de erbab-1 temettuatlı olduğu anlaşılmaktadır.

Mahmud Çelebi Mahallesi’nde 10 kişinin mesleği olduğu, 4 kişinin mesleği olmadığı, 25 kişinin erbab-1 temettuatlı olduğu, 9 kişinin hem mesleği, hem de erbab-1 temettuatlı olduğu kaydedilmiştir.

Beğler Mahallesi'nde ise 23 kişinin mesleği olduğu, 4 kişinin mesleği olmadığı, 39 kişinin erbab-ı temmettuattan olduğu, 20 kişinin ise hem mesleği, hem de erbab-ı temmettuattan olduğu anlaşılmaktadır.

İznik'te yaşayan 32 Reaya'nın mesleği olduğu, 6 kişinin mesleği olmadığı, 65 kişinin erbab-ı temmettuattan olduğu, 27 kişinin hem mesleği, hem de erbab-ı temmettuattan olduğu kayıtlardan öğrenmekteyiz.

Kasabada en fazla altı (6) kişi tarafından kahvehanecilik mesleği yapılmaktadır. Ayrıca kasabada, beş (5) derviş, beş (5) berber, beş (5) nalbant, dört (4) şeyh, dört (4) bakkal, dört (4) attar, dört (4) ekmekçi, dört (4) dülger, dört (4) tüccar, üç (3) imam, üç (3) muhtar, üç (3) hizmetkâr, üç (3) değirmenci, iki (2) imaratçı, iki (2) sürücü, iki (2) amele, iki (2) beygirci, iki (2) aşçı, iki (2) simitçi, birer (1) tane de, müezzin, müderris, molla, hafız, müdir, muallim, mukayyid, türbedar, bağcı erbabı, debbağ, helvacı, kabçı, asker, Asakir-i Redif, ekmekçide temizlikçi, hamamcı, boyacı, pazarcı, fucuçi, çeşmeci, terzi, ekmekçi çırağı, hancı, kabakçı, sepetçi, bağ hancı ve sığırtmaçlık yapılmaktadır. On yedi (17) kişinin mesleği olmadığı, iki yüz altı (206) kişinin erbab-ı temettuatın olduğu ve seksen üç (83) kişinin hem mesleği hemde erbab-ı temettuatın olduğu arşiv kayıtlarından anlaşılmaktadır.

3.2.TARIM

3.2.1.İznik'in Genel Tarımsal Arazi Yapısı

İznik Kasabasının Marmara Denizi'ne olan yakınlığı, dağların denize paralel uzanması ve dağlarla kuşatılmış çukurların varlığı, yükseklik ayrılıkları gibi etkiler nedeniyle Bursa bölgesinin iklimi çeşitlilik oluşturmaktadır. Gemlik Körfezi kıyılarında ve İznik Gölü çevresinde, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı olan Akdeniz iklimi görülse de kuzey rüzgârlarına açık bulunan bu bölge yazları Akdeniz kıyılarındaki kadar sıcaklık görülmemektedir.²⁹⁶

Evliya Çelebi ilçeyi “Suyu ve havası güzel” bir yer olarak tarif eder. İkliminin güzel olması İznik bölgesinde özellikle zeytin ağaçlarının iyi yetişmesini sağlar. İznik Temettuat Defterleri de bu görüşü desteklemektedir. Özellikle zeytin gelirleri 1260

---

²⁹⁶ Özgören, a.g.e., s. 27.

(1844) ve 1261 (1845) tarihlerinde olduğu gibi halkın günümüzde de en önemli gelir kaynaklarından biridir.

Temettuat Defterlerine baktığımızda yerleşim yerlerindeki hanelerin gelir elde ettikleri en önemli faaliyetlerin İznik'te ziraî gelirler olduğunu görmekteyiz. Bölgede halk öncelikli olarak kendi ihtiyaçlarını karşılamak için ziraî faaliyetlerde bulunmaktadır. Ziraî faaliyet olarak XIX. yüzyılın ortalarında İznik'te zeytincilik, bağcılık, nar, dut, armut, kestane ve bostan yetiştiriciliği yapılmıştır. Ayrıca tütün bölgenin önemli gelir kaynaklarından biridir. İznikli çiftçiler ziraî faaliyetlerini yük ve binek hayvanlarından katır, merkep ve beygir ile büyükbaş hayvanlardan manda, inek, öküz ve danalarla yapmışlardır.

Ziraî faaliyet ve gelirlerde İznik bölgesinde yaşayan Reaya'nın da farklılığı olduğu temettuat defterlerinde anlaşılmaktadır. Kasabada yaşayan Reaya'lar meyvecilik olarak zeytincilik, bağcılık, nar ve armut yetiştiriciliği, tütün ekim ve dikimi yapmışlardır.

3.2.2.İznik'te Ziraî Gelirler

3.2.2.1. Bahçe ve Arsa Gelirleri

3.2.2.1.1.Yeşil Camii Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelirleri

İznik Kazasına ta'bi Yeşil Camii Mahallesi'nin bahçe hasılat ve dönüm bilgilerini Osmanlı arşivi 8309 numaralı temettuat defterinden öğrenmekteyiz. Temettuat defterinde Yeşil Camii Mahallesi'nin 1260 (1844) ve 1261 (1844) tarihlerindeki bahçe bilgileri bulunmakta fakat arsa bilgileri bulunmamaktadır.

Mahallede yaşayan 47 kişinin 29'unun bahçe geliri olduğu, 18 kişinin bahçe gelirinin olmadığı kayıtlardan anlaşılmıştır. 1260 ve 1261 tarihlerindeki verilere göre en fazla gelir 2.125 kuruş ile Kızılköylü Halil b. Mustafa, 1.363 kuruş ile Halil Ağa b. Hüseyin ve 850 kuruş ile Hasan Ağa b. Al elde etmiştir. En az gelir 37,50 kuruş ile Şemseddin Naim kazanmıştır.

Ahmet Ali b. Osman ortalama dönüm başına 363 kuruş, Kızılköylü Halil b. Mustafa 327 kuruş, Kefelioğlu İsmail b. İbrahim 204 kuruş, Halil Ağa b. Hüseyin 195 kuruş, Bayındırlı Osman b. Hasan 180 kuruş, Hasan Ağa b. Al ise 85 kuruş gelir elde

etmiştir. Ortalama dönüm başına en az gelir 40 kuruş ile Semercioğlu Süleyman b. Ali ve 36 kuruş ile Abdurrahim b. Mehmed elde etmiştir.

1260 tarihinde en fazla bahçeliği olan 10 dönüm ile Hasan Ağa b. Al'ın, 8 dönüm ile Esseyid Ahmet Efendi b. Mehmed ve Kekeç Hasan b. Ahmet'indir.

1260 tarihinde mahallenin toplam bahçe geliri 15.027,50 kuruş, 1261 tarihinde 11.307 kuruştur. 1260 ve 1261 tarihlerinin ortalama bahçe geliri 13.483 kuruş, iki yılın toplam bahçe geliri 26.334,50 kuruştur.

Mahallede 1260 tarihinde 116,25 dönüm bahçe bulunmakta, 1260 tarihinde ortalama dönüm başına 129 kuruş gelir elde edilmiştir. Tablo 3.18'de detaylı bilgiler görülmektedir.

Tablo 3.18: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Yeşil Camii Mahallesinde Bahçe Hasılat ve Dönümü

Hane	Hane Sahibi	Bahçe				Dönüm (1260)
		HASILAT			Toplam	
		1260	1261	Ortalama		
1	Esseyid Ahmet Efendi b. Mehmed	450	680	565	1.130	8
2	Şemseddin Naim	37.5	220	129	257.5	3.5
3	Halil Ağa b. Hüseyin	1.500	1.225	1.363	2.725	7
4	Ömer b. Mehmed	300	0	300	300	2.5
5	Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali	425	900	663	1.325	5
6	Ali Fevzi b. Mustafa	300	650	475	950	6
7	Kızılköylü Halil b. Mustafa	2.250	2.000	2.125	4.250	6.5
9	İbrahim Kahya b. Hasan	825	275	550	1.100	6
10	Semerci Damadı Mustafa b. Ali	600	250	425	850	2.5
12	Uzun Ali b. Ahmet	300	250	275	550	5
13	Mürseloğlu Raşid b. İbrahim	225	0	225	225	5
14	Zeynel Mehmed b. Ali	225	185	205	410	3.5
15	Ahmet Ali b. Osman	750	520	635	1.270	1.750
16	Kekeç Hasan b. Ahmet	750	650	700	1.400	8
18	Hasan Ağa b. Al	900	800	850	1.700	10
20	Kerametlioğlu Hasan b. Mustafa	310	300	305	610	2
21	Raşid Efendi b. İsmail	375	300	338	675	2
23	Vildancının Hasan b. Şeyh Mustafa	750	60	405	1.350	2.5
25	Hamza Damadı Hasan b. Hüseyin	500	120	310	620	5
26	Abdulkadir b. Naim Efendi	300	37	169	337	1.5
30	Kefelioğlu İsmail b. İbrahim	825	600	713	1.425	3.5
33	Abdurrahim b. Mehmed	100	80	90	180	2.5
35	Dellakoğlu Ali b. Osman	640	325	483	965	3
38	Kuduzoğlu Hasan b. Hasan	160	40	100	200	1
41	Bayındırlı Osman b. Hasan	450	450	450	900	2.5
42	Semercioğlu Süleyman b. Ali	100	0	100	100	2.5
43	Karagözoğlu Mehmed b. İsmail	100	100	100	200	2
44	Hacı Osman b. Mehmed	280	150	215	430	4
45	Sürücü İbrahim b. Mehmed	300	140	220	440	2
	Toplam	15.027,50	11.307	13.483	26.334,50	116.25

3.2.2.1.2.Eşrefzade Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelirleri

İznik Kazasına ta'bi Eşrefzade Mahallesi'nin bahçe ve arsa hasılat ve dönüm bilgilerine Osmanlı arşivi 8314 nolu temettuat defterinden bulunmaktadır. Temettuat defterinde Eşrefzade Mahallesi'nin 1260 ve 1261 tarihlerindeki bahçe, mülk arsa, mülk arsa tarla, mülk arsaluk, mülk arsa icari ve mülk arsa evluk bilgileri vardır.

Mahallede yaşayan 39 kişiden 25 kişinin bahçe ve arsa gelirinin bilgileri kayıtlı olup 14 kişinin bahçe ve arsa gelirinin olmadığı anlaşılmaktadır. 1260 ve 1261 tarihlerindeki verilere göre en fazla bahçe geliri Murseloğlu Tahir b. İbrahim 1.675 kuruş ile elde etmiştir. 1.650 kuruş ile Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet ve 1.480 kuruş ile Dergâh Şeyh Hazreti Eşref Rumi Es Seyyid İsmail Efendi b. Mustafa mahallede en fazla gelir elde eden kişilerdir. En az gelir 200 kuruş ile Boyacıoğlu Mustafa b. Ali elde etmiş, 2 dönüm bahçesi nulunan Kuduzoğlu Mustafa b. Mehmed'in hiç geliri olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.19'da görüldüğü gibi mahallede 16 kişi tarafından 85,5 dönüm bahçe dikimi yapılmıştır. 11 dönüm ile Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet, 10 dönüm ile Murseloğlu Tahir b. İbrahim ve 9 dönüm ile Dergâh Şeyh Hazreti Eşref Rumi Es Seyyid İsmail Efendi b. Mustafa mahalledeki en fazla bahçe dönümü olan kişilerdir. Dönüm başına ortalama en fazla gelir 557 kuruş ile Emin b. Hasan ve 517 kuruş ile Cinlioğlu Ahmet b. Ali elde etmiştir. Mahallede 6 kişinin mülk arsası bulunmakta, bu kişilerin toplam mülk arsa yeri 19,5 dönüm oluşturmaktadır. 1260 tarihinde mülk arsadan 727,5 kuruş, 1261 tarihinde 80 kuruş gelir elde edilmiştir. En fazla geliri 1260 tarihinde 200 kuruş ile Kara Ömer'in Süleyman b. Mustafa, en az gelir 22,5 kuruş ile Ahmet Ağa b. Halil kazanmıştır.

Mahallede iki kişinin mülk arsa tarlası kayıtlıdır. Bunlardan Yetim Ali b. Ali 1260 tarihinde 9 dönüm mülk arsa tarladan 80 kuruş gelir elde etmiş, Kacabıyıkolu Ali b. Mehmed 1260 tarihinde 1,5 dönüm mülk arsa tarlası olsada gelirinin olmadığı anlaşılmıştır. Mahallede 5 dönüm mülk arsaluk olarak kayıtlıdır. Ahmet b. Cafer 2 dönüm mülk arsaluktan 30 kuruş gelir elde etmiş, Murseloğlu Tahir b. İbrahim ise 2 dönüm mülk arsaluktan geliri bulunmamaktadır.

Tablo 3.19: Eşrefzade Mahallesi Bahçe ve Mülk Arsa Tablosu. (Krş.)

Hane/ No	Hane Sahibi	Bahçe			Mülk Arsa			Mülk Arsa Tarla			Mülk Arsaluk			Mülk Arsa İcari			Mülk Arsa Evluk		
		Dönüm	Hasılat		Dönüm	Hasılat		Dönüm	Hasılat		Dönüm	Hasılat		Dönüm	Hasılat		Dönüm	Hasılat	
			1260	1261		1260	1261		1260	1261		1260	1261		1260	1261		1260	1261
1/1	Dergah Şeyh Hazreti Eşref Rumi Es Seyyid İsmail Efendi b. Mustafa	9	1.500	1.460	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2/1	Yetim Ali b. Ali	-	-	-	-	-	-	9	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4/1	Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet	11	1.600	1.700	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5/1	Ahmet Ağa b. Halil	-	-	-	7	22.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6/1	Hüseyin Ağa b. Süleyman	-	-	-	1.5	175	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9/1	Mustafa b. Hüseyin	-	-	-	3.5	185	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10/1	Ahmet b. Cafer	-	-	-	-	-	-	-	-	3	30	-	-	-	-	-	-	-	
12/1	Tahtacı Ali b. Ahmet	-	-	-	4.5	60	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
14/1	Katının Hüseyin b. Ali	5.5	300	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15/1	Boyacıoğlu Mustafa b. Ali	1.5	300	100	-	-	-	-	-	-	-	-	1	200	-	-	-	-	
16/1	Kasabın Mustafa b. Ali	6.5	300	1.050	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
17/1	Derviş Hacı Osman b. Abdah	4	300	235	-	-	-	-	-	-	-	-	6	200	-	-	-	-	

20/1	Seyyid Hafız İbrahim b. Osman	-	-	1.5	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21/1	Kacabıyıköğlü Ali b. Mehmed	-	-	-	-	-	1.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24/1	Murseloğlu Tahir b. İbrahim	10	700	2.650	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
25/1	Cinlioğlu Ahmet b. Ali	3	850	700	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	160	-	-	-	-
27/1	Kara Ömer'in Süleyman b. Mustafa	4	550	300	1.5	200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28/1	Adanalı Mehmed b. Ahmet	3	225	750	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.5	40	-	-	-	-
30/1	Nuri b. Mehmed Efendi	5	900	335	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
31/1	Cüce Seyyid Ahmet b. Ali	7.5	425	1.550	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32/1	Emin b. Hasan	3.5	600	1.350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	300	150
33/1	Aşcıoğlu Mehmed b. Halil		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	150	-	-	-	-
34/1	Kuduzoğlu Mustafa b. Mehmed	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35/1	Abdulkadir b. Ömer	6	720	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36/1	Çubukçu Mahmud b. Ahmet	4	365	350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	85,5	9.635	12.330	19,5	727.5	80	10,5	80		5	30		21,5	750	-	4	300	150

Eşrefzade Mahallesi'nde 5 kişide icarlık mülk arsa yeri bulunmakta, bu kişilerin toplam 21,5 dönüm yeri olduğu anlaşılmaktadır. Bu arazilerden 750 kuruş gelir elde edilmiş, en fazla gelir 200 kuruş ile Boyacıoğlu Mustafa b. Ali ve Derviş Hacı Osman b. Abdah'a aittir.

Mahallede 4 dönüm mülk arsa evlük bulunmakta, Nuri b. Mehmed Efendi'nin geliri olmadığı, Emin b. Hasan 2 dönüm mülk arsa evlük yerden 1260 tarihinde 300 kuruş, 1261 tarihinde 150 kuruş, ortalama 225 kuruş gelir elde ettiği anlaşılmaktadır.

1260 tarihinde mahallenin bahçe hasılatı 9.635 kuruş, 1261'de 12.330 kuruş, ortalama 10.983 kuruş gelir elde edilmiştir. 85,5 dönüm bahçe dikimi yapılmış, 1260 tarihinde ortalama 113 kuruş gelir elde edilmiştir.

1260 tarihinde mahallede 19,5 dönüm mülk arsa yeri bulunmakta, mülk arsadan 1260 tarihinde 727,50 kuruş, 1261 tarihinde 80 kuruş gelir elde edilmiştir. Mülk arsa tarladan mahallede 10,5 dönüm olduğu ve 1260 tarihinde 80 kuruş gelir elde edildiği tespit edilmiştir.

1260 tarihinde 5 dönüm mülk arsaluk olduğu, buradan 30 kuruş gelir elde edildiği, 21,5 dönüm mülk arsa icari olduğu ve 750 kuruş gelir elde edildiği, 4 dönüm mülk arsa evlük olduğu, 1260 tarihinde 300 kuruş, 1261 tarihinde 150 kuruş gelir elde edildiği Eşrefzade Mahallesi Temettuat Defterinden anlaşılmaktadır.

Eşrefzade Mahallesi'nde bahçe, mülk arsa, mülk arsa tarla, mülk arsaluk, mülk arsa icari ve mülk arsa evlük alanda toplam 146 dönüm dikim yapılmış, 1260 tarihinde 11.522,50 kuruş, 1261 tarihinde 12.560 kuruş gelir elde edilmiştir.

3.2.2.1.3. Mahmud Çelebi Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelirleri

İznic Kazasına ta'bi Mahmud Çelebi Mahallesi'nin Osmanlı arşivi 8294 nolu temettuat defterinden 1260 ve 1261 tarihlerindeki bağ, bahçe ve mülk arsa bilgileri bulunmaktadır. Mahallede yaşayan 30 kişiden 17'sinin bahçe hasılat ve dönüm bilgileri, iki kişinin mülk arsa bilgileri ve bir kişinin bağ ve bahçe bilgileri arşiv kayıtlarında mevcuttur.

Mahallede en fazla bahçe dönümü 12,5 dönüm ile Hacı Osman b. Kerim'e aittir. Daha sonra 12 dönüm ile Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman ile 8 dönüm bahçesi

bulunan Seyyid Edhem b. Ali'nin dönümleri gelir. Mahallede en fazla gelir 5.700 kuruş ile Hacı Osman b. Kerim elde etmiştir. 2.300 kuruş ile Seyyid Edhem b. Ali ile Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet en fazla geliri olan diğer kişilerdir.

Derviş Bey b. Mustafa Bey'in 5 dönüm bahçeliği olduğu, gelirinin olmadığı kayıtlardan anlaşılmaktadır. Cermeli Hacı Osman b. Davud'un 1260 ve 1261 tarihlerinde bahçe hasılatı yazılı olup, bahçe dönüm bilgileri bulunmamaktadır.

1260 ve 1261 tarihlerindeki Mahmud Çelebi Mahallesi'nin bahçe gelirlerin dönüm karşılığında geliri hesaplandığında ortalama en yüksek gelir 500 kuruş ile Kara Hafız Mehmed Efendi b. Ali, 456 kuruş ile Hacı Osman b. Kerim ve 430 kuruş ile Hacı Mehmed b. Ali elde etmiştir.

Mahallede mülk arsa yeri sadece Hacı Mehmed b. Ali ile Handağlı Mehmed b. Ali'de vardır. Hacı Mehmed b. Ali 3 dönümlük mülk arsasından 1260 tarihinde 80 kuruş gelir elde etmiş, 1261 tarihinde geliri olamadığı tespit edilmiştir. 4 dönüm mülk arsası bulunan Handağlı Mehmed b. Ali 1260 tarihinde 300 kuruş, 1261 tarihinde 100 kuruş gelir elde etmiş, ortalama 200 kuruş geliri bulunmaktadır.

Mahmud Çelebi Mahallesi'ndeki tek bağ bahçe geliri Adalıoğlu zevcesi Ayşe'ye aittir. Adalıoğlu zevcesi Ayşe 1,5 dönümlük bağ bahçesinden 1260 tarihinde 400 kuruş, 1261 tarihinde 200 kuruş, toplamda 600 kuruş gelir elde etmiştir. Ortalama dönüm geliri 400 kuruş olarak tespit edilmiştir. Tablo 3.20'de Mahmud Çelebi Mahallesi'nin bahçe ve arsa gelir tablosu detaylı bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 3.20: Mahmud Çelebi Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelir Tablosu. (Krş.)

Hane/No	Hane Sahibi	Bahçe				Mülk Arsa				Bağ & Bahçe			
		HASILAT			Dönüm	HASILAT			Dönüm	HASILAT			Dönüm
		1260	1261	Toplam		1260	1261	Toplam		1260	1261	Toplam	
1/1	Kara Hafız Mehmed Efendi b. Ali	850	650	1.500	3	-	-	-	-	-	-	-	-
2/1	Hacı Osman b. Kerim	3.000	2.700	5.700	12.5	-	-	-	-	-	-	-	-
3/1	Derviş Bey b. Mustafa Bey				5	-	-	-	-	-	-	-	-
4/1	İzzet Bey b. Asker	450	450	900	3	-	-	-	-	-	-	-	-
5/1	Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman	800	400	1.200	12	-	-	-	-	-	-	-	-
6/1	Kasimoğlu Ali Ağa b. Ahmet	375	350	725	3	-	-	-	-	-	-	-	-
7/1	Hasan b. İsmail	570	560	1.130	7.5	-	-	-	-	-	-	-	-
9/1	Seyyid Edhem b. Ali	1.300	1.000	2.300	8	-	-	-	-	-	-	-	-
11/1	Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet	1.250	1.050	2.300	6	-	-	-	-	-	-	-	-
13/1	Molla Ahmet b. Hacı Mustafa	100	100	200	2	-	-	-	-	-	-	-	-
15/1	Hacı Mehmed b. Ali	1.150	1.000	2.150	5	80	-	80	3	-	-	-	-
16/1	Handağlı Mehmed b. Ali	150	75	225	4.5	300	100	400	4.5	-	-	-	-
23/1	Cermeli Hacı Osman b. Davud	200	150	350		-	-	-	-	-	-	-	-
24/1	Yetim Acemoğlu Turhak Seyyid Mehmed	300	150	450	2	-	-	-	-	-	-	-	-
40	Adaloğlu zevcesi Ayşe	-	-	-	-	-	-	-	-	400	200	600	1.5
70	Kemerci Kerimesi Gülsüm	300	200	500	3	-	-	-	-	-	-	-	-
70	Yumuh Kadın	700	300	1.000	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	10.345	9.135	20.630	92,5	380	100	480	7,5	400	200	600	1,5

12/1	Kanlıoğlu Hüseyin b. Ali	900	800	1.700	6.5	-	-	-	-	-	-	-	-
13/1	Kanlıoğlu Seyyid İbrahim b. Mustafa	600	500	1.100	1.5	-	-	-	-	-	-	-	-
14/1	Hacı Süleyman b. Abdah	600	500	1.100	4.5	-	-	-	-	-	-	-	-
15/1	Mürseloğlu Seyyid İbrahim b. Raşid	175	200	375	2.750	-	-	-	-	-	-	-	-
16/1	İbrahim b. Ali	600	400	1.000	3	-	-	-	-	-	-	-	-
17/1	Çakıroğlu Halil b. Hüseyin	600	700	1.300	3	-	-	-	-	-	-	-	-
19/1	Mecnun Nuri b. Salih	-	-	-	7	100	100	200	4	-	-	-	-
20/1	Bektaş oğlu Mustafa b. İbrahim	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
21/1	Bektaşoğlu Mehmed b. Osman	-	-	-	3	-	-	-	3	-	-	-	-
23/1	Hayta'nın Ali b. Hasan	600	500	1.100	4	-	-	-	-	-	-	-	-
26/1	Maviş Abdullah b. Abdah	-	-	-	-	-	-	-	-	150	150	2	-
27/1	Mustafa b. Ali	150		150	1	-	-	-	-	-	-	-	-
28/1	Arab Mehmed b. Abdah	300	150	450	2	-	-	-	-	-	-	-	-
30/1	Mustafa Kadahis b. Hüseyin	275	350	625	1	-	-	-	-	-	-	-	-
32/1	Süleyman b. Hacı Halil	1.905	1.800	3.705	6	-	-	-	-	-	-	-	-
36/1	Hasan Kahyaoğlu Mehmed b. Hasan	-	-	-	-	-	-	-	-	112	112	2.5	-
37/1	Ahmet Da'lı b. Hüseyin	500	200	700	3	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Hayta Zevcesi	500	300	800	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	18.300	16.335	38.374	117,25	100	100	200	9	262		262	4,5

1260 ve 1261 tarihlerinde ortalama dönüm başına elde edilen gelir bakımından en fazla gelir 733 kuruş ile Kanlıoğlu Seyyid İbrahim b. Mustafa ve 725 kuruş gelir elde eden Hacı Ali Şefik Efendi b. El Hac Hasan Efendi kazanmıştır. 1260 tarihinde

mahallenin toplam bahçe geliri 18.300 kuruş ve 1261 tarihinde 16.335 kuruşa gerilemiştir. 1260 tarihinde mahallede yaşayan kişilerin ortalama bahçe hasılatı 315 kuruştur.

Beğler Mahallesi'nde 7 dönüm bahçeliği olan Mecnun Nuri b. Salih, 2 dönüm bahçeliği olan Bektaş oğlu Mustafa b. İbrahim ve 3 dönüm bahçeliği olan Bektaşoğlu Mehmed b. Osman'ın 1260 ve 1261 tarihlerinde gelirleri bulunmamaktadır.

İsmail Ağa b. Mehmed Râşid'in 2 dönüm, Mecnun Nuri b. Salih'in 4 dönüm ve Bektaşoğlu Mehmed b. Osman'ın 3 dönüm mülk arsa yeri vardır. Mülk arsa yerinden yalnız Mecnun Nuri b. Salih 1260 tarihinde 100 kuruş, 1261 tarihinde 100 kuruş olmak üzere iki yılda toplam 200 kuruş elde etmiş, ortalama dönüm başına 25 kuruş kazanmıştır.

2 dönüm Maviş Abdullah b. Abdah'ın, 2,5 dönüm Hasan Kahyaoğlu Mehmed b. Hasan'ın olmak üzere mahallede toplam 4,5 dönüm müstacir olunan tarla vardır. Bu tarlalardan Maviş Abdullah b. Abdah 1260 tarihinde 150 kuruş, Hasan Kahyaoğlu Mehmed b. Hasan ise 112 kuruş elde etmiştir. Her ikisinin 1261 tarihinde geliri bulunmamaktadır. Tablo 3.21'de Beğler Mahallesi'nin bahçe ve arsa gelir tablosunda detaylı bilgi görülmektedir.

3.2.2.1.5. Reaya Mahallesi Bahçe ve Arsa Gelirleri

XIX. yüzyıl ortalarında İznik Kazasında Hıristiyan inancına sahip Reaya olarak yaşayan kişilerin bahçe, mezru mülk arsa tarla ve mülk arsa hasılat ve dönüm bilgilerine Osmanlı arşivi 8290, 8290A ve 8290B nolu temettuat defterlerinden bilgileri mevcuttur. Temettuat defterlerinde Reaya Mahallesi'nin 1260 ve 1261 tarihlerindeki bahçe, mezru mülk arsa tarla ve mülk arsa bilgileri bulunmaktadır. Mahallede yaşayan 73 kişiden 49'unun bahçe hasılat ve dönüm bilgileri, 2 kişinin mezru mülk arsa tarla bilgileri ve 9 kişinin mülk arsa bilgileri bulunmaktadır.

Tablo 3.22'de görüldüğü gibi Reaya Mahallesi'nde en fazla geliri Deliyani veledi Estefan 1260 tarihinde 3.700 kuruş ve 1261 tarihinde 3.995 kuruş gelir elde ederek kazanmıştır. Hane 4 numro1'de kayıtlı olan Deliyani veledi Estefan, 1260 ve 1261 tarihlerinde 7.695 kuruş gelir elde ederek toplamda mahallede en fazla gelir elde

eden kişi olmuştur. Daha sonra 6.575 kuruş gelir ile Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi, 4.800 kuruş geliri olan Ekmekçi Vasili veledi Dimitri gelmektedir.

1260 ve 1261 tarihlerindeki gelirler göz önüne alındığında ortalama en fazla gelir bir (1) dönüm yerden 2.200 kuruş kazanan Yurdane veledi Yani ve 825 kuruş kazanan Emrut Kostanti veledi Hazsetu elde etmiştir.

Mahallede en fazla bahçe dönümü bulunan kişi 20,5 dönüm ile Deliyani veledi Estefan'ındır. 1260 tarihinde mahallede yaşayan 49 kişinin 248,75 dönüm dikili bahçesi olduğu ve ortalama hane başına 5 dönüm bahçenin bulunduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır. 1260 tarihinde bahçe geliri olarak 47.947 kuruş, 1261 tarihinde 34.347 kuruş, toplam 82.294 kuruş gelir elde edilmiştir. Bahçe hasılatı hane başına 331 kuruştur.

Mahallede mezru mülk arsa tarla geliri iki hanede vardır. 300 kuruş ile Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi ve 150 kuruş geliri ile Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi mezru mülk arsa tarladan gelir elde etmiştir. Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi'nin 20 dönüm, Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi'nin 22 dönüm mezru mülk arsa tarlası vardır. Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi, 1260 ve 1261 tarihlerinde ortalama dönüm başına 14 kuruş ve Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi ortalama 7 kuruş gelir elde etmiştir.

Tablo 3.22: Reaya Mahallesi Bahçe ve Mülk Arsa Gelir Tablosu. (Krş.)

Hane/Numro	Hane Sahibi	Bahçe				Mezru Mülk Arsa Tarla				Mülk Arsa			
		Hasılat		Dönüm	Toplam	Hasılat		Dönüm	Toplam	Hasılat		Dönüm	Toplam
		1260	1261			1260	1261			1260	1261		
1/1	Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi	1.600	1.450	8	3.050	200	100	20	300	-	-	-	-
2/1	Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi	2.025	1.500	11	6.575	150	-	22	150	-	-	-	-
3/1	Yurdane veledi Yani	1.150	1.050	1	2.200	-	-	-	-	-	-	-	-
4/1	Deliyani veledi Estefan	3.700	3.995	20.5	7.695	-	-	-	-	-	-	-	-
5/1	Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan	2.495	2.300	10	4.795	-	-	-	-	-	-	-	-
6/1	Keryaku veledi Yorgi	600	400	4	1.000	-	-	-	-	-	-	-	-
7/1	Bağuri veledi Dimitri	750	750	8	1.500	-	-	-	-	-	-	-	-
8/1	Vasili veledi Esteban	1.500	825	7	2.325	-	-	-	-	-	-	-	-
9/1	Yağcı veledi Kostantinoğlu Nikola	1.950	1.350	7	3.300	-	-	-	-	-	-	2	-
13/1	Dimitri veledi Kostantin	600	450	4	1.050	-	-	-	-	-	-	-	-
14/1	Yetim Yani veledi Zisu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15/1	Dimitri veledi Benayut	2.500	500	7	3.000	-	-	-	-	-	-	-	-
16/1	Esteratioğlu Esber	900	450	4.5	1.350	-	-	-	-	-	-	-	-
17/1	Sarioğlanoğlu Vasili veledi Dimitri	600	306	8	906	-	-	-	-	-	-	-	-
18/1	Kiretmitcioğlu Metru veledi Banayut	1.000	950	5	1.950	-	-	-	-	-	-	-	-
19/1	Derbentli Sarı Yurdakın veledi Kiryaku	375	225	4	600	-	-	-	-	200	200	6	400
20/1	Derbentli Sarioğlu Dimitri	500	400	2.5	900	-	-	-	-	-	-	-	-

21/1	Banayutoğlu Yorgi	902	900	3.5	1.802	-	-	-	-	200		5	200
22/1	Yagmiz Yorgi veledi Yani	995	915	3	1.910	-	-	-	-	-	-	-	-
24/1	Endun veledi Angela	900	525	3	1.425	-	-	-	-	-	-	-	-
25/1	Kudioğlu Yorgi veledi Yani ²⁹⁷	600	600	0.50	1.200	-	-	-	-	-	-	-	-
27/1	Yorcuk veledi Dimitri	250	375	8.5	625	-	-	-	-	-	-	-	-
28/1	Nakte veledi Nikolin	200	150	1	350	-	-	-	-	-	-	-	-
29/1	Ekmekçi Vasili veledi Dimitri	2.700	2.100	10	4.800	-	-	-	-	-	-	-	-
30/1	Yorgi veledi İstefan	750	450	4	1.200	-	-	-	-	-	-	1	-
31/1	İnce Yani veledi Yuvanni	300	200	2	500	-	-	-	-	-	-	-	-
33/1	Abacı Keryaku veledi Yorgi	1.350	1.650	5	3.000	-	-	-	-	-	-	-	-
35/1	Metru veledi Zeferi	750	600	3	1.350	-	-	-	-	-	-	-	-
36/1	Kocabaş Yorginin veledi Zisu	300	100	3.5	400	-	-	-	-	-	-	-	-
38/1	Gücük Vasili veledi Yani	750	350	5	1.100	-	-	-	-	-	-	-	-
39/1	Temzen Enderya veledi Tudiri	450	375	3.250	825	-	-	-	-	-	-	-	-
40/1	Nikula veledi Ensase Zımmi	300	300	2	600	-	-	-	-	-	-	-	-
41/1	Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri	600	450	6.5	1.050	-	-	-	-	-	-	1	-
43/1	Endarku veledi Yorgi	450	200	2	650	-	-	-	-	-	-	-	-
44/1	Liguzi veledi Yorgi	900	300	5	1.200	-	-	-	-	-	-	-	-
45/1	Yetim Nikula veledi Yorgi	900	300	3	1.200	-	-	-	-	35	-	1	35
47/1	Emrut Kostanti veledi Hazsetu	450	375	1	825	-	-	-	-	-	-	-	-

²⁹⁷ Müstacir olduğu bahçe.

49/1	Mana veledi Angela	900	375	5.5	1.275	-	-	-	-	-	-	-	-
50/1	Evannis veledi Melkaden					-	-	-	-	125	100	4	225
56/2	Babas veledi Menul	1.500	750	7.5	2.250	-	-	-	-				
57/1	Sağır Temaç Entas veledi Kostanti	-	-	-	-	-	-	-	-	200	100	5	300
58/1	Kuzi Nikula veledi Gereku	450	256	3	706	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Nikola zevcesi Kadrane	755	600	6	1.355	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Yamandi zevcesi Kadraşini	900	250	4	1.150	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Eci Kablani zevcesi Mariya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	Lefkeli Babaz Yani	600	500	3	1.100	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Karyagadioğlu	400	200	2	600	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Sölez Bezirgân Ananiye	3.000	1.200	7	4.200	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Sölez Bezirgân Nikula	850		6	850	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Sölez Bezirgân Esterati	1.050	1.000	9.5	2.050	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Bezirgân Sava	900	300	5.5	1.200	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Kıpti Salih b. Ömer	350	200	2	550	-	-	-	-	-	-	-	-
-	Kıpti Kavaklıoğlu İbrahim b. Hasan	150	100	1.5	250	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	47.947	34.347	248,75	82.294	350	100	42	450	760	400	26	1.160

Mahallede toplam 26 dönüm mülk arsa yeri vardır. Bu mülk arsaların 2 dönümü Yağcı veledi Kostantinoğlu Nikola'nın, 6 dönümü Derbentli Sarı Yurdakın veledi Kiryaku'nun, 5 dönümü Banayutoğlu Yorgi'nin, 1 dönümü Yorgi veledi İstefan'ın, 1 dönümü Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri'nin, 1 dönümü Yetim Nikula veledi Yorgi'nin, 4 dönümü Evannis veledi Melkaden'in, 5 dönümü Sağır Temaç Entas veledi Kostanti'nin ve 1 dönümü Eci Kablani zevcesi Mariya'nındır.

1260 tarihinde 760 kuruş, 1261 tarihinde 400 kuruş mahallede mülk arsa geliri hâsıl olmuştur. Yağcı veledi Kostantinoğlu Nikola, Yorgi veledi İstefan, Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri ve Eci Kablani zevcesi Mariya'nın 1260 ve 1261 tarihlerinde dönüm bilgileri olduğu, fakat gelirlerinin olmadığı kayıtlardan anlaşılmakta ve ayrıca, mahallede hane başına mülk arsa ortalama geliri 45 kuruş olarak elde edilmiştir.

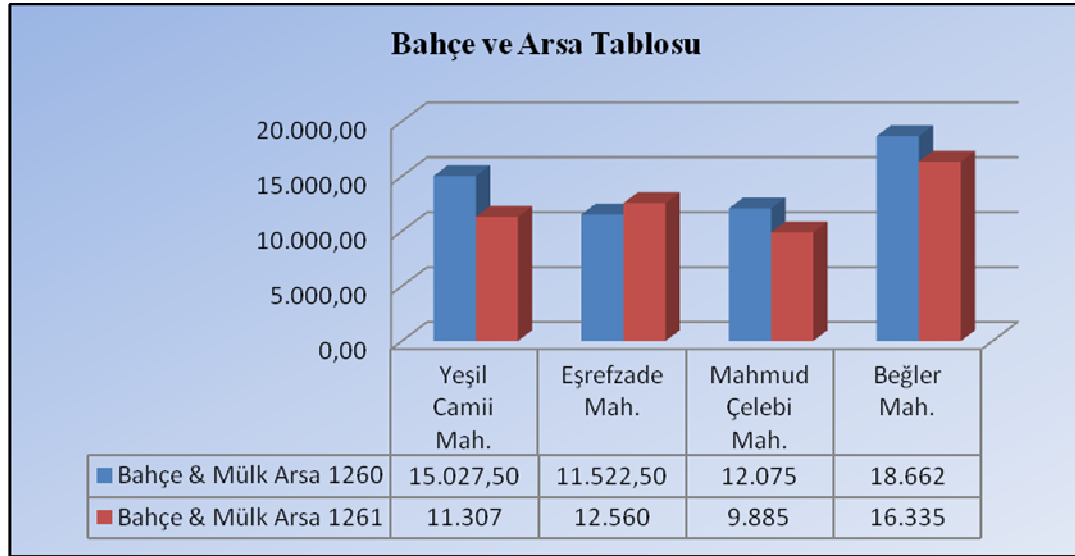
3.2.2.1.6. İznik Geneli Bahçe ve Arsa Gelirleri

1260 ve 1261 tarihlerindeki İznik Temettuat Defterlerine baktığımızda tablo 23'de görüldüğü gibi İznik mahallelerinde “Bahçe, Bağ Bahçe, Mülk Arsa, Mülk Arsa Tarla, Mülk Arsaluk, Mülk Arsa İcari, Mülk Arsa Evluk, Mülk Arsa Yeri, Mezru Mülk Arsa Tarla ve Müstacir Olduğu Tarla”ların hasılat ve dönüm bilgileri bulabilmekteyiz.

Bahçe hasılatı olarak 1260 (1844) tarihinde en fazla gelir 18.300 kuruş ile Beğler Mahallesi elde etmiştir. Daha sonra 15.027,50 kuruş ile Yeşil Camii Mahallesi, 11.495 kuruş ile Mahmud Çelebi Mahallesi ve 9.635 kuruş ile Eşrefzade Mahallesi gelir elde eden mahallelerdir.

1261 tarihinde Beğler Mahallesi'nin bahçe hasılatı 16.335 kuruş, Eşrefzade Mahallesi'nin 12.560 kuruş, Yeşil Camii Mahallesi'nin 11.307 kuruş ve Mahmud Çelebi Mahallesi'nin 9.885 kuruş geliri vardır. Grafik 3.3'de detaylı bilgi görülmektedir.

Grafik 3.3: İznik Bahçe ve Arsa Tablosu.

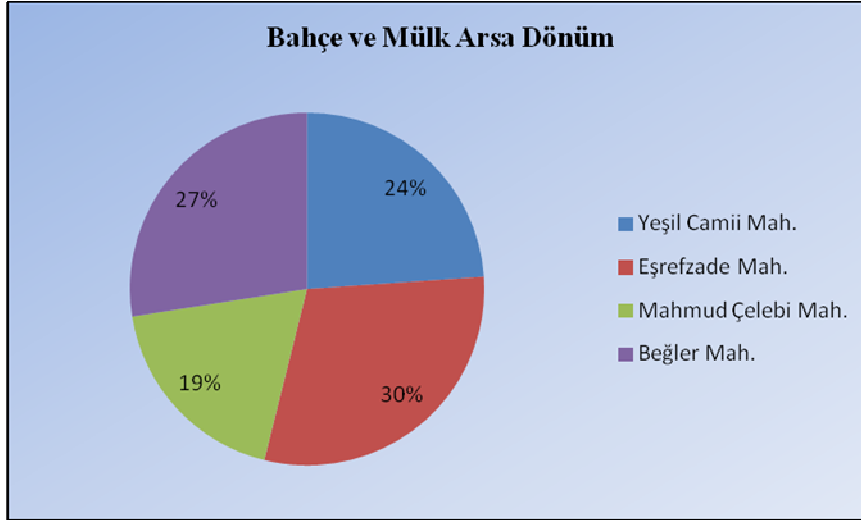
Tablo 3.23: İznik Genel Bahçe ve Mülk Arsa Tablosu.²⁹⁸

Bahçe ve Mülk Arsa Çeşidi	Mahalleler														
	Yeşil Camii Mah.			Eşrefzade Mah.			Mahmud Çelebi Mah.			Beğler Mah.			Reaya Mah.		
	1260	1261	Dönüm (1260)	1260	1261	Dönüm (1260)	1260	1261	Dönüm (1260)	1260	1261	Dönüm (1260)	1260	1261	Dönüm (1260)
Bahçe	15.027,50	11.307	116.25	9.635	12.330	85.5	11.495	9.785	81.5	18.300	16.335	120.25	47.947	33.847	248.75
Bağ bahçe	-	-	-	-	-	-	200	-	1.5	-	-	-	-	-	-
Mülk Arsa	-	-	-	727.5	80	19.5	380	100	7.5	-	-	-	760	400	26
Mülk Arsa Tarla	-	-	-	80	-	10.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mülk Arsaluk	-	-	-	30	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mülk Arsa İcari	-	-	-	750	-	21.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mülk Arsa Evluk	-	-	-	300	150	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mülk Arsa Yeri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	100	9	-	-	-
Mezru Mülk Arsa Tarla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	350	100	42
Müstacir Olduğu Tarla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	262	-	4.5	-	-	-
Toplam	15.027,50	11.307	116.25	11.522,5	12.560	146	12.075	9.885	90.5	18.662	16.435	133.75	49.057	34.347	316.75

²⁹⁸ Hasılat ve dönüm bilgileri mahalle ve dini yapıya göre oluşturulmuş ve değerlendirme ona göre yapılmıştır.

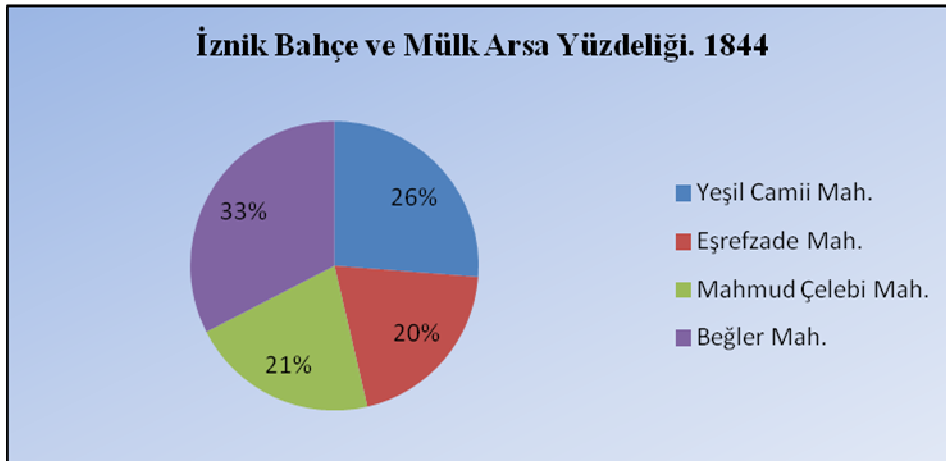
İznik genelinin bahçe ve arsa dönüm bilgilerine baktığımızda en fazla dönüm % 30 ile Eşrefzade Mahallesi, % 27 ile Beğler Mahallesi, % 24 ile Yeşil Camii Mahallesi ve % 19 ile Mahmud Çelebi Mahallesi'nde bulunmaktadır. Grafik 3.4'de İznik genelinin bahçe ve arsa yüzdeleri gösterilmiştir.

Grafik 3.4: İznik Genel Bahçe ve Mülk Arsa Yüzdeleri Dönüm Bilgileri.

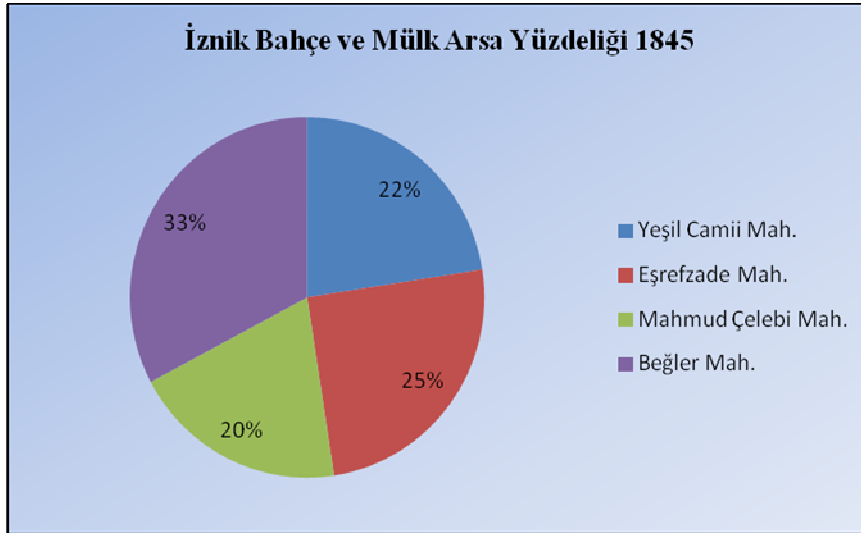
Bahçe ve arsa hasılatı olarak 1260 (1844) tarihinde en fazla gelir % 33 ile Beğler Mahallesi elde etmiştir. Yeşil Camii Mahallesi'nin % 26, Mahmud Çelebi Mahallesi'nin % 21 ve Eşrefzade Mahallesi'nin % 20 geliri olduğu grafik 3.5'de görülmektedir.

Grafik 3.5: 1844 Tarihinde İznik'te Bahçe ve Arsa Gelir Yüzdeleri.

Bahçe ve arsa hasılatı olarak 1261 tarihinde en fazla gelir % 33 ile Beğler Mahallesi, % 25 ile Eşrefzade Mahallesi, % 22 ile Yeşil Camii Mahallesi ve % 20 ile Mahmud Çelebi Mahallesi elde ettiği grafik 3.6'dan anlaşılmaktadır.

Grafik 3.6: 1845 Tarihinde İznik'te Bahçe ve Arsa Gelir Yüzdeliği.

1260 ve 1261 tarihlerinde Beğler Mahallesi % 33 ile gelirleri dengesini korurken, Yeşil Camii Mahallesi'nin geliri bir önceki yıla göre % 4 azalma kaydedilmiştir. Eşrefzade Mahallesi'nin bir önceki yıla göre % 5 artmış, Mahmud Çelebi Mahallesi'nin ise % 1 gelirlerinde azalma meydana gelmiştir.

İznik'teki gelir dağılımına dini yapıya göre baktığımızda 1260 tarihinde ilçede yaşayan Müslümanların geliri 57.287 kuruş, Reaya'nın 49.057 kuruştur. 1261 tarihinde Müslümanların geliri 50.187 kuruş, Reaya'nın 34.347 kuruş geliri olduğu tablo 3.24'de görülmektedir.

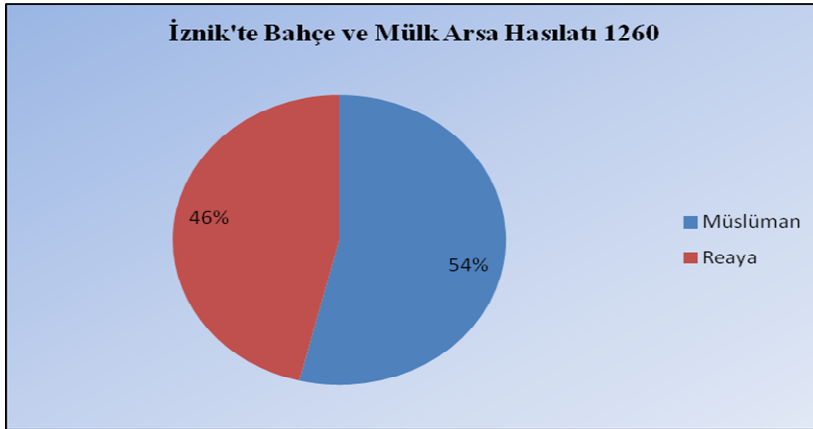
Tablo 3.24: İznik'te Müslüman ve Reayanın Bahçe ve Mülk Arsa Tablosu.

Bahçe ve Mülk Arsa	Dini Yapı					
	Müslüman			Reaya		
	1260	1261	Dönüm	1260	1261	Dönüm
Geliri	57.287	50.187	486,5	49.057	34.347	316.75

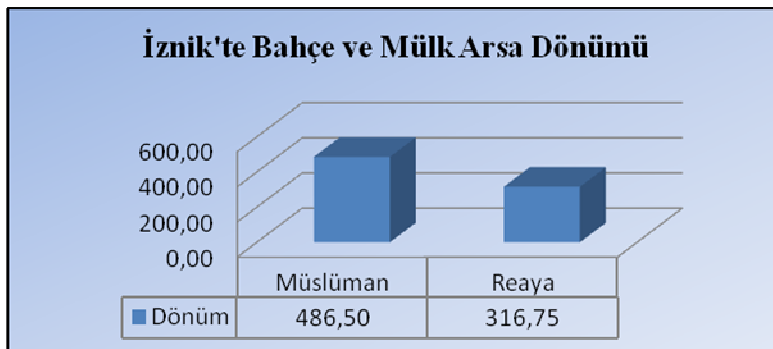
1260 (1844) tarihinde Müslümanlar bahçe ve mülk arsa gelirlerinin % 54'üne, Reaya ise % 46'sına sahip olmuştur.²⁹⁹ 1261 tarihinde kasabada yaşayan Müslümanların bahçe ve mülk arsa gelirleri % 5 artışla % 59'a çıkmış, Reaya'nın gelirleri % 7 azalışla % 39'a gerilemiştir.

Grafik 3.7: 1844 Tarihinde İznik'te Bahçe ve Mülk Arsa Hasılat Yüzdeliği

İznik köylerinin dâhil edilmediği bahçe ve mülk arsa dönüm bilgilerine bakıldığında Müslümanların 486,50 dönüm, Reayanın 316,75 dönüm bahçe ve mülk arsa yeri olduğu grafik 8'den anlaşılmaktadır. Bu bilgilerde gösteriyorki Müslümanların bahçe ve mülk arsa dönümü % 61, Reayanın % 39'da kalmaktadır.

Grafik 3.8: 1844 Tarihinde İznik'te Bahçe ve Mülk Arsa Dönümü.

²⁹⁹ 1260 (1844) ve 1260 (1844) tarihlerinde bahçe ve mülk arsa hasılat bilgilerinin değerlendirmesinde köyler dâhil edilmemiştir.

3.2.2.2. Meyve Gelirleri

XIX. yüzyılın ortalarında İznik Temettuat Defterlerinden anlaşıldığı üzere bölgenin meyve yetiştiriciliğine elverişli olduğu anlaşılmaktadır. Mahallelere göre farklılık gösteren meyve gelirleri ilçenin en önemli gelirlerinin başında gelir. Özellikle İznik bölgesinde zeytin yetiştiriciliği, bağcılık, nar üretimi, dut, armut, bostan ve kestane yetiştiriciliği ön plana çıkmaktadır.

3.2.2.2.1. Yeşil Camii Mahallesi Meyve Gelirleri

Yeşil Camii Mahallesi'ne ait meyve bilgilerine 8309 nolu temettuat defterinden ulaşılmaktadır. Bu belgeden anlaşıldığı gibi mahallede en fazla bağcılık, zeytincilik ve bostan yetiştiriciliği yapıldığı anlaşılmıştır.

1260 tarihinde mahallede yaşayan 47 kişiden 8'inde zeytinlik olduğu tespit edilmiştir. Bu kişiler Esseyid Ahmet Efendi b. Mehmed, Şemseddin Naim, Halil Ağa b. Hüseyin, Ömer b. Mehmed, Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali, Ali Fevzi b. Mustafa, Kızılköylü Halil b. Mustafa ve Hasan Ağa b. Al'dır. Bu kişilerin toplam 244 adet zeytin ağacı vardır. En fazla zeytincilikten geliri 400 kuruş ile Halil Ağa b. Hüseyin elde etmiş, 1260 tarihinde mahallenin toplam geliri 1.070 kuruş olarak tespit edilmiştir.

1261 tarihinde mahallede Esseyid Ahmet Efendi b. Mehmed'in 100 kuruş, Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali'nin 200 kuruş zeytin geliri kayıtlıdır. Mahallede hane başına (1.070/8) 134 kuruş zeytin gelir elde edilmiştir.

Bu mahallede en fazla bağcılık yapılmaktadır. 8309 nolu temettuat defteri kayıtlarında 16 kişinin bağcılık yaptığı tespit edilmiştir. 1260 tarihinde İdrisoğlu Osman b. Mehmed 4 dönüm bağından 800 kuruş gelir elde ederek en fazla bağcılık geliri elde kişidir. 1261 tarihinde en fazla geliri 600 kuruş ile yine aynı kişi kazanmıştır. Kumcioğlu İsmail b. Osman'ın 2 dönüm bağından ve Kuduzoğlu Hasan b. Hasan'ın 1 dönüm bağından 1260 ve 1261 tarihlerinde gelir elde etmedikleri anlaşılmaktadır.

Yeşil Camii Mahallesi'nde bağcılıktan 1260 tarihinde 2.794 kuruş, 1261 tarihinde 1.675 kuruş, toplamda 4.469 kuruş gelir elde edilmiştir. Mahallede ortalama hane başına 1260 tarihinde 114 kuruş bağcılık geliri vardır.

Tablo 3.25: Yeşil Camii Mahallesi Meyve Dönüm ve Gelir Tablosu. (Krş.)

Hane	Hane Sahibi	Zeytin İşçarı				Bağ				Bostan			
		HASILAT			Adet	HASILAT			Dönüm	HASILAT			Dönüm
		1260	1261	Toplam		1260	1261	Toplam		1260	1261	Toplam	
1	Esseyid Ahmet Efendi b. Mehmed	150	100	250	20	100	75	175	1,5	-	-	-	-
2	Şemseddin Naim	40		40	12					-	-	-	-
3	Halil Ağa b. Hüseyin	400		400	80	50	25	75	0,50	-	-	-	-
4	Ömer b. Mehmed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali	120	200	320	30	150	70	220	1	-	-	-	-
6	Ali Fevzi b. Mustafa	60	-	60	15	150	75	225	1	-	-	-	-
7	Kızılköylü Halil b. Mustafa	240	-	240	17	-	-	-	-	450	350	800	-
9	İbrahim Kahya b. Hasan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Semerci Damadı Mustafa b. Ali	-	-	-	-	75	50	125	0,50	-	-	-	-
12	Uzun Ali b. Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Mürseloğlu Raşid b. İbrahim	-	-	-	-	120	53	173	1	-	-	-	-
14	Zeynel Mehmed b. Ali	-	-	-	-	80	52	132	3	-	-	-	-
15	Ahmet Ali b. Osman	-	-	-	-	150	75	225	1	-	-	-	-
16	Kekeç Hasan b. Ahmet	-	-	-	-	94	75	169	1,5	-	-	-	-
18	Hasan Ağa b. Al	60		60	70	100	50	150	1	-	-	-	-
20	Kerametlioğlu Hasan b. Mustafa	-	-	-	-	-	-	-	-	60	50	110	-
21	Raşid Efendi b. İsmail	-	-	-	-	-	-	-	-	300	150	450	-
23	Vildancının Hasan b. Şeyh Mustafa	-	-	-	-	150	75	225	1	-	-	-	-
25	Hamza Damadı Hasan b. Hüseyin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

26	Abdulkadir b. Naim Efendi	-	-	-	-	200	100	300	2	-	-	-	-
27	Kumcioğlu İsmail b. Osman	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
29	İdrisoğlu Osman b. Mehmed	-	-	-	-	800	600	1.400	4	-	-	-	-
30	Kefelioğlu İsmail b. İbrahim	-	-	-	-	150	75	225	1	-	-	-	-
33	Abdurrahim b. Mehmed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35	Dellakoğlu Ali b. Osman	-	-	-	-	150	75	225	1	-	-	-	-
38	Kuduzoğlu Hasan b. Hasan	-	-	-	-	-	-	-	1	100	100	200	-
41	Bayındırlı Osman b. Hasan	-	-	-	-	-	-	-	-	100	50	150	-
42	Semercioğlu Süleyman b. Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43	Karagözoğlu Mehmed b. İsmail	-	-	-	-	-	-	-	-	300	200	500	1
44	Hacı Osman b. Mehmed	-	-	-	-	-	-	-	-	100	50	150	4
45	Sürücü İbrahim b. Mehmed	-	-	-	-	75	37.5	113.5	0,50	-	-	-	-
46	Kuduzoğlu Raşid Zevcesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Göynüklü Mehmed'in Zevcesi	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	1.070	300	1.370	244	2.794	1.675	4.469	24,5	1.410	950	2.360	5

Yeşil Camii Mahallesi'nde bağcılık ve zeytin yetiştiriciliğinden sonra bostan gelirinde olduğunu arşiv kaynaklarından öğreniyoruz. Mahallede 7 hane bostan yetiştiriciliği yapmış, Kızılköylü Halil b. Mustafa, Kerametlioğlu Hasan b. Mustafa, Raşid Efendi b. İsmail, Kuduzoğlu Hasan b. Hasan ve Bayındırlı Osman b. Hasan'ın 1260 ve 1261'de gelirleri olduğu, dönüm bilgilerinin olmadığı anlaşılmıştır. 1260 tarihinde en fazla bostan geliri 450 kuruş ile Kızılköylü Halil b. Mustafa elde etmiş, 1261 tarihinde en fazla gelir 350 kuruş ile yine aynı kişiye aittir.

3.2.2.2.2. Eşrefzade Mahallesi Meyve Gelirleri

Eşrefzade Mahallesi'ne ait meyve bilgilerine 8314 nolu temettuat defterinde bulunmaktadır. Bu belgeden anlaşıldığı gibi mahallede en fazla bağcılık, zeytincilik, kestane, dut ve bostan yetiştiriciliği yapıldığı anlaşılmaktadır.

Temettuat belgesinde bağcılık geliri olarak, bağ ve bağ arsa evlük olarak iki şekilde ele alınmıştır. Mahallenin en fazla meyve geliri dut meyvesinden elde edilen gelirdir. Tablo 3.64'de görüldüğü gibi mahallede yaşayan 9 kişinin dut meyvesinden geliri olduğu anlaşılmaktadır. En fazla dut geliri 1260 tarihinde 1.400 kuruş ile Hüseyin Ağa b. Süleyman elde etmiştir. Hüseyin Ağa b. Süleyman'ın 1261 tarihinde geliri yüzde yüz artış göstererek 2.800 kuruşa ulaşmıştır. Ayrıca, 1261 tarihinde dut meyvesi yetiştirenlerin gelirlerinin bariz bir şekilde arttığı görülmektedir. Dut meyvesinden elde edilen gelir bakımından bir önceki yıla göre en fazla geliri Eminoğlu Hüseyin b. Emin elde etmiştir. 1260 tarihinde Eşrefzade Mahallesi sakinleri en fazla ikinci meyve geliri bağcılıktan elde etmiştir. Mahallede 28,5 dönüm bağdan 1260 tarihinde 1.527 kuruş gelir, 1260 tarihinde 780 kuruşa gerilemiştir. Bağcılıkta en fazla geliri 175 kuruş ile Cüce Seyyid Ahmet b. Ali elde etmiş, 1261 tarihinde ise en fazla geliri 170 kuruş ile Adanalı Derviş Mehmed b. Ahmet kazanmıştır. Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet, Kasabın Mustafa b. Ali ve Derviş Hacı Osman b. Abdah'ın bağ geliri bulunmamaktadır.

Mahallede sadece Murseloğlu Tahir b. İbrahim ile Cinlioğlu Ahmet b. Ali'nin bağ arsa evlük geliri olduğu tespit edilmiştir. Murseloğlu Tahir b. İbrahim 1 dönüm bağ arsa evlük yerden 1260 tarihinde 150 kuruş, 1261 tarihinde 75 kuruş, Cinlioğlu Ahmet b. Ali 1260 tarihinde 120 kuruş, 1261 tarihinde 70 kuruş geliri mevcuttur.

Tablo 3.26: Eşrefzade Mahallesi Meyve Dönüm ve Gelir Tablosu. (Kırş.)

Hane /No	Hane Sahibi	Bağ			Bağ Arsa Evlük			Zeytin İşçari			Kestane İşçari			Dut			Bostan		
		Dönüm	Hasılat		Dönüm	Hasılat		Adet	Hasılat		Dönüm	Hasılat		Dönüm	Hasılat		Dönüm	Hasılat	
			1260	1261		1260	1261		1260	1261		1260	1261		1260	1261		1260	1261
1/1	Dergah Şeyh Hazreti Eşref Rumi Es Seyyid İsmail Efendi b. Mustafa	1	150	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2/1	Yetim Ali b. Ali	-	-	-	-	-	-	40	90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4/1	Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet	1	-	-	-	-	-	-	250	-	15	10	5	-	-	-	-	-	
5/1	Ahmet Ağa b. Halil	0.50	75	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	800	875	-	-	
6/1	Hüseyin Ağa b. Süleyman	1	150	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	1.400	2.800	-	-	
7/1	Ömer Ağa b. Osman	-	-	-	-	-	-	85	300	-	-	-	-	9	1.164	1.050	-	-	
9/1	Mustafa b. Hüseyin	1	82	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6.5	350	390	-	-	
10/1	Ahmet b. Cafer	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	108.5	450	-	-	
13/1	Seyyid Zeynel Abidin b. Ahmed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	300	300
14/1	Katının Hüseyin b. Ali	1	150	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	75	55
16/1	Kasabın Mustafa b. Ali	1	-	-	-	-	-	15	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17/1	Derviş Hacı Osman b. Abdah	0.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

18/1	Abdulkadir Efendi b. Mustafa	1	150		-	-	-	10	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20/1	Seyyid Hafız İbrahim b. Osman	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	460	100	-	-	-
22/1	Arab Hacı Ali b. İbrahim	2	100	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23/1	Eminoğlu Hüseyin b. Emin	1	100	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	450	1.500	-	-	-
24/1	Murseloğlu Tahir b. İbrahim	-	-	-	1	150	75	25	280	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25/1	Cinlioğlu Ahmet b. Ali	-	-	-	3	120	70	38	130	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26/1	Hisardereli Mustafa b. İsmail	1	70	50	-	-	-	10	40	-	-	-	-	3	450	1.050	-	100	-
27/1	Kara Ömer'in Süleyman b. Mustafa	-	-	-	-	-	-	8	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28/1	Adanalı Derviş Mehmed b. Ahmet	6 ³⁰⁰	75	170	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	100
30/1	Nuri b. Mehmed Efendi	0.50	75		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	100
31/1	Cüce Seyyid Ahmet b. Ali	3	175	125	-	-	-	10	40	-	-	-	-	-	-	-	-	150	200
33/1	Aşcıoğlu Mehmed b. Halil	6	75	37.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	935	950	-	-	50
36/1	Çubukçu Mahmud b. Ahmet	-	-	-	-	-	-	6	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	28,5	1.527	780	4	270	145	247	1.272	-	15	10	5	48,5	6.117,5	9.165	3	775	805

³⁰⁰ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314, s. 15'de Adanalı Derviş Mehmed b. Ahmet'in bağ gelirlerinin kendisinin temettuatı olmadığı, karısına ait olduğu yazılıdır.

Eşrefzade Mahallesi'nde zeytin gelirleri en önemli gelir kaynaklarındandır. 1260 tarihinde mahallede 247 adet zeytin ağacı bulunmaktadır. Bu tarihte mahallenin zeytin geliri 1.272 kuruştur. En fazla zeytin ağacı 85 adet ile Ömer Ağa b. Osman'ın ve en fazla gelir 300 kuruş ile yine aynı kişiye aittir. 11 kişinin zeytin geliri mevcut olup, 10 kişinin zeytin adet bilgisi var ise de Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet zeytin adet bilgisi kayıtlı değildir.

Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet ilçenin ve mahallenin tek kestane geliri elde eden kişidir. 15 adet kestane ağacından, 1260 tarihinde 10 kuruş, 1261 tarihinde 5 kuruş gelir elde etmiştir.

Eşrefzade Mahallesiinde bostan yetiştiriciliği de ön plandadır. Mahallede 7 hane bostan dikimi yapmış, 1260 tarihinde 775 kuruş, 1261 tarihinde 805 kuruş gelir elde edilmiştir. Seyyid Zeynel Abidin b. Ahmed'in 2 dönüm ve Katının Hüseyin b. Ali'in 1 dönüm bostan yeri belli olsada, Hisardereli Mustafa b. İsmail'in, Adanalı Derviş Mehmed b. Ahmet'in, Nuri b. Mehmed Efendi'nin, Cüce Seyyid Ahmet b. Ali'nin ve Aşcıoğlu Mehmed b. Halil'in dönüm bilgileri arşiv kayıtlarında yazılı değildir. Bostandan en fazla geliri 1260 ve 1261 tarihlerinde 300 kuruş ile Seyyid Zeynel Abidin b. Ahmed elde etmiştir.

3.2.2.2.3. Mahmud Çelebi Mahallesi Meyve Gelirleri

Mahmud Çelebi Mahallesi meyve bilgileri 8294 nolu temettuat defterinde bulunmaktadır. Bu belgeden anlaşıldığı üzere mahallede en fazla bağcılık, zeytincilik, narcılık ve dut yetiştiriciliği yapıldığı anlaşılmaktadır.

Hacı Osman b. Kerim, Hasan b. İsmail, Seyyid Edhem b. Ali, Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet, Hacı Mehmed b. Ali mahallede bağcılık yapan kişilerdir. En fazla bağcılıktan geliri Hacı Mehmed b. Ali 300 kuruş ile elde etmiştir. Diğerlerinin geliri 150 kuruştur. 1260 tarihinde 6.250 m² dönüm bağdan 900 kuruş gelir elde edilmiş, 1261 tarihinde bu gelir 450 kuruşa gerilemiştir. Mahallede yaşayan sadece üç kişinin Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman, Hasan b. İsmail ve Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet'in zeytin geliri vardır. 1260 tarihinde Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman ile Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet 300 kuruş zeytin geliri, Hasan b. İsmail'in ise 20 kuruş gelir elde etmiştir.

Tablo 3.27: Mahmud Çelebi Mahallesi Meyve Dönüm ve Gelir Tablosu. (Krş.)

Hane/ No	Hane Sahibi	Zeytin İşçarı				Bağ				Nar				Dut			
		HASILAT			Adet	HASILAT			Dönüm	HASILAT			Dönüm	HASILAT			Dönüm
		1260	1261	Toplam		1260	1261	Toplam		1260	1261	Toplam		1260	1261	Toplam	
2/1	Hacı Osman b. Kerim	-	-	-	-	150	75	225	1	-	-	-	-	-	-	-	-
5/1	Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman	300	-	300	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7/1	Hasan b. İsmail	20	-	20	10	150	75	225	1.250	-	-	-	-	-	-	-	-
8/1	Kara Hüseyin b. Hüseyin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	220	100	320	1.5
9/1	Seyyid Edhem b. Ali	-	-	-	-	150	75	225	1	-	-	-	-	-	-	-	-
11/1	Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet	300	-	300	30	150	75	225	1	-	-	-	-	-	-	-	-
15/1	Hacı Mehmed b. Ali	-	-	-	-	300	150	450	2	-	-	-	-	-	-	-	-
24/1	Yetim Acemoğlu Turhak Seyyid Mehmed	-	-	-	-	-	-	-	-	300	300	600	2	-	-	-	-
	Toplam	620	-	620	90	900	450	2.250	6.250	300	300	600	2	220	100	320	1.5

1260 tarihinde Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman'ın 50 tane zeytin ağacı, Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet'in 30 tane zeytin ağacı ve Hasan b. İsmail'in 10 tane zeytin ağacı vardır. 1260 tarihinde Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet ortalama 30 zeytin ağacından 10 kuruş elde ederek mahallede en fazla gelir elde eden kişi olmuştur.

Mahallede tek nar yetiştiricisi Yetim Acemoğlu Turhak Seyyid Mehmed'dir. 1260 ve 1261 tarihlerinde 2 dönüm nar bahçeliğinden 300 kuruş gelir elde etmiştir.

Kara Hüseyin b. Hüseyin de mahallede dut geliri olan tek kişidir. 1,5 dönüm dut bahçesinden 1260 tarihinde 220 kuruş, 1261 tarihinde 100 kuruş dut geliri vardır.

3.2.2.2.4. Beğler Mahallesi Meyve Gelirleri

Beğler Mahallesi meyve bilgileri 16119 nolu temettuat defterinde bulunmaktadır. Mahallede 8 hane zeytincilik, 5 hane bağcılık, 2 hane armutculuk ve 2 hane bostan yetiştiriciliği yaptıkları anlaşılmaktadır. Mahallede 369 zeytin ağacı, 3,5 dönüm bağ, 1,275 m² armut ve 1 dönüm bostan bahçeliği vardır. Mahallede en fazla zeytin ağacı 120 adet ile Hasan Efendi b. Ali'ye aittir. 1260 tarihinde Hasan Efendi b. Ali 120 zeytin ağacından 100 kuruş gelir ile çok az kazanç elde edebilmiştir. Zeytin yetiştiriciliğinden en fazla gelir 320 kuruş ile İsmail Ağa b. Mehmed Râşid kazanmıştır. Ayrıca, mahallede en fazla zeytin geliri Mehmed b. Mehmed Râşid 5 adet zeytin ağacından 70 kuruş gelir elde ederek ağaç başına ortalama 14 kuruş kazanmıştır. 4 adet zeytin ağacı bulunan Dağlı Ahmet b. Hüseyin ile 9 adet zeytin ağacı bulunan Kanlıoğlu Seyyid İbrahim b. Mustafa'nın zeytin geliri bulunmamaktadır.

1260 tarihinde mahallede 1.321 kuruş zeytin geliri elde edilmiş, 1261 tarihinde 210 kuruş elde edilerek % 72'lik bir gelir kaybı olmuştur. Hane başına ortalama zeytin geliri 3,57 kuruştur. Mahallede Yusuf b. Abdah, Salih b. Süleyman, Hayta'nın Ali b. Hasan, Maviş Abdullah b. Abdah ve Süleyman b. Hacı Halil bağcılık yapmaktadır. 5 hanenin toplam 3,5 dönüm bağından 1260 tarihinde 525 kuruş, 1261 tarihinde 372,5 kuruş, toplamda 897,5 kuruş gelir elde edilmiştir. En fazla bağ geliri 150 kuruş ile Hayta'nın Ali b. Hasan ve Süleyman b. Hacı Halil elde etmiştir. Ortalama en fazla bağ geliri yarım dönüm yerden 100 kuruş geliri elde eden Maviş Abdullah b. Abdah kazanmıştır. Mahallede bir önceki yıla göre % 18 bağcılık geliri azalmıştır.

Tablo 3.28: Beyler Mahallesi Meyve Dönüm ve Gelir Tablosu. (Krş.)

Hane /No	Hane Sahibi	Zeytin İşçarı				Bağ				Armut				Bostan			
		HASILAT			Adet	HASILAT			Dönüm	HASILAT			Dönüm	HASILAT			Dönüm
		1260	1261	Toplam		1260	1261	Toplam		1260	1261	Toplam		1260	1261	Toplam	
1/1	Hacı Ali Şefik Efendi b. El Hac Hasan Efendi	-	-	-	-	-	-	-	-	250	-	250	-	-	-	-	
2/1	Hasan Efendi b. Ali	100	-	100	120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3/1	Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey	240	-	240	83	-	-	-	-	25	1.000	1.025	-	100	200	300	
4/1	Dağlı Ahmet b. Hüseyin	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5/1	Mürsel oğlu Ali Molla b. İbrahim	200	-	200	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7/1	Yusuf b. Abdah	-	-	-	-	75	47.5	122.5	0.50	-	-	-	-	-	-	-	
9/1	Salih b. Süleyman	-	-	-	-	50	25	75	0.50	-	-	-	-	-	-	-	
10/1	İsmail Ağa b. Mehmed Râşid	320	-	320	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11/1	Mehmed b. Mehmed Râşid	70	20	90	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12/1	Kanlıoğlu Hüseyin b. Ali	55	-	55	55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
13/1	Kanlıoğlu Seyyid İbrahim b. Mustafa	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
23/1	Hayta'nın Ali b. Hasan	-	-	-	-	150	75	225	1	-	-	-	-	100	75	175	
26/1	Maviş Abdullah b. Abdah	-	-	-	-	100	150	250	0.50	-	-	-	-	-	-	-	
27/1	Mustafa b. Ali	36	40	76	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
32/1	Süleyman b. Hacı Halil	300	150	450	30	150	75	225	1	-	-	-	-	-	-	-	
	Toplam	1.321	210	1.531	369	525	372,5	897,5	3,5	275	1.000	1.275	-	200	275	475	

Beğler Mahallesi'nde armut geliri sadece Hacı Ali Şefik Efendi b. El Hac Hasan Efendi ve Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey'in vardır. Hacı Ali Şefik Efendi b. El Hac Hasan Efendi'nin 1260 tarihinde 250 kuruş, 1261 tarihinde armut gelir geliri ve dönüm bilgisinin kayıtlı olmadığı anlaşılmıştır. Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey, 1260 tarihinde 25 kuruş, 1261 tarihinde 1.000 kuruş armut geliri olduğu, dönüm bilgilerinin olmadığı tablo 28'den öğrenmekteyiz.

Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey'in ve Hayta'nın Ali b. Hasan'ın bostan geliri vardır. Her ikisinde 1260 tarihinde bostandan 100 kuruş gelir elde etmiştir. 1261 tarihinde Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey'in bostandan 200 kuruş, Hayta'nın Ali b. Hasan'ın 75 kuruş kazandığı anlaşılmaktadır.

3.2.2.2.5. Reaya Mahallesi Meyve Gelirleri

Reaya Mahallesi meyve bilgileri 8290A nolu temettuat defterinde bulunmaktadır. Mahallede 21 hane zeytincilik, 27 hane bağcılık, 4 hane armutculuk, 1 hane narcılık ve 3 hane bostan yetiştiriciliği yaptıkları anlaşılmıştır.

Reyalara ait 993 zeytin ağacı, 43,5 dönüm bağ, 30 dönüm armutluk, 0,50 dönüm narlık ve bostan bahçeleri vardır.

Mahallede en fazla zeytin ağacı, 120 tane ile Sölez Bezirgân Ananiye'nindir. 1260 tarihinde Reaya Mahallesi'nin zeytin geliri 4.883 kuruş, 1261 tarihinde 300 kuruş olduğu tespit edilmiştir. 1261 tarihinde 19 hanede zeytin geliri olmadığı yalnızca iki hanede zeytin geliri olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır. Bunlar, 200 kuruş gelir elde eden Vasili veledi Esteban ile 100 kuruş gelir elde eden Babas veledi Menul'dur.

1260 tarihinde en fazla geliri 650 kuruş ile Baklaç İplikçioğlu Karabet, 550 kuruş ile Sölez Bezirgân Ananiye ve 450 kuruş ile Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi, Deliyani veledi Estefan, Vasili veledi Esteban ve Yenişehirli Giyurka elde etmiştir.

Zeytin ağacı başına ortalama en fazla geliri 40 kuruş ile Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan kazanmıştır. 1260 tarihinde mahallenin ortalama zeytin ağacı 47 tane, ortalama hane başına 233 kuruş ve ağaç başına zeytin geliri 5 kuruş olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3.29: Reaya Mahallesi Meyve Dönüm ve Gelir Tablosu. (Kırş.)

Hane /No	Hane Sahibi	Bağ			Zeytin İşçari			Armut İşçari			Nar			Bostan		
		Dönüm	Hasılat		Adet	Hasılat		Dönüm	Hasılat		Dönüm	Hasılat		Dönüm	Hasılat	
			1260	1261		1260	1261		1260	1261		1260	1261		1260	1261
1/1	Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi	3.5	525	265.5	90	240	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2/1	Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi	2.5	375	200	100	450	-	-	40	40	-	-	-	-	-	
4/1	Deliyani veledi Estefan	2	200	150	100	450	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5/1	Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan	2	300	150	50	200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6/1	Keryaku veledi Yorgi	1	150	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7/1	Bağuri veledi Dimitri	1	150	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8/1	Vasili veledi Esteban	3	105	54	40	450	200	-	-	-	-	-	-	-	-	
9/1	Yağcı veledi Kostantinoğlu Nikola	-	-	-	70	160	-	10	300	200	-	-	-	-	-	
14/1	Yetim Yani veledi Zisu	2	75	37.5	15	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
16/1	Esteratioğlu Esber	0.50	75	35	20	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
18/1	Kiretmitcioğlu Metru veledi Banayut	5	187.20 ³⁰¹	94	30	180	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
19/1	Derbentli Sarı Yurdakın veledi Kiryaku	1	75	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60	30	
20/1	Derbentli Sarıoğlu Dimitri	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
21/1	Banayutoğlu Yorgi	1.5	225	112.5	40	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
22/1	Yagmiz Yorgi veledi Yani	1	150	75	13	84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

³⁰¹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290, s. 6'da Kiretmitcioğlu Metru veledi Banayut'un bağ geliri 187,50 kuruş olarak yazılmıştır.

24/1	Endun veledi Angela	4	150	75			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25/1	Kudioğlu Yorgi veledi Yani	-	-	-	25	58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	100
27/1	Yorcuk veledi Dimitri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29/1	Ekmekçi Vasili veledi Dimitri	3	450	225	80	160	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30/1	Yorgi veledi İstefan				15	140	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33/1	Abacı Keryaku veledi Yorgi	1	150	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
39/1	Temzen Enderya veledi Tudiri	0.50	75	37	7	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
40/1	Nikula veledi Ensase Zimmi	1	150	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41/1	Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri	0.50	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	150	60
47/1	Emrut Kostanti veledi Hazsetu	0.750	150	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
56/2	Babas veledi Menul	-	-	-	38	180	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yok	Yamandi zevcesi Kadraşini	0.50	75	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yok	Eci Kablani zevcesi Mariya	-	-	-	20	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yok	Lefkeli Babaz Yani	1	150	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yok	Sölez Karyesine Huce Uhannis	-	-	-	-	-	-	-	100	100	0.50	-	50	-	-	-	-
Yok	Baklaç, İplikçioğlu Karabet	-	-	-	60	650	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yok	Yenişehirli Giyurka	-	-	-	50	450	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yok	Sölez Bezirgân Ananiye	0.50	75	35	120	550	-	20	600	100	-	-	-	-	-	-	-
Yok	Sölez Bezirgân Nikula	0.50	75	25	10	200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yok	Kıpti Salih b. Ömer	0.250	37	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	43,5	4.204,20	2.064,50	993	4.883	300	30	1.040	440	0,50	-	50	-	310	190	

1260 tarihinde Reaya Mahallesi'nin en büyük geliri bağcılıktır. 43,5 dönüm bağdan 1260 tarihinde 4.204,20 kuruş, 1261 tarihinde 2.064,50 kuruş gelir elde etmişlerdir. Derbentli Sarioğlu Dimitri'nin 1260 tarihinde 5 dönüm bağı olsada geliri yoktur. Bu tarihte bağcılıktan en fazla geliri 525 kuruş ile Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi elde etmiştir. Daha sonra 450 kuruş gelir elde eden Ekmekçi Vasili veledi Dimitri ve 375 kuruş gelir elde eden Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi gelmektedir.

1261 tarihinde en fazla geliri 3,5 dönüm bağdan 265,5 kuruş gelir elde eden Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi ve 3,5 dönüm bağdan 225 kuruş gelir elde eden Ekmekçi Vasili veledi Dimitri almıştır. Bağ geliri hane başına ortalama 1260 tarihinde 97 kuruş, 1261 tarihinde 2.064,50 kuruşa gerilemiştir.

Mahallenin en önemli gelirlerinden biride armutculuktan elde edilen gelirdir. 1260 tarihinde 30 dönüm armutluktan 1.040 kuruş, 1261 tarihinde 440 kuruş gelir elde edilmiştir. Armutculuktan en fazla geliri 600 kuruş ile Sölez Bezirgân Ananiye elde etmiştir. Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi ve Sölez Karyesine Huce Uhannis'in armutculuktan gelir bilgilerinin olduğu fakat dönüm bilgilerinin olmadığı kayıtlardan anlaşılmıştır.

Reaya Mahallesi'nde nar geliri sadece Sölez Karyesine Huce Uhannis'in vardır. Uhannis, 0,50 dönüm nar bahçeliğinden 1260 tarihinde geliri olmadığı, 1261 tarihinde 50 kuruş geliri olduğu anlaşılmaktadır.

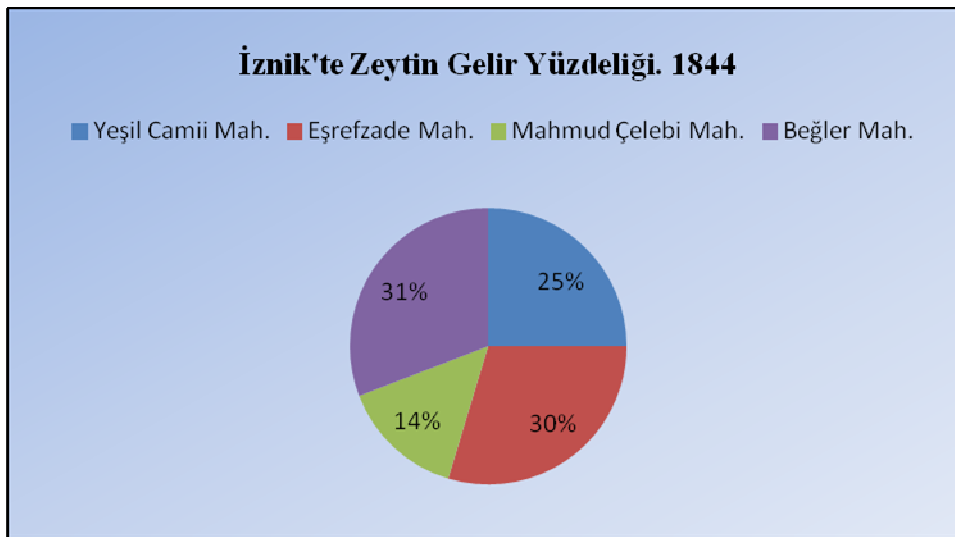
Derbentli Sarı Yurdakin veledi Kiryaku, Kudioğlu Yorgi veledi Yani ve Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri'nin mahallede bostan bahçelikleri olduğu fakat dönüm bilgilerinin olmadığı tablo 3.29'dan anlaşılmaktadır. 1260 tarihinde bu üç kişinin toplam bostan geliri 310 kuruş, 1261 tarihinde % 63 azalma göstererek 190 kuruş olmuştur.

3.2.2.2.6. İznik Geneli Meyve Gelirleri

1260 ve 1261 yıllarındaki Osmanlı Arşiv kayıtlarına baktığımızda İznik'in meyvecilikten gelirinin yüksek olduğu, zeytin, bağ, nar, armut, bostan ve kestane bahçelerinden elde edilen gelirlerin bulunduğu tablo 3.70'de görülmektedir.³⁰²

Grafik 3.9'da görüldüğü gibi 1260 tarihinde zeytin geliri hesaplandığında en fazla geliri % 31 ile Beğler Mahallesi, % 30 ile Eşrefzade Mahallesi, % 25 ile Yeşil Camii Mahallesi ve % 14 ile Mahmud Çelebi Mahallesi elde etmiştir.

Grafik 3.9: 1844 Tarihinde İznik'in Zeytin Gelir Yüzdeliği.

1261 tarihinde zeytin gelirlerinde ciddi manada değişim göstermiş, en fazla geliri % 59 ile Yeşil Camii Mahallesi, % 41 ile Beğler Mahallesi elde etmiş, Eşrefzade Mahallesi ve Mahmud Çelebi Mahallesi hiç gelir elde edememiştir. 1260 tarihinde İznik'te 950 tane zeytin ağacı vardır. En fazla zeytin ağacı % 39 ile Beğler Mahallesi'nde, % 26 ile Eşrefzade Mahallesi'nde, % 26 Yeşil Camii Mahallesi'nde ve % 9 ile Mahmud Çelebi Mahallesi'nde yetiştirilmiştir.

Ortalama en fazla zeytin ağacı geliri 7 kuruş ile Mahmud Çelebi Mahallesi, 5 kuruş ile Eşrefzade Mahallesi, 4 kuruş ile Beğler Mahallesi ve Yeşil Camii Mahallesi elde etmiştir.

³⁰² Müslüman ve Reaya'nın meyve gelirleri ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Tablo 3.30: İznik'in 1844 ve 1845 Tarihlerinde Genel Meyve Adet, Dönüm ve Gelir Tablosu. (Krş.)

Meyve	Mahalleler														
	Yeşil Camii Mah.			Eşrefzade Mah.			Mahmud Çelebi Mah.			Beğler Mah.			Reaya Mah.		
	1260	1261	Dönüm/ Adet	1260	1261	Dönüm/ Adet	1260	1261	Dönüm/ Adet	1260	1261	Dönüm/ Adet	1260	1261	Dönüm/ Adet
Zeytin İşçari	1.070	300	244	1.272	-	247	620	-	90	1.321	210	369	4.883	300	993
Bağ	2.594	1.562,5	24,5	1.527	780	28,5	900	450	6,25	525	372,5	3,5	4.204,20	2.064,50	43,5
Bağ Arsa Evlük	-	-	-	270	145	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nar	-	-	-	-	-	-	300	300	2	-	-	-	-	50	0,50
Dut	-	-	-	6.117,5	9.165	48,5	220	100	1,5	-	-	-	-	-	-
Armut	-	-	-	-	-	-	-	-	-	275	1.000	-	340	240	10
Armut İşçari	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	700	200	20
Bostan	1.410	950	5	775	805	3	-	-	-	200	275	1	310	1.920	
Kestane İşçari	-	-	-	10	5	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	5.074	2.812,5	29,5 / 244	9.971,5	10.900	99 / 247	2.040	850	9.750/90	2.321	1.857,5	4,5 / 369	10.437,20	4.774,50	74/ 993

Kasabanın en önemli ikinci meyve geliri bağcılıktan elde edilmiştir. 62 dönüm 750 m² bağdan 1260 tarihinde 5.546 kuruş, 1260 tarihinde 3.165 kuruş gelir vardır. 1260 tarihinde bağ geliri hesaplandığında en fazla geliri % 47 ile Yeşil Camii Mahallesi, % 28 ile Eşrefzade Mahallesi, % 16 ile Mahmud Çelebi Mahallesi ve % 9 ile Beğler Mahallesi kazanmıştır.

1261 tarihinde en fazla bağ geliri olarak % 49 ile Yeşil Camii Mahallesi, % 25 ile Eşrefzade Mahallesi, % 14 ile Mahmud Çelebi ve % 12 ile Beğler Mahallesi elde etmiştir.

1260 ve 1261 tarihlerindeki bağ gelirlerindeki yüzdelerdeki değişime baktığımızda Yeşil Camii Mahallesi'nin geliri bir önceki yıla göre % 2 artmış, Eşrefzade Mahallesi'nin geliri bir önceki yıla göre % 3 azalmış, Mahmud Çelebi Mahallesi'nin geliri bir önceki yıla göre % 2 azalmış ve Beğler Mahallesi'nin geliri bir önceki yıla göre % 3 artmıştır.

Dönüm başına bağ gelirlerine baktığımızda en fazla geliri 1260 tarihinde % 33 ile Beğler Mahallesi, % 32 ile Mahmud Çelebi Mahallesi, % 23 Yeşil Camii Mahallesi ve % 12 ile Eşrefzade Mahallesi elde etmiştir.

Kasabanın en fazla meyve gelirini dut meyvesinden elde etmiştir. 1260 tarihinde 6.337,50 kuruş ve 1261 tarihinde 9.265 kuruş dut hasılatı vardır. Dut meyvesinden en fazla geliri 6.117,50 kuruş ile Eşrefzade Mahallesi ve 220 kuruş ile Mahmud Çelebi Mahallesi elde etmiştir. Yeşil Camii Mahallesi ve Beğler Mahallesinin dut geliri yoktur. Dut gelirlerinin % 97'si Eşrefzade Mahallesi, % 3'nü Mahmud Çelebi Mahallesine aittir.

Kasabanın en az gelirlerinden bir tanesi narcılıktan elde edilmiş, nar bahçesi sadece Mahmud Çelebi Mahallesi'nde ve Reaya Mahallesi'nde yetiştirilmektedir. 1260 ve 1261 tarihlerinde nar geliri 300 kuruştur.

Armut gelirleri kasabada ön planda olan meyve gelirlerindedir. Beğler Mahallesi ve Reaya Mahallesinde armut geliri bulunmaktadır. 1260 tarihinde Beğler Mahallesi'nin 275 kuruş, 1261 tarihinde 1.000 kuruş armut geliri olmuştur.

Kasabanın en önemli meyve gelirlerinden bir tanesinde bostan geliridir. 1260 tarihinde İznik'in 2.385 kuruş bostan geliri olmuştur. % 59 ile Yeşil Camii Mahallesi, %

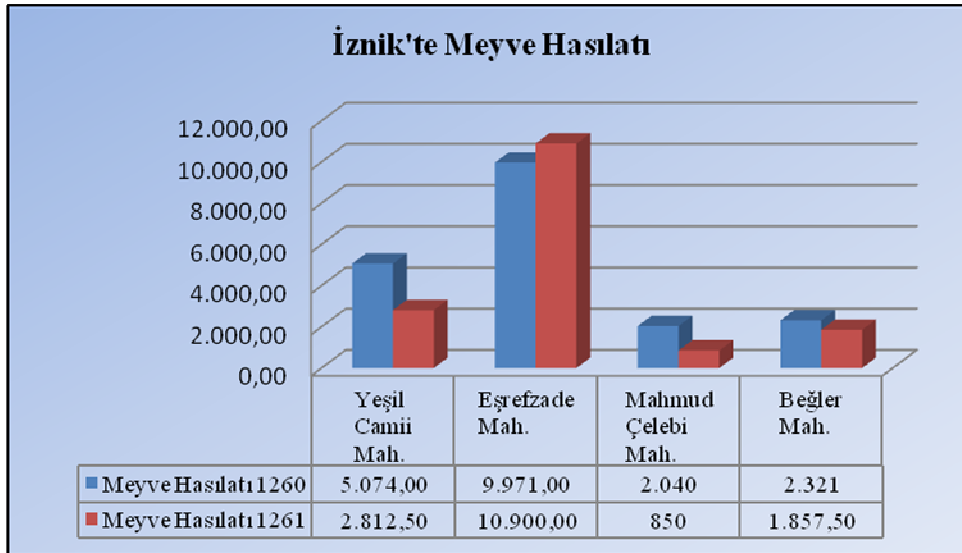
33 ile Eşrefzade Mahallesi, % 8 ile Beğler Mahallesi bostan geliri elde etmiş, Mahmud Çelebi Mahallesi'nin hiç bostan geliri bulunmamaktadır.

1261 tarihinde kasabanın bostan geliri % 8 azalma ile 2.030 kuruşa gerilemiştir. 1261 tarihinde Yeşil Camii Mahallesi'nin bostan geliri % 8 azalma ile % 47'ye, Eşrefzade Mahallesi'nin geliri % 7 artışla % 40'a, Beğler Mahallesi'nin geliri %5 artışla % 13'e yükselmiş, Mahmud Çelebi Mahallesi'nin bostan geliri olmadığı için yüzdeleri tespit yapılamamıştır.

Kestane yetiştiriciliği sadece kasabada Eşrefzade Mahallesi'nde yapılmıştır. İznik'in 1260 tarihinde 10 kuruş, 1261 tarihinde 5 kuruş kestane geliri vardır.

1260 tarihinde mahallelere göre meyve hasılat dağılımına baktığımızda grafik 44'de görüldüğü gibi zeytin, bağ, nar, armut, bostan ve kestane geliri hesaplandığında en fazla meyve geliri % 51 ile Eşrefzade Mahallesi, % 26 ile Yeşil Camii Mahallesi, % 12 ile Beğler Mahallesi ve % 11 ile Mahmud Çelebi Mahallesi kazanmıştır.

Grafik 3.10: İznik'te Meyve Hasılatı.

1261 tarihinde en fazla meyve geliri % 16 artış ile % 67 kazanan Eşrefzade Mahallesi, % 9 azalma ile % 17 kazanan Yeşil Camii Mahallesi, % 1 azalma ile % 11 kazanan Beğler Mahallesi ve % 6 azalma ile % 5 kazanan Mahmud Çelebi Mahallesi

elde etmiştir. Tablo 3.31'e baktığımızda İznik genelinde zeytin, bağ, nar, dut, armut, bostan ve kestane meyveciliğinin 1260 ile 1261 tarihlerindeki gelirleri görülmektedir.

Tablo 3.31: İznik Genel Meyve Gelir Tablosu.

	Zeytin	Bağ	Nar	Dut	Armut	Bostan	Kestane
Hasılat 1260	4.283	5.816	300	6.337,50	275	2.385	10
Hasılat 1261	510	3.310	300	9.265	1.000	2.030	5
Toplam	4.793	9.126	600	15.602,50	1.275	4.415	15

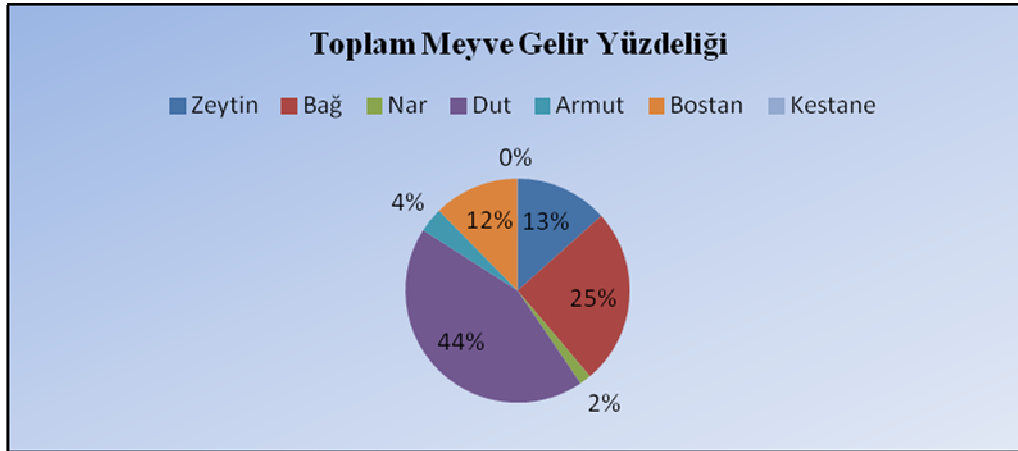
1260 (1844) tarihinde en fazla gelir meyve gelir % 33 ile dut, % 30 ile bağ, % 22 zeytin, % 12 ile bostan, % 2 ile nar, % 1 ile armut ve % 0 ile kestane geliri vardır.

1261 (1845) tarihindeki meyve gelirlerine baktığımızda, en fazla meyve geliri % 57 ile dut, % 20 ile bağ, % 12 ile bostan, % 6 ile armut, % 3 zeytin, % 2 ile nar ve % 0 ile kestane geliri oluşturmuştur. Tablo 3.70'de görüldüğü gibi meyve gelirlerinde bir önceki yıla göre yüzdelerik değişimleri bakımından en fazla gelir sağlayan % 24 artış ile dut geliri, en fazla gelir kaybı % 19 eksilmeyle zeytinde yaşanmıştır.

Tablo 3.32: 1844 ve 1845 Tarihlerinde İznik'te Meyve Geliri Yüzdelerik Dağılımı. (+/-)

	Zeytin	Bağ	Nar	Dut	Armut	Bostan	Kestane
1260 (%)	22	30	2	33	1	12	0
1261 (%)	3	20	2	57	6	12	0
Değişim (+/-)	-19	-10	0	+24	+5	0	0

Grafik 3.11'de toplam meyve geliri bakımından en fazla gelir % 44 ile dut, % 25 ile bağ, % 13 zeytin, % 12 ile bostan, % 4 ile armut, % 2 ile nar ve % 0 ile kestanede elde edilmiştir.

Grafik 3.11: 1844 Tarihinde İznik'te Toplam Meyve Geliri Yüzdeliği.

Tablo 3.33'den anlaşıldığı üzere 1260 tarihinde İznik'te 950 tane zeytin ağacı, 66 dönüm 750 m² bağlık alan, 2 dönüm narlık, 50 dönüm dut bahçeliği, armut dönümünün olmadığı sadece gelir bilgilerinin olduğu Osmanlı arşiv belgelerinden öğrenmekteyiz.

Tablo 3.33: 1844 Tarihinde İznik'te Meyve Ağaç ve Dönüm Bilgileri.

İznik'te	1844
Zeytin Ağacı	950
Bağ Dönüm	66,75
Nar Dönüm	2
Dut Dönüm	50
Armut Dönüm	0
Bostan Dönüm	9
Kestane Dönüm	15

İznik'te yaşayan Müslüman ve Hıristiyan Reayanın meyve gelirlerini tablo 3.72'de görülmektedir. 1260 tarihinde Müslümanlar 20.682,50 kuruş, Hıristiyanlar 10.437,20 kuruş gelir elde etmiş, 1261 tarihinde Müslümanlar 16.344,50 kuruş geliri, Hıristiyanların 4.774,50 kuruş gelirleri olmuştur.

Tablo 3.34: İznik'te Müslüman ve Hıristiyan Reayanın Meyve Hasılatı

Dinsel Yapı								
Meyve Hasılatı	Müslüman				Hıristiyan			
	1260	1261	Dönüm	Zeytin Ağacı	1260	1261	Dönüm	Zeytin Ağacı
	20.682,50	16.344,50	301,75	950	10.437,20	4.774,50	74	993

İznik'te yaşayan Müslümanların 1260'da meyve hasılatı % 66, Hıristiyan Reayanın meyve hasılat % 34, 1261 tarihinde Müslümanların meyve hasılatı % 11 artışla % 77'ye, Hıristiyan Reayanın meyve geliri % 11 azalmayla % 23'e gerilemiştir. Müslümanların 301 dönüm 750 m²lik yerden % 80 gelir elde ederken, Hıristiyan Reayanın 74 dönüm yerden % 20'lik geliri olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 3.35: 1844 Tarihinde İznik'te Müslüman ve Hıristiyan Reayanın Meyve Hasılatı.

1260/1844	Zeytin	Bağ	Nar	Dut	Armut	Bostan	Kestane
Müslüman	4.283	5.816	300	6.337,50	275	2.385	10
Hıristiyan Reaya	4.883	4.204,20	-	340	1.040	310	-
Toplam	9.166	11.026,20	300	6.677,50	1.315	2.695	10

İznik genelinde bulunan 1.943 tane zeytin ağacının, % 51'i Hıristiyan Reayanın, % 49'u Müslümanların, ayrıca, 9.166 kuruş zeytin gelirinin % 53'ü Hıristiyan Reayanın, % 47'si Müslümanlarındır.

Tablo 3.36'da görüldüğü gibi 1260 tarihinde 11.026,20 kuruş bağ hasılatından % 62 Müslümanlar, % 38 Hıristiyan Reaya kazanmış, 1261 tarihinde 5.153,50 kuruş bağ hasılatının % 60'nı Müslümanların, % 40'nı Hıristiyan Reaya elde etmiştir. 255 dönüm 250 m²lik bağ dönümünün % 83'ü Müslümanların, % 17'si Hıristiyan Reayanındır.

Tablo 3.36: 1845 Tarihinde İznik'te Müslüman ve Hıristiyan Reayanın Meyve Hasılatı.

1261/1845	Zeytin	Bağ	Nar	Dut	Armut	Bostan	Kestane
Müslüman	510	3.310	300	9.265	1.000	2.030	5
Hıristiyan Reaya	300	2.064,20	50	0	440	1.920	0
Toplam	810	8.684,20	350	9.265	1.440	3.950	5

1261 tarihinde 350 kuruş nar gelirinin % 86'sı Müslümanların, % 14'ü Hıristiyan Reayanın, 9.265 kuruş dut gelirlin % 100'ü Müslümanların, 1.440 kuruş armut gelirinin % 69'u Müslümanların, % 31'i Hıristiyan Reayanın, 3.950 kuruş bostan gelirinin % 51'i Müslümanların, % 49'u Hıristiyan Reayanın ve 5 kuruş kestanenin % 100'ü Müslümanların gelidir.

3.2.2.3. Tütün Gelirleri

3.2.2.3.1. Yeşil Camii Mahallesi Tütün Gelirleri

İznik Kasabasında 1260 ve 1261 tarihlerinde tütün yetiştiriciliği yapıldığı tablo 3.37'den anlaşılmaktadır. Arşiv kaynaklarında Yeşil Camii Mahallesi'nde 20 hanenin tütün geliri tespit edilmiş, en fazla geliri 1260 tarihinde 250 kuruş ile Kumcioğlu Pehlivan Hüseyin b. Osman kazanmıştır. 1261 tarihinde 3 hanenin tütün geliri olduğu ve 60 kuruş ile en fazla geliri Kürtoğlu Ali b. Halil elde ettiği anlaşılmıştır.

1260 tarihinde elde edilen tütün hasılatı açısından ortalama en fazla geliri 1 dönüm tütün bahçesinden 94 kuruş kazanan Kekeç Hasan b. Ahmet'tir. Mahallede 1260 tarihinde 2.015 kuruş, 1261 tarihinde 240 kuruş, toplamda 2.255 kuruş tütün geliri sağlanmıştır. Ortalama hane başına 1260 tarihinde 55 dönüm tütün bahçesinden 37 kuruş tütün geliri tespit edilmiştir.

Tablo 3.37: Yeşil Camii Mahallesi Tütün Tablosu (Krş.)

Hane /No	Hane Sahibi	Tütün				
		Hasılat			Ortalama Dönüm Başına (1260)	Dönüm (1260)
		1260	1261	Toplam		
3	Halil Ağa b. Hüseyin	100	-	100	20	5
5	Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali	20	-	20	20	1
7	Kızılköylü Halil b. Mustafa	180	-	180	90	2
10	Semerci Damadı Mustafa b. Ali	100	-	100	13	8
11	Kürtoğlu Ali b. Halil	180	60	240	45	4
12	Uzun Ali b. Ahmet	60	-	60	40	1,5
15	Ahmet Ali b. Osman	36	30	66	18	2
16	Kekeç Hasan b. Ahmet	94	-	94	94	1
18	Hasan Ağa b. Ali	25	-	25	8	3
20	Kerametlioğlu Hasan b. Mustafa	80	-	80	27	3
25	Hamza Damadı Hasan b. Hüseyin	50	-	50	25	2
28	Kumcioğlu Pehlivan Hüseyin b. Osman	250	-	250	71	3,5
28	Yetim Mustafa	150	-	150	75	2
29	İdrisoğlu Osman b. Mehmed	15	-	15	10	1,5
30	Kefelioğlu İsmail b. İbrahim	200	-	200	44	4,5
31	Yetim Mehmed b. Mehmed	40	-	40	20	2
32	Zorlu Mustafa b. İbrahim	120	50	170	34	3,5
33	Abdurrahim b. Mehmed	45	-	45	30	1,5
35	Dellakoğlu Ali b. Osman	70	-	70	70	1
42	Semercioğlu Süleyman b. Ali	200	100	300	67	3
	Toplam	2.015	240	2.255	37	55

3.2.2.3.2. Eşrefzade Mahallesi Tütün Gelirleri

Eşrefzade Mahallesi'nde tütün geliri olan sadece bir hane tespit edilmiştir. Hisardereli Mustafa b. İsmail 1260 tarihinde 3 dönüm tütün bahçesinden 400 kuruş gelirinin olduğu tablo 3.38'de görülmektedir. Hisardereli Mustafa b. İsmail 1260 tarihinde 3 dönüm tütün bahçesinden ortalama 133,3 kuruş gelir elde etmiştir.

Tablo 3.38: Eşrefzade Mahallesi Tütün Tablosu. (Krş.)

Hane/No	Hane Sahibi	Tütün			
		HASILAT			Dönüm
		1260	1261	Toplam	
26/1	Hisardereleli Mustafa b. İsmail	400	-	400	3
	Toplam	400	-	400	3

3.2.2.3.3. Mahmud Çelebi Mahallesi Tütün Gelirleri

Tütün geliri 1260 tarihinde Mahmud Çelebi Mahallesi'nin önemli gelir kaynaklarından biridir. Mahallede 10 hane tütüncülük yaptığı ve bu hanelerden en fazla tütün gelirini 600 kuruş ile Hacı Osman b. Kerim kazanmıştır. Ayrıca, Raşid b. Ali ile Cermeli Hacı Osman b. Davud kiraladıkları bahçelerden tütün geliri vardır.

1260 tarihinde ortalama tütün geliri en fazla 140 kuruş ile İzzet Bey b. Asker ve 110 kuruş ile Raşid b. Ali almıştır. 1260 tarihinde 1.601 kuruş, 1261 tarihinde 180 kuruş, toplamda 1.671 kuruş mahallenin tütün geliri mevcuttur. 21,5 dönüm tütün bahçesinden hane başına ortalama 74 kuruş gelir elde edilmiştir.

Tablo 3.39: Mahmud Çelebi Mahallesi Tütün Tablosu.

Hane /No	Hane Sahibi	Tütün				
		HASILAT			Ortalama Dönüm Başına (1260)	Dönüm (1260)
		1260	1261	Toplam		
2/1	Hacı Osman b. Kerim	600	-	600	86	7
4/1	İzzet Bey b. Asker	140	-	140	140	1
6/1	Kasımoğlu Ali Ağa b. Ahmet	61	-	61	31	2
7/1	Hasan b. İsmail	60	-	60	60	1
8/1	Kara Hüseyin b. Hüseyin	60	-	60	60	1
9/1	Seyyid Edhem b. Ali	160	-	160	64	2.5
11/1	Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet	30	-	30	15	2
21/1	Raşid b. Ali	110	-	-	110	1
23/1	Cermeli Hacı Osman b. Davud	80	80	160	80	1
70	İsmi Kadir	300	100	400	75	4
	Toplam	1.601	180	1.671	74	21.5

3.2.2.3.4. Beğler Mahallesi Tütün Gelirleri

1260 tarihinde Beğler Mahallesi'nde 23 hanede tütüncülük yapıldığı, 18 hanenin tütün geliri olduğu, 1261 tarihinde 4 hanenin sadece tütün geliri olduğu anlaşılmaktadır. 17 hanenin tütün bahçeliği, 6 hanenin tütün geliri olduğu dönüm bilgisinin olmadığı, 5 haneninde tütün dönümü olduğu 1260 ve 1261 tarihlerinde hasılat bilgilerinin olmadığı tablo 3.40'dan anlaşılmaktadır. Okkaloğlu Osman b. Mustafa ile Yarik Dudak Halil b. Mehmed'in tütün gelirlerini kiraladıkları bahçelikten elde etmişlerdir.

1260 tarihinde en fazla tütün gelirini 250 kuruş ile Bektaş oğlu Mustafa b. İbrahim ve Mustafa b. Ali, 1261 tarihinde 150 kuruş ile Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey elde etmiştir. 1260 tarihinde mahallenin toplam tütün geliri 2.101 kuruş, 1261 tarihinde 400 kuruş, toplamda 2.501 kuruş hasılat kazanılmıştır.

1260 tarihinde mahallede 92 dönüm tütün bahçeliğinin olduğu ve ortalama 24 kuruş gelir elde edildiği, hane başına ortalama 5 dönüm tütün bahçeliğinin olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.40: Beğler Mahallesi Tütün Tablosu.

Hane /No	Hane Sahibi	Tütün				
		HASILAT			Ortalama Dönüm Başına (1260)	Dönüm (1260)
		1260	1261	Toplam		
2/1	Hasan Efendi b. Ali	-	-	-	-	7
3/1	Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey	200	150	350	4	55
4/1	Dağlı Ahmet b. Hüseyin	20	-	20	-	-
6/1	Cebecinin Hasan b. Ahmet	75	-	75	25	3
7/1	Yusuf b. Abdah	10	-	10	10	0.50
9/1	Salih b. Süleyman	60	-	60	30	2
11/1	Mehmed b. Mehmed Râşid	20	-	20	8	2.5
12/1	Kanlıoğlu Hüseyin b. Ali	26	-	26	13	2
13/1	Kanlıoğlu Seyyid İbrahim b. Mustafa	-	-	-	-	2
15/1	Mürseloğlu Seyyid İbrahim b. Raşid	-	-	-	-	1
16/1	İbrahim b. Ali	50	-	50	33	1.5
18/1	Cemil Bey b. Ahmet	-	-	-	-	4
20/1	Bektaşoğlu Mustafa b. İbrahim	250	-	250	-	-
23/1	Hayta'nın Ali b. Hasan	150	-	150	-	-
26/1	Maviş Abdullah b. Abdah	100	50	150	100	1
27/1	Mustafa b. Ali	250	-	250	125	2
28/1	Arab Mehmed b. Abdah	-	-	-	-	2
30/1	Mustafa Kadahis b. Hüseyin	200	100	300	-	-
32/1	Süleyman b. Hacı Halil	180		180	-	-
34/1	Okkaloğlu Osman b. Mustafa	180	-	180	60	2
35/1	Seyyid Ali b. Hacı Ahmet	100	-	100	67	1.5
41/1	Yerik Dudak Halil b. Mehmed	100	100	200	-	-
-	Hayta Zevcesi	130	-	130	43	3
	Toplam	2.101	400	2.501	24	92

3.2.2.3.5. Reaya Mahallesi Tütün Gelirleri

1260 tarihinde Reaya Mahallesi'nde 3 hanede tütün geliri mevcut olup, en fazla geliri 150 kuruş ile Sölez Bezirgân Ananiye kazanmıştır. 1261 tarihinde Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan'ın 25 kuruşluk tütün geliri kayıtlıdır. 1260 tarihinde 280 kuruş, 1261 tarihinde 25 kuruş, toplamda 305 kuruş tütün hasılatı vardır. Hane başına 12 dönüm tütün bahçeliğinden 23 kuruş tütün hasılatı kazanılmıştır.

Sölez Bezirgân Ananiye'nin tütün geliri olduğu, fakat tütün gelirinin ne kadar dönümden elde ettiği bilgisi yoktur. Tablo 3.41'de daha detaylı bilgilere ulaşılmaktadır.

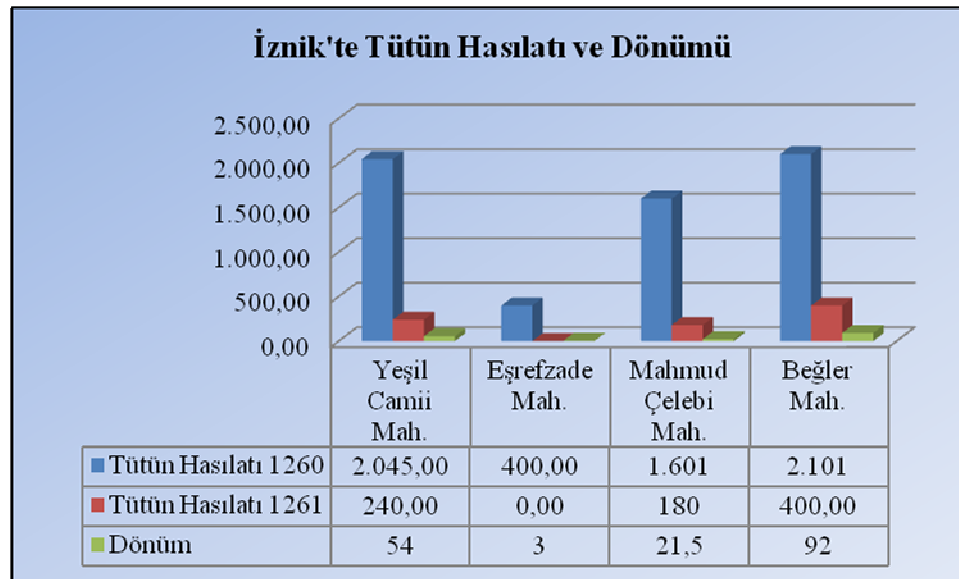
Tablo 3.41: Reaya Mahallesi Tütün Tablosu.

Hane /No	Hane Sahibi	Tütün				
		HASILAT			Ortalama Dönüm Başına (1260)	Dönüm (1260)
		1260	1261	Toplam		
5/1	Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan	80	25	105	8	10
Yok	Sölez Bezirgân Ananiye	150	-	150	-	-
Yok	Kıpti Salih b. Ömer	50	-	50	25	2
	Toplam	280	25	305	23	12

3.2.2.2.6. İznik Geneli Tütün Gelirleri

XIX. yüzyılın ortalarında tütün İznik'in önemli gelir kaynaklarından biri olmuştur. 1260 tarihinde tütün gelirlerine baktığımızda grafik 3.12'de görüldüğü gibi Yeşil Camii Mahallesi'nin tütün geliri 2.045 kuruş, Eşrefzade Mahallesi'nin 400 kuruş, Mahmud Çelebi Mahallesi'nin 1.601 kuruş ve Beğler Mahallesi'nin 2.101 geliri vardır.

Grafik 3.12: İznik'te Tütün Hasılatı ve Dönümü Bilgileri.

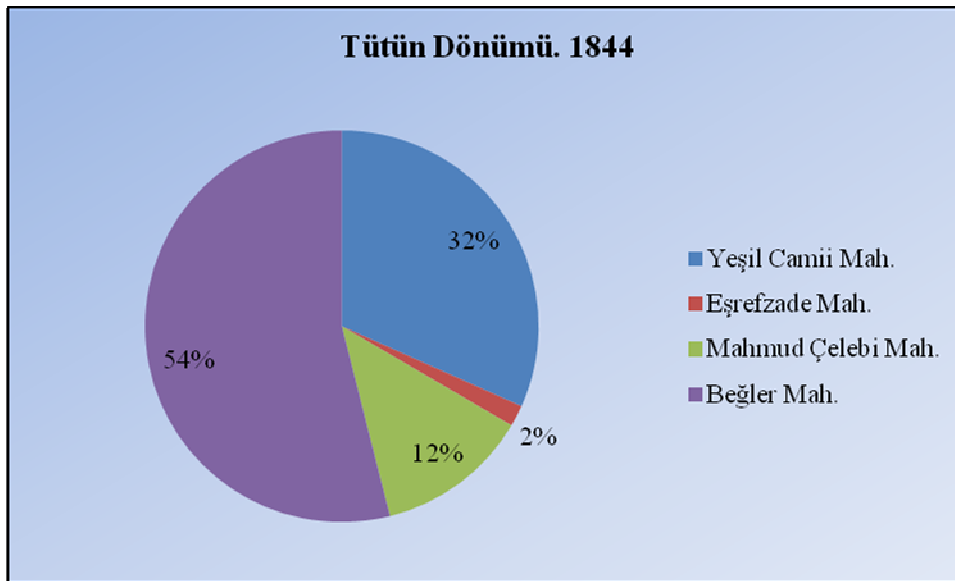
Beğler Mahallesi 1260 tarihinde % 34 ile ilçede en fazla tütün geliri elde eden mahallededir. Ayrıca, % 33 Yeşil Camii Mahallesi, % 26 Mahmud Çelebi Mahallesi ve % 7 Eşrefzade Mahallesi tütün geliri elde etmiştir.

1261 tarihinde en fazla tütün geliri % 49 ile Beğler Mahallesi, % 29 ile Yeşil Camii Mahallesi, % 22 Mahmud Çelebi Mahallesi ve % 0 Eşrefzade Mahallesi'nin tütün geliri vardır.

Bir önceki yala göre tütün gelirlerine baktığımızda Beğler Mahallesi'nin tütün gelirinin % 15 arttığı, Yeşil Camii Mahallesi'nin % 4 azaldığı, Mahmud Çelebi Mahallesi'nin % 4 azaldığı ve Eşrefzade Mahallesi % 7 azaldığı anlaşılmaktadır.

Tütün bahçeliği açısından bakılacak olursa en fazla tütünün % 54'ü Beğler Mahallesi'nde, % 32'si Yeşil Camii Mahallesi'nde, % 12'si Mahmud Çelebi Mahallesi'nde ve % 2 Eşrefzade Mahallesi'nde yetiştirilmektedir.

Grafik 3.13: 1844 Tarihinde İznik'te Mahallelere Göre Tütün Dönüm Yüzdeliği.

Tablo 3.42'den anlaşıldığı üzere mahallede yaşayan Müslüman ve Hıristiyan Reayanın tütün yetiştiriciliği yaptığı anlaşılmaktadır. 1260 tarihinde Müslümanların tütün geliri 6.147 kuruş, Hıristiyan Reayanın 280 kuruştur. 1261 tarihinde Müslümanların geliri 820 kuruş, Hıristiyan Reayanın 25 kuruş tütün geliri olmuştur.

1260 tarihinde 6.427 kuruş tütün gelirin % 96'sını Müslümanlar, % 4'ünü Hıristiyan Reaya kazanmıştır. 1261 tarihinde 305 kuruş tütün gelirin % 97'sini Müslümanlar, % 3'ünü Hıristiyan Reaya elde etmiştir. Müslümanların geliri bir önceki yıla göre % 1 artmış, Hıristiyan Reaya geliri % 1 azalmıştır. 182,50 dönüm tütün tarlasının % 93'ü Müslümanların, % 7'si Hıristiyan Reayanındır.

Tablo 3.42: İznik Genel Tütün Tablosu.

Mahalleler	Gelir ve Dönüm		
	1260	1261	Dönüm
Tütün Gelir Tarihi			
Yeşil Camii	2.045	240	54
Eşrefzade	400	-	3
Mahmud Çelebi	1.601	180	21,5
Beğler	2.101	400	92
Reaya	208	25	12
Toplam	6.355	845	182,5

3.2.3. İznik'te Mezru ve Gayri Mezru Tarla Yapısı

3.2.3.1. Mezru ve Gayri Mezru Tarla

Tarih boyunca devletler üzerinde kurulduğu coğrafyada, sahip oldukları toprakları iyi yönetip işletebildikleri oranda güçlü olmuşlardır. Toprak, devlet olmak için olmazsa olmazlardandır. Bu nedenle, toprak işletildiği ve tarımsal çalışmalar yapıldığı zaman devletlerin ekonomisini önemli ölçüde etkileyen en önemli unsurların başında 'Tarım' gelmektedir. Devletlerin ekonomisi ile birlikte siyasi hayatını, askeri gücünü, gelişmişlik düzeyi gibi birçok alana etki eden tarımın incelenmesi her devirde tarih araştırmalarının konusu olmuştur.

Osmanlı Devleti zamanında tarıma elverişli çok geniş topraklar vardı. Devlet toprakların mülkiyetine ve denetimi üzerinde önemli haklara sahipti. Topraklar tımar ve zeamet sistemine göre yönetiliyordu.

Osmanlılar döneminde tarım, insan ve hayvan gücüne dayanılarak yapılmıştır. XIX. yüzyılın başlarında Avrupa'da tarımda önemli gelişmeler yaşanmış, kol ve hayvan gücünün yerini makine almaya başlamış, buna karşılık Osmanlı ülkesinde ise hâlâ tarım

geleneksel usullerle yapılmaktaydı. Buna rağmen Osmanlı Devleti coğrafi konumu ve doğal imkânlarından dolayı tarım ve hayvancılıkta önemli bir yere sahip olmuştur.

Tarım eskiden beri insanın beslenme ihtiyacını karşılamakla birlikte en önemli ekonomik gelir kaynağını oluşturmaktadır. Tarımda ekili ve dikili alanların tespit edilmesi XIX. yüzyıldaki tarımsal gelişimin, yer ve zamana göre hesaplanması ve değerlendirilmesi açısından büyük önem taşıdığını biliyoruz.

Tarımla ilgili bu kısa açıklamadan sonra XIX. yüzyılın ortalarında İznik'in mezru ve gayri mezru toprak yapısına geçebiliriz.

3.2.3.1.1. Yeşil Camii Mahallesi Tarla Yapısı

XIX. yüzyılın ortalarında İznik Yeşil Camii Mahallesi'nde bulunan tarımsal arazilerden mezru ve gayri mezru tarlaların genel yapısı 8309 ve 8309A temettuat defterlerinden mevcuttur. 1844 yılında tahıl tarımının yapıldığı, ekili (mezru) ve nadasa bırakılan (gayri mezru) alanların mahalle bazında, hane ve yıllık gelirlerini tespit ettik.

1844 tarihinde İznik Yeşil Camii Mahallesi'nde 4 hanede 75 dönüm gayri mezru tarla (nadas) olduğu tablo 3.43'den anlaşılmaktadır. Mahallede en fazla gayri mezru tarla 40 dönüm ile Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali'nindir. Ayrıca mahallede yaşayan 9 kişinin toplam 93 dönüm mezru tarlası (ekili) olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 3.43: Yeşil Camii Mahallesi Mezru ve Gayri Mezru Tarla Dönüm ve Hasılatı.

Hane /No	Hane Sahibi	Mesleği	Gayri Mezru Tarla	Mezru Tarla	Senelik hasılatı (Krş.)			Bir yıllık vergisi
			(Dönüm)	(Dönüm)	1260	1261	Toplam	
3/1	Halil Ağa b. Hüseyin	Esbab-ı Temettu attan	-	5	40		40	295
5/1	Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali	Attar	40	-	-	-	-	1.995
7/1	Kızılköylü Halil b. Mustafa	Bakkal	15	14	180	-	180	288
11/1	Kürtoğlu Ali b. Halil		-	4	160	70	230	60
15/1	Ahmet Ali b. Osman		-	3	36	36	72	156
26/1	Abdulkadir b. Naim Efendi		-	2 ³⁰³	300	250	550	108
30/1	Kefelioğlu İsmail b. İbrahim		15	30	315	-	315	145
32/1	Zorlu Mustafa b. İbrahim		-	12	315	-	315	94
38/1	Kuduzoğlu Hasan b. Hüseyin		-	18	300	-	300	55
41/1	Bayındırlı Osman b. Hasan		5	-	-	-	-	118
-	Göynüklü Mehmed'in Zevcesi			5	50 ³⁰⁴	-	50	50
	Toplam		75	93	1.696	356	2.052	3.354

En fazla mezru tarla 50 dönüm ile Göynüklü Mehmed'in Zevcesinin ve 30 dönüm ile Kefelioğlu İsmail b. İbrahim'indir. 1260 tarihinde mezru tarlalardan 1.696 kuruş, 1261 tarihinde 356 kuruş gelir elde edilerek, toplamda 2.052 kuruş gelir hâsıl olmuştur.

Yeşil Camii Mahallesi'ndeki mezru tarlalardaki gelir bakımından en fazla geliri 1260 tarihinde 315 kuruş ile Kefelioğlu İsmail b. İbrahim ile Zorlu Mustafa b. İbrahim elde etmiştir. 1261 tarihinde mezru tarla geliri 250 kuruş ile Abdulkadir b. Naim Efendi'nindir. Ortalama en fazla mezru tarla geliri 150 kuruş ile Abdulkadir b. Naim Efendi kazanmıştır.

³⁰³ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 7'de kiralık, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309A, s. 7'de kiralık olmadığı yazılıdır.

³⁰⁴ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8309, s. 11'de Göynüklü Mehmed'in Zevcesinin mezru tarlasının kiralık olduğu yazılıdır.

1260 tarihinde 1.696 kuruş mezru tarla gelirinin hane başına ortama dönüm geliri 18 kuruş, 1261 tarihinde 40 kuruştur. Mahallede 6 hanenin 1261 tarihinde mezru tarladan geliri yoktur.

Yeşil Camii Mahallesi'nde 1260 tarihinde 1.696 kuruş mezru tarla gelirinin % 2'si Halil Ağa b. Hüseyin'in, % 11'i Kızılköylü Halil b. Mustafa'nın, % 9'u Kürtoğlu Ali b. Halil'in, % 2'si Ahmet Ali b. Osman'ın, % 18'i Abdulkadir b. Naim Efendi'nin, % 18'i Kefelioğlu İsmail b. İbrahim'in, % 19'u Zorlu Mustafa b. İbrahim'in, % 18'i Kuduzoğlu Hasan b. Hüseyin'in ve % 3'ü Göynüklü Mehmed'in Zevcesi'nindir.

1844 tarihinde 1.696 kuruş mezru tarladan hane başına ortalama en fazla geliri % 52'sini Abdulkadir b. Naim Efendi, % 14'ünü Kürtoğlu Ali b. Halil, % 9'unu Zorlu Mustafa b. İbrahim, % 6'sını Kuduzoğlu Hasan b. Hüseyin, % 5'ini Kızılköylü Halil b. Mustafa, % 4'ünü Kefelioğlu İsmail b. İbrahim ve Ahmet Ali b. Osman, % 3'ünü Halil Ağa b. Hüseyin ile Göynüklü Mehmed'in Zevcesi kazanmıştır.

Yeşil Camii Mahallesi'nde mezru ve gayri mezru tarlası olan 11 hanenin toplam 3.354 kuruş yıllık vergisinden ortalama hane başına 305 kuruş yıllık vergi verildiği anlaşılmaktadır.

3.2.3.1.2. Eşrefzade Mahallesi Tarla Yapısı

XIX. yüzyılın ortalarında İznik Eşrefzade Mahallesi'nde bulunan tarımsal arazilerden mezru ve gayri mezru tarla yapısını 8314 nolu temettuat defterinden öğrenmekteyiz. Mahallede iki hanenin gayri mezru tarlası olduğu, 50 dönümün Tahtacı Ali b. Ahmet'te, 14 dönümün Boyacıoğlu Mustafa b. Ali'de, toplamda mahallede 64 dönüm gayri mezru talanın olduğu tablo 3.44'den anlaşılmaktadır.

İznik Eşrefzade Mahallesi'nde 7 hanede toplam 158 dönüm mezru tarla bulunmaktadır. 1844 tarihinde mezru tarlaya sahip hanelerin toplam geliri 1.488 kuruş, 1845 tarihinde 755 kuruş gelir kazancı olmuştur. 1844 tarihinde mahallenin mezru tarla geliri % 54'den 1845'de % 8 azalmayla % 46'ya gerilemiştir.

1844 tarihinde 6 hanenin mezru tarla geliri vardır. Bu tarihte en fazla geliri 340 kuruş ile Cüce Seyyid Ahmet b. Ali kazanmıştır. 1845 tarihinde en fazla geliri ise 445 kuruş ile yine aynı kişi almış, ortalama en yüksek gelir 755 kuruş ile yine aynı kişi

kazanmıştır. Hane ve dönüm başına ortalama en yüksek geliri 50 kuruş ile Kara Ömer'in Süleyman b. Mustafa elde etmiştir.

Tablo 3.44: Eşrefzade Mahallesi Mezru ve Gayri Mezru Tarla Dönüm ve Hasılatı

Hane/ No	Hane Sahibi	Mesleği	Gayri Mezru Tarla (Dönüm)	Mezru Tarla (Dönüm)	Senelik hasılatı (Krş.)			Bir yıllık vergesi
					1260	1261	Toplam	
4/1	Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet		-	85	315	50	365	414
12/1	Tahtacı Ali b. Ahmet		50	-	-	-	-	135
15/1	Boyacıoğlu Mustafa b. Ali		14	-	-	-	-	93.5
26/1	Hisardereci Mustafa b. İsmail		-	25	40		40	117
27/1	Kara Ömer'in Süleyman b. Mustafa		-	4	140	60	200	160
28/1	Adanalı Mehmed b. Ahmet	Derviş	-	8	180	180	360	128
31/1	Cüce Seyyid Ahmet b. Ali	Erbab-ı Ziraat	-	20	340	445	785	346
33/1	Aşcıoğlu Mehmed b. Halil		-	11	315		315	362
35/1	Abdulkadir b. Ömer	Nalbant	-	5		20	20	94
	Toplam		64	158	1.488	755	2.243	1.849,5

Aşcıoğlu Mehmed b. Halil'in 1261 tarihinde, Abdulkadir b. Ömer'in 1260 tarihinde mezru tarla geliri yoktur. Eşrefzade Mahallesi'nde mezru ve gayri mezru tarlası olan 9 hanenin toplam 1.849,50 kuruş yıllık vergisinden ortalama hane başına 206 kuruş yıllık vergi verildiği tespit edilmiştir.

3.2.3.1.3. Mahmud Çelebi Mahallesi Tarla Yapısı

İznik Mahmud Çelebi Mahallesi gayri mezru tarla dönümü bakımından ilçenin en fazla nadasa bırakılan toprak yapısına sahiptir. Mahalledeki 5 hanenin gayri mezru olan toprağı toplam 190 dönümdür. Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman 160 dönüm toprağı ile hem mahallenin hemde kasabanın en fazla toprağını nadasa bırakan kişidir.

Mahallede iki kişinin mezru tarlasının olduğu tablo 3.45'den anlaşılmakta, 88 dđnđm mezru tarladan 1.850 kuruş gelir elde edilmiştir. 1845 yılında mezru tarla geliri yalnızca 200 kuruş ile Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman kazanmıştır.

Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman 1844 tarihinde 80 dđnđm mezru tarladan ortalama 23 kuruş gelir elde etmiş, Seyyid Edhem b. Ali'in o tarihte ortalama mezru geliri 3 kuruşta kalmıştır. Mahallenin toplam 2.050 kuruş mezru tarla geliri vardır. Mahmud Çelebi Mahallesi'nde mezru ve gayri mezru tarlası olan 5 hanenin toplam 2.973,50 kuruş yıllık vergisinden ortalama hane başına 595 kuruş yıllık vergi verildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.45: Mahmud Çelebi Mahallesi Mezru ve Gayri Mezru Tarla Dönüm ve Hasılatı.

Hane /No	Hane Sahibi	Mesleği	Gayri	Mezru	Senelik hasılatı			Bir yıllık vergisi
			Mezru Tarla	Tarla	(Krş.)			
			(Dönüm)	(Dönüm)	1260	1261	Toplam	
3/1	Derviş Bey b. Mustafa Bey	Asa'kir-i Redif	5	-	-	-	-	-
5/1	Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman		160	80	1.825	200	2.025	648
9/1	Seyyid Edhem b. Ali	Attar		8	25		25	266.5
10/1	Mustafa b. Ali		8	-	-	-	-	38
13/1	Molla Ahmet b. Hacı Mustafa	Müezzin	10	-	-	-	-	36
23/1	Cermeli Hacı Osman b. Davud	Aşçı	7	-	-	-	-	45
	Toplam		190	88	1.850	200	2.050	2.973,5

3.2.3.1.4. Beğler Mahallesi Tarla Yapısı

İznik Beğler Mahallesi'nde gayri mezru toprak 9 hane de toplam 184 dönüm bulunmaktadır. En fazla mezru tarlaya sahip olan 45 dönüm ile İsmail Ağa b. Mehmed Râşid ve Mehmed b. Mehmed Râşid'dir.

Mahallede 5 hanenin mezru talası ve 1844 tarihinde bu hanelerin 1.350 kuruş, 1845 tarihinde 3 hanenin mezru tarla geliri 657 kuruş olarak tablo 3.46'da görülmektedir. Kanlıoğlu Seyyid İbrahim b. Mustafa'nın 1 dönüm mezru tarlası olduğu 1844 ve 1845 tarihlerinde gelirinin olmadığı anlaşılmaktadır.

1260 (1844) tarihinde en fazla geliri 975 kuruş ile % 72 gelir elde eden Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey ve 200 kuruş ile % 15 gelir elde eden Ali b. Ali'dir. 1261 (1845) tarihinde en fazla geliri 357 kuruş ile İsmail Ağa b. Mehmed Râşid kazanmıştır.

Mahalledeki mezru tarla dönümün % 5'i Hasan Efendi b. Ali'nin, % 36'sı Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey'in, % 3'ü Yusuf b. Abdah'ın, % 45'i İsmail Ağa b. Mehmed Râşid ve % 2'si Ali b. Ali'dir.

1260 tarihinde dönüm başına ortalama gelir 24 kuruştur. 1260 ve 1261 tarihlerinde mahallenin ortalama mezru tarla geliri 2.007 kuruştur. Ayrıca, mahallenin 1261 tarihindeki mezru tarladan geliri bir önceki yıla oranla % 34 azalmıştır.

Mahalledeki mezru ve gayri mezru toprak yapısına sahip 14 hanenin toplam bir yıllık vergisi 2.325 kuruş, ortalama hane başına bir yıllık vergi 166 kuruş olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3.46: Beğler Mahallesi Mezru ve Gayri Mezru Tarla Dönüm ve Hasılatı.

Hane/ No	Hane Sahibi	Mesleği	Gayri Mezru Tarla (Dönüm)	Mezru Tarla (Dönüm)	Senelik hasılatı (Krş.)			Bir yıllık vergesi
					1260	1261	Toplam	
1/1	Hacı Ali Şefik Efendi b. El Hac Hasan Efendi	Müdür	8	-	-	-	-	241
2/1	Hasan Efendi b. Ali	Derviş	-	3	60	-	60	220
3/1	Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey		-	20	975	100	1.075	511
4/1	Dağlı Ahmet b. Hüseyin	Muhtar	10	-	-	-	-	115
7/1	Yusuf b. Abdah	Derviş	-	2	30	-	30	74
10/1	İsmail Ağa b. Mehmed Râşid	Attar	45	25	85	357	442	392
11/1	Mehmed b. Mehmed Râşid		45	-	-	-	-	171
13/1	Kanlıoğlu Seyyid İbrahim b. Mustafa		-	1	-	-	-	38
19/1	Mecnun Nuri b. Salih		17	-	-	-	-	60
29/1	Ali b. Ali	Kabçı	-	5	200	200	400	73
23/1	Hayta'nın Ali b. Hasan		10	-	-	-	-	168
34/1	Okkaloğlu Osman b. Mustafa	Kahveci	15	-	-	-	-	94
36/1	Hasan Kahyaoğlu Mehmed b. Hasan		4	-	-	-	-	88
37/1	Ahmet Da'lı b. Hüseyin		30	-	-	-	-	80
	Toplam		184	56	1.350	657	2.007	2.325

3.2.3.1.5. Reaya Mahallesi Tarla Yapısı

XIX. yüzyılda İznik Reaya Mahallesi'nde yaşayan Hıristiyanların mezru ve gayri mezru toprak yapışana ait bilgilerde Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 8290, 8290A ve 8290B belgelerinden ulaşıldı.

Reaya Mahallesi'nde yaşayan 12 Hıristiyan ailenin toplam 444 dönüm gayri mezru tarlası vardır. En fazla gayri mezru tarlası olan 90 dönüm ile Yağcı veledi Kostantinoğlu Nikola ve 80 dönüm ile Deliyani veledi Estefan'ındır.

Mezru tarlalara baktığımızda mahallede 11 hanenin toplam 193,50 dönüm mezru tarlası mevcuttur. Kiretmitcioğlu Metru veledi Banayut mahallede 40 dönüm ile en fazla mezru tarlaya sahip olan kişidir. Ortalama hane başına 18 dönüm mezru tarla düşmektedir.

1260 tarihinde 193,50 dönüm mezru tarladan 5.768 kuruş gelir elde edilmiş, en fazla geliri 1.290 kuruş ile Yorcuk veledi Dimitri ve 1.120 kuruş ile Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan kazanmıştır. Ortalama hane başına, 524 kuruş, dönüm başına 30 kuruş gelir elde edilmiştir.

1261 tarihinde 5 hanenin mezru tarla geliri 1.196 kuruş, hane başına ortalama 239 kuruş, dönüm başına 15 kuruş gelir elde edilmiştir. Bu tarihte en fazla geliri 400 kuruş ile Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri kazanmıştır.

1260 yılında elde edilen 5.768 kuruşluk mezru tarla geliri bir sonraki yıla göre % 66 azalmayla 1.196 kuruşa gerilemiştir. 1261 tarihinde mezru tarla gelirinin azalmasının sebebi Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi, Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi, Deliyani veledi Estefan, Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan, Yağcı veledi Kostantinoğlu Nikola, Yetim Yani veledi Zisu ve Kiretmitcioğlu Metru veledi Banayut'un geliri olmadığıdır. 1260 ve 1261 yıllarındaki 6.964 kuruş toplam mezru tarla gelirinden ortalama 633 kuruş gelir elde edilmiştir. Mahallede yaşayan mezru ve gayri mezru tarlaya sahip 12 kişinin bir yıllık vergisi 11.378 kuruş, ortalama hane başına mahallede 948 kuruş verildiği tespit edilmiştir. Bir önceki yıla oranla en fazla gelir kaybını % 64 ile Yorcuk veledi Dimitri, % 50 ile Derbentli Sarı Yurdakin veledi Kiryaku, % 42 ile Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri, % 26 ile Kudioğlu Yorgi veledi Yani ve % 8 ile Ekmekçi Vasili veledi Dimitri yaşamıştır.

Tablo 3.47: Reaya Mahallesi Mezru ve Gayri Mezru Tarla Dönüm ve Hasılatı.

Hane/ No	Hane Sahibi	Mesleği	Gayri Mezru Tarla (Dönüm)	Mezru Tarla (Dönüm)	Senelik hasılatı (Krş.)			Bir yıllık vergesi
					1260	1261	Toplam	
1/1	Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi	Boyacı	25	20	250	-	250	452
2/1	Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi	Pazarcı	60	0.50	195	-	195	600
4/1	Deliyani veledi Estefan		80	20	390	-	390	7.990
5/1	Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan		60	20	1.120	-	1.120	119
9/1	Yağcı veledi Kostantinoğlu Nikola		90	5	108	-	108	233
14/1	Yetim Yani veledi Zisu		10	-	-	-	-	320
18/1	Kiretmitcioğlu Metru veledi Banayut		-	40	540	-	450	299
19/1	Derbentli Sarı Yurdakın veledi Kiryaku		12	8	315	100	415	194
25/1	Kudioğlu Yorgi veledi Yani		15	15	340	200	540	157.5
27/1	Yorcuk veledi Dimitri		10	15	1.290	290	1.580	161
29/1	Ekmekçi Vasili veledi Dimitri	Ekmekçi/ Bakkal	30	20	245	206	451	542.50
41/1	Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri		50	30	975	400	1.375	-
Yok	Sölez Bezirgân Nikula	Tüccar	2	-	-	-	-	400
	Toplam		444	193,50	5.768	1.196	6.964	11.378

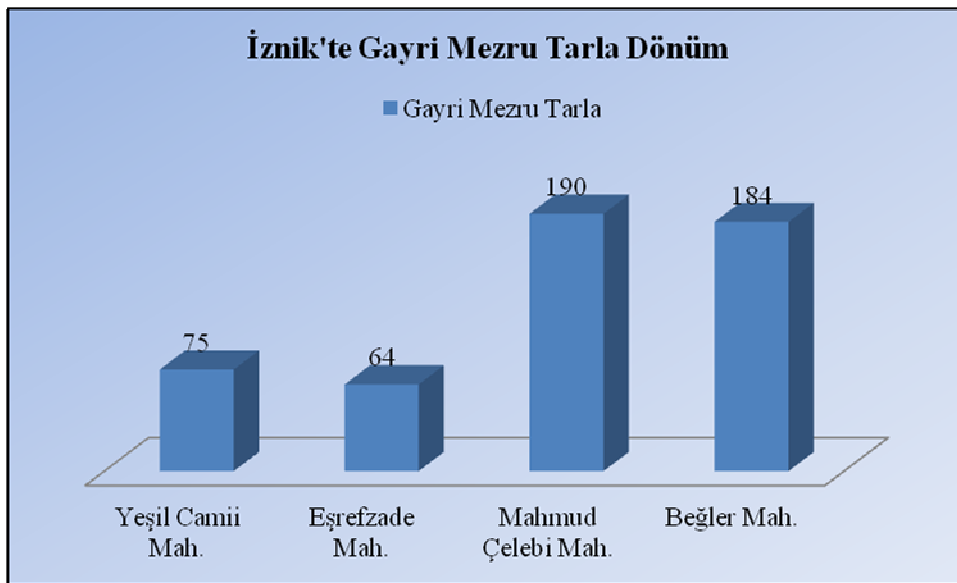

3.2.3.1.6. İznik Geneli Mezru ve Gayri Mezru Tarla Yapısı

3.2.3.1.6.1. İznik Geneli Gayri Mezru Tarla Yapısı

İznik genelinde Müslümanların toplam 513 dönüm gayri mezru toprağı olduğu anlaşılmaktadır. En fazla nadasa bırakılan toprak 190 dönüm ile Mahmud Çelebi Mahallesi'nde bulunmakta, grafik 3.14'de daha detaylı bilgi görülmektedir.

Grafik 3.14: İznik'te Gayri Mezru Tarla Dönüm Bilgileri.

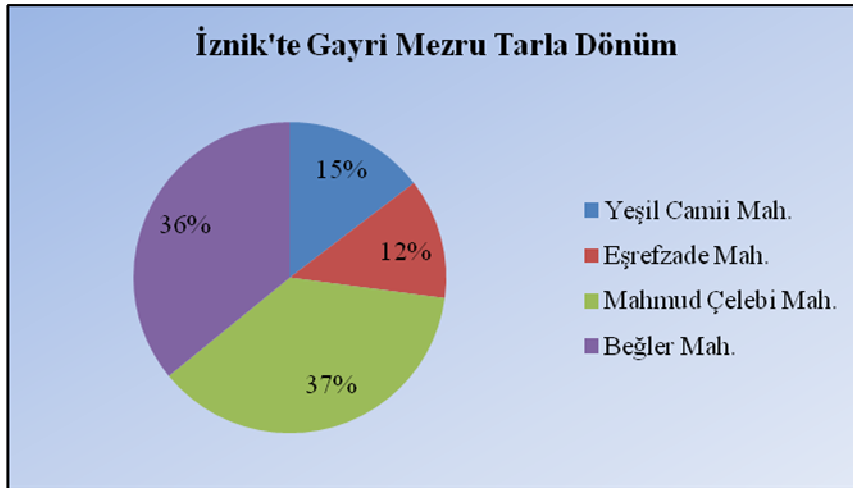
Kasabada yaşayan Müslümanların toplam 513 dönüm gayri mezru tarlasına karşılık, Hristiyan Reayanın 444 dönüm olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 3.48: İznik Genel Gayri Mezru Tarla Dönüm Tablosu.

Gayri Mezru Tarla	Mahalleler				
	Yeşil Camii Mah.	Eşrefzade Mah.	Mahmud Çelebi Mah.	Beğler Mah.	Reaya Mah.
	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm
Toplam	75	64	190	184	444

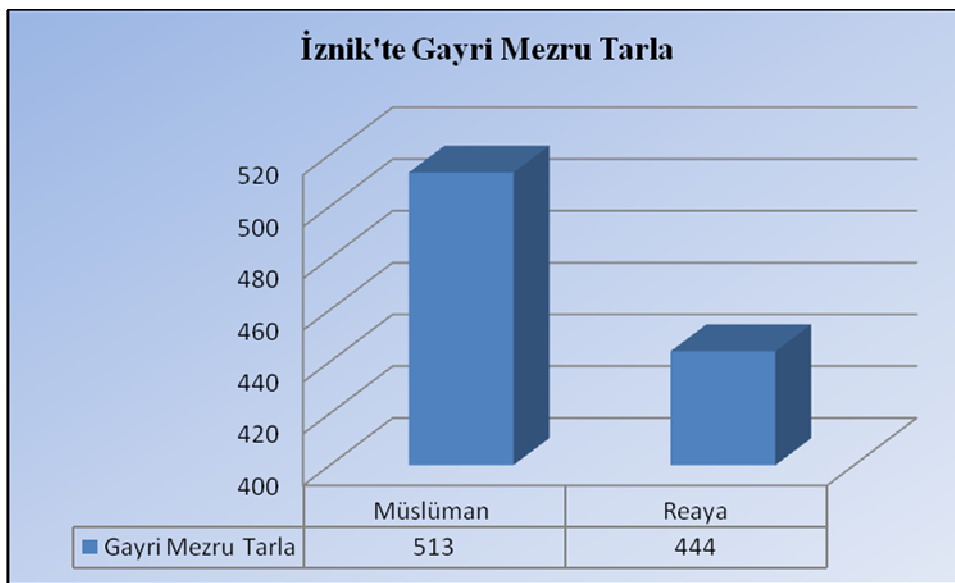
Grafik 3.15’de görüldüğü gibi kasabada en fazla nadasa bırakma % 37 ile Mahmud Çelebi Mahallesi’nde, % 36 ile Beğler Mahallesi’nde, % 15 ile Yeşil Camii Mahallesi’nde ve % 12 ile Eşrefzade Mahallesi’nde yaşanmıştır.

Grafik 3.15: İznik’te Gayri Mezru Tarla Dönüm Yüzdeler Dönüm Bilgileri.

İznik Kasabasında bulunan toplam 957 dönüm gayri mezru tarlanın % 54’ü Müslümanların, % 46’sı Hıristiyan Reayaya aittir. Grafik 3.16’da detaylı bilgileri bulmak mümkündür.

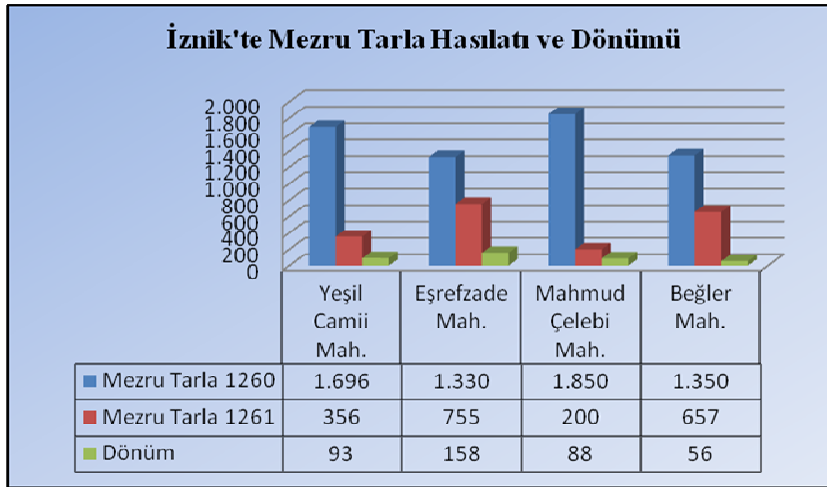
Grafik 3.16: İznik’te Müslüman ve Reayanın Gayri Mezru Tarla Dönüm Bilgileri.

3.2.3.1.6.2. İznik Genel Mezru Tarla Yapısı

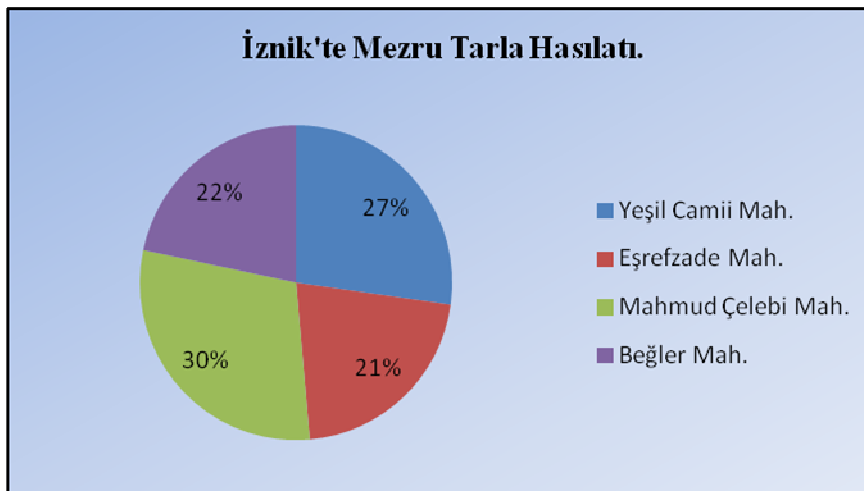
1260 tarihinde İznik'in mezru tarla hasılatına ve dönüm bilgilerine baktığımızda en fazla gelirin 1.850 kuruş ile Mahmud Çelebi Mahallesi'nin elde ettiğini grafik 3.17'de görülmektedir. 1261 tarihinde Eşrefzade Mahallesi'nin 755 kuruş ile mezru tarla geliri ile birinci sıradadır.

Grafik 3.17: İznik'te Mezru Tarla Hasılatı ve Dönüm Bilgileri.

Kasbanın mezru tarla yüzdelik dilimlerine baktığımızda 1260 tarihinde en fazla geliri % 30 ile Mahmud Çelebi Mahallesi, % 27 ile Yeşil Camii Mahalelsi, % 22 ile Beğler Mahallesi ve % 21 ile Eşrefzade Mahallesi kazanmıştır.

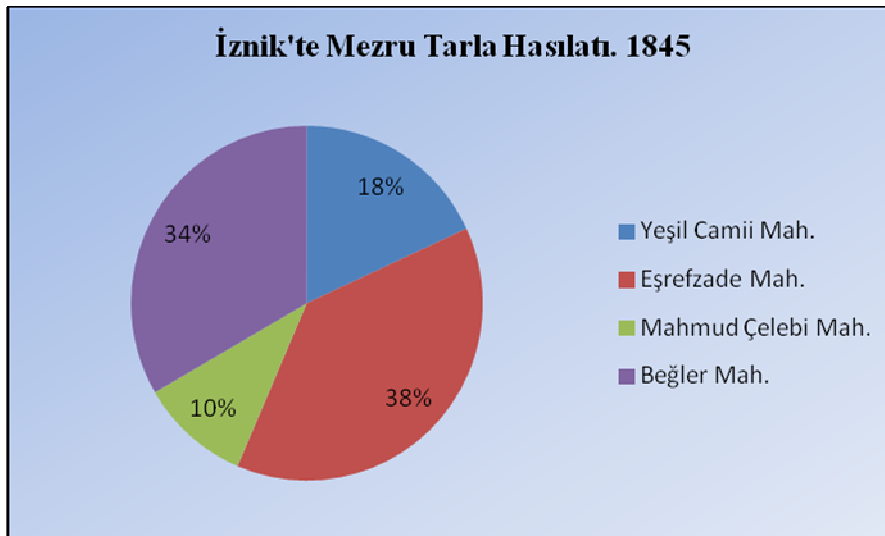
Grafik 3.18: 1844 Tarihinde İznik'te Mezru Tarla Hasılatı Yüzdelik Bilgileri.

Tablo 3.49: İznik Genel Mezru Tarla Tablosu. (Krş.)

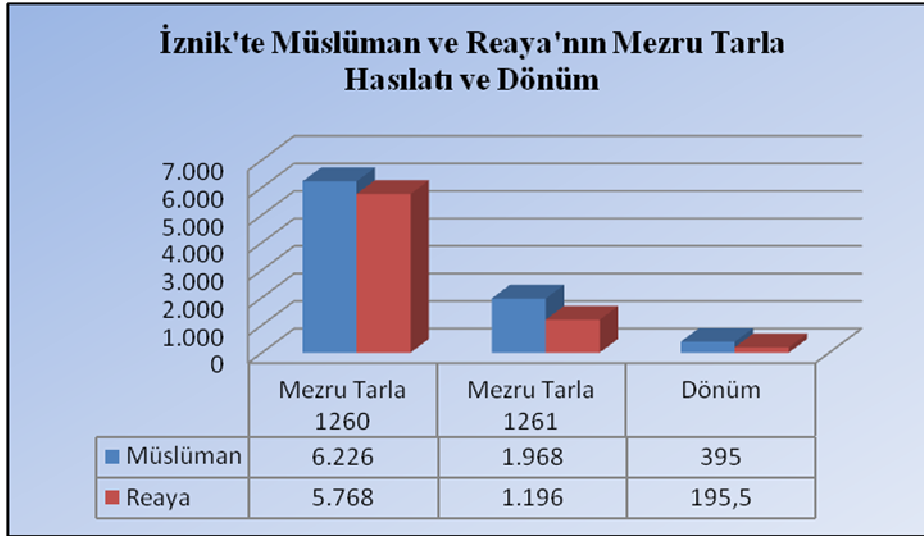
Mahalleler	1260	1261	Dönüm
Yeşil Camii Mah.	1.696	356	93
Eşrefzade Mah.	1.330	755	158
Mahmud Çelebi Mah	1.850	200	88
Beğler Mah.	1.350	657	56
Reaya Mah.	5.768	1.196	193,50
Toplam	11.994	3.164	588,50

1261 tarihinde mezru tarla gelirleri yüzdelerine baktığımızda % 38 ile Mahmud Çelebi Mahallesi, % 18 ile Yeşil Camii Mahallesi, % 34 ile Beğler Mahallesi ve % 10 ile Eşrefzade Mahallesi kazanmıştır. Bir önceki yıla oranla mezru tarla hasılatı açısından Mahmud Çelebi Mahallesi'nin geliri % 20 azalmış, Yeşil Camii Mahallesi'nin % 9 azalmış, Beğler Mahallesi'nin % 12 artmış ve Eşrefzade Mahallesi'nin % 17 artmıştır.

Grafik 3.19: 1845 Tarihinde İznik'te Mezru Tarla Hasılatı Yüzdeler Bilgileri.

Kasabada yaşayan Müslümanların 1260 tarihinde mezru tarla hasılatı 6.226 kuruş, Hıristiyan Reaya'nın 5.768 kuruş ile toplamda 11.994 kuruş mezru tarla kazancı olmuştur. 1261 tarihinde Müslümanların 1.968 kuruş, Hıristiyan Reaya'nın 1.196 kuruş ile toplamda 3.164 kuruş kazan elde etmişlerdir. Bir önceki yıla göre kasabanın mezru tarla geliri % 79'den % 21'e gerileyerek % 55 oranında kalmıştır.

Grafik 3.20: İznik'te Müslüman ve Reaya'nın Mezru Tarla Hasılatı ve Dönüm Yüzdeleri Bilgileri.

Yüzdeler olarak mezru tarla gelirlerini hesapladığımızda 1260 tarihinde % 52 Müslümanların, % 48 Hıristiyan Reaya'nın, 1261 tarihinde % 62 Müslümanların, % 38 Hıristiyan Reaya'nın kazancı olmuştur. Bir önceki yıla oranla Müslümanlar mezru tarladan % 10 daha fazla kazanmış, Hıristiyan Reaya % 10 kaybetmiştir. Ayrıca, kasabada bulunan 590,50 dönüm mezru tarlaların % 67'si Müslümanların, % 37'si Hıristiyan Reaya'nındır.

3.3. HAYVANCILIK

Osmanlı Devletinin iktisadi yapısının temelini tarım ve hayvancılık oluşturmaktaydı. Geleneksel tarım toplumu özelliği gösteren Osmanlı Devletinde her bölge ve hatta her şehir ayrı bir ekonomik birim niteliğinde kendi kendine yetmeye çalışıyordu. Şehir merkezlerinde ve kazalarda hayvancılık gelir sağlama amacından ziyade ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak yapılmıştır. Gelir elde etme kaygısı ikinci planda kalmıştır. Hayvan sayısı ve elde edilen gelir arasındaki farklılık bu durumu doğrulamaktadır.

Bu bölümde gelir getiren ve getirmeyen hayvanları, bunların kasabadaki ekonomisindeki yerini ve hayvancılık yapan hanelerin sosyo-ekonomik durumlarını belirlemeye çalıştık.

Geliri olmayan temettuat kayıtlarına alınan katır, merkep ve beygir gibi yük hayvanlarını mahalle mahalle tablolandırdık, sağmal manda, sağmal camus, camus ineği, manda malağı, manda ineği vb. hayvanları gelir ve âdetine göre sınıflandırdık. Bu bölümde öncelikle kasabadaki küçükbaş, büyükbaş, yük ve binek hayvancılığın mahallelere göre yapısına ve Müslüman ve Reayaya göre dağılımına bakmaya çalışalım.

3.3.1.İznik'in Küçükbaş Hayvancılık Yapısı

İznik temettuat defterlerini incelediğimizde kasabada küçükbaş hayvancılığının fazla yapılmadığı ortaya çıkmıştır. Yeşil Camii, Eşrefzade ve Mahmud Çelebi mahallelerinde küçükbaş hayvancılığın yapılmadığı, ayrıca, kasabada, kümes hayvancılığın yapıldığına dair her hangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Kasabada küçükbaş hayvancılık sadece Beğler Mahallesi'nde Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey ile Reaya Mahallesi'nde Deliyani veledi Estefan tarafından yapıldığı kayıtlardan anlaşılmıştır. Kasabada iki kişinin küçükbaş hayvancılık yapması küçükbaş hayvancılığına fazla ilginin olmadığını göstermektedir.

Beğler Mahallesi'ndeki Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey'in sağmal ganem, yuz ganem, sağmal keçi, dişi kuzu, erkek kuzu, dişi oğlak ve erkek oğlak olmak üzere yedi çeşit küçükbaş hayvanı vardır. Tablo 3.50'de küçükbaş hayvanların sayısal verilerini bulabiliriz. Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey, 1260 tarihinde sağmal ganemden 750 kuruş, yuz ganemden 750 kuruş, sağmal keçiden 300 kuruş, toplamda 1.800 kuruş hasılat elde etmiştir. 1261 tarihinde bu hayvanlardan yine aynı şekilde 1.800 kuruş kazanç oluşmuştur.

Tablo 3.50: Beyler Mahallesi Küçükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)

Hane /No	Hane Sahibi	Sağmal Ganem	Yuz Ganem	Sağmal Keçi	Dişi Kuzu	Erkek Kuzu	Dişi Oğlak	Erkek Oğlak	Küçükbaş Hayvan Toplamı
3/1	Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey	150	150	50	20	18	10	35	433
	Toplam (Adet)	150	150	50	20	18	10	35	433
	Hasılat	-	-	-	-	-	-	-	-
	1260	750	750	300	-	-	-	-	-
	1261	750	750	300	-	-	-	-	-
	Toplam	1.500	1.500	600	-	-	-	-	-

Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey 150 adet sağmal ganemden 1260 ve 1261 tarihlerinde ortalama 5 kuruş, 150 yuz ganemden 5 kuruş, 50 sağmal keçiden 6 kuruş kazanç elde etmiştir.

Kasabada yaşayan Hıristiyan Reaya'dan Deliyani veledi Estefan'ın sadece 50 adet sağma keçisinin olduğu ve bu hayvanlardan 1260 ve 1261 tarihlerinde 300 kuruştan toplam 600 kuruş gelir elde ettiği anlaşılmıştır. Deliyani veledi Estefan 50 adet sağmal keçisinden ortalama 6 kuruş geliri olmuştur.

Tablo 3.51: İznik'te Müslüman ve Reaya Küçükbaş Hayvan Bilgisi.

Küçükbaş Hayvan Bilgisi	Müslüman			Reaya		
	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet
Sağmal Ganem	750	750	150	-	-	-
Yuz Ganem	750	750	150	-	-	-
Sağmal Keçi	300	300	50	300	300	50
Dişi Kuzu	-	-	20	-	-	-
Erkek Kuzu	-	-	18	-	-	-
Dişi Oğlak	-	-	10	-	-	-
Erkek Oğlak	-	-	35	-	-	-
Toplam	1.800	1.800	433	300	300	50

İzник kasabasında 1260 tarihinde toplam küçükbaş hayvanlardan sağmal ganemden 750 kuruş, yuz ganemden 750 kuruş, sağmal keçiden 600 kuruş, toplamda 2.100 kuruş, 1261 tarihinde yine aynı şekilde 2.100 kuruş gelir elde edilmiştir. Kasabada 150 adet sağmal ganem, 150 adet yuz ganem, 100 adet sağmal keçi, 20 adet dişi kuzu, 18 erkek kuzu, 10 dişi oğlak ve 35 erkek oğlak olmak üzere toplamda 483 tane küçükbaş hayvan vardır.

1260 ve 1261 tarihlerinde küçükbaş hayvancılıktan gelirlerin % 86'sını Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey, % 14'ünü Deliyani veledi Estefan kazanmıştır. Küçükbaş hayvanların % 90'ı Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey'in, % 10'u Deliyani veledi Estefan'dır.

3.3.2.İzник'in Büyükbaş Hayvancılık Yapısı

1844-1845 tarihlerine ait İzник Kasabası Temettuat Defteri kayıtlarında kasabada bulunan 4 mahalle ve Reayaya ait büyükbaş hayvan ve hasılat bilgileri mevcuttur. Kasabanın büyükbaş hayvancılığına mahalle mahalle bakmaya çalışalım.

3.3.2.1.Yeşil Camii Mahallesi Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı

İzник Yeşil Camii Mahallesi'nde 1844 tarihinde tablo 3.52'de görüldüğü gibi malak, buzağı, düve, öküz, inek, manda gibi büyükbaş hayvancılığın yapıldığı anlaşılmaktadır.

Mahallede yaşayan 15 hanede büyükbaş hayvan bulunmaktadır. En fazla büyük baş hayvan 6 tane ile Bakkal Kızılköylü Halil B. Mustafa ve 4 tane ile Yetim Mehmed b. Mehmed'de vardır.

Mahallede bulunan 38 büyükbaş hayvanın 5'i dişi malak, 2'si erkek malak, 4'ü malak, 1'i buzağı, 2'si dişi buzağı, 2'si düve, 2'si karasağır öküzü, 6'sı karasağır ineği, 3'ü dana, 6'sı manda ineği, 3'ü sağmal manda ve 2'si manda öküzüdür.

Tablo 3.52: Yeşil Camii Mahallesi Büyükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)

Hane /No	Hane Sahibi	Dişi Malak	Erkek Malak	Malak	Buzağı	Dişi Buzağı	Diğe	Karasağır Öküzü	Karasağır İneği	Dana	Manda İneği	Sağmal Manda	Manda Öküzü	Toplam
3/1	Halil Ağa b. Hüseyin	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3
4/1	Ömer b. Mehmed	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2
5/1	Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
7/1	Bakkal Kızılköylü Halil B. Mustafa	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	6
12	Uzun Ali b. Ahmet	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	3
13	Mürseloğlu Raşid b. İbrahim	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
14	Zeynel Mehmed b. Ali	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
16	Kekeç Hasan b. Ahmet	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
18	Hasan Ağa b. Ali	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
28	Kumcioğlu Pehlivan Hüseyin b. Osman	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
30	Kefelioğlu İsmail b. İbrahim	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
31	Yetim Mehmed b. Mehmed	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	4
32	Zorlu Mustafa b. İbrahim	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
38	Kuduzoğlu Hasan b. Hasan	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	3
45	Sürücü İbrahim b. Mehmed	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
	Toplam	5	2	4	1	2	2	2	6	3	6	3	2	38

Yeşil Camii Mahallesi'nde 11 hanenin 1260 (1844) ve 1261 (1845) tarihlerinde büyükbaş hayvancılığında gelirleri olduğu tablo 3.53'de görülmektedir. Tabloya göre mahallede bulunan manda ineği, sağmal manda ineği, sağmal manda ve kara sağır ineğinden 1260 ve 1261 tarihlerinde gelir elde edilmiştir. Buna göre 1260 tarihinde 5 manda ineğine sahip hanelerin toplam geliri 150 kuruş, 1261 tarihinde 3 manda ineğine sahip hanelerin toplam geliri 90 kuruştur.

Mahallede sağmal manda ineğine sahip olan sadece Sürücü İbrahim b. Mehmed vardır. 1260 tarihinde 1 adet sağmal manda ineğinden 30 kuruş gelir elde etmiştir. Sağmal manda mahallede yalnızca Kızılköylü Halil b. Mustafa'da ve 1260 tarihinde bu kişi 60 kuruş gelir elde etmiştir. Mahallede 4 hanede bulunan toplam 6 karasağır ineğin toplam geliri 120 kuruş olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3.53: Yeşil Camii Mahallesi Hayvan ve Gelir Tablosu.

Hane /No	Hane Sahibi	Manda İneği			Sağmal Manda İneği			Sağmal Manda			Kara Sağır İneği		
		1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet
3	Halil Ağa b. Hüseyin	30	30	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali	30	30	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Kızılköylü Halil b. Mustafa	-	-	-	-	-	-	60	-	1	-	-	-
12	Uzun Ali b. Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1
14	Zeynel Mehmed b. Ali	30	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	Kekeç Hasan b. Ahmet	30	30	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	Hasan Ağa b. Ali	30	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Kefelioğlu İsmail b. İbrahim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	-	2
31	Yetim Mehmed b. Mehmed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1
32	Zorlu Mustafa b. İbrahim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	-	2
45	Sürücü İbrahim b. Mehmed	-	-	-	30	-	1	-	-	-	-	-	-
	Toplam	150	90	5	30	-	1	60	-	1	120	-	6

Yeşil Camii Mahallesi'nin büyük baş hayvancılığı gelirinin % 42'si manda ineğinden, % 33'ü karasağır ineğinden, % 7'si sağmal mandadan ve % 8'i sağmal manda ineğinden elde dışmıştır. Mahallede en fazla gelir elde edilen büyükbaş hayvan % 46 ile karasağı ineği, % 38 ile manda ineği, % 8 ile sağmal manda ineği ve sağmal mandadır.

3.3.2.2.Eşrefzade Mahallesi Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı

Eşrefzade Mahallesi büyükbaş hayvanlığı bakımından kasbanın önemli mahallelerindedir. Mahallede, sağmal camus, sağmal karasağır ineği, malak, camus malak, buzağı, dişi buzağı, camus ineği, tosun, kara sağır ineği, karasağır dana, karasağır öküzü, manda malağı, manda ineği ve düve olmak üzere 14 çeşit büyükbaş hayvan vardır.

Tablo 3.54: Eşrefzade Mahallesi Büyükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)

Hane/ No	Hane Sahibi	Sağmal Camus	Sağmal Kara Sığır İneği	Malak	Camus Malak	Buzağı	Dişi Buzağı	Camus İneği	Tosun	Kara Sığır İneği	Kara Sığır Dana	Kara Sığır Öküzü	Manda Malağı	Manda İneği	Düve	Toplam
1/1	Dergah Şeyh Hazreti Eşref Rumi Es Seyyid İsmail Efendi b. Mustafa	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4/1	Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
5/1	Ahmet Ağa b. Halil	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4
6/1	Hüseyin Ağa b. Süleyman	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
9/1	Mustafa b. Hüseyin	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	3
12/1	Tahtacı Ali b. Ahmet	-	-	-	4	-	-	1	-	1	1	4	-	-	-	11
15/1	Boyacıoğlu Mustafa b. Ali	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
24/1	Murseloğlu Tahir b. İbrahim	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	4
27/1	Kara Ömer'in Süleyman b. Mustafa	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
28/1	Adanalı Mehmed b. Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
31/1	Cüce Seyyid Ahmet b. Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-	5
33/1	Aşcıoğlu Mehmed b. Halil	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	4
36/1	Çubukçu Mahmud b. Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2
	Toplam	2	3	4	4	1	1	5	2	9	1	8	2	2	1	42

Tablo 3.54’de görüldüğü gibi mahallede bulunan 42 tane büyükbaş hayvandan en fazla 9 tane ile karasağır ineği, 8 tane karasağır öküzü, 5 tane camus ineği vardır. Tahtacı Ali b. Ahmet, 11 büyükbaş hayvanı ile mahallede en fazla büyükbaş hayvana sahip kişidir.

Eşrefzade Mahallesi’nde 1260 ve 1261 tarihlerinde camus ineği, manda malağı, manda ineği ve karasağır ineğinden tablo 3.55’de görüldüğü gibi 12 hane büyükbaş hayvan geliri elde etmiştir.

Mahallede en fazla gelir 1260 tarihinde 8 tane camus inekten 240 kuruş ile elde edilmiştir. En fazla geliri Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet 3 tane karasağır ineğinden 80 kuruşla kazanmıştır. Murseloğlu Tahir b. İbrahim’in 1260 ve 1261 tarihlerinde büyükbaş hayvanı olarak manda malağı yazılmış, hasılat bilgileri verilmiş fakat adet bilgileri verilmemiştir.

1260 tarihinde mahallenin büyükbaş hayvancılığında en fazla geliri % 48 ile camus ineği, % 40 ile karasağır ineği, % 6 ile manda malağı ve manda ineğinin geliri olduğu tespit edilmiştir. Mahallede en fazla gelir getiren büyükbaş hayvan % 47 ile karasağır ineği, % 42 ile Camus ineği ve % 11 ile manda ineğidir. Manda malağının sayısal verisi olmadığı için yüzdelik değeri hesaplanmamıştır.

1261 tarihinde mahallede büyükbaş hayvancılıktan Dergâh Şeyh Hazreti Eşref Rumi Es Seyyid İsmail Efendi b. Mustafa 60 kuruş, Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet 80 kuruş ve Murseloğlu Tahir b. İbrahim 30 kuruş kazanmışlardır.

Tablo 3.55: Eşrefzade Mahallesi Hayvan ve Gelir Tablosu.

Hane /No	Hane Sahibi	Hayvan ve Gelir Tablosu											
		Camus İneği			Manda Malağı			Manda İneği			Kara Sağır İneği		
		1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet
1/1	Dergah Şeyh Hazreti Eşref Rumi Es Seyyid İsmail Efendi b. Mustafa	60	60	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4/1	Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	80	80	3
5/1	Ahmet Ağa b. Halil	-	-	-	-	-	-	30	-	2	-	-	-
6/1	Hüseyin Ağa b. Süleyman	60	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9/1	Mustafa b. Hüseyin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1
12/1	Tahtacı Ali b. Ahmet	60	-	2	-	-	-	-	-	-	20	-	1
15/1	Boyacıoğlu Mustafa b. Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1
24/1	Murseloğlu Tahir b. İbrahim	-	-	-	30	30	-	-	-	-	-	-	-
27/1	Kara Ömer'in Süleyman b. Mustafa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1
28/1	Adanalı Mehmed b. Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1
33/1	Aşcıoğlu Mehmed b. Halil	60	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36/1	Çubukçu Mahmud b. Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1
	Toplam	240	60	8	30	30	-	30	-	2	200	80	9

3.3.2.3.Mahmud Çelebi Mahallesi Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı

Mahmud Çelebi Mahallesi'nde 5 hanenin büyükbaş hayvanı olduğu temettuat defterinden anlaşılmaktadır. Mahallede sağmal camus, karasağır ineği, dişi malak, erkek malak, buzağı, köse sağır düve, dana, köse sağır öküzü, manda öküzü ve sağmal manda ineği olmak üzere 10 çeşit büyükbaş hayvan vardır. Tablo 3.56'da detaylı bilgiye ulaşmak mümkündür.

Mahallede 4 sağmal camus, 1 karasağır ineği, 4 dişi malak, 3 erkek malak, 1 buzağı, 2 köse sağır düve, 1 dana, 2 köse sağır öküzü, 3 manda öküzü ve 1 sağmal manda olmak üzere toplamda 23 tane büyükbaş hayvan vardır. Bu büyükbaş hayvanların 14 tanesi Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman'dır.

Tablo 3.57'de görüldüğü gibi mahallede 5 hanenin 1260 tarihinde büyükbaş hayvandan geliri bulunmakta, 1261 tarihinde büyükbaş hayvan geliri bulunmamaktadır. En fazla gelir 150 kuruş ile sağmal camustan elde edilmiştir. Sağmal mandadan 30 kuruş, köse sağır ineğinden 20 kuruş ve kara sağır ineğinden 20 kuruş olmak üzere toplamda 8 adet büyükbaş hayvandan 220 kuruş mahallenin geliri olmuştur.

Mahallede en fazla geliri 3 adet sağmal camusdan 90 kuruş gelir elde eden Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman kazanmıştır. Büyükbaş hayvanlardan elde edilen gelir dağılımlarına baktığımızda en fazla gelir % 68 ile sağmal camus, % 14 ile sağmal manda ineği, % 9 ile köse sağır ineği ve % 9 ile kara sağır ineğinden elde edilmiştir. Büyükbaş hayvanlardan % 62'si sağmal camusdan, % 38'i diğer hayvanlardan elde edilen gelir oluşturmaktadır.

Tablo 3.56: Mahmud Çelebi Mahallesi Büyükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)

Hane/No	Hane Sahibi	Sağmal Camus	Kara Sağır İneği	Dişi Malak	Erkek Malak	Buzağı	Köse Sağır Düve	Dana	Köse Sığır Öküzü	Manda Öküzü	Sağmal Manda İneği	Toplam
2/1	Hacı Osman b. Kerim	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	3
5/1	Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman	3	-	2	2	-	1	1	2	3	-	14
6/1	Kasımoğlu Ali Ağa b. Ahmet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
7/1	Hasan b. İsmail	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3
15/1	Hacı Mehmed b. Ali	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Toplam	4	1	4	3	1	2	1	2	3	1	23

Tablo 3.57: Mahmud Çelebi Mahallesi Hayvan ve Gelir Tablosu.

Hane/No	Hane Sahibi	Hayvan ve Gelir Tablosu											
		Köse Sağır İneği			Sağmal Camus			Sağmal Manda İneği			Kara Sağır İneği		
		1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet
2/1	Hacı Osman b. Kerim	-	-	-	-	-	-	30	-	1	20	-	1
5/1	Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman	-	-	-	90	-	3	-	-	-	-	-	-
6/1	Kasımoğlu Ali Ağa b. Ahmet	-	-	-	30	-	1	-	-	-	-	-	-
7/1	Hasan b. İsmail	-	-	-	30	-	1	-	-	-	-	-	-
15/1	Hacı Mehmed b. Ali	20	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	20	-	1	150	-	5	30	-	1	20	-	1

3.3.2.4. Beğler Mahallesi Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı

İznic Beğler Mahallesi'nde büyükbaş hayncılığın yapıldığı, mahallede yaşayan 9 kişinin büyükbaş hayvanı olduğu tespit edilmiştir. Mahallede sağmal camus ineği, camus ineği, kara sağır ineği, dişi malak, malak, buzağı, düve, karasağır öküzü, dana ve sağmal manda ineği olarak 10 çeşitten toplam 22 tane büyükbaş hayvan bulunmaktadır.

Mahallede en fazla büyükbaş hayvan 4 tane ile Ali b. Ali'de bulunmaktadır. Mahallede sağmal camus ineğinden 1, camus ineğinde 1, kara sağır ineğinden 6, dişi malaktan 1, malaktan 2, buzağı 1, düve1, karasağır öküzünden 2, dana 7 ve sağmal manda ineğinden 1 tane mevcuttur. Tablo 3.58'de detaylı bilgi bulabiliriz.

Beğler Mahallesi'nin camus ineği, sağmal camus ineği, sağmal manda ineği ve kara sağır ineğinden 1260 tarihinde hasılat ve adet bilgilerine ulaştık. 8 hane de büyükbaş hayvan vardır.

1260 tarihinde mahallede en fazla büyükbaş hayvan geliri 130 kuruş ile 6 tane kara sağır ineğinden elde edilmiştir. Kara sağır ineğinden en fazla gelir ise Ali b. Ali 40 kuruş ile elde etmiştir.

1261 tarihinde büyükbaş hayvan geliri olmadığı mahallede 1260 tarihinde camus ineğinden 30 kuruş, sağmal camus ineğinden 30 kuruş, sağmal manda ineğinden 30 kuruş ve kara sağır ineğinden 130 kuruş gelir hâsıl olmuştur.

Mahallenin büyükbaş hayvan gelirinin % 59'u kara sağır ineğinden % 31'i diğerlerinden kazanılmış, ayrıca, mahallede 1 camus ineği, 1 sağmal camus ineği, 1 sağmal manda ineği ve 6 kara sağır ineğinden elde edilen genel bilgilere tablo 59'dan ulaşmaktayız.

Tablo 3.58: Beğler Mahallesi Büyükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)

Hane/No	Hane Sahibi	Sağmal Camus İneği	Camus İneği	Kara Sığır İneği	Dişi Malak	Malak	Buzacağı	Düve	Karasığır Öküzü	Dana	Sağmal Manda İneği	Toplam
5/1	Mürseloğlu Ali Molla b. İbrahim	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
6/1	Cebecinin Hasan b. Ahmet	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2
10/1	İsmail Ağa b. Mehmed Râşid	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2
14/1	Hacı Süleyman b. Abdah	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
23/1	Hayta'nın Ali b. Hasan	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	3
29/1	Ali b. Ali	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	4
37/1	Ahmet Da'lı b. Hüseyin	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	3
40/1	Hasekiağanınoğlu İsmail Bey b. Mustafa	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
44/1	Aykırlı İmamoğlu Ahmet b. Mehmed	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	4
	Toplam	1	1	6	1	2	1	1	2	7	1	22

Tablo 3.59: Beğler Mahallesi Hayvan ve Gelir Tablosu. (Krş.)

Hane/ No	Hane Sahibi	Hayvan ve Gelir Tablosu											
		Camus İneği			Sağmal Camus İneği			Sağmal Manda İneği			Kara Sağır İneği		
		1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet	1261	1260	Adet
5/1	Mürseloğlu Ali Molla b. İbrahim	30	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6/1	Cebecinin Hasan b. Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1
10/1	İsmail Ağa b. Mehmed Râşid	-	-	-	-	-	-	30	-	1	-	-	-
14/1	Hacı Süleyman b. Abdah	-	-	-	30	-	1	-	-	-	-	-	-
23/1	Hayta'nın Ali b. Hasan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1
29/1	Ali b. Ali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	-	2
37/1	Ahmet Da'lı b. Hüseyin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1
44/1	Aykırlı İmamoğlu Ahmet b. Mehmed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	-	1
	Toplam	30	-	1	30	-	1	30	-	1	130	-	6

3.3.2.5. Reaya Mahallesi Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı

İzник’ te yaşayan Hıristiyan Reaya’nın tablo 3.60’da görüldüğü gibi 10 hanede 23 tane büyükbaş hayvanı vardır. Hıristiyan Reaya’da en fazla 11 tane kara sağır öküzü, 4 tane kara sağır ineği mevcuttur. Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi ile Yorcuk veledi Dimitri mahallede 4 tane ile en fazla büyükbaş hayvanı bulunan kişilerdir.

Tablo 3.60: Reaya Mahallesi Büyükbaş Hayvan Bilgileri. (adet/re's)

Hane /No	Hane Sahibi	Malak	Sağmal Camus	Sağmal Malak	Erkek Buzağı	Buzağı	Dana	Kara Sağır İneği	Kara Sağır Öküzü	Toplam
2/1	Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi	-	-	-	-	2		2	-	4
5/1	Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan	-	-	-	-	-	-	-	2	2
18/1	Kiretmitcioğlu Metru veledi Banayut	-	-	-	-	-	-	-	2	2
19/1	Derbentli Sarı Yurdakın veledi Kiryaku	-	-	-	-	-	-	-	1	1
24/1	Endun veledi Angela	-	-	-	-	-	1	1	-	2
25/1	Kudioğlu Yorgi veledi Yani	-	-	-	-	-	-	-	2	2
27/1	Yorcuk veledi Dimitri	-	-	2		-	-	-	2	4
29/1	Etmekçi Vasili veledi Dimitri	1	1	-	-	-	-	-	-	2
36/1	Kocabaş Yorginin veledi Zisu	-	-	-	1	-	-	1	-	2
41/1	Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri	-	-	-	-	-	-	-	2	2
	Toplam	1	1	2	1	2	1	4	11	23

Reaya Mahallesi’nde Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi, Endun veledi Angela, Yorcuk veledi Dimitri, Vasili veledi Dimitri, Kocabaş Yorginin veledi Zisu’nun büyükbaş hayvandan geliri bulunmaktadır. En fazla gelir kara sağır ineğinden elde edilmiştir. Toplam 4 kara sağır ineğinden 80 kuruş gelir elde edilmiştir. Ayrıca, 1 sağmal calustan 30 kuruş, 2 sağmal malaktan 60 kuruş gelir sağlamıştır.

Büyükbaş hayvan gelirlerinin % 47’i kara sağır ineğinden, % 35’i sağmal malaktan ve % 18’i sağmal calustan elde edilmiştir. Mahallede toplam 7 büyükbaş hayvandan % 57 kara sağır ineğinden, % 29 sağmal malaktan ve % 14 sağmal calustan kazanılmıştır. Hıristiyan Reaya’nın büyükbaş hayvanlarından 1260 tarihinde toplam 170 kuruş, 1261 tarihinde 20 kuruş geliri olmuştur.

Tablo 3.61: Reaya Mahallesi Hayvan ve Gelir Tablosu.

Hane /No	Hane Sahibi	Hayvan ve Gelir Tablosu								
		Sağmal Malak			Sağmal Calus			Kara Sağır İneği		
		1260	1261	Adet	1261	1260	Adet	1260	1261	Adet
2/1	Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi	-	-	-	-	-	-	40	-	2
24/1	Endun veledi Angela	-	-	-	-	-	-	20	20	1
27/1	Yorcuk veledi Dimitri	60	-	2	-	-	-	-	-	-
29/1	Vasili veledi Dimitri	-	-	-	30	-	1	-	-	-
36/1	Kocabaş Yorginin veledi Zisu	-	-	-	-	-	-	20	-	1
	Toplam	60	-	2	30	-	1	80	20	4

3.3.2.6. İznik Geneli Büyükbaş Hayvan Adet ve Hasılatı

İznik küçükbaş hayvancılığa nazaran büyükbaş hayvancılığının yapıldığı ve bazılarında gelir elde edildiği bir yerdir. Tablo 3.62’de görüldüğü gibi kasabada 22 çeşit hayvandan toplam 128 büyükbaş hayvan bulunmaktadır. En fazla büyükbaş hayvan 22 adet ile kara sağır ineği, 14 tane ile kara sağır öküzü, 11 tane ile dana bulunmaktadır.

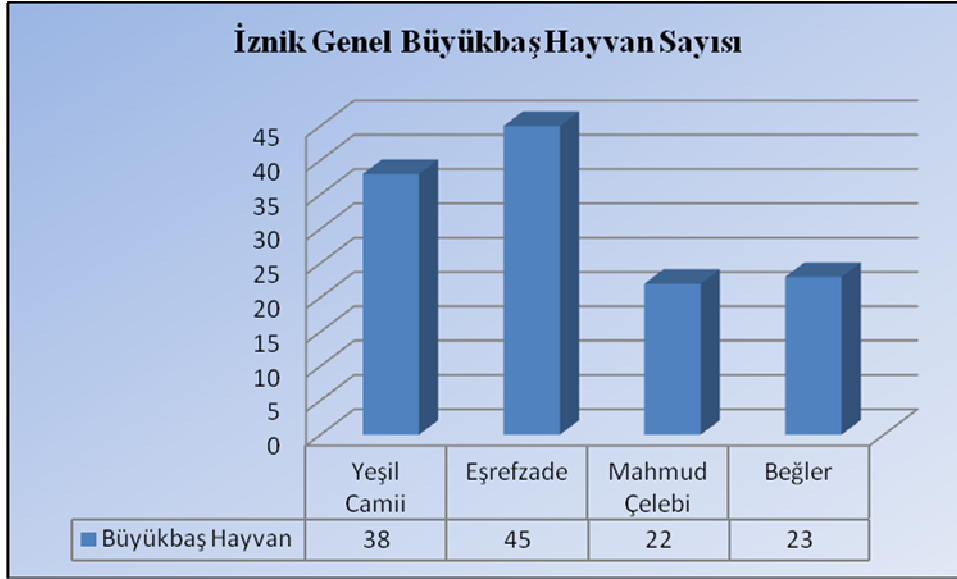
128 büyükbaş hayvanın 45’i Eşrefzade Mahallesi’nde, 38’i Yeşil Camii Mahallesi’nde, 23’ü Beğler Mahallesi’nde ve 22’si Mahmud Çelebi Mahallesi’ndedir.

Tablo 3.62: İznik Geneli Büyükbaş Hayvan Adet Bilgisi.

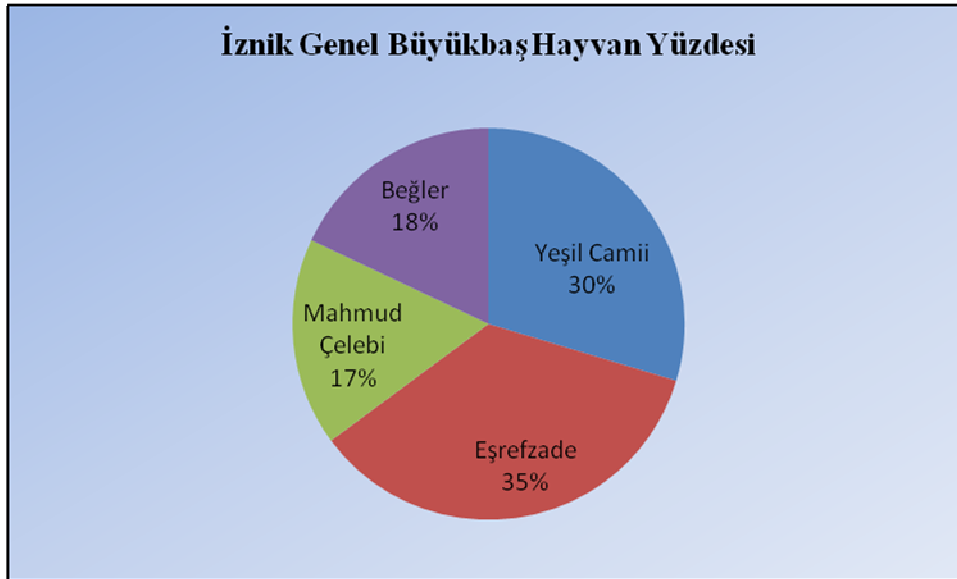
Büyükbaş Hayvan Bilgisi	Mahalleler				
	Yeşil Camii	Eşrefzade	Mahmud Çelebi	Beğler	Toplam
Sağmal Camus	-	2	4	-	6
Sağmal Camus İneği	-	-	-	1	1
Sağmal Manda	3	-	-	-	3
Sağmal Manda İneği	-	-	1	1	2
Sağmal Kara Sağır İneği	-	3	-	-	3
Camus İneği	-	5	-	1	6
Kara Sağır İneği	6	9	1	6	22
Kara Sağır Dana	-	1	-	-	1
Malak	4	4	-	2	10
Dişi Malak	5	-	4	1	10
Erkek Malak	2	-	3	-	5
Camus Malak	-	4	-	-	4
Manda İneği	6	2	-	-	8
Manda Öküzü	2	-	3	-	5
Manda Malağı	-	2	-	-	2
Kara Sağır Öküzü	2	8	2	2	14
Kara Sağır Düve	-	-	2	-	2
Düve	2	1	-	1	4
Dana	3	-	1	7	11
Buzağı	1	1	1	1	4
Dişi Buzağı	2	1	-	-	3
Tosun	-	2	-	-	2
Toplam	38	45	22	23	128

İznik mahallelerinin büyükbaş hayvan yüzdeliğine baktığımızda % 35'i Eşrefzade Mahallesi'nde, % 30'u Yeşil Camii Mahallesi'nde, % 18'i Beğler Mahallesi'nde ve % 17'si Mahmud Çelebi Mahallesi'ndedir.

Grafik 3.21: İznik Genel Büyükbaş Hayvan Sayısı.

Grafik 3.22: İznik Genel Büyükbaş Hayvan Yüzdeleri Bilgisi.

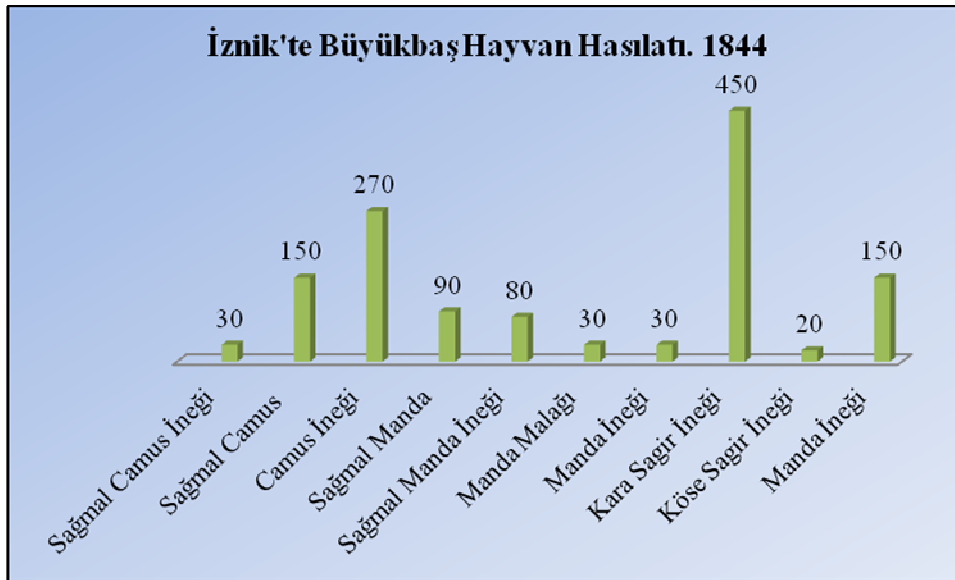
Tablo 3.63: İznik Genel Büyükbaş Hayvan Gelir Tablosu.

Büyükbaş Hayvan	Yeşil Camii Mahallesi			Eşrefzade Mahallesi			Mahmud Çelebi Mahallesi			Beğler Mahallesi		
	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet
Sağmal Camus İneği	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	-	1
Sağmal Camus	-	-	-	-	-	-	150	-	5	-	-	-
Camus İneği	-	-	-	240	60	8	-	-	-	30	-	1
Sağmal Manda	60	-	1	-	-	-	30	-	1	-	-	-
Sağmal Manda İneği	30	-	1	-	-	-	20	-	1	30	-	1
Manda Malağı	-	-	-	30	30		-	-	-	-	-	-
Manda İneği	-	-	-	30	-	2	-	-	-	-	-	-
Kara Sağır İneği	120	-	6	200	80	9	-	-	-	130	-	6
Köse Sağır İneği	-	-	-	-	-	-	20	-	1	-	-	-
Manda İneği	150	90	5	-	-	-		-		-	-	-
Toplam	360	90	13	500	170	19	220	-	8	220	-	9

Tablo 3.63’de görüldüğü gibi İznik Kasabasında sağmal camus ineği, sağmal camus, camus ineği, sağmal manda, sağmal manda ineği, manda malağı, manda ineği, kara sagir ineği, köse sagir ineği ve manda ineğinin hasılat bilgilerine ulaşmaktayız.

1260 tarihinde İznik Kasabasında kara sagir ineğinden 450 kuruş, camus ineğinden 270 kuruş, manda ineği ve sağmal camusdan 150 kuruş, sağmal mandadan 90 kuruş, sağmal manda ineğinden 80 kuruş, sağmal camus ineği, manda malağı ve manda ineğinden 30 kuruş ve köse sagir ineğinden 20 kuruş gelir elde edilmiştir.

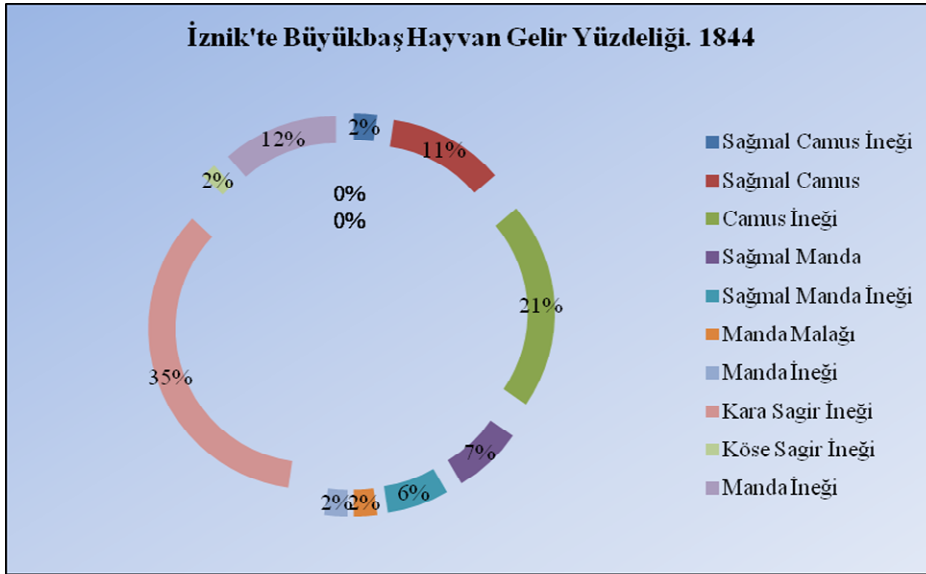
Grafik 3.23: 1844 Tarihinde İznik’te Büyükbaş Hayvan Hasılatı.

Kasabanın mahallelerinin büyükbaş hayvanlarının yüzdeler geliri hesapladığımızda kara sagir ineğinden % 35, camus ineğinden % 21, manda ineği % 12, sağmal camusdan % 11, sağmal mandadan % 7, sağmal manda ineğinden % 6, sağmal camus ineğinden % 2, manda malağından % 2, manda ineğinden % 2 ve köse sagir ineğinden % 2 gelir elde edilmiştir. Grafik 3.24’de 1844 tarihinde büyükbaş hayvan hasılatının yüzdeler bilgileri görülmektedir.

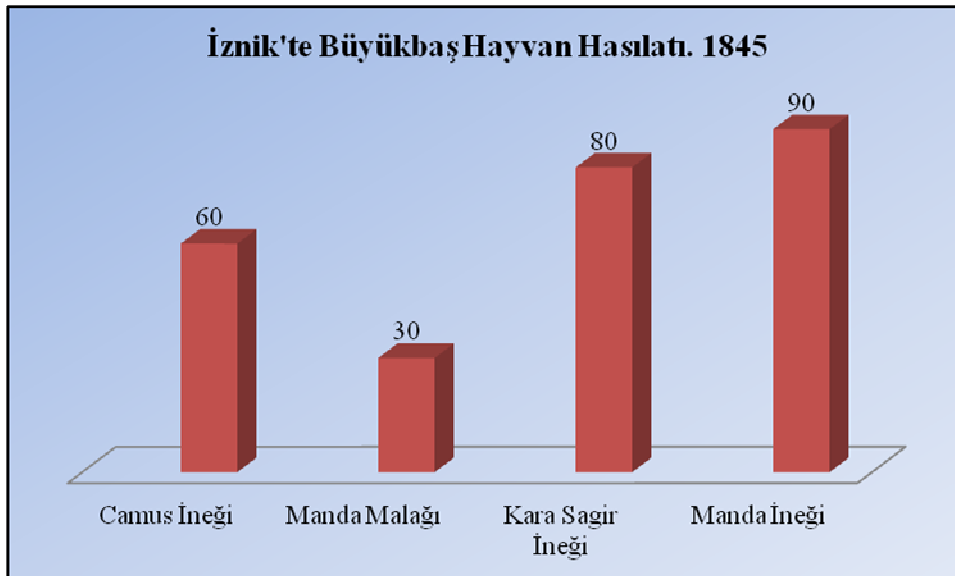

Grafik 3.24: 1844 Tarihinde İznik'te Büyükbaş Hayvan Gelir Yüzdeliği.

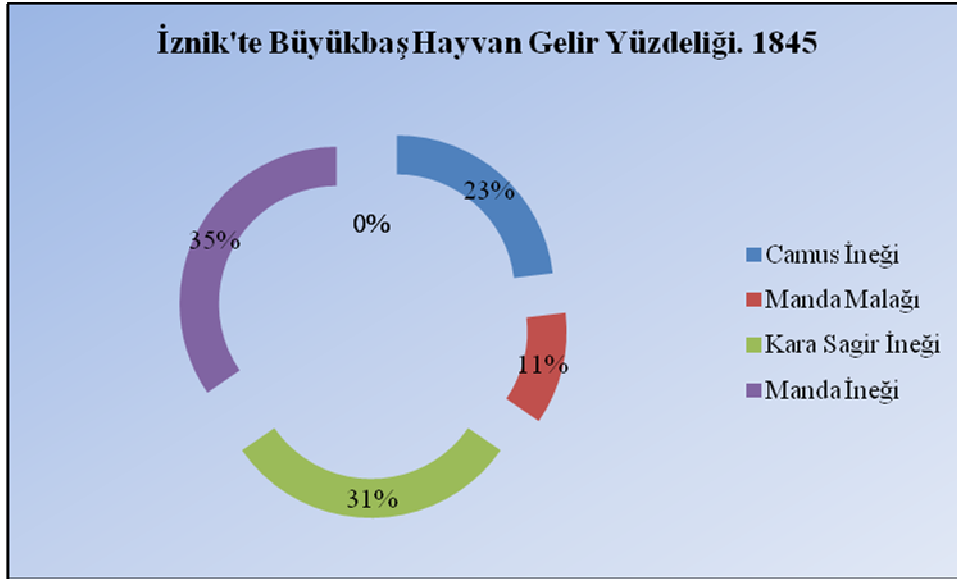
1260 tarihinde bir önceki yıla oranla İznik Kasabasında 4 tane büyükbaş hayvandan 260 kuruş gelir elde edilmiştir. Kara sagir ineğinden 80 kuruş, camus ineğinden 60 kuruş, manda malağından 30 kuruş ve manda ineğinden 90 kuruş kazanç sağlanmıştır.

Grafik 3.25: 1845 Tarihinde İznik'te Büyükbaş Hayvan Hasılatı.

1845 tarihinde elde edilen hasılatın % 35'i manda ineğinden, % 31'i kara sagir ineğinden, % 23'ü camus ineğinden, % 11'i manda malağından sağlanmıştır. Grafik 3.26'da yüzdeler dağılımı görülmektedir.

Grafik 3.26: 1845 Tarihinde İznik'te Büyükbaş Hayvan Gelir Yüzdeleri.

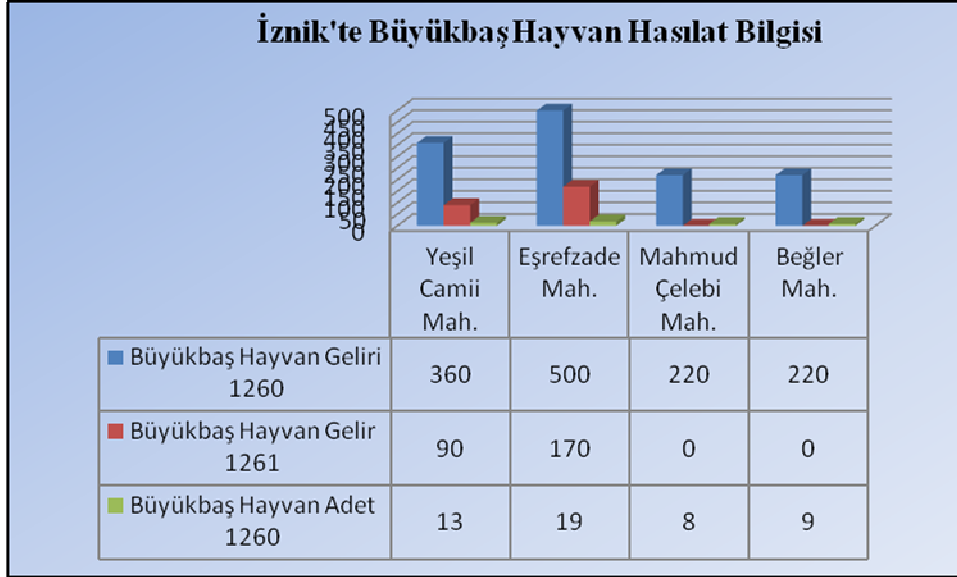
1260 (1844) tarihinde Yeşil Camii Mahallesi'nin 360 kuruş, Eşrefzade Mahallesi'nin 500 kuruş, Mahmud Çelebi Mahallesi'nin 220 kuruş ve Beğler Mahallesi'nin 220 kuruş, toplamda 1.300 kuruş büyükbaş hayvan geliri vardır. 1261 tarihinde 280 kuruş büyükbaş hayvan gelirinin 170 kuruşu Eşrefzade Mahallesi'nin, 90 kuruşu Yeşil Camii Mahallesi'nindir. Mahallelere göre büyükbaş hayvan gelirlerinin yüzdelerini hesapladığımızda Yeşil Camii Mahallesi'nin % 28, Eşrefzade Mahallesi'nin % 38, Mahmud Çelebi Mahallesi'nin % 17 ve Beğler Mahalleinin % 17 büyükbaş hayvan geliri vardır.

1261 (1845) tarihinde büyükbaş hayvan gelirlerinin % 65'i Eşrefzade Mahallesi'nden ve % 35'i Yeşil Camii Mahallesi'nden elde etmiştir.

Kasabada 49 tane büyükbaş hayvandan hasılat elde edilmiş, 19 büyükbaş hayvan ile Eşrefzade Mahallesi % 39, 13 büyükbaş hayvanla Yeşil Camii Mahallesi %

27, 9 büyükbaş hayvanla Beğler Mahallesi % 18 ve 8 büyükbaş hayvanla Mahmud Çelebi Mahalesi % 16 hasılat elde etmiştir.

Grafik 3.27: İznik'te Büyükbaş Hayvan Hasılat Bilgisi.

İznik'te Müslüman ve Hıristiyan Reaya olarak büyükbaş hayvancılığı değerlendirdiğimizde 128 tane Müslümanların, 23 tane Hıristiyan Reaya'nın olmak üzere toplamda 151 tane büyükbaş hayvan vardır.

Kasabada tablo 3.64'de görüldüğü gibi en fazla hayvan 26 tane kara sağır ineği, 25 tane kara sağır öküzü ve 12 dana vardır. Büyükbaş hayvanların % 83'ü Müslümanların ve % 15'i Hıristiyan Reaya'nındır.

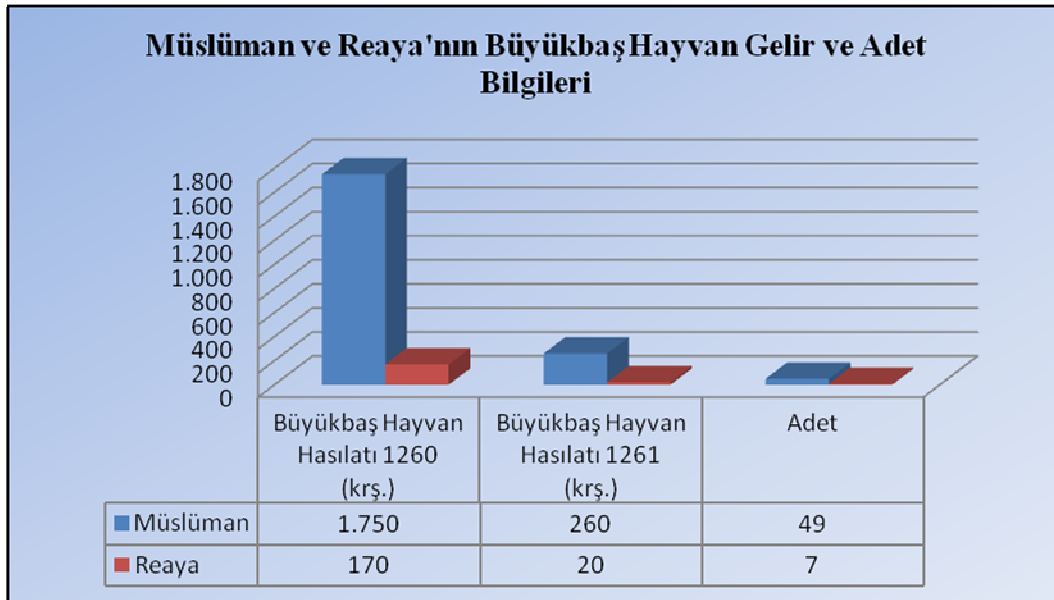
Tablo 3.64: Müslüman ve Reaya Büyükbaş Hayvan Bilgisi.

Büyükbaş Hayvan Bilgisi	Müslüman	Reaya	Toplam
Sağmal Camus	6	-	7
Sağmal Calus	-	1	1
Sağmal Manda	3	-	3
Sağmal Manda İneği	2	-	2
Sağmal Kara Sağır İneği	3	-	3
Camus İneği	6	-	6
Sağmal Camus İneği	1	-	1
Kara Sağır İneği	22	4	26
Kara Sağır Öküzü	14	11	25
Kara Sağır Dana	1	-	1
Malak	10	1	11
Dişi Malak	10	-	10
Sağmal Malak	-	2	2
Erkek Malak	5	-	5
Camus Malak	4	-	4
Manda İneği	8	-	8
Manda Öküzü	5	-	5
Manda Malağı	2	-	2
Kara Sağır Düve	2	-	2
Düve	4	-	4
Dana	11	1	12
Buzağı	4	2	6
Erkek Buzağı	-	1	1
Dişi Buzağı	3	-	3
Tosun	2	-	2
Toplam	128	23	151

1260 tarihinde İznik Kasabasında 1.920 kuruş büyükbaş hayvandan gelir elde edilmiş, en fazla gelir 450 kuruş ile kara sağır ineğinden kazanılmıştır. 1261 tarihinde sadece Müslümanlar büyükbaş hayvanlardan 260 kuruş, Hıristiyan Reaya 20 kuruş gelir elde etmiştir. 1260 tarihinde Müslümanların büyükbaş hayvan hasılatı % 91, Hıristiyan Reaya'nın % 9'dur. 151 büyükbaş hayvan âdetinin % 84'ü Müslümanların, % 16'ı Hıristiyan Reaya'nındır.

Tablo 3.65: İznik'te Müslüman ve Reaya'nın Büyükbaş Hayvan Gelir Tablosu.

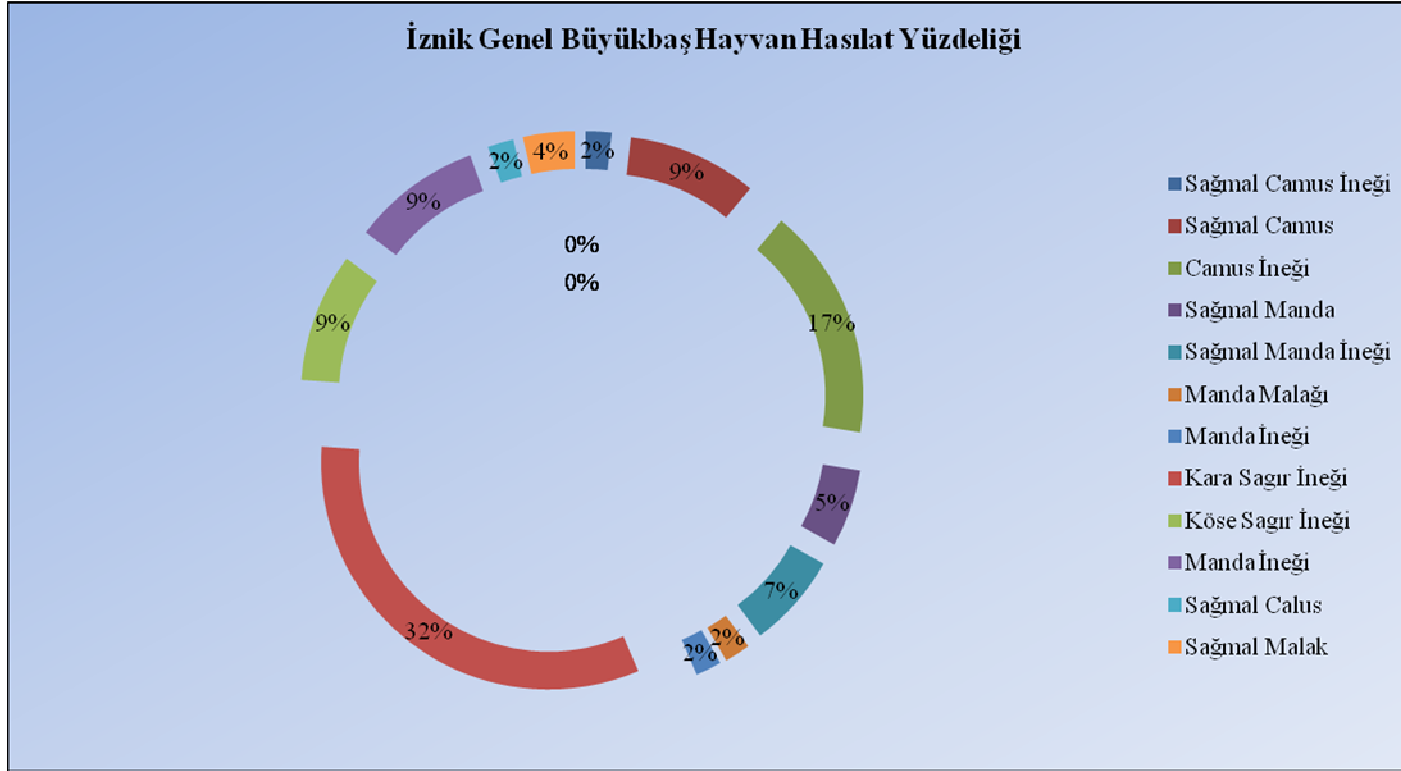
Büyükbaş Hayvan	Müslüma			Reaya		
	1260	1261	Adet	1260	1261	Adet
Sağmal Camus İneği	30	-	1	-	-	-
Sağmal Calus	-	-	-	30	-	1
Sağmal Malak	-	-	-	60	-	2
Sağmal Camus	150	-	5	-	-	-
Camus İneği	270	60	9	-	-	-
Sağmal Manda	90	-	2	-	-	-
Sağmal Manda İneği	80	-	3	-	-	-
Manda Malağı	30	30	-	-	-	-
Manda İneği	30	-	2	-	-	-
Kara Sagır İneği	450	80	21	80	20	4
Köse Sagır İneği	20	-	1	-	-	-
Manda İneği	150	90	5	-	-	-
Toplam	1.750	260	49	170	20	7

Grafik 3.28: İznik'te Müslüman ve Reaya'nın Büyükbaş Hayvan Gelir ve Adet Bilgileri.

İznik'te 1261 tarihinde 280 kuruş büyükbaş hasılatının % 93'nü Müslümanlar, % 7'ni Hıristiyan Reaya kazanmıştır. Kasabada gelir elde edilen 56 büyükbaş hayvandan % 87'si Müslümanların, % 13'ü Hıristiyan Reaya'dır.

İzmit Kasabasının 1260 tarihindeki büyükbaş hayvan hasılatına baktığımızda grafik 3.29'da görüldüğü gibi % 32'si kara sağır ineğinden, % 17'si camus ineğinde, % 9 sağmal camusdan, % 9'u köse sağır ineğinden, % 9'u manda ineğinden, % 7'si sağmal manda ineğinden, % 5'i sağmal mandadan, % 4'ü sağmal malaktan, % 2'si sağmal camus ineğinden, % 2'si manda malağından, % 2'si manda ineğinden ve % 2'si sağmal calusdan elde edilmiştir.

Grafik 3.29: 1844 Tarihinde İznik'te Genel Büyükbaş Hayvan Hasılat Yüzdeliği.

3.3.3.Yük ve Binek Hayvancılığı

İznik temettuat defterlerine baktığımızda mahallelerde yük ve binek hayvanlarından merkep, katır ve beygir (bargir) bulunduğunu öğreniyoruz. İznik halkı tarımla geçimini sağladığı için mahallelerdeki hanelerin yarısında yük ve binek hayvanlarından en az bir tanesi bulunmaktadır. Bu nedenle kayıtlarda bulunan yük ve binek hayvanlarının sayısal değerini mahallelere göre tasnif etmeye çalıştık.

Tarımda makineleşmenin başlamadığı, sanayileşmenin olmadığı dönemlerde öküz, tarla sürmek ve koşum amacıyla kullanılırken merkep, katır ve beygirden taşımacılıkta ve binek olarak faydalanılmıştır. Bu kısım açıklamadan sonra İznik'te bulunan Yeşil Camii, Eşrefzade, Mahmud Çelebi, Beğler ve Reaya Mahallelerine ve İznik'in genel yük ve binek hayvancılığına bakmaya çalışalım.

Yeşil Camii Mahallesi'nde 17 hanede 18 tane yük ve binek hayvanı mevcuttur. Merkep, katır ve beygir mahallede bulunan yük ve binek hayvanlarındandır. Mahallede 8 merkep, 1 katır ve 9 beygir bulunmakta, sadece mahallede Halil Ağa b. Hüseyin'in 2 tane yük ve binek hayvanı olduğu tablo 3.66'da görülmektedir.

Tablo 3.66: Yeşil Camii Mahallesi Yük ve Binek Hayvan Bilgileri. (adet/re's)

Hane/ No	Hane Sahibi	Merkep	Katır	Beygir (Bargir)	Toplam Hayvan
1	Esseyid Ahmet Efendi b. Mehmed		1	-	1
3	Halil Ağa b. Hüseyin	1	-	1	2
5	Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali	1	-	-	1
9	İbrahim Kahya b. Hasan	-	-	1	1
10	Semerci Damadı Mustafa b. Ali	-	-	1	1
12	Uzun Ali b. Ahmet	-	-	1	1
13	Mürseloğlu Raşid b. İbrahim	-	-	1	1
14	Zeynel Mehmed b. Ali	-	-	1	1
16	Kekeç Hasan b. Ahmet	1	-	-	1
20	Kerametlioğlu Hasan b. Mustafa	-	-	1	1
21	Raşid Efendi b. İsmail	1	-	-	1
23	Vildancının Hasan b. Şeyh Mustafa	1	-	-	1
30	Kefelioğlu İsmail b. İbrahim	1	-	-	1
32	Zorlu Mustafa b. İbrahim	1	-	-	1
33	Abdurrahim b. Mehmed	-	-	1	1
41	Bayındırlı Osman b. Hasan	-	-	1	1
43	Karagözoğlu Mehmed b. İsmail	1	-	-	1
	Topalm	8	1	9	18

Yeşil Camii Mahallesi'nde bulunan toplam 18 yük ve binek hayvanının % 50'si beygir, % 44'ü merkep ve % 6'sını katır oluşturmaktadır.

Eşrefzade Mahallesi'nde 12 hanede yük ve binek hayvanlarından merkep ve beygir bulunduğu tespit edilmiştir. Toplam 13 tane yük ve binek hayvanın bulunduğu mahallede 6 tane merkep, 7 tane beygir vardır. Murseloğlu Tahir b. İbrahim mahallede hem merkep ve hem de beygiri olan tek kişidir. Eşrefzade Mahallesi'nde bulunan toplam 13 yük ve binek hayvanının % 55'ini beygir ve % 44'ünü merkep oluşturmaktadır. Tablo 3.67'de detaylı bilgi bulmak mümkündür.

Tablo 3.67: Eşrefzade Mahallesi Yük ve Binek Hayvan Bilgileri. (adet/re's)

Hane/ No	Hane Sahibi	Katır	Merkep	Beygir (Bargir)	Toplam Hayvan
9/1	Mustafa b. Hüseyin	-	-	1	1
15/1	Boyacıoğlu Mustafa b. Ali	-	-	1	1
16/1	Kasabın Mustafa b. Ali	-	-	1	1
20/1	Seyyid Hafız İbrahim b. Osman	-	-	1	1
23/1	Eminoğlu Hüseyin b. Emin	-	-	1	1
24/1	Murseloğlu Tahir b. İbrahim	-	1	1	2
25/1	Cinlioğlu Ahmet b. Ali	-	1	-	1
26/1	Hisardereci Mustafa b. İsmail	-	1	-	1
27/1	Kara Ömer'in Süleyman b. Mustafa	-	-	1	1
30/1	Nuri b. Mehmed Efendi	-	1	-	1
31/1	Cüce Seyyid Ahmet b. Ali	-	1	-	1
33/1	Aşcıoğlu Mehmed b. Halil	-	1	-	1
	Toplam	-	6	7	13

Mahmud Çelebi Mahallesi'nde toplam beş hane yük ve binek hayvanı tespit edilmiştir. Mahallede 1 merkep ve 5 beygir olmak üzere toplam 6 hayvan vardır. Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman mahallede ve kasabada 2 beygiri olan tek kişidir.

Tablo 3.68: Mahmud Çelebi Mahallesi Yük ve Binek Hayvan Bilgileri. (adet/re's)

Hane/ No	Hane Sahibi	Katır	Merkep	Beygir (Bargir)	Toplam Hayvan
9/1	Seyyid Edhem b. Ali	-	-	1	1
5/1	Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman	-	-	2	2
15/1	Hacı Mehmed b. Ali	-	-	1	1
16/1	Handağlı Mehmet b. Ali	-	1	-	1
20/1	Deli Mehmed b. Beygirci Hasan	-	-	1	1
	Toplam	-	1	5	6

Tablo 3.68’de görüldüğü gibi Mahmud Çelebi Mahallesi’nde bulunan toplam 6 yük ve binek hayvanının % 83’ünü beygir ve % 17’sini merkep oluşturmaktadır.

Beğler Mahallesi’nde 12 hanede yük ve binek hayvanı olduğu tablo 3.69’dan öğrenmekteyiz. Toplam 17 yük ve binek hayvanın bulunduğu mahallede 1 katır, 7 merkep ve 9 beygir vardır. Mahallenin ve kasabanın yük ve binek hayvanı en fazla olan Beğler Mahallesi’nden Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey’dir. Sadık Bey’in 1 katır, 2 merkep ve 1 beygiri olmak üzere toplam 4 yük ve binek hayvanı olduğu tespit edilmiştir. Beğler Mahallesi’nde bulunan toplam 17 yük ve binek hayvanının % 53’ünü beygir, % 41’ini merkep ve % 6’sını katır oluşturmaktadır.

Tablo 3.69: Beyler Mahallesi Yük ve Binek Hayvan Bilgileri (adet/re's)

Hane/ No	Hane Sahibi	Katır	Merkep	Beygir (Bargir)	Toplam Hayvan
2/1	Hasan Efendi b. Ali	-	-	1	1
3/1	Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey	1	2	1	4
6/1	Cebecinin Hasan b. Ahmet	-	-	1	1
7/1	Yusuf b. Abdah	-	1	-	1
10/1	İsmail Ağa b. Mehmed Râşid	-	-	1	1
11/1	Mehmed b. Mehmed Râşid	-	1	-	1
14/1	Hacı Süleyman b. Abdah	-	1	1	2
16/1	İbrahim b. Ali	-	-	1	1
23/1	Hayta’nın Ali b. Hasan	-	1	-	1
27/1	Mustafa b. Ali	-	-	1	1
29/1	Ali b. Ali	-	1	1	2
40/1	Çakır Mehmed b. Mustafa	-	-	1	1
	Toplam	1	7	9	17

İznik Kasabasında tablo 3.70’de görüldüğü gibi en fazla yük ve binek hayvanı 18 adet ile Yeşil Camii Mahallesi’nde, 17 adet ile Beğler Mahallesi’nde, 13 adet ile Eşrefzade Mahallesi’nde ve 6 adet ile Mahmud Çelebi Mahallesi’nde olmak üzere toplam 54 tane yük ve binek hayvanı mevcuttur.

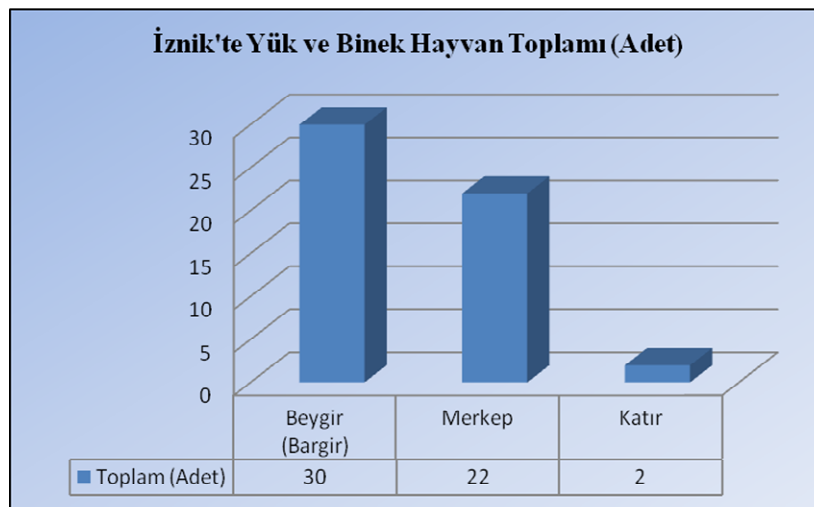
Kasabada bulunan yük ve binek hayvanlarının % 33’ü Yeşil Camii Mahallesi’nde, % 32’si Beğler Mahallesi’nde, % 24’ü Eşrefzade Mahallesi’nde ve % 11’i Mahmud Çelebi Mahallesi’nde bulunmaktadır.

Tablo 3.70: İznik Mahallelerine Göre Yük ve Binek Hayvan Bilgisi.

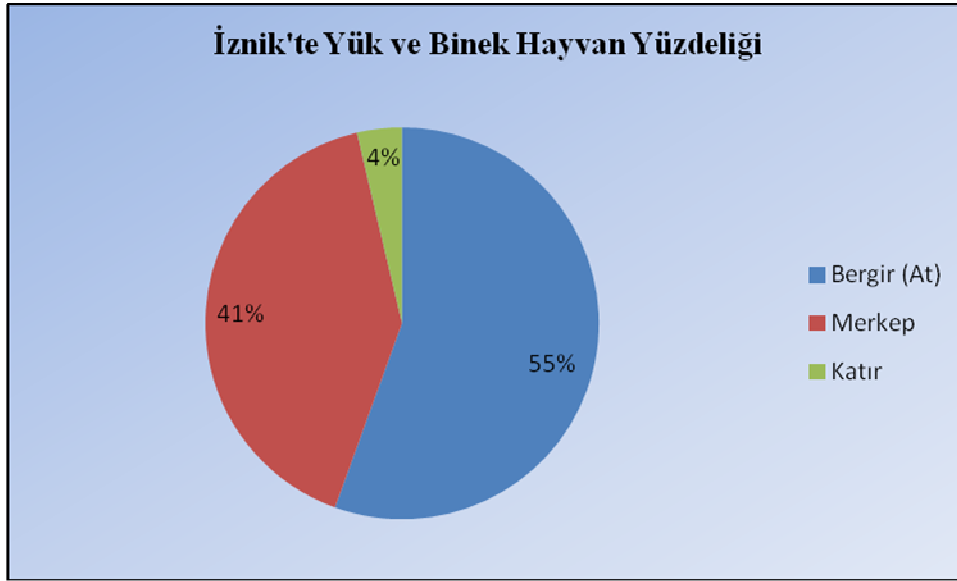
Yük ve Binek Hayvanı	Mahalleler				
	Yeşil Camii	Eşrefzade	Mahmud Çelebi	Beğler	Toplam
Katır	1	-	-	1	2
Merkep	8	6	1	7	22
Beygir (Bargir)	9	7	5	9	30
Toplam	18	13	6	17	54

Grafik 3.30 ve 3.31’de görüldüğü gibi İznik Kasabasında toplam 2 katır, 22 merkep ve 30 beygir bulunmakta, kasabasının yük ve binek taşımacılığının % 55’i beygir, % 41’i merkep ve % 4’ü katırlar ile sağlandığı düşünülmektedir.

Grafik 3.30: İznik Mahalleleri Yük ve Binek Hayvan Âdeti.

Grafik 3.31: İznik Mahallelerinde Bulunan Yük ve Binek Hayvan Yüzdeliği.

Tablo 3.71'de görüldüğü gibi Kasabada Hıristiyan Reaya'nın 29 hanesinde yük ve binek hayvanı bulunduğu tespit edilmiştir. Toplam 33 yük ve binek hayvanının 2'si katır, 12'si merkep ve 19'u beygirdir. Mahallede en fazla yük ve binek hayvanı 3 adet ile Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri'de bulunmaktadır. Hıristiyan Reayanın elinde bulunan yük ve binek hayvanlarının % 58'i beygir, % 36'sı merkep ve % 6'sı katırdır.

Tablo 3.71: Reaya Mahallesi Yük ve Binek Hayvan Bilgileri. (adet/re's)

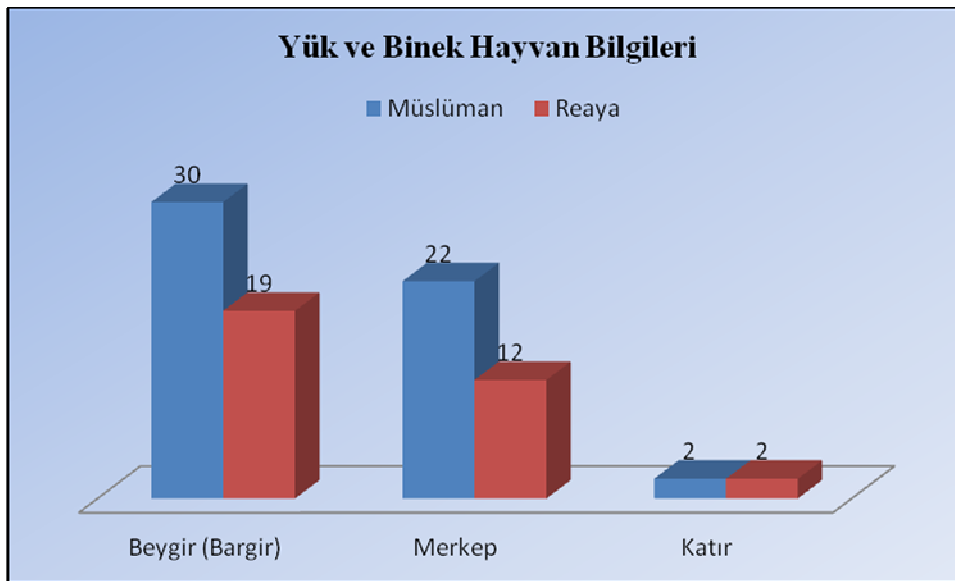
Hane/ No	Hane Sahibi	Katır	Merkep	Beygir (Bargir)	Toplam Hayvan
1/1	Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi	-	1	-	1
3/1	Yurdane veledi Yani	-	-	1	1
4/1	Deliyani veledi Estefan	1	-	1	2
5/1	Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan	-	-	1	1
8/1	Vasili veledi Esteban	-	1	-	1
16/1	Esteratioğlu Esber	-	1	-	1
18/1	Kiretmitcioğlu Metru veledi Banayut	-	1	-	1
19/1	Derbentli Sarı Yurdakın veledi Kiryaku	-	1	1	2
20/1	Derbentli Sarıoğlu Dimitri	-	1	-	1
22/1	Yagmiz Yorgi veledi Yani	-	1	-	1
24/1	Endun veledi Angela	1	-	-	1
25/1	Kudioğlu Yorgi veledi Yani	-	-	1	1
27/1	Yorcuk veledi Dimitri	-	1	-	1
29/1	Etmekçi Vasili veledi Dimitri	-	-	1	1
30/1	Yorgi veledi İstefan	-	1	-	1
39/1	Temzen Enderya veledi Tudiri	-	1	-	1
40/1	Nikula veledi Ensase Zimmi	-	-	1	1
41/1	Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri	-	1	2	3
49/1	Mana veledi Angela	-	-	1	1
55/1	Yani veledi Hiristo	-	-	1	1
56/2	Babas veledi Menul	-	-	1	1
58/1	Kuzi Nikula veledi Gereku	-	-	1	1
Yok	Eci Kablani zevcesi Mariya	-	-	1	1
Yok	Lefkeli Babaz Yani	-	-	1	1
Yok	Karyagadioğlu	-	1	-	1
Yok	Sölez Bezirgân Ananiye	-	-	1	1
Yok	Sölez Bezirgân Nikula	-	-	1	1
Yok	Sölez Bezirgân Esterati	-	-	1	1
Yok	Bezirgân Sava	-	-	1	1
	Toplam	2	12	19	33

İzmir Kasabasında bulunan Müslüman ve Hıristiyan Reayanın elinde bulunan yük ve binek hayvanlarına baktığımızda, kasabada 1260 tarihinde toplam 87 yük ve binek hayvanın bulunduğunu tespit ettik. Tablo 3.72'de görüldüğü gibi 87 hayvanın 54'ü Müslümanların, 33'ü Hıristiyan Reayanın elindedir.

Tablo 3.72: İznik'te Bulunan Müslüman ve Reayanın Yük ve Binek Hayvan Bilgisi.

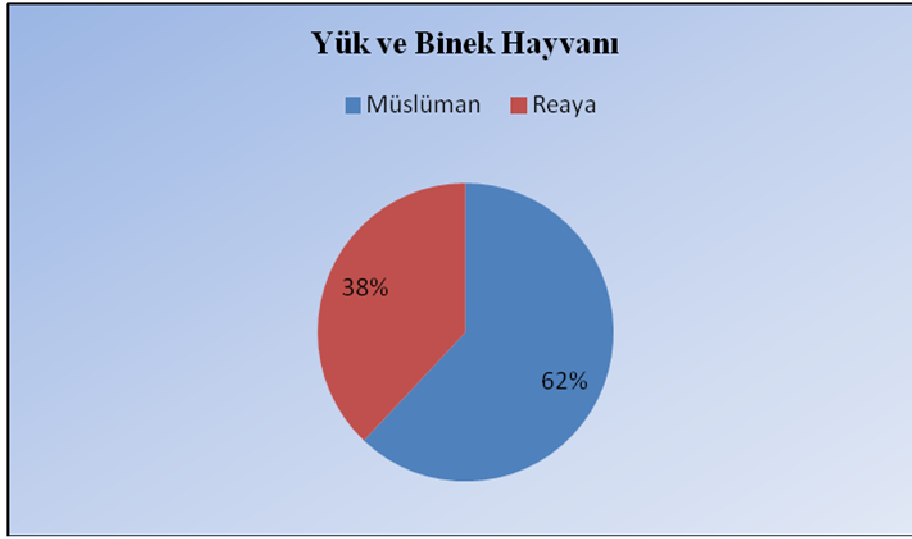
Yük ve Binek Hayvanı	Mahalleler		
	Müslüman	Reaya	Toplam
Katır	2	2	4
Merkep	22	12	34
Beygir (Bargir)	30	19	49
Toplam	54	33	87

Kasabada 4 katır, 34 merkep ve 49 beygir vardır. Müslümanların elinde bulunan 54 yük ve binek hayvanının % 55'i beygir, % 41'i merkep ve % 4'ü katır, Hıristiyan Reaya'nın elinde bulunan 33 yük ve binek hayvanının % 58'i beygir, % 36'sı merkep ve % 6'sı katır oluşturmaktadır.

Grafik 3.32: 1844 Tarihinde İznik'te Müslüman ve Reaya'nın Elinde Bulunan Yük ve Binek Hayvan Bilgileri

İznik Kasabasında grafik 3.32 ve 3.33'de görüldüğü üzere toplam 87 yük ve binek hayvanının % 56'sını beygir, % 39'unu merkep ve % 5'nin katır oluşturmaktadır. Kasabada yük ve binek hayvancılığının % 62'si Müslümanların, % 38'i Hıristiyan Reaya'nındır. Mahallelerin temettuat defterlerine baktığımızda yük ve binek hayvancılığın geliri bulunmamaktadır.

Grafik 3.33: İznik'te Müslüman ve Reaya'nın Sahip Olduğu Yük ve Binek Hayvan Yüzdeliği.

3.4. İZNIK TEMETTUAT DEFTERLERİNDE VERGİ ÇEŞİTLERİ

3.4.1.İznik'in 1844 ve 1845 Tarihlerinde Mahallelere Göre Yıllık Vergi Dağılımı

İznik'in 1260 (1844) ve 1261 (1845) tarihlerindeki mahallelere göre hane başına vergi dağılımı, meslek temettuatı, zuhurat temettuatı, icar rüsumatı, hane reislerinin bir yılda verdiği oşür miktarı, bir senelik vergileri, 1260 ve 1261 yıllarında elde edilen gelir miktarını bu bölümde vermeye çalıştık.

3.4.1.1. Yeşil Camii Mahallesi'nin Yıllık Vergi Dağılımı

İznik Yeşil Camii Mahallesi'nin yıllık vergi hasılatına Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 8309 nolu temettuat defterine yazılmıştır. Yeşil Camii Mahallesi Temettuat Defterinde hane reisi olarak 47 kişi kayıtlıdır. Tablo 3.73'de görüldüğü gibi mahallede 11 hanenin 6.350 kuruş meslek temettuatı olduğu, 36 hanede meslek temettuatı olmadığı anlaşılmaktadır. Hane başına 577 kuruş meslek temettuatı hâsıl olmuştur. En fazla meslek temmuatını 1.000 kuruş ile attar Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali ile bakkal Kızılköylü Halil b. Mustafa vermiştir.

Temettuat defteri kayıtlarına göre mahallede 5 hanenin toplam 1.200 kuruş zuhurat tememuatı verdiği anlaşılmaktadır. En fazla zuhurat temettuatını 300 kuruş ile Muhtar Şemseddin Naim, İbrahim Kahya b. Hasan ve Semerci Damadı Mustafa b. Ali

vermişlerdir. Ortalama hane başına 240 kuruş zuhurat temettuatı verilmiştir. Ayrıca icar rüsumatı olarak sadece Ömer b. Mehmed'in 300 kuruş verdiği kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Mahallede yaşayan kişilerin öşür bilgilerine baktığımızda, mahallede 29 hanenin toplamda 2.416 kuruş öşür verdiği, 18 hanenin öşür bilgisinin olmadığı, hane başına ortalama 83 kuruş öşür verildiği anlaşılmaktadır. Mahallede en yüksek öşrü 459 kuruş ile attar Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali vermiştir. Yeşil Camii Mahallesi'nin bir senelik vergisi 6.678,50 kuruştur. Mahalle imamı Esseyyid Ahmet Efendi b. Mehmed, Şeyh Isyani Baba b. Yasir ve Deli Ali b. Abdah bir senelik vergi kaydı yoktur. Ayrıca, bir yılda en yüksek vergiyi 1.995 kuruş ile attar Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali vermiş, ortalama mahallenin bir yıllık vergisi 152 kuruştur.

Tablo 3.73: Yeşil Camii Mahallesi Yıllık Vergi Dağılımı. (Krş.)

Hane	Hane Sahibi	Mesleği	Meslek Temettuatı	Zuhurat Temettuatı	İcar Rusumatı	Bir Senelik Öşrü	Bir Senelik Vergisi	Hasılat	
								1260	1261
1	Esseyid Ahmet Efendi b. Mehmed	İmam	500	-	-	70	-	700	855
2	Şemseddin Naim	Muhtar	-	300	-	7,5	77.5	377.5	520
3	Halil Ağa b. Hüseyin		-	-	-	205	295	2.270	1.430
4	Ömer b. Mehmed		-	-	30	30	52	320	-
5	Karacaoğlu Seyyid Hüseyin b. Ali	Attar	1.000	-	-	459	1.995	2.995	2.250
6	Ali Fevzi b. Mustafa		-	-	-	51	288	1.110	1.325
7	Kızılköylü Halil b. Mustafa	Bakkal	1.000	-	-	312	288	3.360	2.350
8	Üsküdarlı Hüseyin Mahmud	Hizmetkâr	600	-	-	-	73	600	600
9	İbrahim Kahya b. Hasan		-	300	-	-	126.5	825	575
10	Semerci Damadı Mustafa b. Ali		-	300	-	77.5	154	1.075	400
11	Kürtoğlu Ali b. Halil		-	-	-	18	60	340	130
12	Uzun Ali b. Ahmet		-	100	-	36	109.5	380	350
13	Mürseloğlu Raşid b. İbrahim		-	-	-	34.5	142	475	153
14	Zeynel Mehmed b. Ali		-	-	-	30,5	142	375	237
15	Ahmet Ali b. Osman		-	-	-	94	156	1.122	811
16	Kekeç Hasan b. Ahmet		-	-	-	94	246	968	755
17	Abdullah Efendi b. İsmail	Mukayyid	600	-	-	-	30	600	-
18	Hasan Ağa b. Ali		-	-	-	108.5	270	1.115	850
19	Şeyh Isyani Baba b. Yasir	Şeyh	-	-	-	-	-	-	-

20	Kerametlioğlu Hasan b. Mustafa		-	200	-	-	172	450	550
21	Raşid Efendi b. İsmail	İmârâtçı	-	-	-	67.5	88	675	450
22	Tulumoğlu Halil b. Ali	Beygirci	350	-	-	-	36	350	350
23	Vildancının Hasan b. Şeyh Mustafa		-	-	-	90	119	900	675
24	Çakır Mehmed b. Salih		-	-	-	-	-	-	-
25	Hamza Damadı Hasan b. Hüseyin		-	-	-	55	146	750	320
26	Abdulkadir b. Naim Efendi		-	-	-	50	108	800	387
27	Kumcioğlu İsmail b. Osman		-	-	-	-	-	-	-
28	Kumcioğlu Pehlivan Hüseyin b. Osman		-	-	-	40	103	590	150
29	İdrisoğlu Osman b. Mehmed	Berber	300	-	-	-	193	1.115	900
30	Kefelioğlu İsmail b. İbrahim		-	-	-	149	145	1.530	675
31	Yetim Mehmed b. Mehmed		-	-	-	4	36	80	-
32	Zorlu Mustafa b. İbrahim		-	-	-	43.5	94	455	50
33	Abdurrahim b. Mehmed		-	-	-	14,5	73	245	180
34	Şişman Hasan b. Hacı Mehmed		300	-	-	-	36	300	300
35	Dellakoğlu Ali b. Osman		-	-	-	79	109	860	400
36	Deli Ahmet b. Abdullah		400	-	-	-	37	400	350
37	Çolak Durmuş b. Durmuş		400	-	-	-	37	400	350
38	Kuduzoğlu Hasan b. Hasan		-	-	-	56	55	560	140
39	Köse Adalı Mehmed Efendi b. Hasan	İmam	900	-	-	-	73	900	-
40	Deli Ali b. Abdah		-	-	-	-	-	-	-
41	Bayındırlı Osman b. Hasan		-	-	-	55	118	550	500
42	Semercioğlu Süleyman b. Ali		-	-	-	30	99	300	100

43	Karagözoğlu Mehmed b. İsmail		-	-	-	40	44	400	300
44	Hacı Osman b. Mehmed		-	-	-	-	36	380	200
45	İbrahim b. Mehmed	Sürücü	-	-	-	-	120	519	200
46	Kuduzoğlu Raşid Zevcesi		-	-	-	15	47	150	100
-	Göynüklü Mehmed'in Zevcesi		-	-	-	-	50	-	-
	Toplam		6.350	1.200	30	2.416	6.678,50	32.667	21.218

1260 tarihinde Yeşil Camii Mahallesi'nde 43 hane tarafından 32.667 kuruş hasılat elde edilmiş, 4 hanenin bu tarihte hasılatı olmadığı anlaşılmıştır. Mahallede en yüksek hasılatı bakkal Kızılköylü Halil b. Mustafa 3.360 kuruş ile kazanmıştır. Ortalama mahallenin hasılatı 695 kuruştur.

Tablo 3.74'de görüldüğü gibi 1260 tarihinde mahallede en fazla gelir % 32 ile 250-499 kuruş arasında oluşmuştur. Bu yüzdeler dilim mahalle ortalamasının altında kalmıştır.

1261 tarihinde 38 hanenin toplam hasılatı 21.218 kuruş, 9 hanenin bu tarihte geliri olmadığı, ortalama mahallenin geliri 451 kuruş olduğu anlaşılmaktadır. En fazla gelir % 24 ile 250-499 kuruş arasında oluşmuş, % 22 oranında mahallede gelir kaybı yaşanmıştır.

Tablo 3.74: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Yeşil Camii Mahallesi Hasılat Dağılımı.

Yıl	0	1-99	100-249	250-499	500-749	750-999	1.000-1.490	1.500-1.999	2.000-2.999	3.000 +
1260	5	1	2	15	8	7	5	1	2	1
%	11	2	4	32	17	15	11	2	4	2
1261	9	1	10	11	7	5	2	0	2	0
%	19	2	21	24	15	11	4	0	4	0

3.4.1.2. Eşrefzade Mahallesi'nin Yıllık Vergi Dağılımı

İznic Eşrefzade Mahallesi'nin yıllık vergi hasılatına Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 8314 numaralı temettuat defterinden öğrenmekteyiz. Eşrefzade Mahallesi Temettuat Defterinde hane reisi olarak 38 kişi kayıtlıdır.

Tablo 3.75'e baktığımızda mahallede meslek temettuatı olarak 4 hanenin 1.800 kuruş geliri olduğu, 34 hanede meslek temettuatı olmadığı anlaşılmıştır. Hane başına 450 kuruş meslek temettuatı hâsıl olmuştur. En fazla meslek temettuatını 1.000 kuruş ile Bakkal Helvacı Mustafa b. Hüseyin vermiştir.

Mahallede 8 hanenin verdiği zuhurat temettuatının toplamı 2.600 kuruştur. En fazla 1.200 kuruş ile Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet vermiştir. Ortalama mahallenin zuhurat temettuatı 325 kuruştur.

Tablo 3.75: Eşrefzade Mahallesi Mahallesi Temettuat, Rusumat ve Öşür Tablosu. (Krş.)

Hane/ No	Hane Sahibi	Mesleği	Meslek Temettuatı	Zuhurat Temettuatı	Bir Senelik Öşrü	Bir Senelik Vergisi	Bir Senelik Temettuat Temliği	Hasılat	
								1260	1261
1/1	Dergah Şeyh Hazreti Eşref Rumi Es Seyyid İsmail Efendi b. Mustafa	Şeyh	-	-	-	-	1.710	1.710	1.595
2/1	Yetim Ali b. Ali		-	-	-	-	425	425	250
3/1	Mustafa Efendi b. Halil	Müderris	-	-	-	-	-	-	-
3/1	Elhac İbrahim Efendi b. Süleyman	Türbedar	-	-	-	-	-	-	-
4/1	Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet		-	1.200	225	414	4.530	3.330	2.865
5/1	Ahmet Ağa b. Halil	Muhtar	-	-	87.5	167	927.5	927.5	912
6/1	Kara Vezir Hüseyin Ağa b. Süleyman		-	-	155	299	1.785	1.785	2.875
7/1	Haricizade Ömer Ağa b. Osman		-	-	146	280	1.462	1.462	1.050
8/1	Seyyid Mehmed Emin b. Emruullah Ağa		-	350	60	60	-	-	-
9/1	Helvacı Mustafa b. Hüseyin	Bakkal	1.000	-	43	275	1.637	637	425
10/1	Ahmet b. Cafer		-	-	21	144	238.5	238.5	450
11/1	Lütfullah b. Safiyiddin Efendi		-	-	-	78	500	-	-
12/1	Tahtacı Ali b. Ahmet		-	-	34	135	480	480	520
13/1	Seyyid Zeynel Abidin b. Ahmed		-	-	30	76	300	300	300
14/1	Katının Hüseyin b. Ali		-	-	52.5	114	525	525	630
15/1	Boyacıoğlu Mustafa b. Ali		-	100	50	93.5	620	520	100
16/1	Kasabın Mustafa b. Ali		-	100	33	202	432	332	1.050
17/1	Derviş Hacı Osman b. Abdah	Bağcı Erbabı	-	300	30	173	800	500	235
18/1	Abdulkadir Efendi b. Mustafa	Müezzin	200		20	76	400	200	-

19/1	Mehmed b. Salih	Debbağ (Derici)	-	150	-	73	350	200	200
20/1	Seyyid Hafız İbrahim b. Osman	Helvacı	-	-	46	190	1.345	1.345	900
21/1	Kacabıykoğlu Ali b. Mehmed	Hizmetkâr	300	-	-	38	-	300	-
22/1	Arab Hacı Ali b. İbrahim		-	-	10	72	100	100	50
23/1	Eminoğlu Hüseyin b. Emin	Nalbant	-	-	55	109	550	550	1.550
24/1	Murseloğlu Tahir b. İbrahim		-	-	113	269	1.160	1.160	2.755
25/1	Cinlioğlu Ahmet b. Ali		-	-	110	185	1.260	1.260	770
26/1	Hisardereli Mustafa b. İsmail		-	-	106	117	1.100	1.100	1.100
27/1	Kara Ömer'in Süleyman b. Mustafa		-	-	58.5	160	944	944	300
28/1	Adanalı Mehmed b. Ahmet	Derviş	-	-	41	128	640	640	1.200
29/1	Derviş Seyyid Mehmed Efendi b. Ali	Muallim	-	-	-	-	-	-	-
30/1	Nuri b. Mehmed Efendi	İmârâtçı	-	-	102	62	1.025	1.025	495
31/1	Cüce Seyyid Ahmet b. Ali	Erbab-ı Ziraat	-	-	98.5	346	1.330	1.330	2.520
32/1	Emin b. Hasan	Nalbant	-	-	60	128	900	900	1.500
33/1	Aşcıoğlu Mehmed b. Halil		-	100	132	362	1.535	1.535	1.037,5
34/1	Kuduzoğlu Mustafa b. Mehmet	Asker	-	-	-	-	-	-	-
35/1	Abdulkadir b. Ömer	Nalbant	-	300	72	94	1.020	720	70
36/1	Çubukçu Mahmud b. Ahmet		-	-	39	94	411	411	350
37/1	Yek-ceşm Pattal Hüseyin b. Ahmet	Dellal	300	-	-	-	-	-	-
38/1	Fındık Dereli Tahir b. İbrahim		-	-	-	-	-	-	-
	Toplam		1.800	2.600	2.030	5.013,50	30.442	26.892	15.032,50

İcar rüsumatının verilmediği mahallede, öşür 28 hane tarafından toplamda 2.030 kuruş olarak verilmiştir. Mahallede en fazla öşür veren kişi 225 kuruş ile Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet'tir. Ortalama mahallede 73 kuruş öşür verilmiştir.

Eşrefzade Mahallesi'nden yaşayan 31 hanenin verdiği bir senelik vergilerinin toplamı 5.013,50 kuruştur. En fazla vergiyi 414 kuruş ile Seyyid Ömer Efendi b. Elhac Ahmet vermiştir.

Eşrefzade Mahallesi'nin bir senelik temettuat temliği 30.442 kuruş, 1260 tarihinde hasılatı 26.892 kuruş ve 1261 tarihinde hasılatı 15.032,50 kuruştur.

Tablo 3.76: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Eşrefzade Mahallesi Hasılat Dağılımı.

Yıl	0	1-99	100-249	250-499	500-749	750-999	1.000-1.490	1.500-1.999	2.000-2.999	3.000 +
1260	8	0	4	5	7	3	7	3	0	1
%	21	0	11	13	18	8	18	8	0	3
1261	10	2	3	8	2	3	5	3	4	0
%	25	5	7	20	5	7	13	8	10	0

Tablo 3.76'da görüldüğü gibi 1260 tarihinde Eşrefzade Mahallesi hasılatına bakıldığında, mahallenin % 21'inin geliri olmadığı, % 18'inin gelirlerin 500-749 ve 1.000-1.499 kuruş arasında olduğu anlaşılmaktadır.

1261 tarihinde mahallede geliri olmayanların oranı % 4 artışla % 25'e çıkmıştır. En fazla gelir % 20 olarak 250-499 kuruş arasında elde edenler oluşturmuştur. Mahallede en fazla gelir artışı 2.000-2.999 arasında % 10 ile gerçekleşmiştir. En yüksek gelir kaybı % 13 ile 500-749 kuruş gelir elde edenler arasında yaşanmıştır.

3.4.1.3. Mahmud Çelebi Mahallesi'nin Yıllık Vergi Dağılımı

İznik Mahmud Çelebi Mahallesi'nin yıllık vergi hasılatına Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 8294 numaralı temettuat defterinden öğrenmekteyiz. Mahmud Çelebi Mahallesi Temettuat Defterinde hane reisi olarak 30 kişi kayıtlıdır.

Tablo 3.77: Mahmud Çelebi Mahallesi Temettuat, Rusumat ve Öşür Tablosu. (Krş.)

Hane /No	Hane Sahibi	Mesleği	Meslek Temettuatı	Zuhurat Temettuatı	İcar Rusumatı	Bir Senelik Öşürü	Bir Senelik Vergisi	Hasılat	
								1260	1261
1/1	Kara Hafız Mehmed Efendi b. Ali	İmam	-	-	-	85	120	850	650
2/1	Hacı Osman b. Kerim		-	-	-	375	490	5.300	4.275
3/1	Derviş Bey b. Mustafa Bey	Asa'kir-i Redif	-	-	-	-	-	-	-
4/1	İzzet Bey b. Asker		-	-	-	59	90	590	220
5/1	Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman		-	-	-	292.5	648	3.965	1.550
6/1	Kasımoğlu Ali Ağa b. Ahmet		-	-	-	42.5	134	466	350
7/1	Hasan b. İsmail	Nalbant	250	-	-	80	218	1.330	1.135
8/1	Kara Hüseyin b. Hüseyin		-	-	-	28	75	280	100
9/1	Seyyid Edhem b. Ali	Attar	600	-	-	161	266.5	2.235	1.675
10/1	Mustafa b. Ali		-	200	-	-	38	200	200
11/1	Hacı Alioğlu İtami Ali b. Ahmet		-	-	-	173	268	1.930 ³⁰⁵	1.325
12/1	Ali b. Cin Ali	Nalbant	200	-	-	-	73	200	200
13/1	Molla Ahmet b. Hacı Mustafa	Müezzin	-	150	-	10	36	250	250
14/1	Adalıoğlu Yusuf b. Salih		-	-	-	-	-	-	-
15/1	Hacı Mehmed b. Ali		-	200	-	123	179	1.750	1.350
16/1	Handağlı Mehmed b. Ali		-	-	-	45	73	450	175
17/1	Derviş Ali b. Mehmet		-	-	-	-	20	300	200
18/1	Şahlı Bekir b. Emir		-	-	-	-	-	-	-
19/1	Kabaca Paşaoğlu Ahmet İtami		-	-	-	-	-	-	-

³⁰⁵ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 08294, s. 4'de 1260 yılındaki hasılatı "2.030" yazılmış, daha sonra "1.930" olarak düzeltilmiştir.

	Merahık Hasan b. Ahmet								
20/1	Deli Mehmed b. Beygirci Hasan	Beygirci	300	-	-	-	30	300	300
21/1	Raşid b. Ali	Berber	400	-	-	11	73	510	-
22/1	Hacı Ali b. Ali	Derviş	-	-	-	-	-	-	-
23/1	Cermeli Hacı Osman b. Davud	Aşçı	-	-	-	28	45	580	330
24/1	Yetim Acemoğlu Turhak Seyyid Mehmed		-	-	-	60	100	800	650
25/1	Kumcioğlu Emir b. Osman	Hizmetkâr	300	-	-	-	70	300	300
26/	Helvacı Kaca Süleyman Kerim Kadını	Ekmekçi'de Temizlikçi	1.000	-	-	-	-	1.000	1.000
40	Adalıoğlu zevcesi Ayşe		-	-	-	40	-	400	200
70	İsmi Kadir		-	-	-	20	-	300	100
70	Kemerci Kerimesi Gülsüm		-	-	-	20	66	300	200
70	Yumuh Kadın		-	-	-	70	-	700	300
	Toplam		3.050	550	-	1.723	3.112,50	25.286	17.035

Tablo 3.77'ye göre mahallede 7 hanenin meslek temettuatı kayıtlı olduğu, bu hanelerin toplam 3.050 kuruş melek temettuatı verdiği anlaşılmaktadır. En fazla meslek temettuatını 1.000 kuruş ile Helvacı Kaca Süleyman Kerim Kadını vermiştir. Ortalama mahallenin 436 kuruş meslek temettuatı vardır.

Meslek temettuatına nazaran mahallenin zuhurat temettuatı az olup, mahallede 3 hane tarafından verilen 550 kuruş zuhurat temettuatı vardır. İcar rusumatı mahallede verilmemiştir.

Kayıtlarda 19 hanenin bir senelik verdiği öşür bilgilerinin olduğu, toplamda 1.723 kuruş öşür verdikleri anlaşılmaktadır. 292,50 kuruş öşür ile Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman mahallede bir senede en fazla öşrü veren kişidir. Ortalama hane başına 91 kuruş öşür verilmiştir.

Mahallenin bir senelik ve 21 hane tarafından verilmiş olan toplam vergisi 3.112,50 kuruştur. 648 kuruş öşür ile Hacı Ahmet Ağa b. Hacı Osman mahallede bir senede en fazla vergi veren kişi olmuştur.

1260 tarihinde 5 hanenin geliri olmadığı, 25 hanenin toplam gelirinin 25.286 kuruş olduğu tespit edilmiştir. Bu tarihte en fazla gelir 5.300 kuruş ile Hacı Osman b. Kerim kazanmıştır. 1261 tarihinde 17.035 kuruş mahallenin geliri olduğu, en fazla gelirin 4.275 kuruş ile Hacı Osman b. Kerim'in kazandığı anlaşılmaktadır. 1260 tarihinde ortalama mahallenin geliri 1.011 kuruş, 1261 tarihinde 710 kuruştur.

Tablo 3.78'de görüldüğü gibi Mahmud Çelebi Mahallesi'nde yaşayan kişilerin % 33'ü 250-499 kuruş arasında kazanmaktadır. Mahallede yaşayan % 17'lik bir kitlenin geliri olmadığı anlaşılmaktadır. 3.000 kuruş üzerinde gelir elde eden 2 kişinin gelir vardır ve bunlar mahallenin % 7'lik limitini oluşturmaktadır.

Tablo 3.78: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Mahmud Çelebi Mahallesi Hasılat Dağılımı.

Yıl	0	1-99	100-249	250-499	500-749	750-999	1.000-1.490	1.500-1.999	2.000-2.999	3.000 +
1260	5	0	2	10	4	2	2	2	1	2
%	17	0	6	33	13	7	7	7	3	7
1261	6	0	9	6	2	0	4	2	0	1
%	20	0	30	20	7	0	13	7	0	3

1261 tarihinde mahallenin % 30'u 100-249 kuruş arasında gelir elde etmiş, geliri olmayanların oranı % 3 artışla % 20'ye çıkmıştır. Bir önceki yıla göre en fazla gelir farklılığı % 24 ile 100-249 kuruş arasında yaşanmıştır.

3.4.1.4. Beğler Mahallesi'nin Yıllık Vergi Dağılımı

İznik Beğler Mahallesi'nin yıllık vergi hasılatına Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 16119 nolu temettuat defterinde kayıtlıdır. Beğler Mahallesi Temettuat Defterinde hane reisi olarak 45 kişi mevcuttur.

Tablo 3.79'a baktığımızda mahallenin meslek temettuatı 8 hanede toplam 4.450 kuruş olarak tespit edilmiştir. Ortalama hane başına 556 kuruş meslek temettuatı verilmiş, en fazla meslek temettuatını 1.000 kuruş ile Attar İsmail Ağa b. Mehmed Râşid, Attar Süleyman b. Hacı Halil ve Sürücü Kuru Mustafa b. Ali vermiştir. Ayrıca, mahallede iki attarın 1.000 kuruş meslek temettuatı vermiş olması attarcılık gelirinin XIX. yüzyılın ortalarında İznik'te gelir getiren ve rağbet edilen mesleklerden olduğu izlenimini vermektedir.

Beğler Mahallesi'nde zuhurat temettuatı 7 hane tarafından toplamda 1.500 kuruş olarak verilmiştir. Ortalama hane başına 214 kuruş zuhurat temettuatı verilmiş, icar rüsumatı mahallede verilmemiştir.

Mahallede yaşayan ve 30 hane tarafından verildiği tespit edilen bir yıllık toplam öşür miktarı 2.618,30 kuruştur. Ortalama hane başına 72 kuruş öşür verildiği anlaşılmaktadır. Mahallede en fazla öşrü 505,80 kuruş ile Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey vermiştir. Ayrıca, Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey, Beğler Mahallesi'nin o dönemde en zengin kişisidir.

Beğler Mahallesi sakinleri bir senede 5.079 kuruş vergi vermişler, en fazla vergiyi 511 kuruş ile Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey vermiştir.

1260 tarihinde mahallede yaşayan 8 hanenin geliri olmadığı, 37 hanenin toplam 35.283 kuruş geliri olduğu tespit edilmiştir. Bu tarihte en fazla geliri 5.370 kuruş ile Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey kazanmıştır. Ortalama mahallenin geliri 954 kuruştur.

Tablo 3.79: Beğler Mahallesi Mahallesi Temettuat, Rusumat ve Öşür Tablosu. (Krş.)

Hane /No	Hane Sahibi	Mesleği	Meslek Temettuatı	Zuhurat Temettuatı	İcar Rusumatı	Bir Senelik Öşürü	Bir Senelik Vergisi	Hasılat	
								1260	1261
1/1	Hacı Ali Şefik Efendi b. El Hac Hasan Efendi	Müdür	-	-	-	375	241	3.750	3.750
2/1	Hasan Efendi b. Ali	Derviş	-	-	-	95	220	1.010	600
3/1	Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey		-	-	-	505.8	511	5.370 ³⁰⁶	5.550
4/1	Dağlı Ahmet b. Hüseyin	Muhtar	-	-	-	41	115	410	200
5/1	Mürseloğlu Ali Molla b. İbrahim		-	-	-	95	181	980	750
6/1	Cebecinin Hasan b. Ahmet		-	-	-	82.5	226	845	600
7/1	Yusuf b. Abdah	Derviş	-	-	-	9	74	120	47.5
8/1	Yetim Hasan b. Karağaçlı Ali		-	-	-	-	-	-	-
9/1	Salih b. Süleyman	Hamamcı	-	-	-	63.5	143	760	1.000
10/1	İsmail Ağa b. Mehmed Râşid	Attar	1.000	-	-	182	392	2.714	2.232
11/1	Mehmed b. Mehmed Râşid		-	-	-	47	171	470	55
12/1	Kanlıoğlu Hüseyin b. Ali		-	-	-	98	170	981	800
13/1	Kanlıoğlu Seyyid İbrahim b. Mustafa		-	-	-	60	38	600	500
14/1	Hacı Süleyman b. Abdah		-	-	-	60	115	630	500
15/1	Mürseloğlu Seyyid İbrahim b. Raşid		-	-	-	17.5	38	175	200
16/1	İbrahim b. Ali	Kahveci	-	-	-	85	109	650	400
17/1	Çakıroğlu Halil b. Hüseyin	Kahveci	-	300	-	60	103	900	950

³⁰⁶ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 16119, s. 2’de Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey’in gelirlerinin toplamında yanlışlık yapılarak 5.290 kuruş olarak kaydedilmiştir.

18/1	Cemil Bey b. Ahmet		-	-	-	-	82	-	-
19/1	Mecnun Nuri b. Salih		-	-	-	10	60	700	700
20/1	Bektaş oğlu Mustafa b. İbrahim	Sığırtmaç	-	-	-	25	36	400	100
21/1	Bektaşoğlu Mehmet b. Osman	Kahveci	-	-	-	30	76	150	100
22/1	Osman b. Hasan		-	-	-	-	84	-	-
23/1	Hayta'nın Ali b. Hasan		-	-	-	100	168	1.000	
24/1	Mehmet b. Osman	Hafız	-	-	-	-	-	-	-
25/1	Ahmet b. İbrahim	Berber	300	-	-	-	92	300	300
26/1	Maviş Abdullah b. Abdah	Beygirici	-	-	-	35	97	500	300
27/1	Mustafa b. Ali	Molla	-	-	-	43.5	90	436	40
28/1	Arab Mehmed b. Abdah	Kahveci	-	100	-	30	60	400	250
29/1	Ali b. Ali	Kabçı	-	250	-	30	73	790	500
30/1	Mustafa Kadahis b. Hüseyin		-	300	-	47.5	125	775	750
31/1	İsmail Dere b. Ahmet	Derviş	-	-	-	-	-	-	-
32/1	Süleyman b. Hacı Halil	Attar	1.000	-	-	253	395	3.535	2.025
33/1	Beybazarlı Seyyid İbrahim b. İbrahim	Amale	300	-	-	-	38	300	100
34/1	Okkaloğlu Osman b. Mustafa	Kahveci	200	-	-	-	94	380	200
35/1	Seyyid Ali b. Hacı Ahmet	Berber	350	-	-	10	80	450	350
36/1	Hasan Kahyaoğlu Mehmed b. Hasan		-	100	-	-	88	212	100
37/1	Ahmet Da'lı b. Hüseyin		-	-	-	56	80	580	200
38/1	Kuru Mustafa b. Ali	Sürücü	1.000	-	-	-	30	1.000	1.000
39/1	Hasekiağanınnoğlu İsmail Bey b. Mustafa		-	-	-	-	-	-	-
40/1	Çakır Mehmet b. Mustafa		-	300	-	-	73	300	300
41/1	Yerik Dudak Halil b. Mehmet	Kahveci	300	-	-	10	38	400	400

42/1	Kara Babanğah Neşir Şeyhi Seyyid Ahmet Efendi b. Mehmed	Şeyh	-	-	-	-	-	-	-
43/1	Aykırlı İmamoğlu Ahmet b. Mehmed		-	-	-	-	-	-	-
44/1	Zenci Selim b. Abdah		-	150	-	-	-	180	100
-	Hayta Zevcesi		-	-	-	62	273	2.130	1.800
			4.450	1.500	-	2.618,30	5.079	35.283	27.749,50

1261 tarihine baktığımızda mahallede yaşayan 36 hanenin toplam gelirin 27.749,50 kuruş olduğu görmekteyiz. En fazla geliri 5.550 kuruş ile Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey kazanmıştır.

1260 tarihinde Beğler Mahallesi'nde yaşayan kişilerin % 24'ü 250-449 kuruş arasında, % 18'nin geliri olmadığı, % 16'sının 750-99- kuruş arasında kazandığı tablo 118'de görülmektedir.

1261 tarihinde mahallede yaşayan kişilerin % 20'si 100-249 kuruş arasında, % 20'sinin geliri olmadığı ve % 16'sının 250-499 kuruş arasında kazandığı anlaşılmaktadır. Bir önceki yıla oranla en fazla değişim 100-249 kuruş arasında yaşanmıştır.

Tablo 3.80: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Beğler Mahallesi Hasılat Dağılımı.

Yıl	0	1-99	100-249	250-499	500-749	750-999	1.000-1.490	1.500-1.999	2.000-2.999	3.000 +
1260	8	0	5	11	6	7	3	0	2	3
%	18	0	11	24	13	16	7	0	4	7
1261	9	3	9	7	6	4	2	1	2	2
%	20	7	20	16	13	9	5	2	4	4

3.4.1.5. Reaya Mahallesi'nin Yıllık Vergi Dağılımı

İznic Reaya Mahallesi'nin yıllık vergi hasılatına Başbakanlık Osmanlı Arşivleri 8290, 8290A ve 8290B numaralı temettuat defterlerinden öğrenmekteyiz. Reaya Mahallesi temettuat defterlerinde hane reisi olarak 73 kişi kayıtlıdır.

Reaya Mahallesi'nde yaşayan 20 kişinin toplam 7.480 kuruş meslek temettuatı vardır. Ortalama hane başına 374 kuruş meslek temettuatı verilmiştir. En fazla meslek temettuatını 800 kuruş ile Ekmekçi Gücük Vasili veledi Yani vermiştir. Ayrıca, Ekmekçi Vasili veledi Dimitri'nin ekmekçilikten 180 kuruş, bakkalcılıktan 300 kuruş olmak üzere 480 kuruş meslek temettuatı verdiği kayıtlıdır.

Tablo 3.81: Reaya Mahallesi Temettuat, Zuhurat ve Öşür Tablosu. (Kırş.)

Hane/ No	Hane Sahibi	Mesleği	Meslek Temettuatı	Zuhurat Temettuatı	Bir Senelik Öşürü	Bir Senelik Vergisi	Hasılat	
							1260	1261
1/1	Çorbacı Boyacı Nemte veledi Yorgi	Boyacı	600	-	256.5	452	3.415	2.215,5
2/1	Bazar Yağcı Yorgi veledi Esturi	Pazarcı	200	-	308.5	600	3.905	2.340
3/1	Yurdane veledi Yani		-	100	115	219	1.150	1.050
4/1	Deliyani veledi Estefan		-	1.500	504	7.790	7.790	7.645
5/1	Lefter Damadı Yorgi veledi Estefan		-	-	419	119	4.345	2.625
6/1	Keryaku veledi Yorgi		-	-	75	202	750	425
7/1	Bağuri veledi Dimitri		-	300	90	126	900	825
8/1	Vasili veledi Esteban		-	-	211	363	2.305	1.279
9/1	Yağcı veledi Kostantin oğlu Nikola		-	-	252	233	2.518	1.550
10/1	Vasili veledi Yuvanni	Değirmenci	-	-	-	-	-	-
11/1	Yani veledi Yorgi ³⁰⁷		-	-	-	-	-	-
12/1	Laziteri veledi Yani ³⁰⁸		-	-	-	300	-	-
13/1	Dimitri veledi Kostantin	Simitçi	-	200	60	132	600	450
14/1	Yetim Yani veledi Zisu		-	-	17.5	38	155	37.5
15/1	Dimitri veledi Benayut	Fuçuci	300	-	250	320	2.500	500
16/1	Esteratioğlu Esber		-	150	101.5	150	1.015	475

³⁰⁷ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A ve BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290B belgelerinde adı olmadığı, BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290, s. 5’de hn. 11, nr. 1’de adı kayıtlı olduğu anlaşılmıştır.

³⁰⁸ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290A, s. 7’de bir senelik temettuatı olmadığı, BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290, s. 5 ve BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8290B, s. 7’de bir senelik temettuatı 300 kuruş olduğu kayıtlardan anlaşılmıştır.

17/1	Sarıoğlanoğlu Vasili veledi Dimitri		-	100	60	142	600	306
18/1	Kiretmitcioğlu Metru veledi Banayut		-	-	190.50	299	1.907,20	1.044
19/1	Derbentli Sarı Yurdakın veledi Kiryaku		-	-	102	194	1.025	492
20/1	Derbentli Sarı oğlu Dimitri		-	100	50	40.5	500	400
21/1	Banayutoğlu Yorgi	Bakkal	200		121.5	196.5	1.612	1.412,5
22/1	Yagmiz Yorgi veledi Yani		-	100	123	196.5	1.229	990
23/1	Vasili veledi Dimitri	Simitçi	-	-	-	52	-	-
24/1	Endun veledi Angela	Değirmenci	-	100	105	134	1.070	620
25/1	Kudioğlu Yorgi veledi Yani		-	-	116.5	157.5	1.098	858
26/1	Kafir Dimitri veledi Yani		-	-	-	-	-	-
27/1	Yorcuk veledi Dimitri		-	-	204	161	1.600	665
28/1	Nakte veledi Nikolin	Çeşmeci	-	-	20	88	200	150
29/1	Ekmekçi Vasili veledi Dimitri	Ekmekçi Bakkal	180+300: 480	-	355.50	542.50	4.665	3.511
30/1	Yorgi veledi İstefan		-	100	119.5	890	990	590
31/1	İnce Yani veledi Yuvanni		-	100	91.5	300	300	200
32/1	Kundiz Yorgi veledi Dimitri		-	-	36	-	-	-
33/1	Abacı Keryaku veledi Yorgi		-	-	57	-	1.500	1.725
34/1	Yuvaki veledi Yani		-	-	36	-	-	-
35/1	Metru veledi Zeferi	Terzi	250	-	182.5	750	750	600
36/1	Kocabaş Yorginin veledi Zisu	Dülger	350	-	124	320	320	100
37/1	Cabacı (Yorgi) veledi Zisu	Dülger	-	-	-	-	-	-
38/1	Gücük Vasili veledi Yani	Ekmekçi	800	-	363	750	750	350
39/1	Temzen Enderya veledi Tudiri		350	-	124	557	557	412

40/1	Nikula veledi Ensase Zımmi	Ekmekçi	450	-	148	450	450	375
41/1	Nemuloğlu Vasili veledi Dimitri		-	-	157	-	1.800	910
42/1	Yorcuk veledi Yani	Amele	-	-	66.5	-	-	-
43/1	Endarku veledi Yorgi		-	225	121	450	450	200
44/1	Liguzi veledi Yorgi		-	200	90	900	900	300
45/1	Yetim Nikula veledi Yorgi		-	-	128	-	935	300
46/1	Yetim Katanti veledi Dimitri		-	-	40	-	-	-
47/1	Emrut Kostanti veledi Hazsetu	Dülger	350	-	105	600	600	450
48/1	Kosta veledi Nikula	Değirmenci	450	-	40	-	-	-
49/1	Mana veledi Angela		-	200	161	900	900	375
50/1	Evannis veledi Melkaden	Aşçı	-	-	200	-	625	600
51/1	Ağma Nikula veledi Yorgi		-	-		-	-	-
52/1	Nazeli Damadı Yorgi veledi Yorgaki	Hizmetkâr	-	-	36	-	-	-
53/1	Tanase veledi Yali	Dülger	500	-	36	-	-	-
54/1	Çakır Kosta veledi Yani	Ekmekçi Çırağı	-	-	73	-	-	-
55/1	Yani veledi Hiristo	Kahveci	300	-	36.5	-	-	-
56/1	Babas veledi Menul	Hancı	-	400	284	1.680	1.680	850
57/1	Sağır Temaç Entas veledi Kostanti		-	400	45	200	200	100
58/1	Kuzi Nikula veledi Gereku	Kabakçı	-	300	128	450	450	256
-	Cehşi oğlu Yorgi	Berber	300	-	143	-	-	-
-	Nikola zevcesi Kadrane		-	-	143	-	755	600
-	Yamandı zevcesi Kadraşini		-	-	149.5	-	975	287
-	Eci Kablani zevcesi Mariya		-	-	73	-	44	

-	Lefkeli Babaz Yani		-	400	109.5	750	750	575
-	Karyagadioğlu		-	-	47.5	-	4.000	200
-	Sölez Karyesine Huce Uhannis		-	800	405	2.350	2.350	2.200
-	Baklaç, İplikçioğlu Karabet		-	-	73	-	650	-
-	Yenişehirli Giyurka		-	-	35	-	450	-
-	Sölez Bezirgân Ananiye	Tüccar	500	-	300	4.825	4.825	1.785
-	Sölez Bezirgân Nikula	Tüccar	400	-	257	1.605	1.605	505
-	Sölez Bezirgân Esterati	Tüccar	400	-	100	1.050	1.050	1.000
-	Bezirgân Sava	Tüccar	300	-	50	900	900	300
-	Kıpti Salih b. Ömer	Sepetçi	-	-	54	-	437	220
-	Kıpti Kavaklıoğlu İbrahim b. Hasan		-	150	50	150	150	100
	Toplam		7.480	7.275	9.126	26.150	79.952,20	48.330,50

Reaya Mahallesi'nde yaşayan 20 hane tarafından 7.275 kuruş zuhurat temettuatı verdiği tablo 3.81'de görülmektedir. Ortalama hane başına 364 kuruş zuhurat temettuatı verilmiş, en fazla zuhurat temettuatını 1.500 kuruş ile Deliyani veledi Estefan vermiştir.

Arşiv kayıtlarında Reaya Mahallesi'nde yaşayan 67 hanenin 9.126 kuruş toplam öşür verdiği tespit edilmiştir. Hane başına ortalama 136 kuruş öşür verilmiş, en fazla öşrü mahallede 504 kuruş ile Deliyani veledi Estefan vermiştir.

Reaya Mahallesi'nde 26 hanenin senelik vergisi olmadığı, 47 hanenin toplamda 26.150 kuruş senelik vergi verdiği anlaşılmaktadır. 1260 tarihinde mahallede yaşayan 57 hanenin geliri olduğu, 16 hanenin geliri olmadığını öğreniyoruz.

Mahallenin bir yıllık geliri 1260 tarihinde 79.952,20 kuruş, 1261 tarihinde 48.330,50 kuruştur. En fazla geliri 1260 tarihinde 7.790 kuruş ve 1261 tarihinde 7.645 kuruş ile Deliyani veledi Estefan kazanmıştır. Ortalama mahallenin 1260 tarihindeki geliri 1.428 kuruş, 1261 tarihinde 895 kuruş olmuştur.

Reaya Mahallesi'nin 1260 tarihinde % 23'ünün gelir olmadığı, % 16'sının 750-999 kuruş arasında kazandığı tablo 3.82'den anlaşılmaktadır. 1261 tarihindeki verilere baktığımızda mahallede yaşayanların % 27'sinin geliri olmadığı, % 22'sinin 250-499 kuruş arasında geliri olduğu, en fazla gelir farklılığı 250-499 kuruş ile 750-999 kuruş arasında yaşandığı anlaşılmaktadır. Mahallede 3.000 kuruşun üzerinde geliri olan 1260 tarihinde % 9, 1261 tarihinde % 6 gerilemeyle % 3'te kalmıştır.

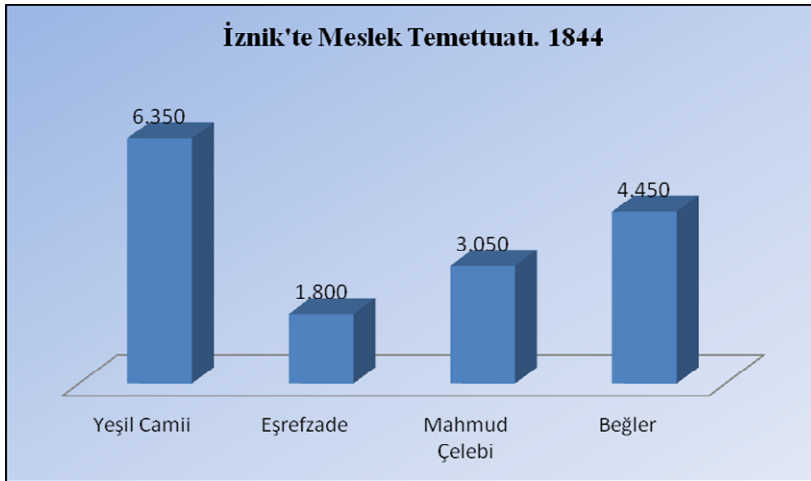
Tablo 3.82: 1844 ve 1845 Tarihlerinde Reaya Mahallesi Hasılat Dağılımı.

Yıl	0	1-99	100-249	250-499	500-749	750-999	1.000-1.490	1.500-1.999	2.000-2.999	3.000 +
1260	17	1	4	7	7	12	7	7	4	7
%	23	1	5	11	10	16	10	10	5	9
1261	19	1	8	16	9	5	5	2	4	2
%	27	1	11	22	13	7	7	3	6	3

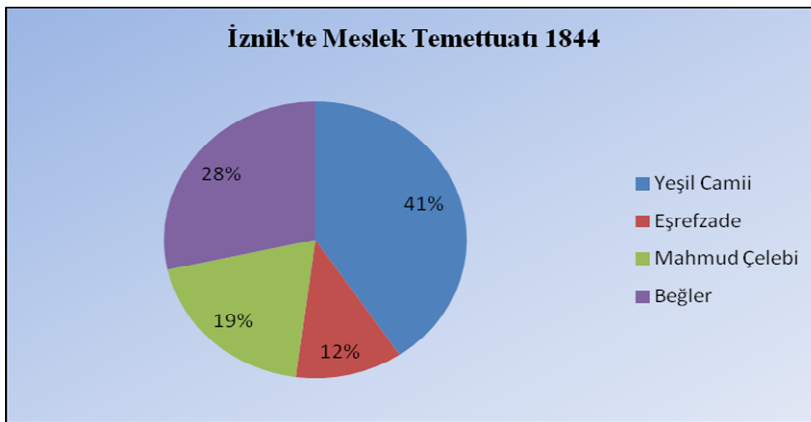
3.4.1.6. İznik Geneli Yıllık Vergi Dağılımı

İznik mahallelerinde meslek, zuhurat, öşür, icar, vergi ve hasılat bilgilerinin olduğu Osmanlı arşiv kayıtlarından anlaşılmaktadır. Grafik 3.34 ve 3.35’de ve tablo 3.83’de görüldüğü gibi İznik Mahallelerinde en fazla meslek vergisini % 41 ile 6.350 kuruş veren Yeşil Camii Mahallesi, % 28 ile 4.450 kuruş veren Beğler Mahallesi, % 19 ile 3.050 kuruş veren Mahmud Çelebi Mahallesi ve % 12 ile 1.800 kuruş veren Eşrefzade Mahallesi’dir

Grafik 3.34: 1844 Tarihinde İznik Meslek Temettuat Bilgileri.

Grafik 3.35: 1844 Tarihinde İznik Meslek Temettuat Yüzdeleri Bilgileri.

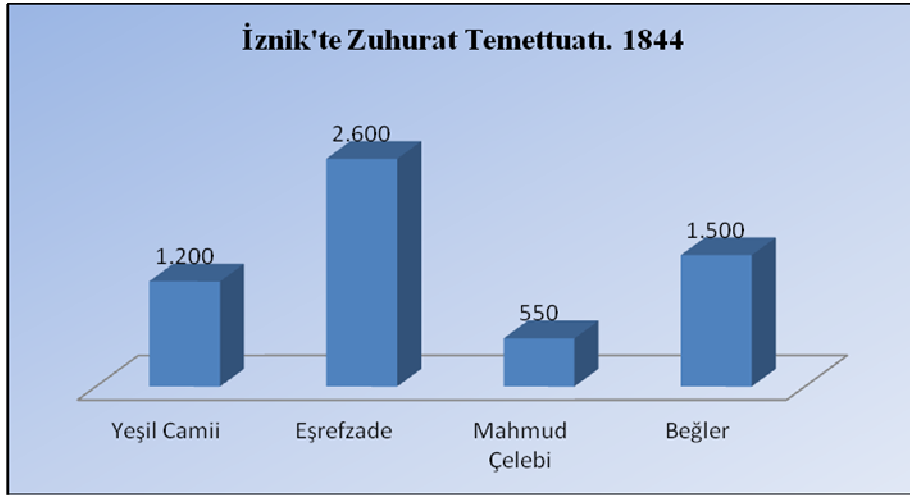
Tablo 3.83: İznik'te Ödenen Vergi Çeşitleri ve Sayısal Değerleri. (Krş.)

No	Mahalleler	Meslek Temettuatı	Zuhurat Temettuatı	Bir Senelik Öşrü	İcar Rusumatı	Bir Senelik Vergisi	Hasılat	
							1260	1261
1	Yeşil Camii	6.350	1.200	2.416	30	6.678,50	32.667	21.218
2	Eşrefzade	1.800	2.600	2.030	-	5.013,50	26.892	15.032,50
3	Mahmud Çelebi	3.050	550	1.723	-	3.112,50	25.286	17.035
4	Beğler	4.450	1.500	2.618,30	-	5.079	35.283	27.749,50
5	Reaya	7.480	7.275	9.126	-	26.150	79.952,20	48.330,50
	Toplam	23.130	13.125	17.913,30	30	46.033	200.080,20	129.365,50

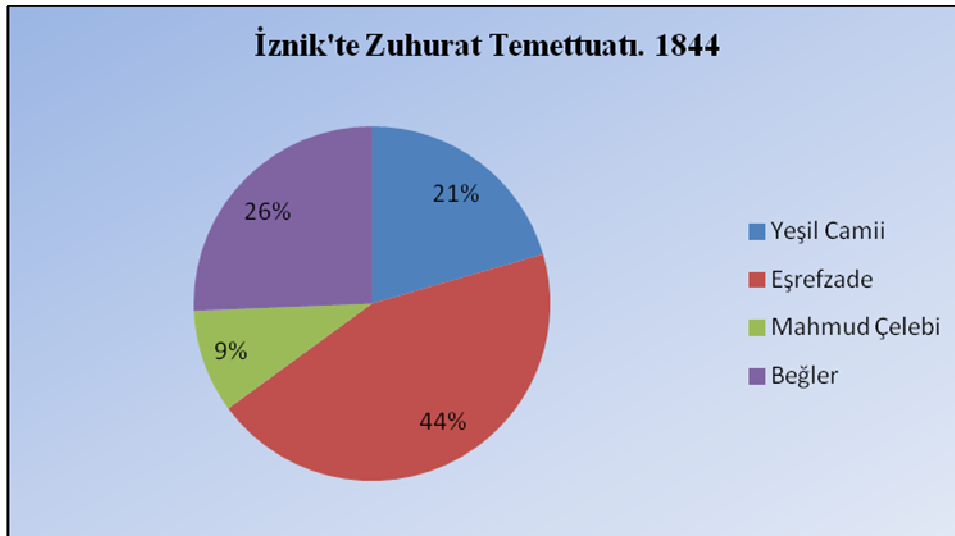
1260 tarihinde Müslümanların meslek temettuat vergisi % 68 ile 15.650 kuruş, Hıristiyan Reaya'nın meslek temettuat vergisi % 32 ile 7.480 kuruştur. Toplamda İznik kasabasında meslek temettuatı olarak 23.130 kuruş verilmiştir.

Grafik 3.36 ve 3.37'de görüldüğü üzere zuhurat temettuatı en fazla veren % 44 ile 2.600 kuruş veren Eşrefzade Mahallesi, % 26 ile 1.500 kuruş veren Beğler Mahallesi, % 21 ile 1.200 kuruş veren Yeşil Camii Mahallesi ve % 9 ile 550 kuruş veren Mahmud Çelebi Mahallesi'dir.

Grafik 3.36: 1844 Tarihinde İznik Zuhurat Temettuat Bilgileri.

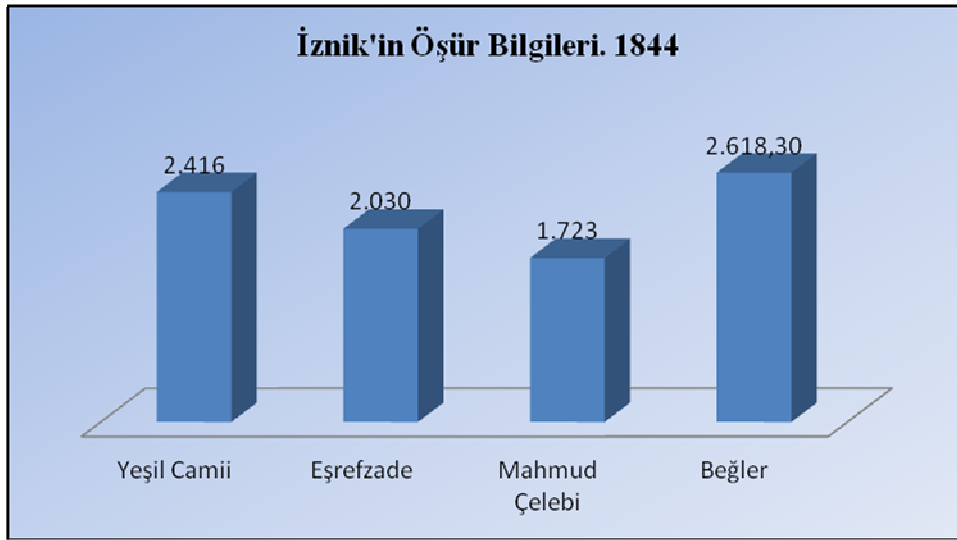
Grafik 3.37: 1844 Tarihinde İznik Zuhurat Temettuat Yüzdeleri Bilgileri.

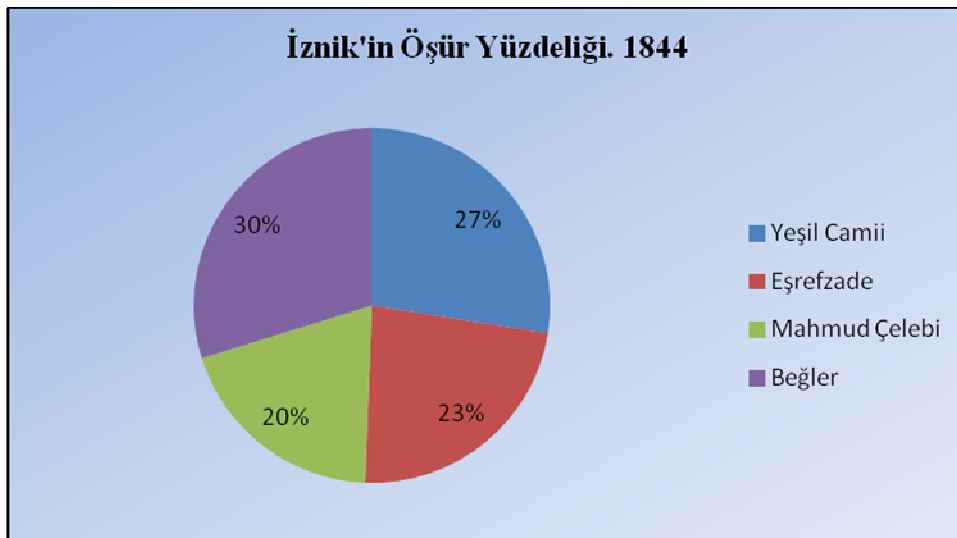
1260 tarihinde Müslümanların zuhurat temettuatı % 45 ile 5.850 kuruş, Hıristiyan Reaya'nın zuhurat temettuatı % 5 ile 7.275 kuruştur. Toplamda İznik kasabasında zuhurat temettuatı 13.125 kuruş verilmiştir.

İznik mahallelerinin öşür bilgilerine baktığımızda en fazla öşür veren 2.618,30 kuruş ile Beğler Mahallesi'dir. Beğler Mahallesi % 30 ile birinci, Yeşil Cami Mahallesi % 27 ile ikinci, Eşrefzade Mahallesi % 23 ile üçüncü ve Mahmud Çelebi Mahallesi % 20 ile dördüncü sırada geldiğini grafik 3.38 ve 3.39'dan öğrenmekteyiz.

Grafik 3.38: 1844 Tarihinde İznik'in Öşür Bilgileri.

Grafik 3.39: 1844 Tarihinde İznik'in Öşür Yüzdeleri Bilgileri.

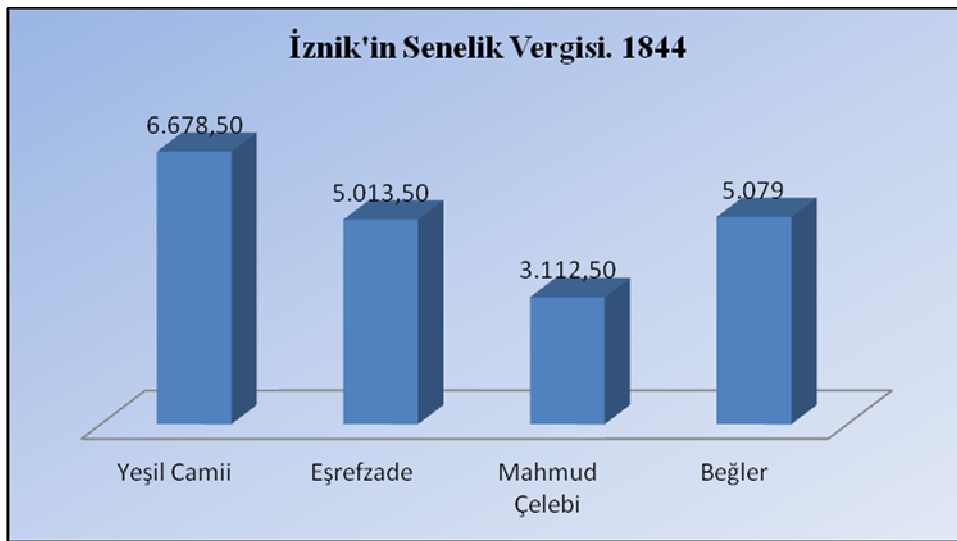

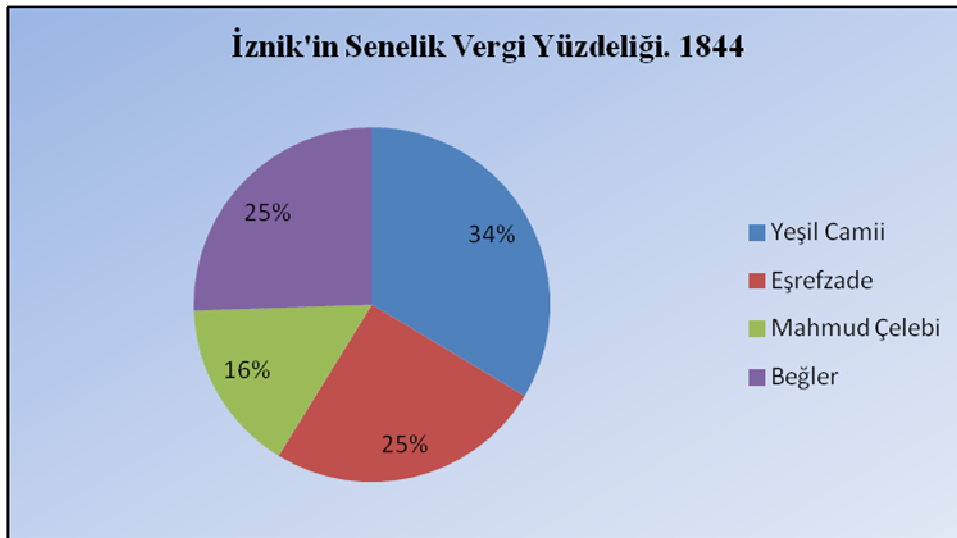
1260 tarihinde Müslümanların verdiği öşür miktarı % 49 ile 8.787,30 kuruş, Hıristiyan Reaya'nın verdiği öşür miktarı % 51 ile 9.126 kuruştur. Toplamda İznik kasabasında 17.913,30 kuruş öşür verilmiştir.

Grafik 3.40 ve 3.41'de görüldüğü gibi 1260 tarihinde en yüksek vergiyi % 34 ile Yeşil Camii Mahallesi, % 25 ile Beğler ve Eşrefzade Mahalleleri ve % 16 ile Mahmud Çelebi Mahallesi vermiştir.

Grafik 3.40: 1844 Tarihinde İznik'in Senelik Vergi Grafiği. (Kırş.)

Grafik 3.41: 1844 Tarihinde İznik'in Senelik Vergi Yüzdeliği Grafiği.

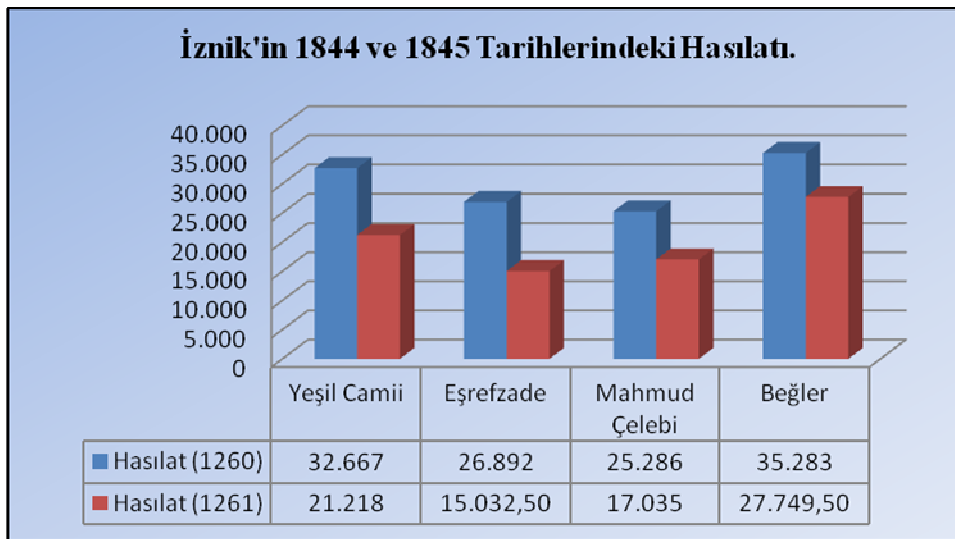

1260 tarihinde Müslümanların bir senede verdiği vergi % 43 ile 19.883,50 kuruş, Hıristiyan Reaya'nın bir senelik vergi miktarı % 57 ile 26.150 kuruştur. 1260 tarihinde İznik Kasabasının bir senelik vergisi 46.033,50 kuruş olmuştur.

İznik Kasabasının hasılat gelirlerine baktığımızda grafik 3.42'de görüldüğü gibi 1260 tarihinde en fazla geliri % 29 ile Beğler Mahallesi, % 27 ile Yeşil Camii Mahallesi, % 23 ile Eşrefzade Mahallesi ve % 21 ile Mahmud Çelebi Mahallesi elde etmiştir.

1261 tarihinde ise en fazla geliri % 34 ile Beğler Mahallesi, % 26 ile Yeşil Camii Mahallesi, % 19 ile Eşrefzade Mahallesi ve % 21 ile Mahmud Çelebi Mahallesi elde etmiştir. Yeşil Camii Mahallesi'nin geliri bir önceki yıla göre % 1 azalmış, Beğler Mahallesi'nin geliri bir önceki yıla göre % 5 artmış, Eşrefzade Mahallesi'nin geliri bir önceki yıla göre % 4 azalmış ve Mahmud Çelebi Mahallesi'nin geliri bir önceki yıla göre aynı oranda kalmıştır.

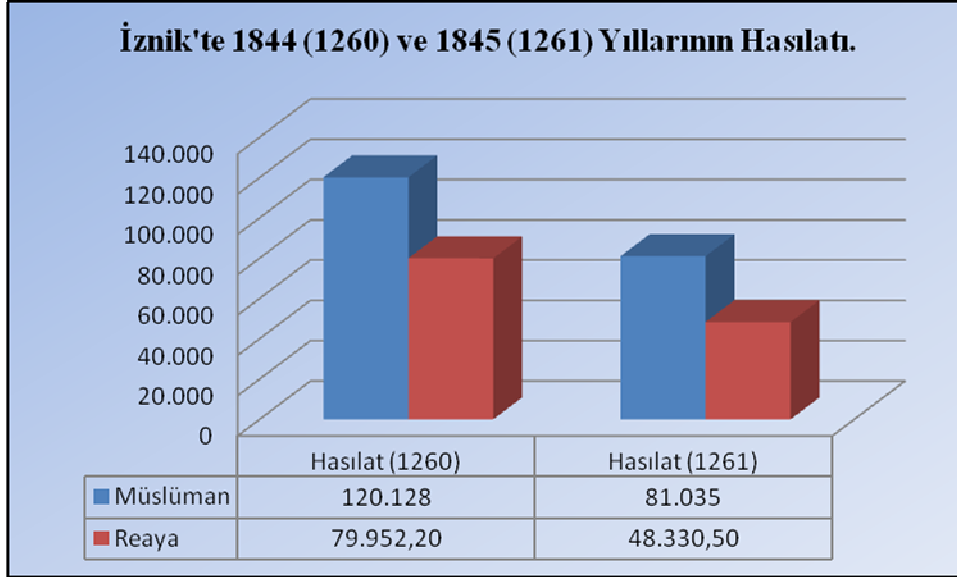
Grafik 3.42: İznik'in 1844 ve 1845 Tarihlerindeki Hasılatı.

Grafik 3.43'de görüldüğü gibi 1260 tarihinde Müslümanların toplam hasılatı % 60 ile 120.128 kuruş, Hıristiyan Reaya'nın hasılatı % 40 ile 81.035 kuruş, toplamda 201.163 kuruş gelir elde edilmiştir. 1261 tarihinde Müslümanların toplam hasılatı % 63

ile 79.952,20 kuruş, Hıristiyan Reaya'nın hasılatı % 37 ile 48.330,50 kuruş ile toplamda 128.282,70 kuruş gelir elde edilmiştir.

Grafik 3.43: 1844 ve 1845 Tarihlerinde İznik'in Genel Gelir Hasılatı.

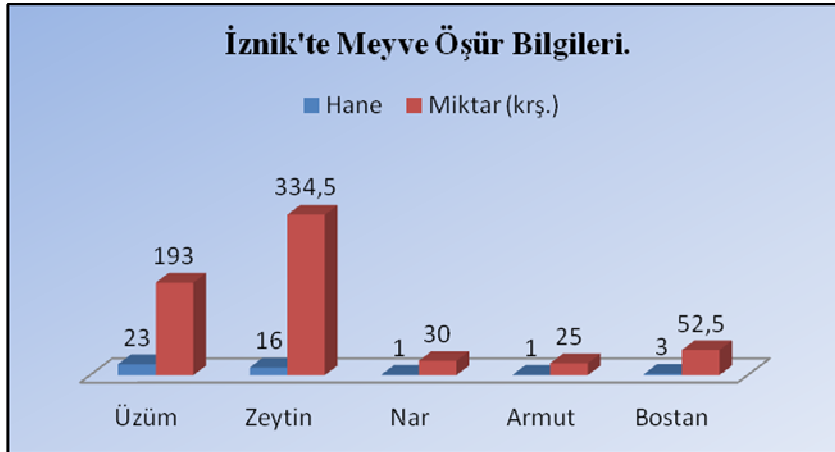
3.4.2.İznik'te Öşür Çeşitleri

3.4.2.1.Meyve Öşrü

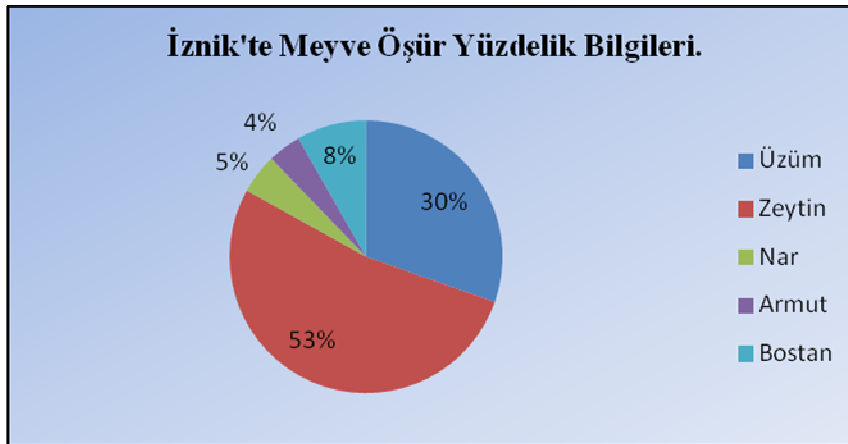
Osmanlı arşiv kayıtlarında İznik Kasabasının üzüm, zeytin, nar, armut ve bostan meyvesinin öşrü verildiği anlaşılmaktadır. Kasabada en fazla öşür % 53 ile 16 hane tarafından verilen 334,50 kuruş ile zeytin, % 30 ile 23 hane tarafından verilen 193 kuruş ile üzüm, % 8 ile 3 hane tarafından verilen 52,50 kuruş ile bostan, % 5 ile 1 hane tarafından verilmiş olan 30 kuruş ile nar ve % 4 ile 1 hane tarafından verilmiş olan 25 ile armut gelmektedir.³⁰⁹ Kasabada 44 hane tarafından 635 kuruş meyve öşrü verilmiştir.

³⁰⁹ BOA, ML.VRD.TMT.d. nr. 8314 nolu temettuat defterinde Eşrefzade Mahallesi'nin öşür bilgileri yazılı olmadığı için tablo ve grafiklerde değerlendirilmemiştir.

Grafik 3.44: İznik'te 1844 Tarihinde Meyve Öşür Bilgileri.

Grafik 3.45: İznik'te 1844 Tarihinde Meyve Öşür Yüzdeler Bilgileri.

Tablo 3.84: İznik Mahalleleri Meyve Öşür Bilgileri.

Meyve Öşrü (1260)	Mahalleler																	
	Yeşil Camii				Mahmud Çelebi						Beğler							
	Üzüm		Zeytin		Üzüm		Zeytin		Nar		Üzüm		Zeytin		Armut		Bostan	
	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar
Toplam	14	170,5	5	79	4	60	3	122	1	30	5	52,5	8	133,5	1	25	3	52,5

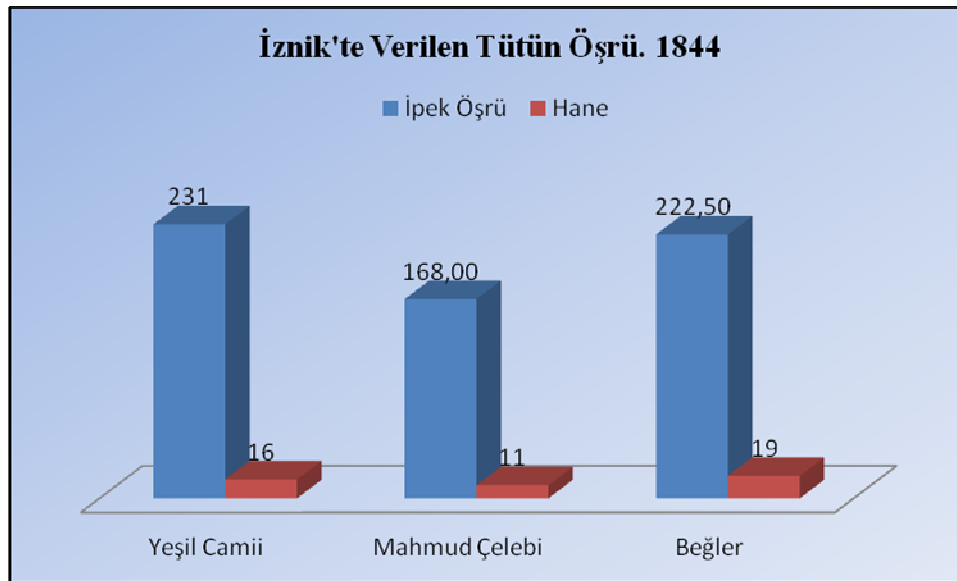
3.4.2.2.Tütün Öşrü

1260 (1844) tarihinde İznik'te tütün öşü en fazla 231 kuruş ile Yeşil Camii Mahallesi vermiştir. Kasabada 46 hane tarafından toplamda 621,50 kuruş tütün öşrü verildiği tablo 3.85 ve grafik 3.46'dan anlaşılmaktadır.

Tablo 3.85: İznik Kasabası Tütün Öşrü.

Tütün (1844)	Mahalle							
	Yeşil Camii		Eşrefzade		Mahmud Çelebi		Beğler	
	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar
Toplam	16	231	-	-	11	168,00	19	222,50

Grafik 3.46: 1844 Tarihinde İznik'te Verilen Tütün Öşrü.

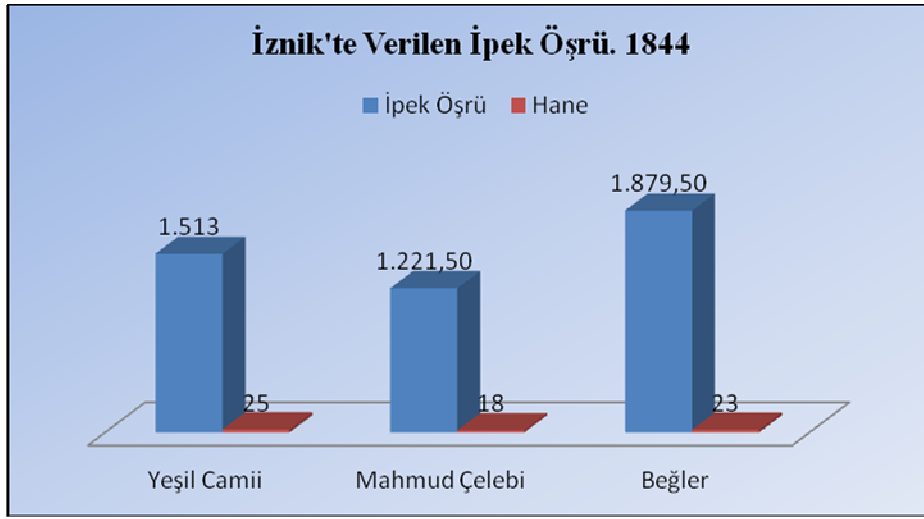

3.4.2.3.İpek Öşrü

İznik Kasabasında 1260 (1844) tarihinde tablo 3.86 ve grafik 3.47'de görüldüğü gibi 66 hane tarafından 4.614 kuruş ipek öşrü verilmiştir. En fazla ipek öşrünü Beğler Mahallesi vermiştir.

Tablo 3.86: 1844 Tarihinde İznik'te Verilen İpek Öşrü.

İpek	Mahalleler							
	Yeşil Camii		Eşrefzade		Mahmud Çelebi		Beğler	
	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar	Hane	Miktar
Toplam	25	1.513			18	1.221,50	23	1.879,50

Grafik 3.47: 1844 Tarihinde İznik'te Verilen İpek Öşrü.

3.4.2.4.Zuhurat Öşrü

1260 tarihinde İznik Kasabası Temettuat Defterleri kayıtlarına baktığımızda zuhurat öşrü olarak buğday, arpa, yulaf ve çeltikten verildiği anlaşılmaktadır. Toplam 19 kuruş buğday, 18 kuruş arpa, 10,50 kuruş yulaf ve 2 kuruş çeltik öşrü verildiği tablo 3.87'de görülmektedir.

Tablo 3.87: 1844 Tarihinde İznik'in Zuhurat Öşrü. (Kırş.)

Mahalleler	Buğday	Arpa	Yulaf	Çeltik
Yeşil Camii	6	3	-	-
Eşrefzade	-	-	-	-
Mahmud Çelebi	8	10	7	-
Beğler	5	5	3,5	2
Toplam	19	18	10,5	2

3.4.3. Hayvan Vergisi (Ağnam Resmi)

1260 (1844) tarihinde Osmanlı arşiv kayıtlarına bakıldığında İznik Kasabasında hayvan vergisi yalnızca küçükbaş hayvanlardan verildiği anlaşılmıştır. Tablo 3.88’de görüldüğü gibi kasabada sadece Beğler Mahallesi’nde yaşayan Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık Bey tarafından küçükbaş hayvanlarından verilmiş olan 157,50 kuruşluk ağnam vergisi vardır. İznik Kasabasının büyükbaş hayvan vergisi eldeki kayıtlarımızda bulunmamaktadır.

Tablo 3.88: 1844 Tarihinde İznik’in Küçükbaş Hayvan Öşrü.

Hane	Mahalleler				
	Yeşil Camii	Eşrefzade	Mahmud Çelebi	Beğler	Reaya
1	0	0	0	157,5	0

3.4.4. İznik’in Sayısal Verileri

1832, 1844, 1845, 1849 ve 1909 tarihlerinde İznik’in öne çıkan sayısal verileri tablo 3.89’da gösterilmiştir. 1844 tarihinde İznik genelinde Müslüman ve Hıristiyan Reayanında aralarında bulunduğu toplam 6.200 kişinin yaşamış olması, dört medeniyete beşiklik etmiş bir kasaba için çok az bir nüfusu ifade etmektedir. 1832 tarihinde Omerli Köyü en kalabalık köylerin başında gelirken, 1844 tarihinde Müşküre Köyü kasabanın en kalabalık köyü olmuştur.

1844 tarihinde kasabasında yetiştirilen 1.943 zeytin ağacının olması, kasabada günümüz şartlarına göre fazla zeytin ağacı yetiştirilmediğini göstermektedir. 1844 tarihinde bahçe mülk arsa 803,50 dönüm, meyve 375,75 dönüm ve mezru tarla 588,50 dönümü olmak üzere toplamda kasabada 1.767 dönüm 750 m² dikili alan bulunmakta ve bu dikili alanlardan 139.457 kuruş gelir elde edilmiştir.

Tablo 3.89: İznik’te Öne Çıkan Sayısal Bilgileri.

1844 Tarihinde Yaşayan Müslüman Hane Sayısı (Köyler Dâhil)	1.505
1844 Tarihinde Yaşayan Müslüman Kişi Sayısı (Köyler Dâhil)	6.020
1844 Tarihinde Yaşayan Hıristiyan Reaya Hane Sayısı	45
1844 Tarihinde Yaşayan Hıristiyan Reaya Kişi Sayısı	180
1844 Tarihinde İznik Genelinde Toplam Hane Sayısı	1.550
1844 Tarihinde İznik Genelinde Toplam Kişi Sayısı (Köyler Dâhil)	6.200
1832 Tarihinde En Çok Kullanılan Erkek Adı “Ali” ve “Mehmed”	43
1844 Tarihinde En Çok Kullanılan Erkek Adı “Ali”	45
1832 Tarihinde Kasabanın En Yaşlısı Mahmud Çelebi Mahallesi’nde Yaşayan “Cin Hüseyin” Yaşı;	75
1844 Tarihinde Kasabanın En Yaşlısı Yeşil Cami Mahallesinde Yaşayan “Şeyh Mustafa İsyani Efendi b. Yaleyin” Yaşı;	85
1832 Tarihinde Kayıtlı Olan Erkek Adı	325
1832 Tarihinde En Kalabalık Köy “Omerlu”	226
1844 Tarihinde En Kalabalık Köy “Müşküre”	247
1849 Tarihinde En Kalabalık Köy “Müşküre”	250
1844 Tarihinde Kasabada Bulunan Esnaf Sayısı	56
1844 Tarihinde Kasabada Geliri Bulunan Fakat Âdeti Belli Olmayan Esnaf Sayısı	4
1844 Tarihinde Kasabada Âdeti Bulunan Fakat Geliri Belli Olmayan Esnaf Sayısı	1
1844 Tarihinde Kasabanın Esnaf Geliri (Krş.)	25.315
1845 Tarihinde Kasabanın Esnaf Geliri (Krş.)	24.135
1844 Tarihinde Bahçe Mülk Arsa Dönümü	803,50
1844 Tarihinde Bahçe Mülk Arsa Geliri (Krş.)	106.344
1845 Tarihinde Bahçe Mülk Arsa Geliri (Krş.)	84.534
1844 Tarihinde Meyve Dönümü	375,75
1844 Tarihinde Meyve Geliri (Krş.)	31.119,70
1845 Tarihinde Meyve Geliri (Krş.)	21.119
1844 Tarihinde Kasabadaki Zeytin Ağaç Sayısı	1.943
1844 Tarihinde Mezru Tarla Dönümü	588,50
1844 Tarihinde Mezru Tarladan Elde Edilen Gelir (Krş.)	11.994
1845 Tarihinde Mezru Tarladan Elde Edilen Gelir (Krş.)	3.164
1844 Tarihinde Gayri Mezru Tarla Dönümü	957
1844 Tarihinde Merkezde Bulunan Küçükbaş Hayvan Sayısı	483
1844 Tarihinde Merkezde Bulunan Küçükbaş Hayvan Geliri (Krş.)	2.100
1844 Tarihinde Merkezde Bulunan Büyükbaş Hayvan Sayısı	151
1844 Tarihinde Merkezde Bulunan Büyükbaş Hayvan Geliri (Krş.)	1.920
1844 Tarihinde Kasabada Bulunan Yüklü ve Binek Hayvan Sayısı	87
1844 Tarihinde Kasabanın Meslek Temettuatı (Krş.)	23.130
1844 Tarihinde Kasabanın Zuhurat Temettuatı (Krş.)	13.125
1844 Tarihinde Kasabanın Bir Senelik Öşür Miktarı (Krş.)	17.913,30
1844 Tarihinde Kasabanın İcar Rusumatı (Krş.)	30
1844 Tarihinde Kasabanın Bir Senelik Vergisi (Krş.)	46.033
1844 Tarihinde Kasabanın Geliri (Krş.)	200.080,20
1845 Tarihinde Kasabanın Geliri (Krş.)	129.365,50

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Milattan önce 6000 yıllık geçmişe sahip olan, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetinin izlerini hâlâ içinde barındıran açık hava müzesi konumundaki Bursa ili İznik ilçesinin Başbakanlık Osmanlı Arşivlerindeki XIX. yüzyıla ait nüfus ve temettuat defterlerinden istifade edilerek bu çalışma yapıldı. Buna göre 1832, 1844 ve 1849 yıllarında İznik Kazası'nın Yeşil Camii Mahallesi, Eşrefzade Mahallesi, Mahmud Çelebi Mahallesi, Beğler Mahallesi ve Reaya Mahallesi olmak üzere 5 mahallesi olduğu ve Kıpti Müslimlerin Yeşil Camii Mahallesi'nde yaşadığı tespit edildi.

İznik nüfus ve temettuat defterlerine baktığımızda dikkatimizi çeken en ilgi çekici durumlardan bir tanesi çinicilik hakkında bir bilgi bulunmamasıdır. Dünyanın sayılı çini yapım merkezlerinden kabul edilen İznik, 15. ve 17. yüzyılın ortalarına kadar en parlak yıllarını yaşamıştır. 1718 yılında İznikli çini ustalarının Damat İbrahim Paşa'nın emri ile İstanbul'da Tekfur Sarayı'na götürülmüş olması, çini yapım evlerinin kasabada kapanmasını sağlamış ve bu nedenle 19. yüzyılda kasabada çini yapım ustası bulunmadığı arşiv belgelerinden anlaşılmıştır.

1832 tarihli Sultan Eşref Mahallesi 1452 numaralı nüfus belgesinde Sultan Eşref Tekkesinde Postnişin olarak Şeyh İsmail Efendi'nin bulunmuş olması Eşrefi aile fertleri tarafından sürdürüldüğünü göstermektedir. Şeyh İsmail Efendi'nin Eşrefzade Hazretlerine şu şekilde soy bağı bulunmaktadır. Eşref-i Rumi, Şeyh Abdullah Ali Eşref, Züleyha Hatun, Pir Hamdi Efendi, Sırrı Ali Efendi, Şeyh Lütfullah Efendi, Şeyh Eşref Efendi, Şeyh Abdullah Efendi, Hanife Hatun, Şeyh Mehmed Şerif, Reşide Hatun'dan sonra Şeyh İsmail Efendi gelir.

1832 tarihinde Eşrefzade Camii'nde tekke şeyhi ile imamlık iki farklı kişi tarafından yapılmıştır. Eşrefzade Hazretlerinin torunları tarafından caminin ibadet işlerinin farklı kişiler tarafından yapılması ailenin birlikteliğini göstermesi açısından önemlidir. Hattab Eşref Camii İmamı Safiyiddin Efendi, Şeyh İzzettin Efendinin torunlarındandır. Şeyh İsmail Efendi'nin silsile olarak bağlı olduğu Şeyh Abdullah Efendi ile Şeyh İzzettin Efendi kardeştir. Dolayısı ile Şeyh İsmail Efendi ile Hattab Eşref Camii İmamı Safiyiddin Efendi kardeş silsilesinden gelen çocuklardır.

Kâmil Kepecioğlu Bursa Kütüğü cilt 2 sayfa 74'de "Eşrefoğlu Rumi Hazretleri" maddesinde İsmail Efendi'nin oğlu Ahmet Zekai Efendi olarak görünürken,

1844 tarihli 1452 numaralı Başbakanlık Osmanlı Arşivleri nüfus defteri sayfa 15'de oğlunun o tarihte altı (6) yaşında olan Mehmed Zekai olduğu kayıtlıdır. Dolayısı ile Kâmil Kepecioğlu Bursa Kütüğünde bulunan isimde sehven yanlış yazıldı kanaatindeyim.

Kasabada dini yapıya baktığımızda Müslümanlarla birlikte Ermeni ve Rumların da yaşadığı anlaşılmaktadır.

1844 tarihinde 5 mahallede 186 hanede toplam 504 kişi kayıtlı olup, hane başına dört kişi olduğunu düşünülürse kasaba merkezinde 744 kişi, köylerde bulunan 1.364 haneyi de kattığımızda İznik'te 1.550 hane olduğu ve bu hanelerde toplam 6.200 kişinin kayıtlı olduğu anlaşılmaktadır.

İznik Kazasında 1832 tarihinde kullanılan isimlere baktığımızda 55 farklı erkek adı kullanılmıştır. Toplamda 325 erkek adı kayıtlı olup, 1832'de en fazla Ali (43) ve Mehmed (43) ismi, 1844 tarihinde ise Ali (45) ismi kullanılmıştır.

1260 (1844) tarihinde en fazla gelir % 29 ile dükkân gelirlerinden sağlanmış, ahır gelirleri, kahvehanecilik, attarcılık ve bakkalcılık gelir getiren meslek dallarındandır. Kasabanın esnaf gelirleri bakımından en fazla gelir 1260 tarihinde % 34 ile Reaya Mahallesi ve % 25 ile Beğler Mahallesi elde etmiş, 1261 tarihinde Reaya Mahallesi % 39, Beğler Mahallesi % 21 esnaf geliri sağlanmıştır.

Kazada hemen herkesin toprağı olmakla birlikte, 803 dönüm 250 m² bahçe mülk arsadan 1844 tarihinde 106.344 kuruş, 1845 tarihinde 84.534 kuruş gelir elde edilmiştir.

Meyvecilik kasabada önemli gelir kaynaklarındandır. Kasaba zeytin, bağ, armut, bostan, nar ve kestane yetiştiriciliği yapılmakta, 1844 tarihinde meyve gelirlerine baktığımızda en fazla meyve geliri % 33 ile dut, % 30 ile bağ, % 22 ile zeytin, % 12 ile bostan, % 2 ile nar, % 1 ile armut ve % 0 ile kestaneden elde edilmiştir.

1844 tarihinde kasabada 31.119,70 kuruş meyve geliri elde edilmiş, bunun 20.682,50 kuruşu Müslümanların, 10.437,20 kuruşu Reayanındır. 1845 tarihinde 21.119 kuruş meyve gelirin, 16.344,50 kuruşu Müslümanların, 4.774,50 kuruşu Reaya'nındır. Ayrıca, kasabada 375,75 dönüm meyve bahçeliği, 1.943 zeytin ağacı vardır.

Kasabada tütün yetiştiriciliği de ön plandadır. 182,50 dönüm tütün bahçeliğinin % 93'ü Müslümanların, % 7'si Reayanın ve bu tütün bahçeliğinden 6.427 kuruş gelir elde edilmiştir.

İznik genelinde tarım faaliyetlerinin ön planda olduğunu görmekteyiz. Kasabada ziraat yapılan 588,50 dönüm toprağa karşılık 957 dönüm nadasa bırakılan ziraat yapılmayan toprak bulunmaktadır. 1844 tarihinde ziraat yapılan topraktan 11.994 kuruş, 1845 tarihinde 3.164 kuruş gelir sağlanmıştır.

Kaza merkezi küçükbaş hayvancılık açısından zengin bir yer değildir. Merkezde iki kişide olmak üzere toplamda 483 küçükbaş hayvanın olduğu ve bu hayvanlardan 2.100 kuruş gelir sağlandığı anlaşılmaktadır.

Büyükbaş hayvancılık açısından kasaba elverişli konumdadır. Kasaba merkezinde 151 büyükbaş hayvandan en fazla 26 adet ile kara sağır ineği bulunmakta ve 1260 tarihinde 56 büyükbaş hayvandan 1.920 kuruş gelir sağlanmıştır.

İnsan ve yük taşımacılığında kullanılan hayvanlara baktığımızda kasaba merkezinde 4 katır, 34 merkep ve 49 beygir olmak üzere toplamda 87 yük ve binek hayvanı bulunmaktadır.

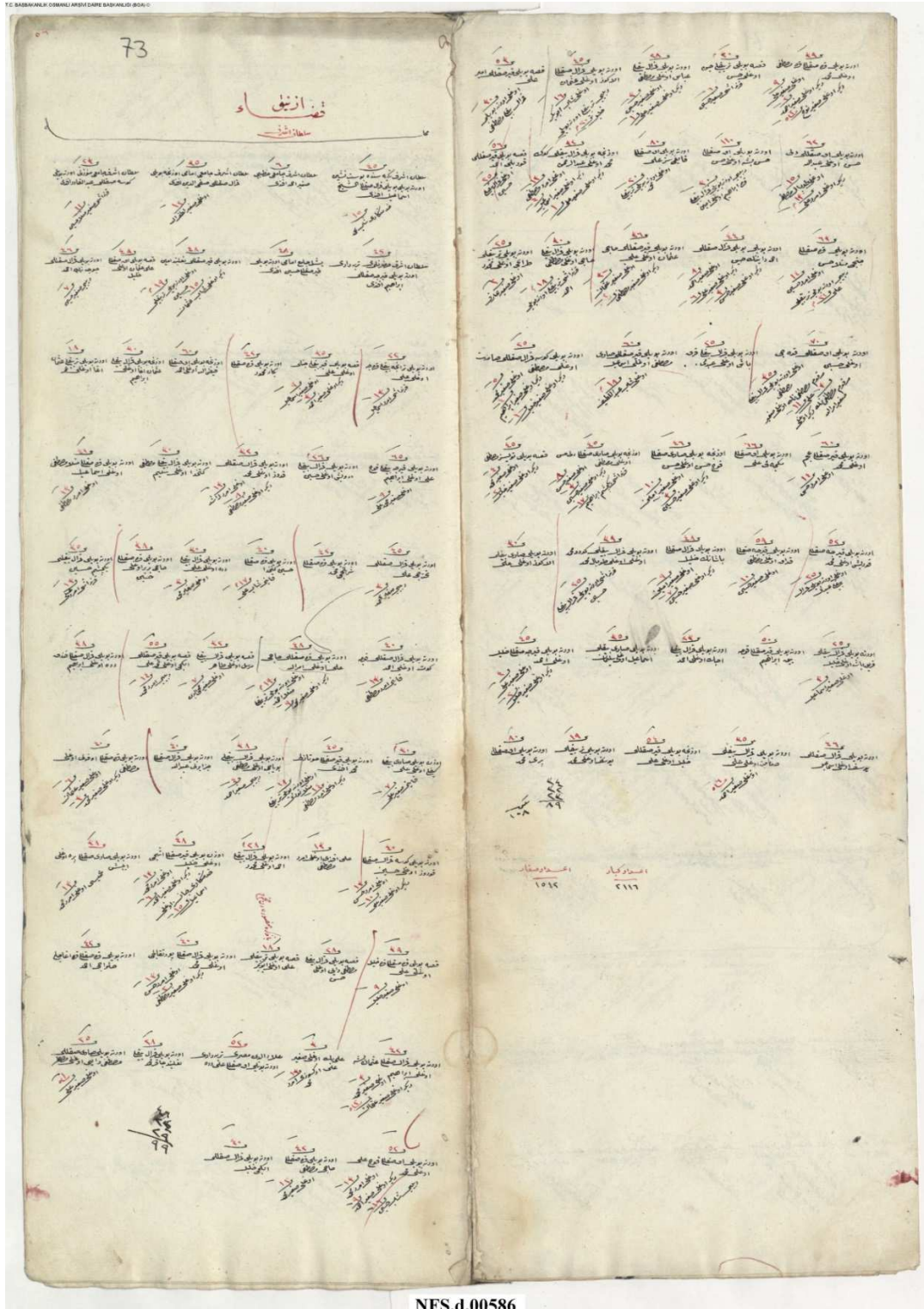
İznik kasabasının temettuat defterlerine baktığımızda meslek, zuhurat, öşür, icar vergi ve hasılatlarında farklılıklar görülmektedir. İznik merkezinde en fazla meslek vergisini 7.480 kuruş ile Reaya Mahallesi ve 6.350 kuruş ile Yeşil Camii Mahallesi vermiştir. 13.125 kuruş zuhurat temettuatının 7.275 kuruşu Reaya Mahallesine aittir.

Kasaba merkezinde bir senede verilen öşür miktarı 17.913,30 kuruş, icar rüsumatı 30 kuruştur. 1844 tarihinde kasabanın geliri 200.080,20 kuruş, 1845 tarihinde 129.365,50 kuruş hasılat elde edilmiş, ayrıca, 1844 tarihinde İznik'ten 46.033 kuruş vergi verilmiştir.

Tarih boyunca medeniyetlerin izlerini taşıyan Küçük Asya İznik, 1331 tarihinden itibaren Helen, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı İslam Türk medeniyetinin izlerinin hâlâ içinde barındırmaya devam etmekte, bâkir tarihinin izlerini tarihçilere ve araştırmacılara anlatmak için her zaman imkân sunmaktadır...

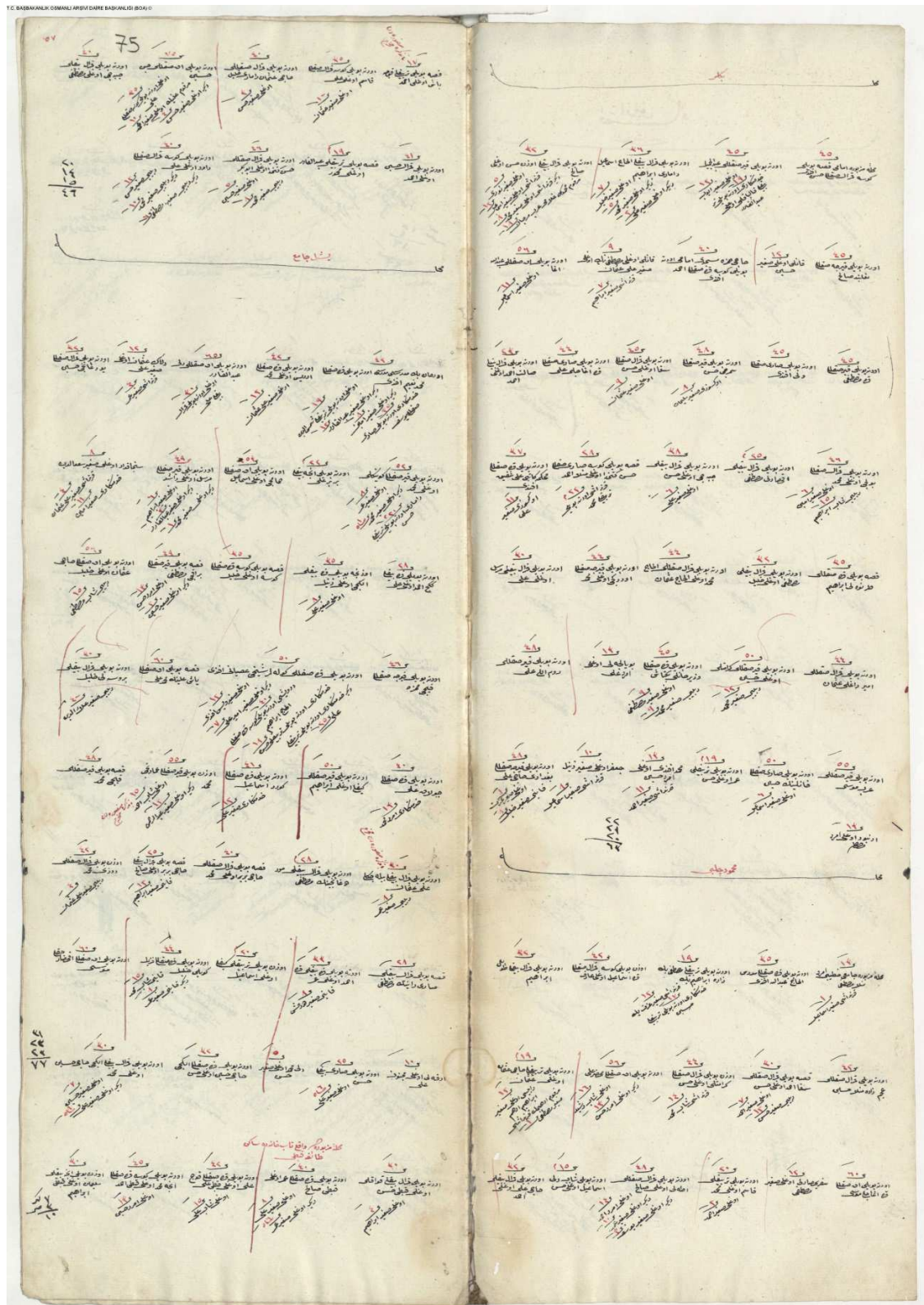
EKLER

Ek 1: BOA.NFS.d.586, İznik Kazası Sultan Eşref Mahallesi Nüfus Defteri. (1832)

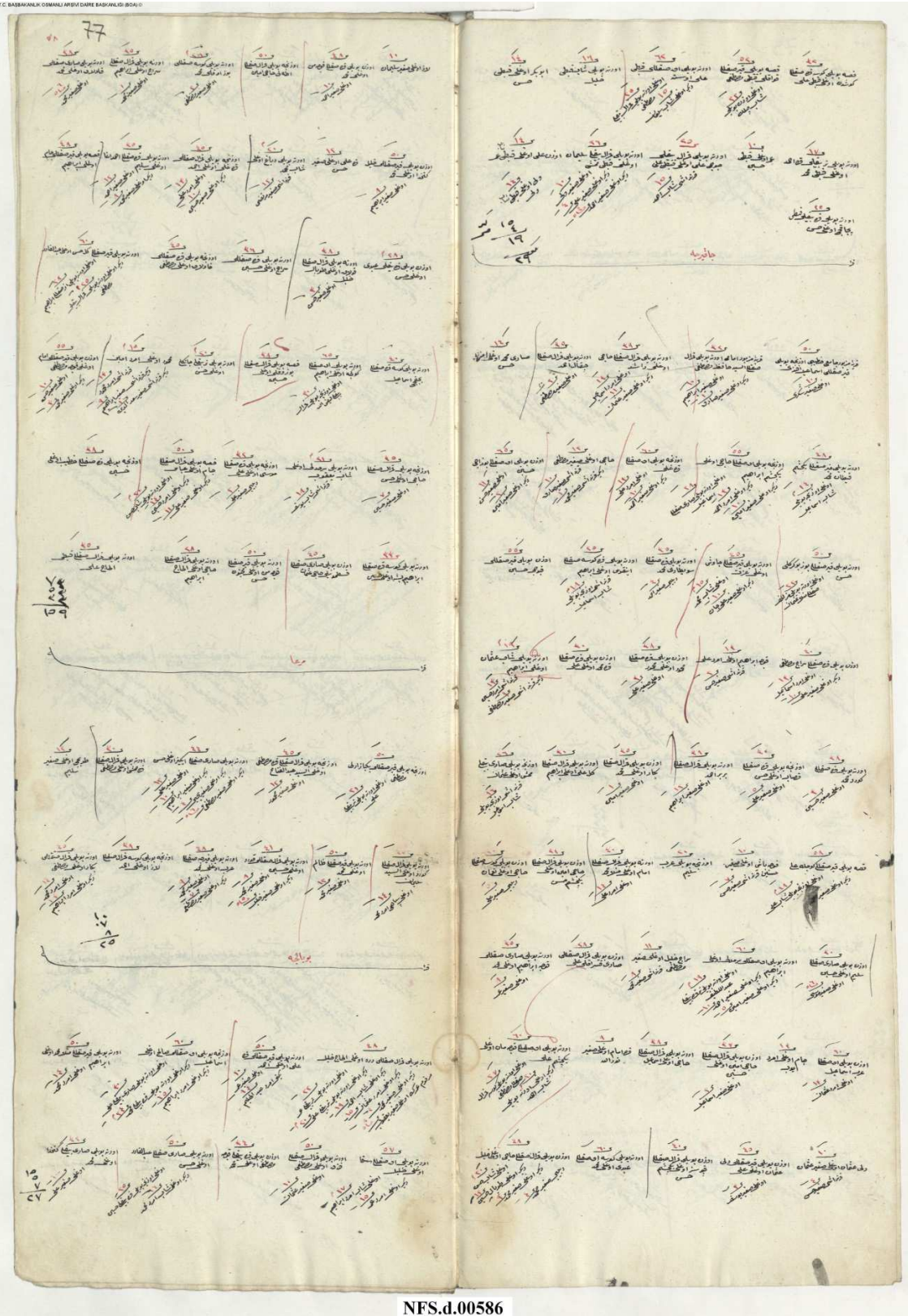

Ek 2: BOA.NFS.d.586, İznik Kazası Beğler, Mahmud Çelebi ve Yeşil Camii Mahalleleri Nüfus Defteri. (1832)

Ek 3: BOA.NFS.d.586, İznik Kazası Yeşil Camii Mahallesi Nüfus Defteri. (1832)

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DİJİTALİZASYON BİRİMİ

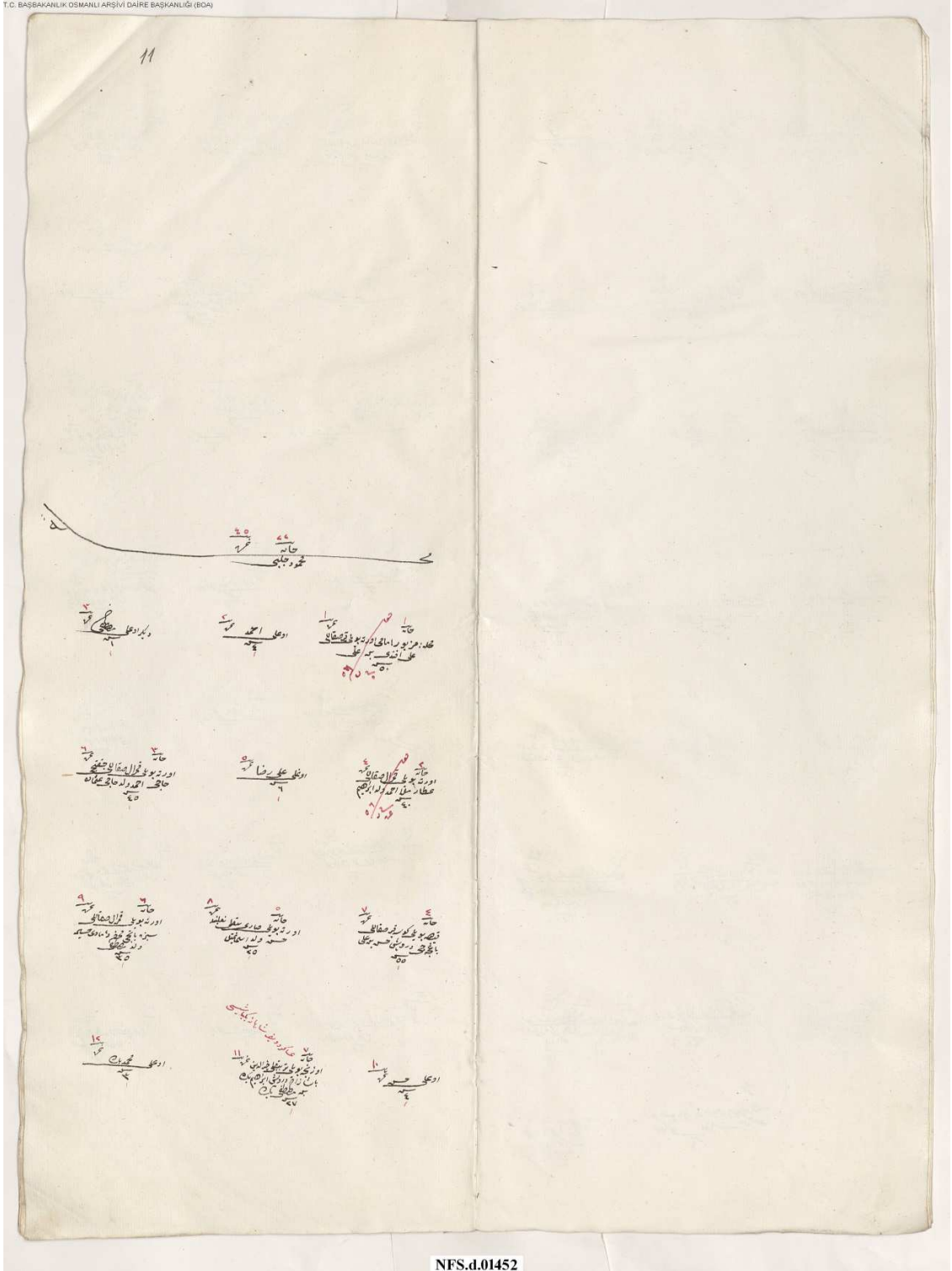

Ek 5: BOA.NFS.d.1452, İznik Kazası Mahmud Çelebi Mahallesi Nüfus Defteri. (1844)

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

Ek 6: BOA.NFS.d.1452, İznik Kazası Eşrefzade Mahallesi Nüfus Defteri. (1844)

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

15

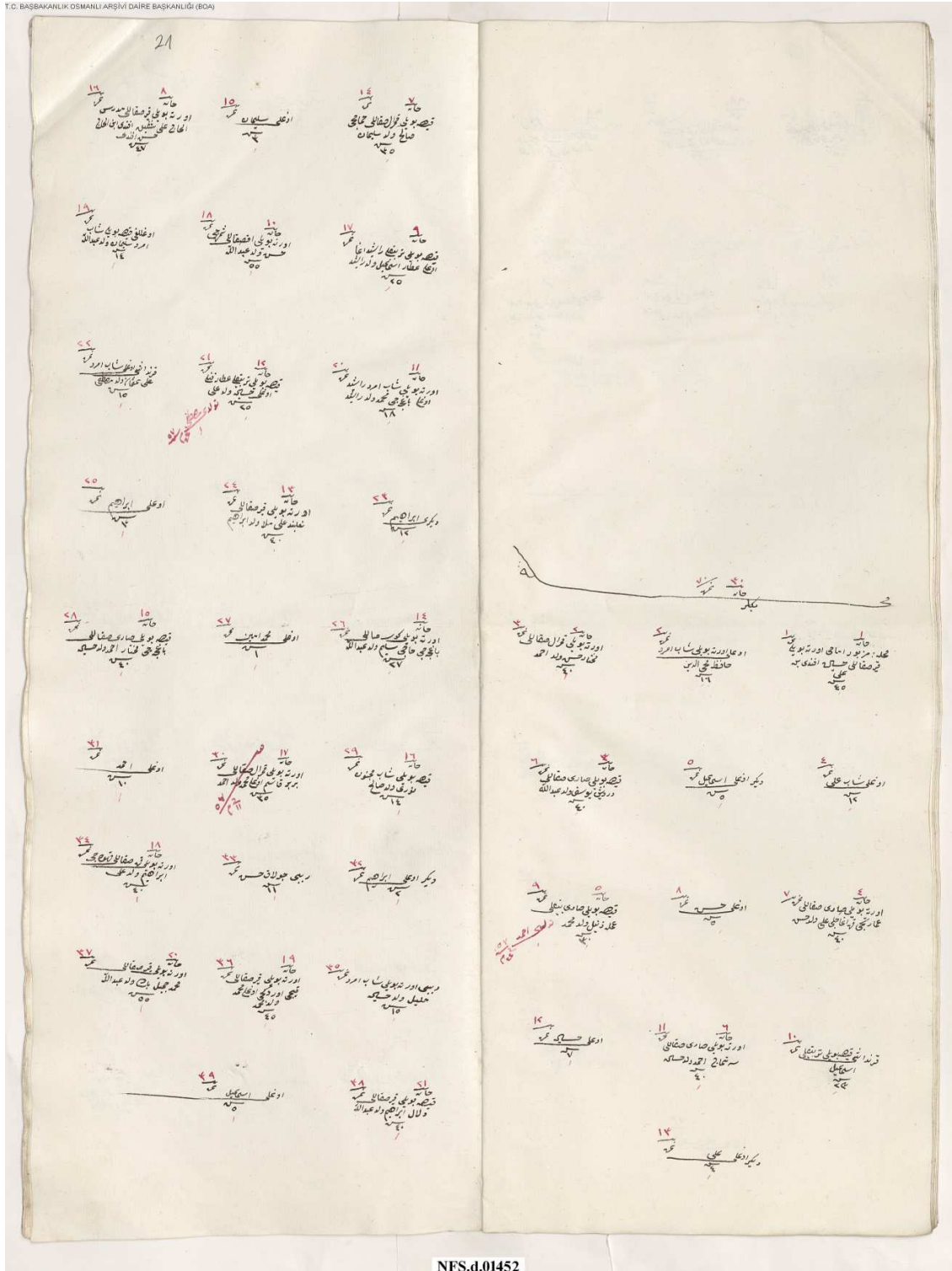
استرق دام

1 ۱۰	۱ ۱۰ اورت بوی قوت صفائی استرق دام طهران شرف محمد سید اسماعیل اولی بوی صفائی	۱ ۱۰ اورت بوی محمد زکریا	۱ ۱۰ دیگر اورت شهاب الدینی
2 ۱۰	2 ۱۰ اورت بوی علی ب. اورت سور ولد عبد الله	3 ۱۰ کبکی صفی ش. ب اورت محمد انور بوی	4 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی ب. بید حاجی احمد و ارحیس
5 ۱۰	5 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	6 ۱۰ توتی اورت بوی ش. ب اورت ابو احمد ولد حسن	7 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی باغچه ع. آقا بید عثمان
8 ۱۰	8 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	9 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی ابو احمد ولد حسن	10 ۱۰ رئیس ش. ب محمد بوی
11 ۱۰	11 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	12 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی تاریخ حسن کلاه رولعی	13 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی تاریخ حسن کلاه رولعی
14 ۱۰	14 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	15 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	16 ۱۰ رئیس ش. ب اورت احمد علی
17 ۱۰	17 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	18 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	19 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله
20 ۱۰	20 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	21 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	22 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله
23 ۱۰	23 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	24 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله	25 ۱۰ اورت بوی قوت صفائی محمد علی ولد عبد الله

NFS.d.01452

Ek 7: BOA.NFS.d.1452, İznik Kazası Beğler Mahallesi Nüfus Defteri. (1844)

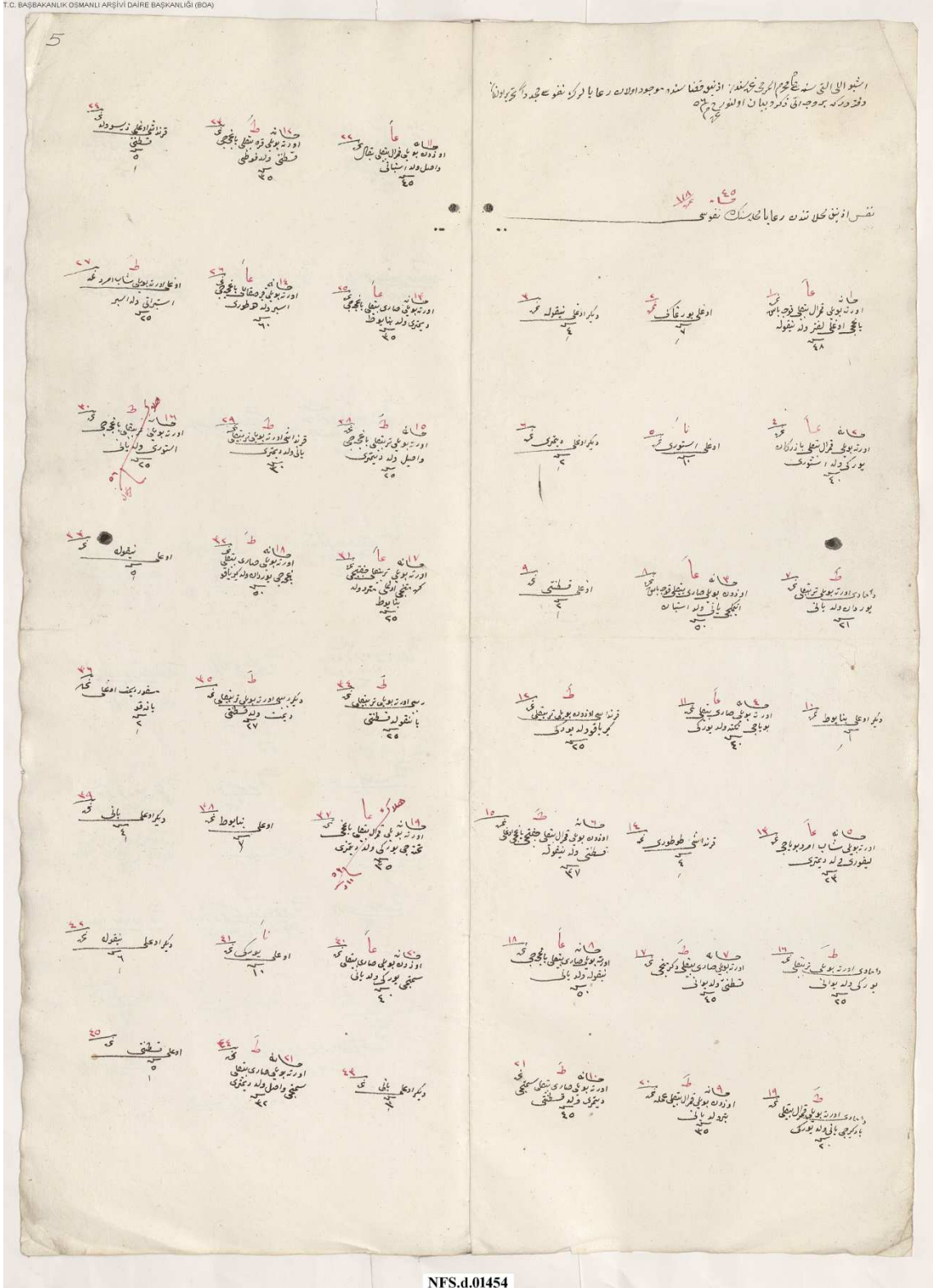
T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

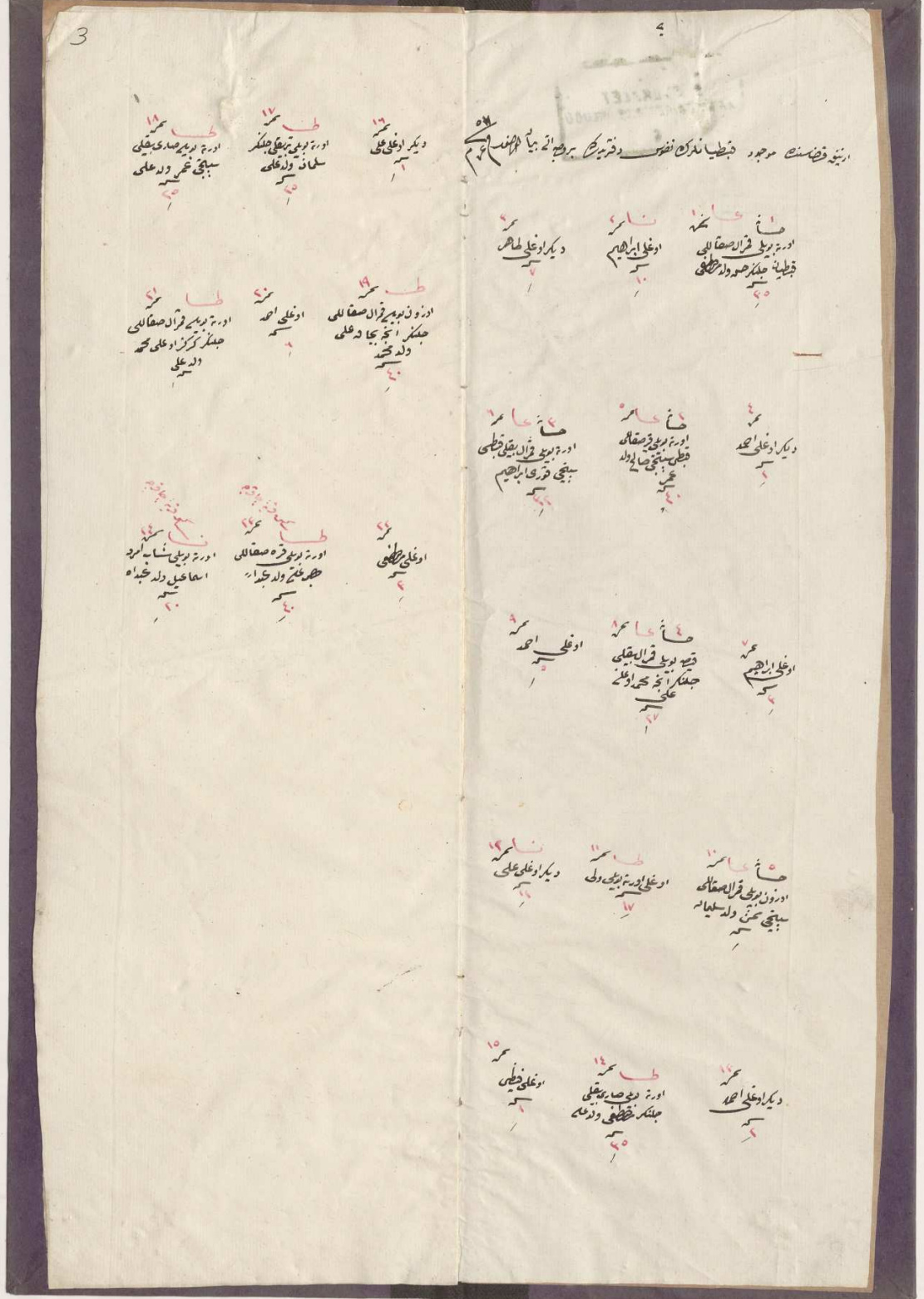
Ek 8: BOA.NFS.d.1454, İznik Kazası Reaya Mahallesi Nüfus Defteri. (1844)

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

Ek 9: BOA.NFS.d.1453, İznik Kazasında Kıpti Müslim Nüfus Defteri. (1844)

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

3

4

اربتو فضنت موجود قبطی ندرک انفس و قریب برین انیم الکنس اوم
 دیگر اوغلی علی
 اورده برین برین علی حلیکر
 سلطان ولد علی
 اورده برین صدیق
 سببی عمر ولد علی

اورده برین قرال صفالی
 حلیکر انچه کجا د علی
 ولد حلیکر
 اوغلی احمد
 اورده برین قرال صفالی
 حلیکر کرکر اوغلی محمد
 ولد علی

اوغلی علی
 اورده برین قرال صفالی
 حلیکر ولد کجدار
 اسحاق ولد حیدر
 اورده برین شهاب احمد
 اسحاق ولد حیدر

اورده برین قرال صفالی
 قبطی حلیکر ولد علی
 اوغلی ابراهیم
 دیگر اوغلی طاهر

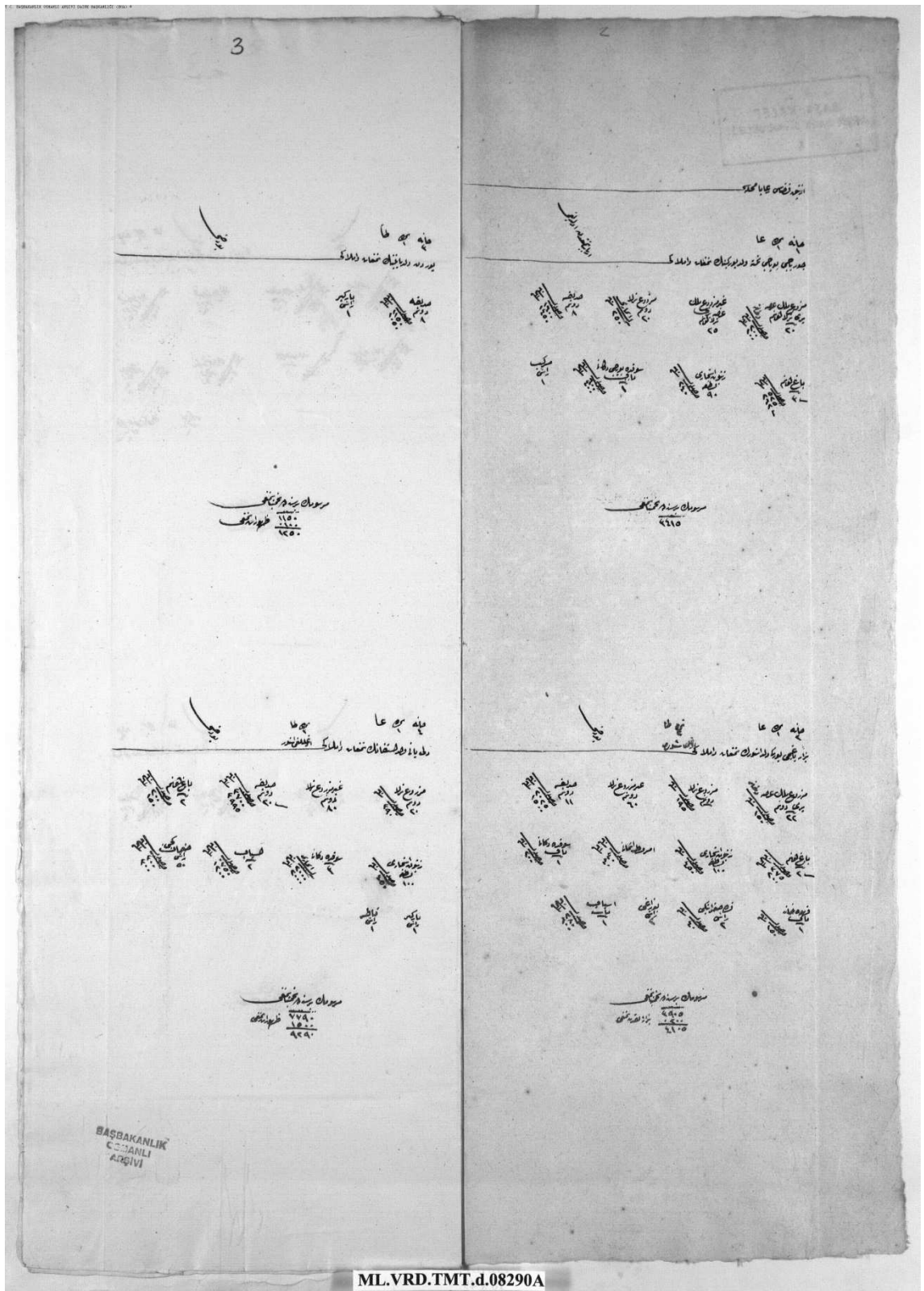
دیگر اوغلی احمد
 اورده برین قرال صفالی
 قبطی سببی حلیکر ولد
 سببی قری ابراهیم

اوغلی ابراهیم
 قبطی برین قرال صفالی
 حلیکر انچه کجا د علی
 اوغلی احمد

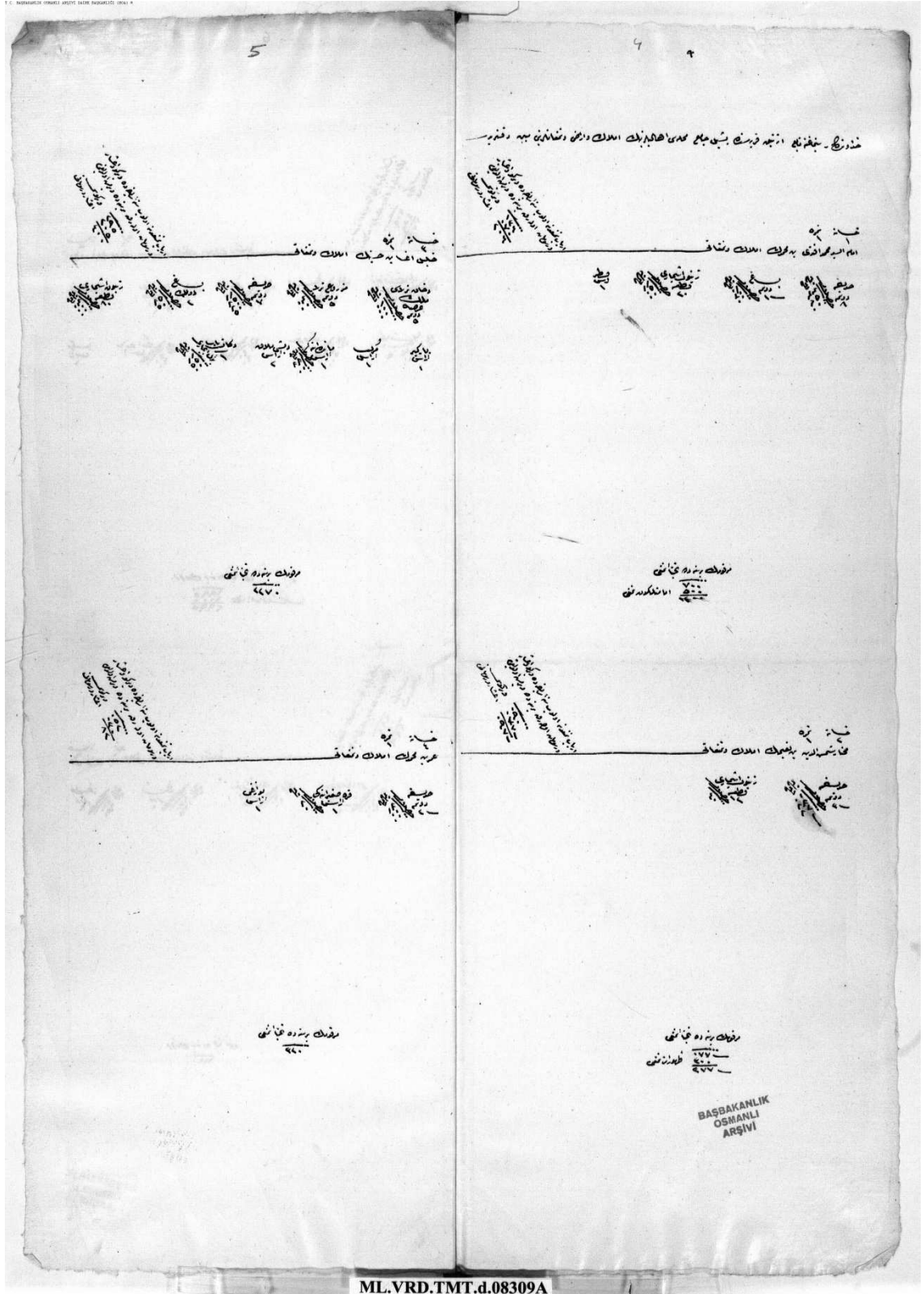
اورده برین قرال صفالی
 سببی حلیکر ولد سلیمان
 اوغلی ابراهیم برین ولد
 دیگر اوغلی علی

دیگر اوغلی احمد
 اورده برین قرال صفالی
 حلیکر قبطی و زین
 اوغلی طاهر

Ek 10: BOA.MLV.VRD.TMT.d.8290A, İznik Kazası Reaya Mahallesi Temettuat Defteri. (1844)

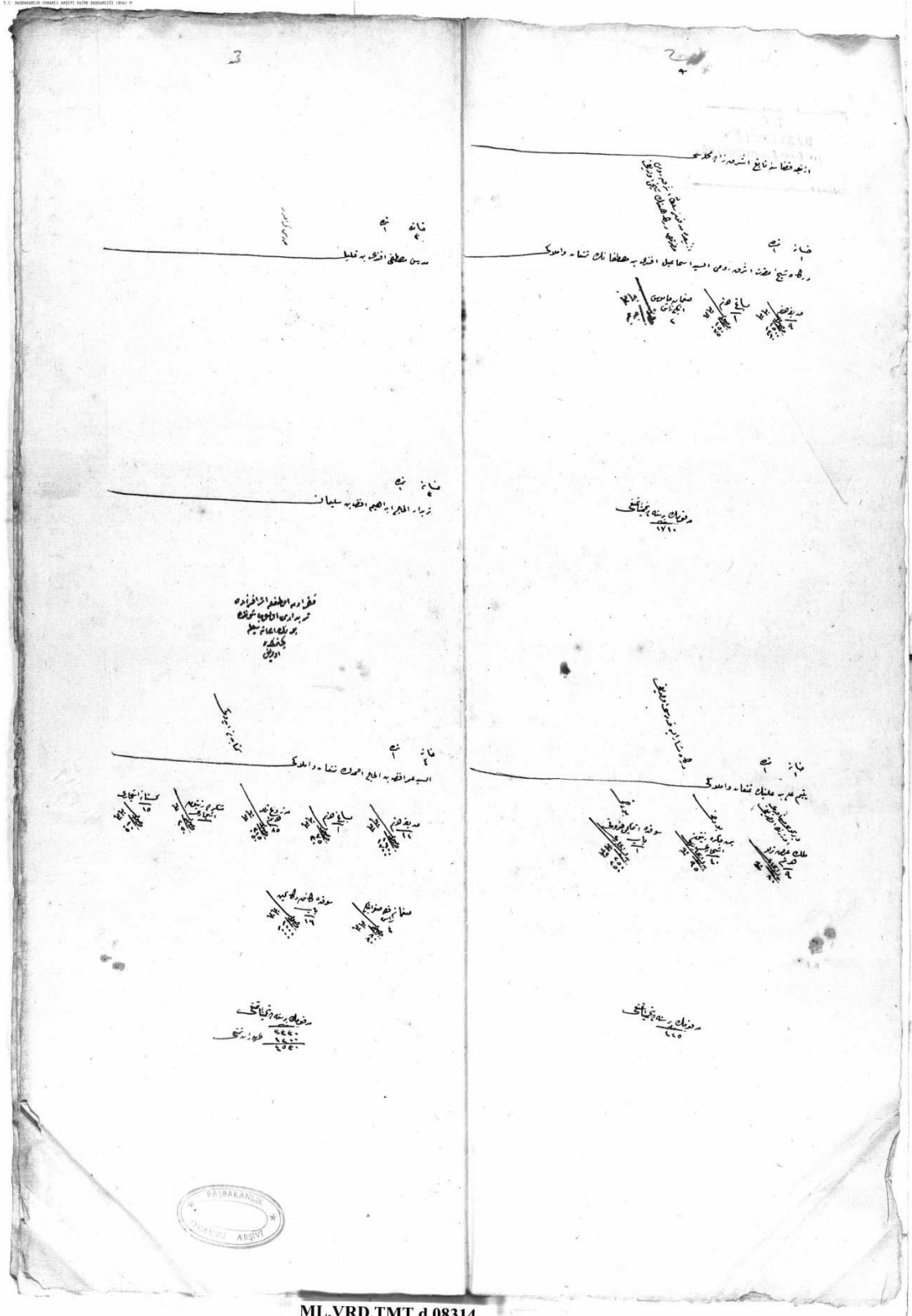

Ek 11: BOA.MLV.VRD.TMT.d.8309A, İznik Kazası Yeşil Camii Mahallesi Temettuat Defteri. (1844)

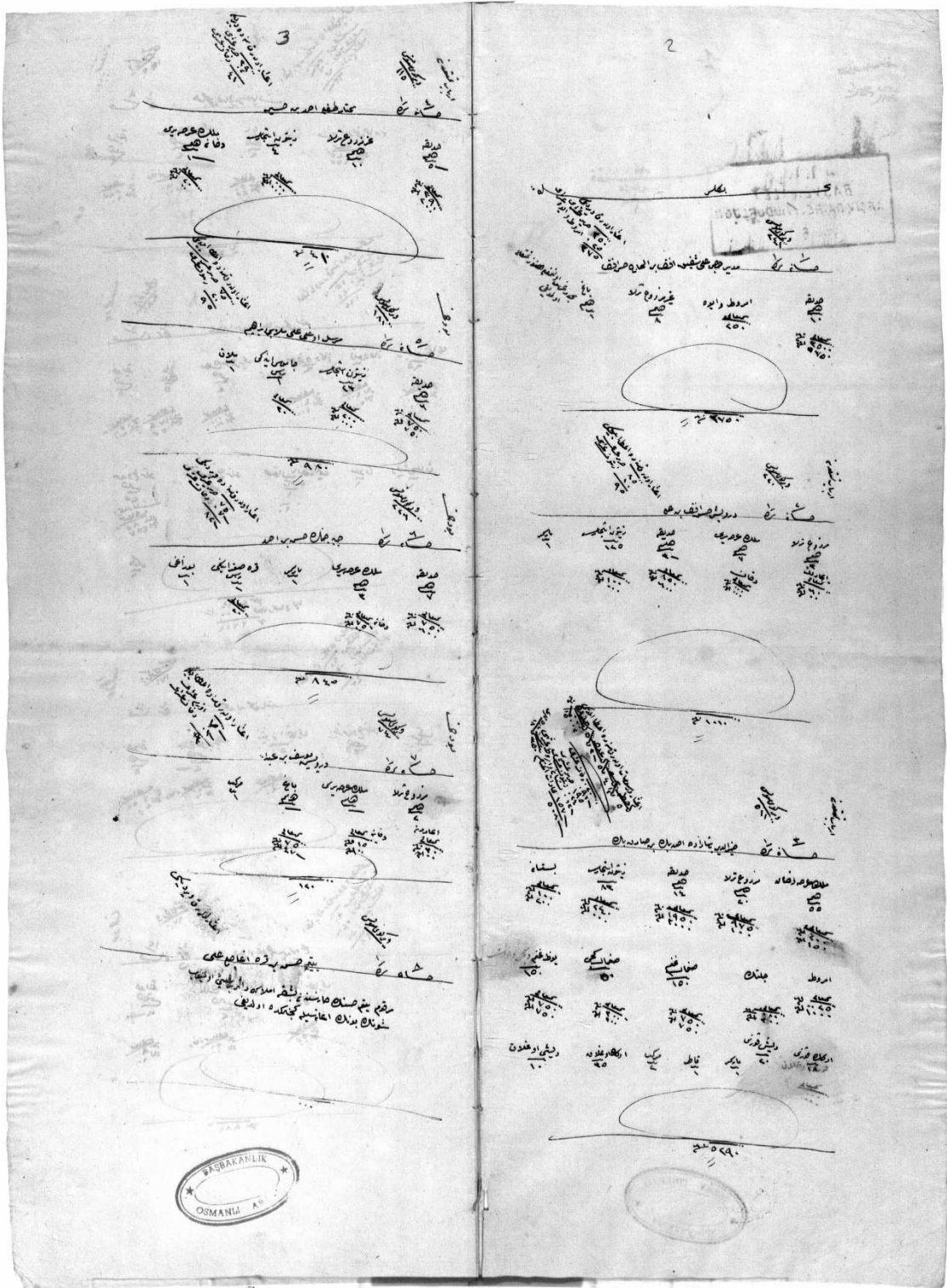

Ek 12: BOA.MLV.VRD.TMT.d.8314, İznik Kazası Eşrefzade Mahallesi Temettuat Defteri. (1844)

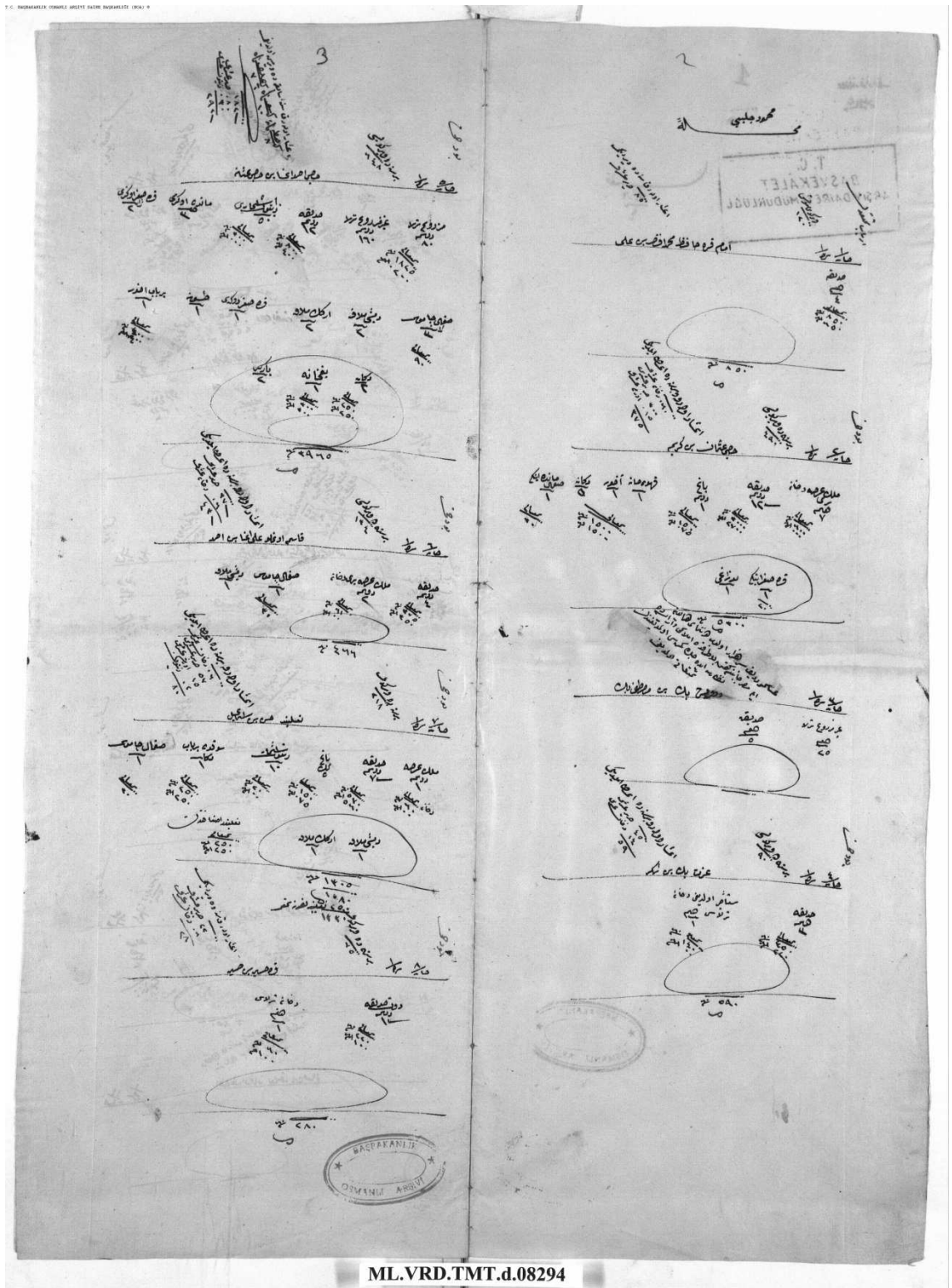
Ek 13: BOA.MLV.VRD.TMT.d.16119, İznik Kazası Beğler Mahallesi Temettuat Defteri. (1844)

T.C. İZMİR İLİ İZMİR İLİNE BAĞLI İZNIK KAZASI BEĞLER MAHALLESİ TEMETTUAT DEFTERİ (1844)

ML.VRD.TMT.d.16119

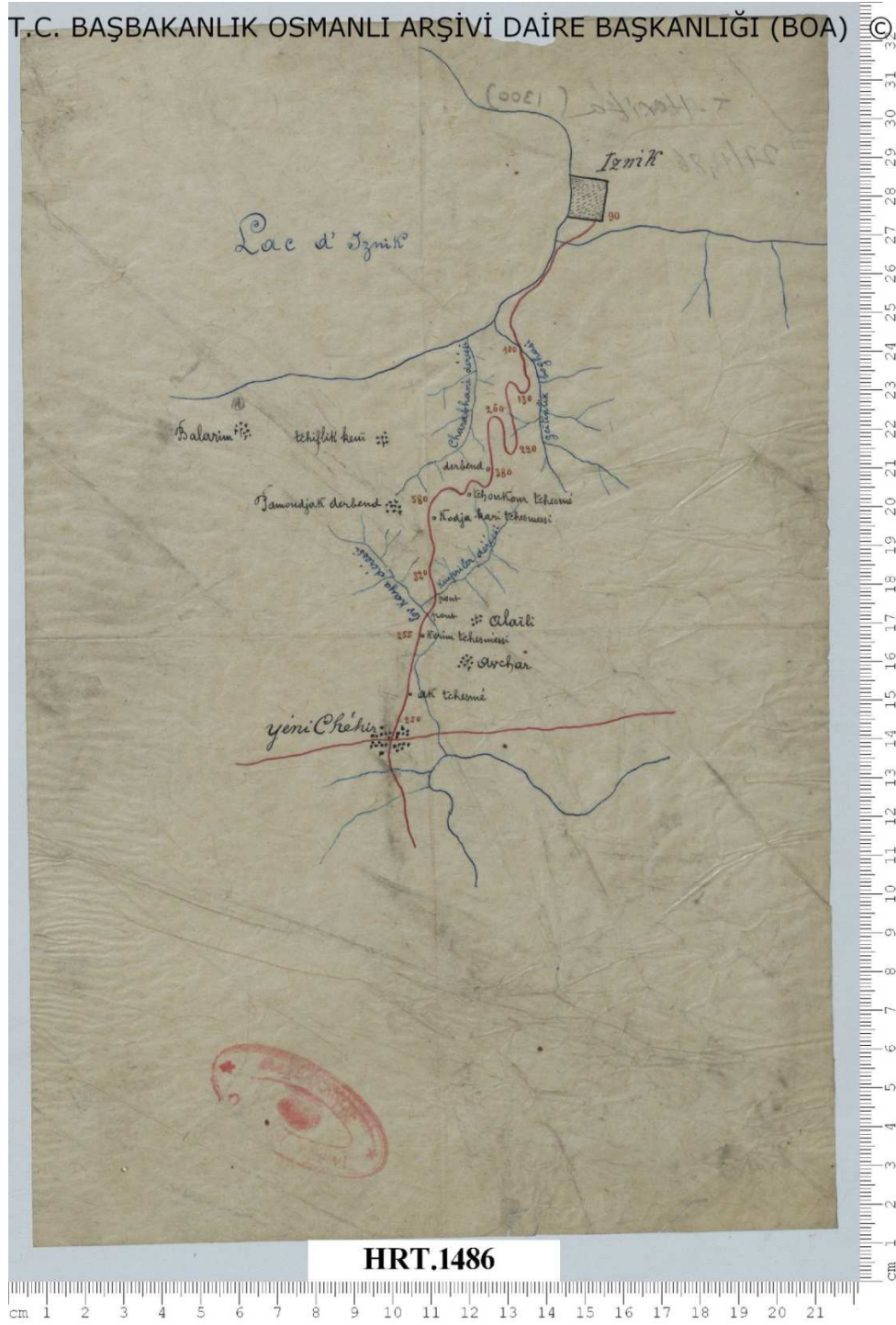
Ek 14: BOA.MLV.VRD.TMT.d.8294, İznik Kazası Mahmud Çelebi Mahallesi Temettuat Defteri. (1844)

ML.VRD.TMT.d.08294

Ek 15: BOA.HRT.1486, İznik Yenişehir Yolu İle İlgili 1882 Tarihli Harita.

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA) ©

KAYNAKÇA

A-Arşiv Belgeleri

- BOA. HRT.1486.
- BOA.ML.VRD.TMT.d.16119.
- BOA.ML.VRD.TMT.d.8290.
- BOA.ML.VRD.TMT.d.8290A .
- BOA.ML.VRD.TMT.d.8290B.
- BOA.ML.VRD.TMT.d.8294.
- BOA.ML.VRD.TMT.d.8309.
- BOA.ML.VRD.TMT.d.8309A.
- BOA.ML.VRD.TMT.d.8314.
- BOA.ML.VRD.TMT.d.8314A.
- BOA.ML.VRD.TMT.d.8322.
- BOA.NFS.d.1452.
- BOA.NFS.d.1453.
- BOA.NFS.d.1454.
- BOA.NFS.d.1514.
- BOA.NFS.d.586.

B-Tetkik Eser ve İncelemeler

- AKKÜNDÜZ, Ahmet, Said Öztürk, (1999), **Bilinmeyen Osmanlı**, İstanbul.
- ALGÜL, Hüseyin vd., (2009), **Kâmil Kepecioğlu Bursa Kütüğü**, C.2, Bursa
Büyükşehir Belediyesi Yayını, Bursa.
- ALGÜL, Hüseyin, (1991), **İslâm Tarihi**, C.4, İstanbul.
- AVCI, Casim, (2005) “Bizans Döneminde İznik”, **Uluslararası İznik Sempozyumu**,
İznik Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, ss. 90-99

- AYDIN, Mehmet, (2005), “I. Ve II. İznik Konsillerinin Hıristiyanlık Açısından Önemi”, **Uluslararası İznik Sempozyumu**, İznik Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, ss. 33-45.
- AYVERDİ, Ekrem Hakkı, (1996), **Osmanlı Mimarisinin İlk Devri “1230-1402”** İstanbul.
- DANIŞMAN, Zuhuri, (1964), **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, C.II, İstanbul.
- DAŞ, Mustafa, (2005), “Laskeris Hanedanı Döneminde İznik ve Çevresinde Türk Varlığı”, **Uluslararası İznik Sempozyumu**, İznik Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, ss. 81-87.
- DEMİR, Mustafa, (2005), “Seçuklu Hâkimiyetindeki İznik”, **Uluslararası İznik Sempozyumu**, İznik Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, ss. 237-347.
- EMECEN, Feridun M., (1999) **Osmanlılar’da Yerleşik Hayat Şehirliler ve Köylüler**, C.4, Ankara.
- EYİCE, Semavi, (1996), **İznik Tarihçesi ve Eski Eserleri**, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- GEORG OSTROGORSKY, (1995), **Bizans Devleti Tarihi**, C.1, (Çev. Fikret İşıltan), T.T.K.B., Ankara.
- GÖKMEN, Ertan, www.yesevi.edu.tr/yayinler, (10.04.2015).
- GÜNEŞ, Ahmet, (2005), “16. Ve 17. Yüzyıllarda İznik (Şehri, Mahalleri ve Nüfusu)”, **Uluslararası İznik Sempozyumu**, İznik Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, ss. 259-300.
- GÜNEŞ, Mustafa, (2006), **İznikli Eşrefoğlu Rumî’nin Hayatı-Eserleri ve Divanı**, İstanbul.
- HAMMER PURGSTALL, Baron Joseph Von, (1983), **Osmanlı Devlet Tarihi**, (Çev. Mehmet Ata), İstanbul.
- İznik, (1943), **Tarih ve Müze Komitesi Yayını**, İstanbul.
- İznik, (1993), **İslâm Ansiklopedisi**, C.5, MEB Yay., İstanbul, ss. 1258-1260.
- KAAN, Ertuğrul, (2002), **Düşkapı**, Bursa.

- KAÇAR, Turan, (2005), “Hristiyanlığın İlk Genel Konsili’nin İznik’te Toplanma Sebebi”, **Uluslararası İznik Sempozyumu**, İznik Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, ss. 69-80.
- KARA, Mustafa, (2006), **Osmanlı’nın Kandili Eşrefoğlu Rumî**, İstanbul.
- KARAL, Enver Ziya, (1997), **Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831**, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, II. Baskı, Ankara.
- KARGİNER, Şefik, (1963), **İznik**, İstanbul.
- KOYUNLUOĞLU, A.Memduh Turgut, (1935), **İznik ve Bursa Tarihi**, Bursa.
- KUBAN, Doğan, (1970), **100 Soruda Türkiye Sanatı Tarihi**, İstanbul.
- NAZÎMÂ, Ali, Faik Reşad, (2009), **Mükemmel Osmanlı Lügatı**, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul.
- OCAK, Ahmet Yaşar (Editör), (2006), **Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı**, Ankara.
- OĞUZOĞLU, Yusuf, (2014), “Yenişehir’i Dış Dünyaya Bağlayan Yol Şebekesi”, **Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu (25-27 Ekim 2013)**, Bursa, ss. 91-96.
- ÖZGÖREN, İsmail, (2011), **Dört Kapı Dört Medeniyet İznik**, Bursa İl Özel İdaresi Yayını.
- ÖZTÜRK, Said, **Türkiye’de Temettuat Çalışmaları**, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, <http://www.osmanli.org.tr>, (12.03.2015).
- ÖZÜKAN, Bülent (Genel Yönetmen), (2001), **Padişahlar Albümü Adım Adım Osmanlı Tarihi**, Boyut Yayın Grubu, C.1, İstanbul.
- POLAT, Mustafa, (2014), “Hudavendigâr Vilayeti Salnameleri Işığında Yenişehir Kazasının İdarî ve Demografik Yapısı”, **Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu (25-27 Ekim 2013)**, Bursa, ss. 263-276.
- SEVGİN, Nazmi, (1959), **Anadolu Kaleleri**, C.1, Ankara.
- SÖNMEZ, Zeki, (1995), **Başlangıçtan 16. Yüzyıla Kadar Anadolu Türk İslâm Mimarisinde Sanatçılar**, T.T.K.B., 2. Baskı. Ankara.

Tarih Boyunca İznik, (2004), Türkiye İş Bankası Yayını, İstanbul.

TAŞPINAR, İsmail, (2005), “I. İznik Konsilinin (325) İslam Kaynaklarındaki Yeri”,
Uluslararası İznik Sempozyumu, İznik Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul,
ss. 149-168.

Türkiye’de Vakıf Abideler ve Eski Eserler İznik İlçesi, (1986), Vakıflar Genel
Müdürlüğü, C.IV.

ÜLKÜ, Hayati, (1972), **Muhtasar İslâm Tarihi**, İstanbul.

YEDİYILDIZ, M. Asım, (2014), “Kültür Merkezleri Olarak Zaviyeler: Yenişehir
Zaviyeleri”, **Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu (25-27 Ekim
2013)**, Bursa, ss. 161-170.

DİZİN

-A-

Ahi Hasan, 17
 Alakaya Köyü, 30, 31
 Altın Şehir, 7
 Anadolu Selçuklu Devleti, 14, 15
 Antigonía, 1, 7
 Askania Gölü, 6
 Ayasofya Camii, 45
 Ayasofya Kilisesi, 11

-B-

Beğler Mahallesi, v, viii, ix, x, xi, xii,
 xiii, xiv, xv, xvi, xvii, 3, 24, 49, 50,
 51, 65, 66, 67, 68, 85, 86, 88, 89, 91,
 108, 109, 110, 111, 112, 118, 119,
 122, 124, 125, 127, 137, 139, 144,
 147, 148, 158, 160, 164, 166, 167,
 174, 175, 176, 177, 185, 186, 190,
 191, 192, 194, 204, 205, 206, 208,
 209, 211, 214, 215, 222, 223, 239,
 240, 243, 249, 251, 252, 254, 258,
 260, 262, 263, 272, 278
 Bizans, vii, 1, 2, 3, 7, 9, 10, 11, 12, 13,
 14, 16, 17, 262, 264, 281
 Bursa, 5, 6, 7, 9, 13, 16, 19, 21, 39, 127,
 262, 281, 282, 283
 Bythinia, 7, 8

-Ç-

Çandarlı Kara Halil Hayreddin Paşa, 33
 Çiçekli Höyük, 6

-D-

Deliyani veledi Estefan, 113, 116, 139,
 140, 141, 160, 161, 187, 188, 194,
 195, 196, 225, 244, 248
 Draz Ali, 16

-E-

Elbeğli, 26, 30
 Ermeni, 18, 20, 26, 28, 56, 263
 Esber veledi Huturi, 54, 56, 93
 Eşrefoğlu Abdullah-ı Rumî, 39
 Eşrefzade Mahallesi, v, viii, ix, x, xi,
 xii, xiii, xiv, xv, xvi, xvii, 3, 24, 39,
 42, 60, 61, 62, 63, 77, 88, 89, 91, 99,

100, 101, 103, 104, 118, 119, 122,
 124, 126, 131, 132, 134, 144, 147,
 148, 153, 154, 156, 164, 166, 167,
 172, 173, 176, 177, 181, 182, 190,
 191, 192, 198, 199, 200, 201, 208,
 209, 211, 214, 221, 223, 232, 233,
 235, 249, 251, 252, 254, 255, 262,
 271, 277

Evliya Çelebi, 6, 7, 18, 33, 99, 127

-G-

Got, 9
 Göl Kapı, 1, 9

-H-

Hacı Bayram-ı Veli, 39
 Haçlı Ordusu, 15
 Hayrettin Paşazade Ahmet Bey b. Sadık
 Bey, 108, 109, 137, 159, 160, 174,
 175, 185, 186, 194, 195, 196, 222,
 239, 240, 243, 260
 Hüdavendigâr Vilayeti, 19

-İ-

İbn Battuta, 18
 İpek Yolu, 1
 İsnik, 1, 7
 İsnikian, 1
 İstanbul Kapı, 9, 21
 İznik, 3, 4, 5, v, vi, vii, viii, ix, x, xi, xii,
 xiii, xiv, xv, xvi, xvii, xviii, xix, xx,
 xxi, 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23,
 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 39,
 45, 47, 50, 52, 53, 54, 56, 58, 60, 62,
 65, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76,
 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86,
 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 99,
 100, 104, 113, 118, 119, 120, 122,
 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131,
 134, 137, 139, 144, 145, 146, 147,
 148, 149, 150, 163, 164, 165, 166,
 167, 168, 169, 170, 171, 176, 177,
 178, 179, 181, 182, 185, 187, 189,
 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196,
 204, 207, 208, 209, 210, 211, 212,

213, 214, 215, 216, 217, 218, 219,
220, 223, 224, 225, 226, 227, 232,
235, 239, 243, 249, 250, 251, 252,
253, 254, 255, 256, 257, 258, 259,
260, 261, 262, 263, 264, 266, 267,
268, 269, 270, 271, 272, 273, 274,
275, 276, 277, 278, 279, 280, 281,
282, 283
İzник Gölü, 6, 9, 127
İzник Konsili, 7, 9, 283

-K-
Kara Halil, 17, 41, 44, 61, 63
Karatekin Kalesi, 16
Kılıç Arslan, 1, 14, 15
Kıpti Müslim, viii, ix, xii, xiii, xix, 23,
26, 28, 29, 36, 52, 53, 57, 68, 76, 82,
91, 92, 262, 274
Kocaeli Sancağı, 22
Küristan, 29

-L-
Lefke Kapı, 9

-M-
Mahmud Çelebi Mahallesi, v, viii, ix, x,
xi, xii, xiii, xiv, xv, xvi, xvii, 3, 24,
45, 46, 47, 63, 64, 65, 68, 79, 85, 86,
88, 89, 91, 104, 105, 107, 108, 119,
122, 124, 126, 134, 135, 136, 144,
147, 148, 156, 157, 164, 166, 167,
173, 176, 177, 182, 183, 184, 189,
190, 191, 192, 202, 203, 208, 209,
211, 214, 221, 222, 223, 235, 236,
238, 249, 251, 252, 253, 254, 261,
262, 270, 279
Mehmed Naim Efendi, 34, 36, 57, 58
Melikşah, 13, 14
Merkez Kent, 8
Mesleme bin Abdülmelik, 10
Metropolis, 8, 10
Mukaddes Şehir, 10
Müderri Mustafa Efendi b. Halil, 101
Müşküre Köyü, 30, 31, 260

-N-
Nikephoros, 11, 12

-O-
Orhan Bey Medresesi, 34, 36, 57, 58
Orhan Gazi, 1, 2, 3, 9, 17
Osmanlı Devleti, 2, 8, 13, 18, 27, 29,
95, 178, 179, 193

-R-
Reaya Mahallesi, v, ix, x, xi, xiv, xv,
xvi, xvii, 3, 113, 114, 115, 116, 118,
122, 124, 139, 141, 160, 161, 163,
166, 175, 176, 187, 188, 194, 207,
208, 225, 243, 244, 248, 262, 263,
264, 273, 275
Roma İmparatorluğu, 8, 10

-S-
Sarıkısrak, 26, 30
Selçuklu, 3, 7, 8, 13, 14, 15, 262, 264
Senatüs Sarayı, 9, 10
Sölöz Müslim Köyü, 30, 31
Sultan Eşref Mahallesi, viii, xii, 39, 40,
60, 61, 68, 85, 86, 88, 262, 266
Süleyman Şah, 1, 2, 11, 13

-Ş-
Şeyh Mustafa Isyani Efendi b. Yaleyin,
38, 58, 59, 91, 261

-T-
Tacir, 26, 30
Tekye Nişin, 37, 38, 78
Theodoros Laskaris, 1, 12

-U-
Ulema Yuvası, 1, 7

-V-
Vezir-i Azam Ali Paşa, 33

-Y-
Yedinci Konsil, 11
Yeniçeri Ocağı, 22
Yenişehir, 5, 1, 6, 9, 13, 16, 19, 21, 39,
45, 280, 282, 283
Yenişehir Kapı, 9, 21, 45
Yeşil Camii Mahallesi, v, viii, ix, x, xi,
xii, xiii, xiv, xv, xvi, xvii, 3, 24, 28,
33, 34, 36, 56, 57, 58, 68, 85, 86, 88,

95, 96, 98, 99, 119, 124, 126, 128,
130, 144, 147, 148, 150, 151, 153,
164, 166, 167, 171, 172, 176, 177,
179, 180, 181, 190, 196, 197, 198,
208, 209, 211, 214, 220, 221, 223,
227, 228, 229, 232, 249, 251, 253,
254, 258, 262, 264, 268, 276
Yeşil Cami-i Şerif Mahallesi, viii, xii,
29, 36, 37, 38, 59, 88, 89, 91, 269
Yızlık, 1, 7

